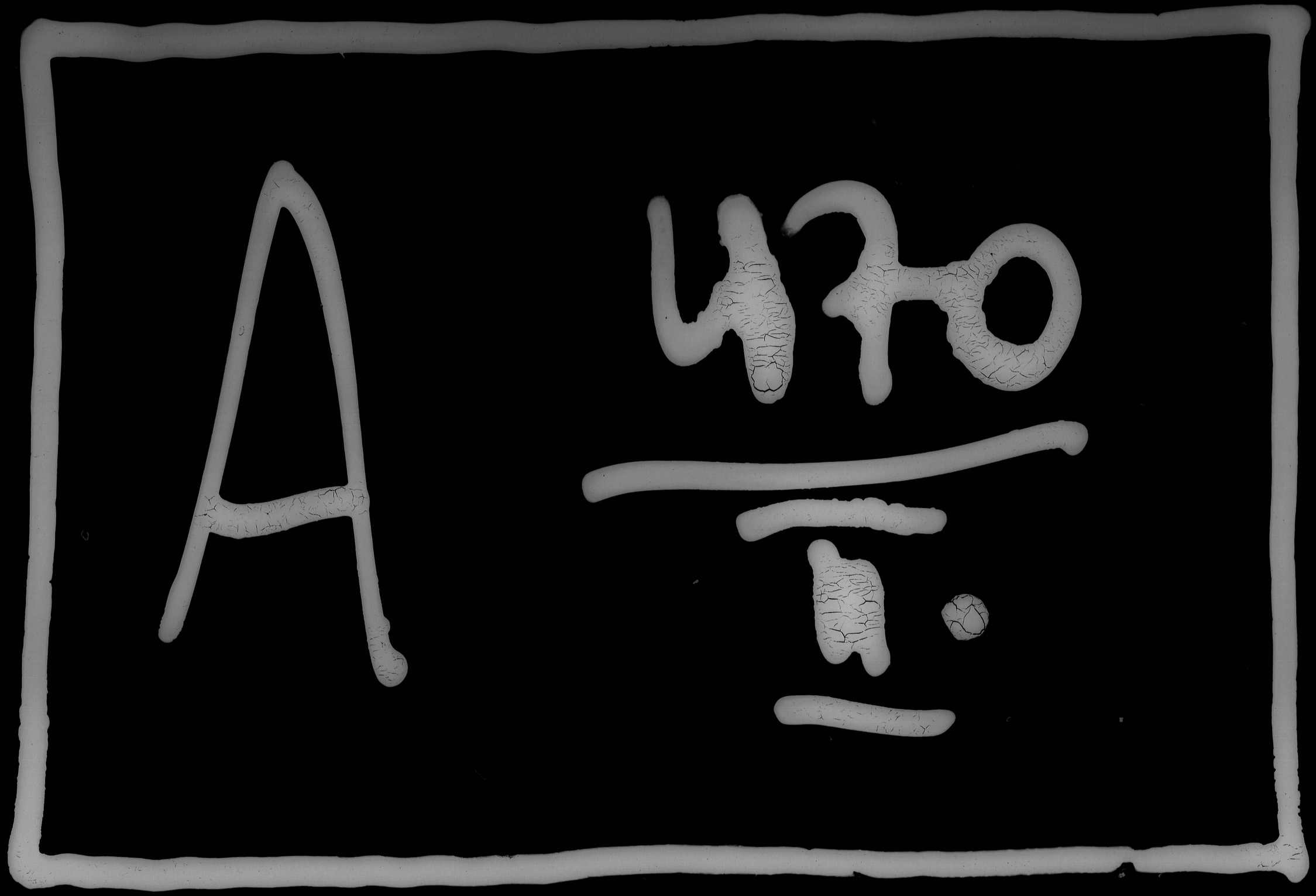

1

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

MIKROFILMTÁR

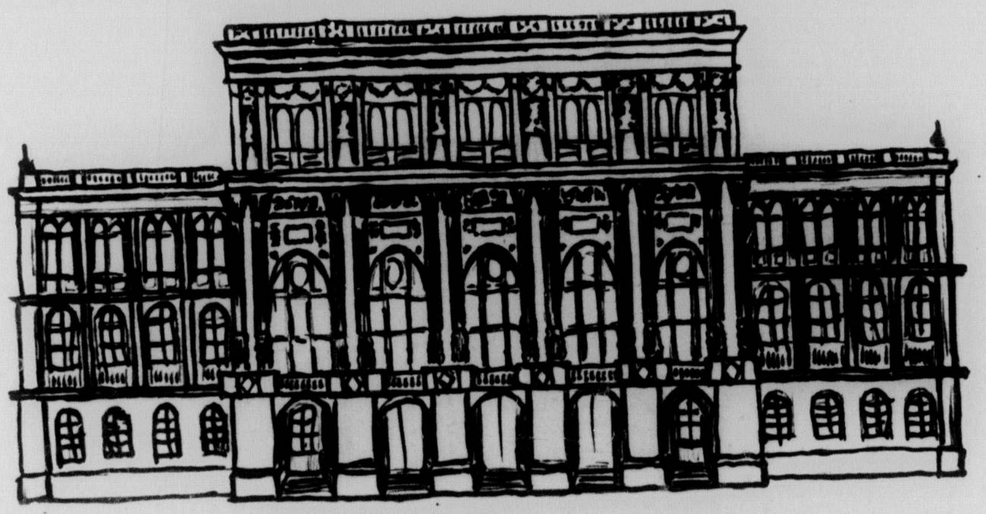

BUDAPEST

1959

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE

FOTO
Sz. T.

M. Irod.
[Levelezés]
9 dr
81. Szám.

4 drót

M. Irodalom. 81.

[I–LIX. Köt.]

[Levelezés.] Toldy F. levél tárczája.

~~XXVI.~~, Kötet. Lugony József egy kötet levele, 105 db.

1 levelezőtől 105 levél.

Régi jelzés: 207. Szám.

108

[illegible] pazaroltól, ezek közöl tudnillik azoltól, [illegible]
föl szoktunk sohajtani [illegible]

Tekintetes Tudós Szerkesztőség!

Czikkelyemet Figyelmezőtök' számára küldöm. Egyik oka az, mivel a' Horvát István urhoz intézett kérelem is, mellyre ez mintegy feleletül szolgál, abban lépett fel. Továbbá egyes vélemény' bírálata szintúgy helyet foghat első rangú literaturai lapotokban, 's körébe tartozhatik, mint egész könyvé, mert a' könyv is vélemények' állitások' tára. Végre a' Figyelmezőnek, melly az egyetemes literatura' körében eddig is jeles változatossággal iparkodott az olvasó sereg' külömböző kivánatinak megfelelni, nem lehet az illy, már tárgyuknál fogva is szükségesképen száraz dolgozatokat is, – a' külföldi literaturai lapok példájára, mellyek telvék illy nemü czikkelyekkel, – mellőzni, mivel az illyeneknek is meg van a' magak közönségök. Igaz, hogy a' nagy tömeg illyesekben múlattató olvasmányt nem talál: de ellenben ez osztálynak rejtekben munkálkodó híve annál kedvesebben vesi, ha lapotok nyujt néha valamit az ő inye szerint is; – és úgy fogja el

elérni a' Szerkesztőség art, hogy midőn ezután olly dolgoratok kerülnek rendre, mellyek az említettre nézve éldelhetetlenek; nem csak türelemmel-ſ: mint egyik barátom magát a' Wilther ur' hosszas Codex-bírálati felöl minap kifejezte:ſ- forgatja azokat végig, hanem inkább a' tapjaitok' szükséges sokoldalúságára fordított figyelmetekhez ſ a' válaszotokban ügyes tapintatokhoz illőleg méltányolni tudja.

Részemről ohajtom, hogy e' jegyzetemet, cselély voltuk ne akadályozza felvételetésőrben, különösen azért, mivel ezek némileg Horvát-Estvám urnak egyik kedvenez vélemenyét pártolják, és igy ráigalmazóitok ſ fölre esmerőitek ítélete szerint, már csak azért sem adtatok helyet nekik lapjaitokban. Ösmeritek e' ti amaz mind a' tudós társaság, mind a' szerkesztőtek alatt virágzó testvérlapok ellen olly jó garázdaságot üzött nemtelen párt? ösmeritek e' az általa kiszörült tisztátalan szemüvegeken néző" ingatag nagy embertömeget? Ti nyugalomban mentek fényes úton, nem hallva a' pöcsér' szidalmait. Igaz, hogy az elsők, mint szándékos rosszlelkü csábitók csak megvetéstöket érdemlik; de az utóbbiak mint csábittattak kimélést és felvilágositattatást érdemlenek. Hadd nemuljanak valahára, hadd lássák által, hogy titeket az ügy' szentsége, nem magános érdekek és fenevedély vezérlenek; hadd higyék el, hogy az említett, különben derék férfiak

férfit, — kinek honfiúi kegyellenes állása tagadhatatlanul még a' jobb gondolkodásuakat is botránkoztatja, — nem csak fivét kanem sokszor fejet is álnitak: na ragadó kiöncsrködése tartja távol tőletek, nem pedig a' ti pártdühötök, egyedárüsságtok ſ át. mellyet Kel fájdalom! n ~~ámi~~ távol vitelünkön is sokaktól vádoltattok. Én ki szerencsésnek tartom magamat látathatni munkálkodástok' igaz irányát, tiszta czélratu ~~iparod~~ törekvéseiteiről meggyőződve birodalmunnal nyujtom kezeretekbe cselély dolgoratomat, tudván, hogy ha különben érdemetlennek nem fog találtatni emlitett nézetben indítóokok felvételetését gátolni nem fogjak. — Ha elfogadtatást nyer: következőre kérem figyelmeteket:

1, Böles belátástok szerint ha hosszallani fognátok: némellyeket a' kevésbbé érdekesek közül kihagyni vagy megrövidíteni, bizvást méltóztassatok.
2, Ha lapjaitok' műhelyének nincs módja arab szavak nyomtatásában; csak az első ham alatti لس-ان -t átjátok, bár metszés után is, arab betükkel; a' több elő fordulók elég ha Zsidó betükkel ſ a' szerintünki olvasás módal nyomtattatnak
3. A' Zsidó betükkeli magyarázatot is, melly leginkább arok számára tétetett fel, kik Arabul nem, de Zsidúl tudnak, ha jónak látjátok, kihagyathatjátok.
4. E' czikkely felvétele öntömül szolgáland nekem, több illy nemüek' dolgozására, ugy választ vain a' tárgyalat, hogy

ſ jelen

5 3

czikkelynél Közhasznúbbak, és a' Közönség' világi részé kivánatinak is inkább megfelelők légyenek. Különösen ha általatok megbízást venni szerencsés volnék: örömest átvenném Figyelmezőtök számára a' Semi nyelvek' literatúrája' körébe tartozó bírálatok' s a't. osztályát. Ha parancsolni egy pár sorral méltóztattok velem: teljes czímem ez: Ns Lugossy Jósef urnak F. Bányán. Debreczenen s Nagy Bányán keresztül. —

Bocsánatot kérve az igen szétve tett irásról — mit ugyan alig lehet bár milly szigorú körülményekkel is menteni: magamat nagy becsü jó indúlatotokba teljes bizodalommal ajánlott maradtam

a' Tekintetes Gúdás Szerkesztőségnek
Maj: 30kán 1838.

alázatos tisztelő szolgája
Lugossy Jósefsk.

Andaluzia' ügyében.

Folyó évi Figyelmező' 8dik számában felszóllittatik Horvát István ur: bizonyitná be a' Vandaluzia nevezetnek már a' mórok' uralkodása előtti divatozását, s biztositná ekként a' spanyolhonba vándorlott s Andaluziának nevet adó vandal és úz magyar eredetü népekről felállitott véleményét a' spanyol tudósok ellen, kik Casiri után e' tartomány' nevét arab származásúnak, eredetileg Handalúciának, oceán' végét jelentőnek tartják. [1])

Az igen tisztes két nemzet' középkori viszonyaira nem csekély fontosságú kérdés' történeti adatok szerinti megvitatását a' felszóllitott tudós férfira hagyván, magát a' czélba vett nevet szónyomozási szempontból tekintve, következő megjegyzésimet közlöm:

I. A' kérdéses tárgyban, úgy vélem, legilletőbb bírák magok az arabok, nem csak mint tulajdonosai a' nyelvnek, mellyre egyik fél hivatkozik, hanem úgy is, mint a' közép korban a' földleiras' csaknem egyedüli ápolói. Tudnak é ezek valamit Handalúciáról? Első rangú arab irók, mint a' núbiai geographus név alatt ösmeretes Seríf Edriszi, /: tudnivágyó lélek' kielégitése, Kr. u. 1153:/ Elmakin, /: szaraczénok' története 1260:/ Abúlfaradzs, /: országlások' története 1283:/ a' classicus földiró Abúlfeda, /: országok' valódi fekvése 1300:/ sőt már Pál' római levelének XIdik századi arab fordítója, /: lásd Róm. XV: 24 a' londoni polyglottákban:/ és mind azok, kiknél Andalúzia' neve akar egész Spanyolország' akar annak egyes tartománya' jelentésében előfordúl, kivétel nélkül Andalúsz-t (اندلس) zsidó betükkel אנדלש irnak; igy találtatik e' név legjobb arab szótárainkban is. Kiki tudja, milly biztos és csaknem egyedüli szószármaztatási vezérfonal az orthographia a' semi törzsökü nyelvekben, különösen pedig az arabban, s milly lelkiösméretes pontossággal tartják meg iróik az eredeti gyökérbetüket; úgy hogy, ha az emlitett szerzőknél, mint látók, sehol a' követelt Handalúciát irva

[1]) Ha bebizonyitna is Horvát ur annyit, mennyire Béli által felszóllittatik: ez magában elégtelen volna a' kérdéses tárgy' eldöntésére, mivel az araboknak korábbi érintkezéseik is voltak a' félsziget' kivált déli részeivel, és igy nevet adhattak annak már a' Tarik' győzedelmével ~~[illegible]~~ Kr. u. 711. ~~[illegible]~~ kezdődött hódítás előtt is.

írva nem találjuk: bátran meggyőződhetünk felőle, hogy e' név illy alakban nyelvökben soha nem is létezett.

II. Az arabok magok nyelvökre, mellyet világ' törzsöknyelvének tartanak, igen büszkék, 's nemzeti gyarlóságuk az, hogy minden szót, minden nevet, ha lehetséges, arab gyökerekre vonni igyekeznek. Miért nem teszik ezt Andalúziával? miért hogy e' név szótárainkban, mellyek övéikből merítvék, arab gyökér alá rendeztetés nélkül, mint idegen név, magánosan, primitiv alakban áll? Miért hogy Góliusnál, ki pedig használta a' könyve' elején idézett legbővebb arab szógyüjteményeket mint Dzsiuhari, Kamusz, 's a't. nem hogy arab gyökérből fejtetnék Andalúsz' neve, (: lap 2340:) sőt nyilván e' záradékkal jeleltetik idegen névvé: „quasi dicas Hispanice Vandalos"? Kétség kívül azért, mivel e' nevet magok az arabok sem tartják nyelvök' sarjadékának.

III. Minden nyelvnek van bizonyos eredeti, a' betük' rendezésén 's egymást felváltásán alapuló sajátsága, melly nem annyira szabályok 2.) mint a' nyelv' szellemét felfogó szerencsés tapintat által felfedezhető. E' sajátság a' nyelv' minden egyes eredeti szavaira rányomja a' honiság' (: indigenatus:) bélyegét, és a' mellyekben e' bélyeg hijányzik, bátran idegeneknek (: peregrina:) tartathatnak, bárha már a' nyelv' kebelébe felvétettek is. Gyakorlott szem és fül, első látásra 's hallásra, amaz a' homoeographia' ez a' homoeophonia' segedelmével meg' tudja ítélni, ez vagy amaz szó mellyikhez tartozik az előtte ösmeretes nyelvek közül. Így van ez a' földírat' műszavaival is. Pocsaljt, Szérepet, Kösényt vagy Bodrogot, mielőtt gyökerekre fejtetnének, (: lásd Kérekes Fer. Ért. és Kitér. l. 456, 489, 503:) már a' rajtok kitetsző magyar bélyegnél fogva magyar neveknek ösmeri el minden magyar ajkú: ellenben Szliácsot, Trencsint vagy Kézsmárkot, bár honunkban 's nyelvünkbe keblezvék, senki nem tartándja magyar terményeknek. Az arab nyelv képes ugyan minden idegen nevet gazdag tárába felvenni, de azokat, 's köztök

2.) Illy szabály p. o. a' magyar nyelvben: hogy a' két ellenkező lépcsőzetü hangzók ugyanazon szóban egymással öszve nem jöhetnek; az arabban: hogy bizonyos mássalhangzók (: l. Paulus Gram. Arab. pag. 12:) közvetetlen egymás mellett nem állhatnak; 's mind kettőben: hogy egy szavuk sem kezdődhetik két annyival inkább három üres mássalhangzón. De itt inkább a' szók' egyszerre felötlő physiognomiáját értjük.

's köztök Andalúszt is, az arabúl értő első tekintetre 's hallásra kirekeszti a' nyelv' eredeti szavai közül, 's mingyárt termetöknél fogva az idegenből átvett nevek' osztályába útasítja, mivel nem viselnek magokon arab charactert.

IV. Nem látván lehetségesnek az arabok Andalúzia' nevének nyelvökbeli gyökerekből származtathatását, vagy ha szabad e' mennyiségtani kifejezéssel élnem, Andalúziát arab nyelvbeli mértékkel felmérhetetlennek (: immensurabilis:) találván: kéntelenek voltak, hogy még is eredetéről valamit mondhassanak, e' tárgyban költeményhez folyamodni. Herbelot' Bibliotheque Orientale-jában (: 1ső köt. 223 l.:) e' nevezetes czikkelyt olvassuk: „A' keletiek, (: arabok:) kik e' tartomány' vandalok által történt egykori elfoglaltatását 's következéskép Andalúzia' neve' igaz származását nem tudják, azt regélik, hogy hajdan Spanyolországot Andalúsz, Jáfet' fia, Noé' unokája lakta, kitől nevét öröklötte." Maga e' kéntelenség elég bizonysága annak, hogy magok az arabok sem tudák e' nevet, mint Casiri, jelentő gyökerekre vonni, 's épen azért folyamodtak származtatásában költött ~~idea~~ tulajdon névhez.

V. Nem eléggé meggondolt állítás az is, hogy Andalúzia' neve az aspiratio' elmaradtával származott volna Handalúciából. Igaz, hogy a' hellen és latin törzsökü nyelvekben a' kezdő h-nak elmaradása nem ritkaság, p. o: Hephestion, Ephestion; Hadria, Adria, mivel ezekben a' h félmássalhangzó, csupán a' fedezetlen első szótag' meglehelésére szólgál, szóközépen nem is fordúl elő, 's hangtorlást (: positio:) soha nem formál. De illy kihagyás az arab nyelv' természetével egyenesen ellenkezik, mivel ebben a' kezdő h fajú betük mindég teljes mássalhangzók és változhatatlanok, mellyek magokat elvettetni, vagy mint a' Zsidó nyelv' léha h-ja eliffé lágyittatni nem engedik. 3.)

VI. Látva

3.) Az arab nyelv roppant kincsében csupán egy szóra akadhaték, melly váltogatva most h-val majd eliffel fordúl elő; illy tömegben egyetlen példa kivételnek is kevés; azonban itt is, ha közelebbről visgálódunk, két mind jelentésére, mind formájára hasonló, de valósággal külömböző törzsökü szóra találunk. — A' léha betük' öszüje (: öszves száma:) az arabban nem is אהוי Ehevi mint a' Zsidóban, hanem (ا و ي) zsid. bet. אוי Evi, és így a' h-t kivéve.

VI. Látva az eddigiekből, hogy az arabok Kandalúciát épen nem ösmerik, Andalusz-nak arab származását pedig magok sem követelik: úgy látszik, semmi szükségünk Casiri' további okoskodásira, bár milly elmésen fejtegesse is ő maga alkotta Kandalúciáját. A' nemzet' auctoritása ellen minden szószármaztatási erőködés hasztalan, s a' legelmesebb hypothesis a' tettleges valóság ellenében önként összeomlik. – De nincs is módomban Casiri' etymologizálását közelebbről kimutatni, mivel idézett munkáját, 4.) mellynek igen kevés számmal nyomatott példányi könnyűvérüségre sem bocsáttattak, hanem a' madriti udvartól különös ajándék gyanánt osztogattatnak, és a' melly, mivel azóta ujabb kiadást nem ért, már a' spanyol könyvtárakban is ritkaság, hosszas utána járásom után is s: mi e' jelen czikkely' elkészését okozta :s meg nem kaphatám. Azonban érdekes volna Casiri' származtatását tulajdon munkájából mint kútfőből meríteni már csak azért is, mivel puszta hírlatkozások után, és így másod kézből csak azt sem tudhatjuk hitelesen, miként fordította ő Kandalúciáját? Béli' komoly spanyóla azt mondja, hogy a' Szerző Kandalúcián Ocean' végét értett: a' nagy Gibbon' idézése szerint pedig s: History of the decline and fall of the Roman empire Ch. LI: azt kell hinnünk, hogy Casiri e' névnek nyugoti tartomány, Hesperia jelentését tulajdonította. 5.) A' kinek módjában van, kedves dolgot tesz, ha Casiri' e' tárgybani nézetét hitelesen közleni nem sajnálja.

VII. Nem

4.) Teljes czímmel: Bibliotheca Arabico-hispanica Escurialensis, sive librorum omnium MSSor. quos arabice ab auctoribus magnam partem arabico-hispanicis compositos bibliotheca coenobii Escurialensis complectitur, recensio et explanatio, opera et studio Michaëlis Casiri Syro-Maronitae. Madriti 1760–1770. Volum. 2. fol.

5.) Melly iknek van e' hírlatkozók' közül igaza, vagy talán e' csudálatos különbözést magának a' kútfőnek, mellyből mind ketten merítettek, zavarossága okozza? meg nem határozhatom. Egyébiránt Casiri' magyarázata a' Szónyomozók' szokott hibájáról, a' nyelv' természete elleni erőltetéséről gyanús előttem. Legalább én, arab nyelvbeli csekély jártasságomat legjobb szótárak' használásával gyanakodtva, mint bármelly XVIIdik századi rézgyomrú philolog, hosszú és fáradalmas munkát követtem el, hogy arab szavakból, mellyek Ocean' végét vagy Hesperiát jelenthetnek, Casiri' Kandalúciáját valamikép összerakhatnám, s ekként véleményét synthesis' útján eltalálhatnám: de nem találék a' mondott fogalmak' kifejezésére olly arab kitételt, melly a' kérdéses névhez, kivált orthographiájára nézve, bár távolról is hasonlítana.

VII. Nem lehet továbbá megegyeztetni az akkori idők' földirati nézeteivel, a' mórok' korábbi geographiai helyhezteteésével, s birodalmuk' terjeszkedésének irányával, miként nevezhették volna a' mór hódoltatók akar az egész pyrenaei földöbölt, akar annak egy részét a' hajdani Baeticát óceán' végének. Illy elnevezésnek természetes okokon kell alapulnia. Az Italiából terjeszkedő rómaiakra nézve a' szárazlegnyugotibb pontját ugyan csak Spanyolországi Saliciában, a' pyrenaei hegylánczr' végfoka, – a' legnyugotiabb pontot pedig Thule szigete tette; azért amarti a' földirók Finis terrae-nek, s: ma is Cabo de finisterre :ezt a' költők ultima terrae-nek :s: Sen. Trag. Med. Act. II. – Virg. Georg. I.: igen következetesen nevezték. De micsoda észme szerint tekinthették az Afrikából terjeszkedő mórok Spanyolországot magokra nézve mint ocean' végét? megfogni nem lehet. Hogy itt oceánon az atlási tenger akar értetni, bizonyos; de hiszen ezt, valamint általában a' régiek, úgy az arabok is végetlennek hitték, mellyen túl száraz nem létezik. 6.) Sőt ha feltesszük is, hogy e' végetlennek végéről volt volna megfogalmuk: azt bizonyosan nem Spanyolország felé, mellyszintúgy mint Afrika' partjai inkább eleje volt, hanem természetesen azon tájra képzelték volna, hol később Amerika felfedeztetett. Ha Spanyolország vége az oceánnak: kérdem, hol tartották tehát kezdetét? – De itt, úgy hiszem, nem annyira Casiri, ki a' finis alatt hihetőleg általánosan határt, szélehet értett, hanem fordítója bottott, ki a' mondott szót keskenyebb értelemben vette, mint a' Szerző akarta. Azonban úgy is fejtetlen marad előttem, miként tűnhetett fel az arabok előtt, kik már jóval előbb Afrika' hasonló fekvésű széleit ösmerték, Spanyolország' atlanticumparti fekvése elannyira, hogy e' szempontból adjanak neki megkülönböztető elnevezést? 7.) Azt nem is említem, hogy alig van rea példa, hogy száraz nyerné nevét tengertől; – ellenben, mi sokkal is természetesebb

6.) Az Atlanticum tenger' szokott arab neve بحر الظلمات zsidó bet. בחר אל־למאת olv. bechr eltholmát, sötétség tengere, mivel a' többek közt azt vélték, hogy a' Porto Santo szigét körül tanyázó s az ujabbaktól is észrevett homályos ködlepel s: l. Collect. itiner. Lips. tbl. II. p. 62, 63 :) beljebb mindegyre vastagodik, mignem végre a' teremtetség' végbatárainál uralkodó örök sötétségbe enyészik el. l. l. geogr. mub. prol. p. 2 &c.: A' görögöknél Hemkelesz, az araboknál Kétszarvú Sándor, Eskander dzu'l-karnain, roppant oszlopokkal jelelték ki a' lakható föld' vég határait.

7.) Épen illy logicátlan elnevezés volna a' mórok' részéről Kandalúciának

föl szokunk sohajtani

természetesebb, rendesen minden tenger a' mellette lekvő szárnztól nevez-
tetik. Az embernek a' föld' urának szánz az alapbirtok, ott honol, ott ki-
rálykodik, s onnan terjeszti ki uradalma' pálczáját a' tengerre mint
alapbirtokához mellesleg tartozó járadékra, melly amannak igáját és
nevét többnyire hordozza.

VIII. Egy hibás alapvelemény több tévelygő állitásokra vezet.
Mivel arra egyes tartományra, melly ma Andaluziának neveztetik,
legrevesebbe szem illeszthető az ocean' vége [: mert már csak ennél
maradunk :] nevezet: kéntelen vala Casiri azt állitani, hogy előbb
egész Spanyolországé volt e' név, s azután történetesen maradt
Baeticára. Miért nem inkább Lusitániára, mellynek, ha Anda-
luzia csakugyan ocean' végét jelent, Spanyolország' részei közt még
legtöbb joga lett volna e' czímhez, meg nem foghatom. Hiszen a' per
figuram elnevezésnek is csak kell valami okának lenni, különben
okatlan vagy oktalan lesz! — Véleményem szerint tehát egészen
megforditva van a' dolog. A' vandalhaju csordák elfoglalják kr. u.
400 körül = egész Hiszpaniát, Baetica a' Sileng vagy Silingek
ágnak jut [: Joh. Chr. Jordani de origin. Slavicis Vindob. 1745. p. 22;
Adam's history of Spain Ch. II.:] De mintegy harminez év után a'
vandalok a' nyugoti gothok által kiveretvén, Afrikába vonúlnak,
csupán a' Baetica' egy részébe telepedett Silingek maradnak bir-
tokaikban [: Köhler Anleit. zu d. alt. u. mittler. Geogr. Nümb. 1745. p. 103.]
s ekkor történik, hogy e' tartomány a' szomszéd már nem vandal
népektől kirekesztőleg Vandalföldnek, Vandaliciának nevéztetik.
Mind ezen változásokat nem tudván az Arabok, az egyes tartomány 'nevét,
mellyel mint szomszédossal előbb is legtöbb érintkezésben voltak, és a'
melly Spanyolország' elfoglalásakor legelső tárgya volt hóditásuknak,
az egész félszigetre alkalmazták. Igy tön, hogy az arab irók Anda-
luszon

nak Gibbon idézte magyarázata, a' Hesperia is. Igen természetes, hogy midőn a' Görö-
gök, később a' rómaiak keletről nyugotra nyomúlva Európa' legalkonyabb tartományát
elérték, azt Hesperiának, — hogy az ásiai arabok hasonló okon egész Afrikát مغرب
zsidó bet. מַעֲרַב Magreb-nek, nyugotinak, — hogy az Andaluziában már s meg-
telepedett mórok a' félszigetet legnyugotibb partjait الغرب zsid. bet. אַלְגַּרְב ólv.
Al Garb, Algarbiának, alkonyinak nevezték: de Garra, hogy az Afrikából, és így
délről terjeszkedő mórok nevezhették volna Spanyolországot, mellynél északibb
birtokuk az összes arab törzsökü népeknek egy sem volt, Feleegendő okot,
nem találunk. Hanemha talán azt mondaná valaki, hogy éjen a' Görögök' Hesperiáját
Forditották át nyelvükbe az arabok.

F nyugoti tartománynak,

luszon most egész Spanyolországot, majd annak egyes déli tartományát
értik.

IX. Végre a' Casiri' korát előző keresztyén tudósok közül
senki Vandaliciáról, ocean' végéről nem emlékezik; ellenben mindnyájan
Andaluziát, igen sokak nyilván Vandalusiát vagy Vandaliciát irnak,
s e' nevet ismét kevés kivétellel mindnyájan a' vandal nép' nevétől kár-
maztatják. [8.] Sőt miután Casiri 1730ban uj véleményét közre bocsátot-
ta is, azt a' tudós világ soha általánosan el nem fogadta, s máig is
utazás - történet - és földirók, igen keveseket, kik vagy a' szokatlanon
kapnak, vagy magokat a' tudós 'szerző' tekintete által felbevezettet-
ni engedék, kivéve, a' bevett régibb származtatáshoz, és mint látók nem-
ök nélkül ragaszkodnak. Megszoktuk örömmel szemlélni, midőn
az ujabb idők' nagy régiségbúvári századok' tévelygéseit fedezik
fel, századok' titkain derítenek fátlyat, s ez nem utósó dicsősége
minden elfogultságtól menekedni törekedő korunknak. Ámde a' ré-
giség által megszentelt vélemények' tisztogatása, kijavitgatása ne-
héz és sikos pálya, és az ebben fáradozók gyakran minden jó
szándékuk mellett tulságokra, álitásokra ragadtatnak, s a' régi
jót csupán azért mivel régi mellőzvén, ön agyszülemenyeiket árul-
ják ujonnan felkeresett tiszta valóság gyanánt. A' criticának kö-
telessége itt elfoglalni bírói széket, s tiszta kézzel szolgáltatni mér-
legén igazságot a' vitatkozó feleknek. A' spanyol-arab literatúra'
fáradhatatlan munkásságú hőse, a' derék Casiri, minden érdemei
mellett is hibázhatott ez vagy amaz állitásában; és úgy tartom, nem
fogunk a' jeles férfi' dicső emlékére homályt vonni, ha őt a' kérdé-
ses tárgyat illetőleg a' néha szurnyadozó jámbor Homérhoz hason-
lítjuk

8). Azon kevesek, kik nevetségig pedant századuk' szellemében próbát tettek a' köz-
véleménytől elterve másimian származtatni a' kérdéses nevet, említésre alig mél-
tók, s származtatásaikkal együtt rég érdemlett feledésbe süllyedtek. Illy nemü a'
Wanderhaus [: vándorlak :] és Wendenhouse [: Vendek' háza :] Hanius Arctius igy fej-
ti: Ante Lusitaniam, [: Portugal' innenso Szomszédja :] sőt a' mi legszebb, van ki Anta
lúciát [: spanyolul fényes szőrü tapir :] emleget. A' híres képtelenkedő Harduin
Atya sem nyugszik meg a' bevett fejtés' módján: ha vandaloktól származnak, ugy-
mond, e' név, Vandalia volna, nem Vandalusia, — s ebben aligha igaza nincs. De
mivel semmi jobbat ellenébe állitni nem tud, a' kérdést függőben hagyja. — Le-
het e Horvát ur' véleménye szerint e' hijányt úzokkal pótolni? nem tárgya
mostani vitatásunknak; elég, hogy ez elnevezésben legnagyobb hibaeló séggel a'
Vandal nép' neve szolgál alapszó gyanánt.

litjuk, s bizonyítrányul, hogy nem elsők vagyunk hik ezt tenni bátorkodjuk, ide írjuk Baur' azon itéletét, mellyet Casiri felöl Ersch és Gruber' nagy Encyclopaediájában olvasunk: „Kenner der arabischen Literatur, für die das Werk: Bibloth. Escur: eine reiche Fundgrube ist, vermissen zuweilen Genauigkeit in der Kritik, und hinreichende Einsichten in den Inhalt der beschriebenen Manuscripte."

Ezekből, ugy tartom, önként következik, hogy Szorát István ~~ur~~ Vandaluziája' békés birtokában ~~továbbra is~~ mindaddig megmaradhat, ~~és ha titok kedve' tüzelne van vele szegezni~~, annak ~~másnemü~~ fegyverekkel kell ellene fórumyra lépnie.

Lugossy.

L[ásd] még ~~ak~~ Belöle más nemü fegyver' segedelmével ~~kik~~ ki nem zavarattak K.K.

(és pedig történettudományi

Felső Bánya. Oct. 26án 1838.

Tekintetes Tsiszteletes Tsokonok Ur'

Hosszas utazásom után a' hon' külömböző részeiben, ismét haza érkezven, a' Tekintetes Ur' julius 30kával hozzám intézett igen becses levelét szinten három hónapiglani bontatlanul vehtegleése után kezemhez vettem, s ezennel kötelességemnek tartom reá válaszolni. Pesten is megfordulván, sőt szinten egy egész hónapig mulatván, egyik fővő kötelességemmé tevém a' Tekintetes Urnak alázatos tiszteletemet tenni, de – talán incredibile dictu – több mint 30 izbeli keresésem után is, otthon találni szerencsés nem leheték. E' nagy vehtességemben csupán arral vigasztalom magamat, hogy jövő évben ismét nehány napra fel szándékozván anyavárosunkba, akkor uri házát ismét meglátogatván, mi most elmult, kipótolhatandom. — Jelenleg ide mellékelt fordításommal, s eredeti cselély apróságimmal kívánok az Athenaeum' Szamára szolgálni, ha közöttök valami hasznevehető találtoznék. Sőt ha cselély dolgozatim' koronként közlésével a' Tekintetes Urnak alkalmatlan nem leszek: ezutánra is igérem, hogy kevés időmet, mellyet párisztó' Studiumomtol az orientalismustól megvonhatok, arra fordítandom, hogy az jeles ikerlapba, mellynek szeletein parányi erőmet a' Tekintetes és Tudós Szerkesztőség' nagyszerü és jótékony hatási munkálkodásával egyesitni csak dicsőségemnek tarthatom,

minél

minél czélszerűbb és változatosabb darabokkal kedveskedhessek
közelebb egy eredeti honi tünér szegén, – az Csillagösméret'
(Astrognosia) műszavait tárgyazó értekezésem, – 's egy pár an=
gol elbeszélés' fordítása, lesznek felküldendők. Csak a' máso=
dik helyen említettre nézve azt óhajtanám minél előbb tudni
mőjában van é' a' folyóirat' nyomtató intézetének arrób és
alkalmasabb arab betűk' választása, mint millyenek minap
(Andalusia' nevét tárgyazó:) Augsburgocskámban használtattak,
mellyek valamint értelemnek, úgy tetszetlenek is, és, mint látom
csak ez alkalomra metszvék. — Ha becses idejéből egy pár
pillanatot szíveskedendzik a' Tekintetes Ur szakasztani arra,
hogy engem e' tárgyban tudósítson: én is jobban fogom
magamat a' körülményekhez alkalmazhatni. Azonban se=
mmel pro semperre alázatosan kérem Tekintetes Urat, hogy
levelei' bérmentesítésével magát többé' terhelni ne mél=
tóztassék, én ezt alkalmatosabban is tehetem, mint
pénz nincs olly terjedékeny levelezésem, ~~mint~~ azonban úgy
bizto=
sabban és hamarébb megkaphatom a' félreeső Urak=
winkelkémben a' hozzám utasítottakat.

Többire magamat mind a' Tekintetes Ur' mind
nagy érdemű T. Szerkesztő társai' becses jó indulatjok=
ba ajánlott vagyok

Tekintetes Főtisztek Uraknak

igaz szívű alázatos tisztelő

Lugossy József

N. Bánya Dec. 22. 1838.

Tekintetes Főtisztek Ur!

Van szerencsém ujolag két nem nagy terjedelmű szépliteratúrai czikkelyt küldeni az Athenäum' számára. Ezen czikkben, ha oda fel nem vétethetnének: az elsőt, czíma czímét, mellőztassék a' B. Kótsi József ur' szerkesztése alatt megjelenendő Budapesti árverésköny' valamellyikébe adni, a' másodikat pedig félretenni. – Folytatólagos czikkben közlendő egy pár jegyzés mellőztassék figyelemre venni:

1, Lipta-nál egy csillag alatt e' jegyzés olvasható: „Bayly's Killarney." E' szavak vitézkedjenek, hogy e' tündérrege' ideája egy londoni „Keepsake" czímű almanach' illy felirattú czikkelyéből van kölcsönözve: „A Legend of Killarney. By Thomas Haynes Bayly. – Nem lehete a' kiadót említetlen hagynom, részint azért, hogy az igazsággal eleg tétessék, részint hogy az illy mystificational keresztelendő czikkeknek kipirításában kapva kapó viszketeges kötőszőrűeknek alkalom ne nyujtassék vagy a' T. Szerkesztőség' vagy czikely nevén' nyalmaradására. De visszatérek a' dámbó' nem épen eredeti irkát czikkemben nem vélem kifejthetőnek, mint e' rövid jegyzés által, kiírt a' testnek bolyongásán; szemem előtt kellvén tartanie egyfelől azt, hogy a' magyar territoriumra áttett tündérrege elvesztené minden varázsát, minden állításait, mellyek az illy nemüekben ha hatásuk akar lenniy szintugy megkívántatnak az olvasóknak, mint színművekben a' nézőkre nézve, ha idegen formából nevettetnek ki és igy peregrinitásuk igen szembeszőlő világosságával kifejtetnek ki, – s valóban némi erőltetés nélkül nem is eshetik meg az o'fele ~~tünet~~ vonások' átültetése; – más felől azt is, hogy a' czikkely egyataljában nem fordítás, még csak nem is hasonlás, hanem csupán a' Bayly' jegyzés helyeiben nehol meg is hagyott' legendája' van találó anyagnak magyarosított átdolgozása. Ezt a' kis jegyzést tehát, mellyet esetlen' tételem' szerint legbiztosabb módot nyujt a' kétes siker' elkerülésére, minden esetre jónak látnám ki nem hagyatni; – hiszen, ha a' malae hídei szemlélet csakugyan botránykövére találna, szokása szerint, ez ártatlan fogásban is: e' nehány sorom, mellyek azon esetben közönség' elébe terjesztetnének, a' T. Szerkesztőséget, hogy tartozni igazolni fognák. – Szóba nézve, hol ösmerik az említett legendát, kielégítő lesz e' rövid kimutatás: arobra nézve ellenben, hol nem ösmerik azt, tán volna a' családias' búvós lesleti leránitani. Nem vélném azonban, hogy vagy az universalis ember, vagy általában sok magyar olvasó ösmerné e' dámbót, hánemha vagy utánnyomatra, vagy fordításban mai helyen is megjelent; mivel a' pompás 10 acrelmetszettel díszeskedő almanach, mellyből közlésünkre van, 12 pfforint árrú, mit nem minden ember ád ki egy zsebkönyvért.

2, Ugyanazok Liptában 5te lap' 16ik sorában fordúl elő „kárcia". Feltől lenorol kelve vala irnom: de tanácsot kérven hűtlem' gyakorlati ítéletétől, nagyon tábolcsinált vasárhát találtél kíméletlen irni, miről bocsánat. Úgy találám, hogy e' név tündérregében igen

tetszetes

Pozsony. Aug. 25kén 1839.

Tekintetes Táblabíró Úr!

Örömemmel veszem alkalmatlankodám: ez
úttal bátor vagyok soraimat T. Táblabíró Urhoz intézni. Rövid utazási
vándulásomból haza térvén, végig futám az addig érkezett hírlapokat;
s im az általam ezennel megrovott czikkelyt bámulva látám a' Figyel-
merő' tisztá elmi lapjain. De csakhamar megnyugtatám magamat afelett gon-
dolattal: hogy lehetetlen vala a' T. Szerkesztőségnek e' békehábortó' forrat
lapjaiba más czélból venni fel, mint egy bizonyos brummadó fél' sertentés-
se' s visszhatás' eszközlése végett. Tudjuk, hogy a' hon tespedésének nem utol-
só oka a' protestans atyafiak' munkátlansága s mérvetlen hanyagsága a'
hittani tárgyakban. Jelesb protestans egyházi férfiaink, a' hittan' művelé-
sét körülményeikben igen hálátlan munkának tartván, inkább hivatá-
suk körén kívüli tárgyakra irányzák munkásságukat; közönséges
lelkészeink alájadoznak; s világiaink hidegen sőt némi kárörömmel tekintenek a' merülő fajára: így az egész magyar protestantismus
önügye s jogai iránt naponként érzékenlenebb, míg végre arobat feledendi,
mint hitvány poggyászt elvetendi, s magára vigveszélyt hozó, a' honi művelt-
ség' geniusára nézve pedig halmas lethargiába merülend. Pedig ki al-
kotmányos honunk javát szívből kívánja, lehetetlen fájdalommal nem
nézheti a' protestantismus' sülyedését, tudván hogy a' XVIIIdik század' ele-
jétől fogva a' protestantismus' jogszerü állásának actái egyik lényeges ré-
gát tevék a' magyar Constitutionak. Innen van, hogy csupán jezsuitai nézetek
vevék czélba honunkban a' protestantismus' leigázását, - ellenben kik valóban
a' haza' javát viselék szívökön, bár külön felekezetben tartottak, eleitől fogva
igyekezett.

Lelkesen hangzik, s arcán hajnalban a' mondott tájszavat, mellyel vidékünkön a
virkó loncsot nevezik. Különben, valamint egyéb tekintetekben, úgy e' nézve is ne
ve és teljes birodalommal nyugszom meg a' T. Szerkesztőség által netalán tovább
tortatásokban, — mi kivált az irisheli "jegyel" feltalálásán nézve, félek, dolgozati
ban nagyon is szükséges: mert, megvallom, ez oldalról még tökéletes ingatlan bizo
gal épen nem dicsekedhetem, s még kibátlanságom törvénykem, kutelios fio. — Az említett
helyett talán állhatna inomoea vagy jenéster is. —

Jelenleg arab nyelvtudományt illető végből jegyzeteket szedek és rendezge
mellyekből, úgy vélem, egy türhető égés fog összeállani, általam annak idejében a
dós társaság elébe terjesztendő. Czélom e' munkában, e' kiválólt nemzetségü nyel
ösmeretében juthatást gátló akadályokat harambain nézve lehetőségig elhárít
s tanulását a leíróbetűt nem csak könnyűvé, hanem kellemessé is tenni, mi, úgy
szának grammaticai szabályok' ezredé helyett, a' nyelv' szellemébe hatni practicai tan
mód' (usus) ereje által lesz eszközölhető. Ha jónak látja T. Főtisztelő Uram a' „
nyelvtárni mozgalmak" sorában ezt megemlíteni: kövezkező módon méltóztassék közlen
„Lugossy József, felsőbányai levelezőről, rövid időn bevégzendő illy czímü nyelvkönyvén
nében legelső: munkáját: Arab nyelv' grammaticája, magyar ajku kezdők' szükség
hez alkalmazva. Írástáblák' és gyakorló példákkal. Első kötet. — Arab nyelv'
logatott példányi. (Chrestomathia.) Szószedet Szótárkivonattal s magyarázatokkal. S
Sodik kötet. — A' munka a' m. tudós társaság' rendelkezése alá fog terjesztetni." Maga
ra nézve e' tudósításból azon hasznot veendem, hogy a' netalán e' nemben dolgozó haza
által megkeresésemre, velök kellemes egyetértésben lehetek, sőt talán titkos kézintések
birtokába is, vállalatomban, becses adatok' közlése által segedkezzek fognak nyujtani; s
ugyan e' czélból lakhelyem' megemlítése is a' tudósításban.

Bár közelebbi levelemre nem valék szerencsés T. Főtitok ur' becses válaszát venni: m
vagyok szerénytelen arra tovább is sürgetni kérésemmel, tudván hasznalan fontosabb tárgy
hali órák elfoglalatását. Csupán az ottani említett s már elkészült értekezésemre nézv
okajtottam volna némi felvilágositást nyerni.

Csak egy birodalmas kéréssel alkalmatlankodom. Méltóztassék alázatos tiszte
net T. Bécsi József é. Ujvidi Péter Uraknak, kiknek bár levelét hozzá s ezen személyesen
találtatni szerencsés valék, nem különben T. Kölcsmarty Uramnak értesnél átadni: illy ré
érdemü jeles férfiakkal legalább felelemi egyértetésben lenni nekem dicsőrédés, kedv
hagyó figyelmöket megnyérni fogjátam.

A' beállandó uj évre T. Főtitok Uraknak állandó egészséget, s a' honi tudományo
ság virágoztatására áldozott fáradalminak folyvásti szerencsés sikert szivemből kívánva
további becses jó indulatába zárt maradok

Tekintetes Főtitok Uraknak

igaz tisztelő hívelő polgára
Lugossy József

U. I. Ha volnának kevés példányi a' testvérlapnak, igen nagy köszönettel vennem, ha megha
tnának az enyimből kibaze három darabot, u: m: Figyelm. 1837. 2½ ívéig 21 szám. — Athen. 18
ig ívéig 154 szám — és Figyelm. 1838. 34½ szám. Ezeknek elküldése úgy lenne legkönnyebben eszközölh
ha az atyám' neve alatt postai előfizetési ívhár hozzám járó ugyanezen lapok' valamellyikének borité
ba tétetnének be: a' posta elhozná őket. —

igyekezték a' protestantismust politikai életében támogatni. Fájdalom, hogy
gunknak nem volt s nincs eleg erkölcsi erönk a' mondott álláspont' megtartására
Már a' mult országgyülésen is az ellenfél' nemesbjeinek kelle föltogni a' kol
tetemmé' válással fenyegető tag' ügyet. - Hatalmas villanyütésekre van kü
hogy e' tag tompa zsibbadásából ébredhessen, s ennek következésében a' ho
a' szomszéd müvelt nemzetek' világosodási magas állását, — mellynek k
virágzására nálok a' protestantismusban és a' protestantismus által végh
ment erőkifejtés talán legtöbbet tett, — megközelíthesse. — Illy villamüt
nek hiszem én ama' czikkelyt is, és tudom méltányolni a' T. Szerkesztőség
tiszta czélzatát annak közrebocsátásában. Reménylem e' lép hitemet nem
hagyja a' T. Szerkesztőség megszégyenülni, s jeles rövid felszollalásom
bár az nem szakbeli ember' remekműve, s kissé el is késett, paránycs
helyet engedend ugyanazon lapban, melly a' tárgyat közönség elébe hoza
és ezt tehetni fogja a' nélkül, hogy lapja éles vallásos viták' küzdhelyévé
vályon. Mert az igazság kivánja, hogy a' vádlott fél is legalább egyszeri s
zat' jogával bírjon, nehogy elhallgatatlanul ítéltessék el a' közönség
től; és a' T. Szerkesztőségnek is erkölcsi érdeke s a' közönség iránti ta
tozása hozza magával az általa egyhez könyvére emelt tárgyban mind
nyujtani mind Ettől fél' nyilatkozhatására. Minek hogy minél kevese
akadálya legyen, s a' T. Szerkesztőség is némi vetődségtől megkímélt
sék, nevemet a' körlemény alá kitenni jónak láttam. — A' netalán szü
séges törlés vagy változtatás' jogát ez uttal is, mint mindég, a' T. Sz
kesztőségnek teljes bizodalommal fenhagyom.

Többire a' T. Táblabiró Urnak murtás és kölhami életében állandó' friss egészséget kivánva, úri háza' alázatos tisztelése mellett magamat becses jóindulatiba ajánlott vagyok

Tekintetes Táblabiró Urnak

igaz hivü alázatosan
tisztelő szolgája
Lugossy József'sk.

Jrám fietve

Ha az anyám' neve alatt Kossuth előtisztelő' tiszán hozzám járó ugyanezen lapot' valamelly ellenkező bonti
va tételnek ho[illegible] a' hosta ellenére [illegible]

Pétt. jan. 20. 1840.

Felsőbánya Jan. 4. 1840.

114

Tekintetes Titoknok Ur!

Bajza urhoz mult november' végén felküldött terjedelmes feleletem az ismert Straussi ügyben, mint látom, a' rostában maradt, - mivel meg vagyok felőle győződve, hogy világosság' férfiai, millyeket a' t. szerkesztőség' személyzetében tisztelek, e' különben ártatlan jegyzeteket közrejöhetésökben nem gátolhatják. Nem lehet azonban az esetet nem fájlalnom, nem magamra nézve, kit, mint laicust, az ortho- és heterodoxiát illető hittani vitatásában személyes érdek - melly a' papi urakat olly sokszor vezérleni szokta — nem vezérelhete, hanem magára az ügyre nézve mellynek méltóságával nem fér össze a' gorditási metszés, s mellyet illy lovagiasan győzelem csak megalacsonyithat. Ide mellékelt nyilatkozásomban még árnyékát is kerülve a' polemiai hangnak, egyszerü mentő modorral, s hogy a' Figy.' lapjait is kiméljem, lehető rövidséggel élek, ismételve s nézve

mileg

mileg módosítva ama másik — elbukott — ellenválaszo-
ban kifejtett nézetimet; — a' t. szerkesztőséget pedig
egy igen tisztes erkölcsi személy' — a' protestans testület
nevében folyvásti bizodalommal bátorkodom megkere-
ni T. Titoknok ur által, legalább e' rövid 's épen tö-
vistelen czikkelyke' fölvevése iránt.

Egy jegyzetekkel kisért forditmány is van e' leve-
lemhez kapcsolva „az újabb csillagképekről." Ha jól
emlékezem, emlitettem már valaha T. Titoknok urnak,
hogy az astrognosia' münyelvét darab időtől fogva fi-
gyelmem' egyik tárgyává tevém. Ezen eleinte csak az
Athenaeumba, később a' Tudománytárba szánt dolgozat,
jelenleg (mint e' forditmány' első jegyzésében meg is
van emlitve) egész könyvvé növekedett, mellynek végső
átdolgozása Berlinbe 's ha a' körülmények engedendik
Leydába és Parisba közelebbi tavasszal, az ottani könyv-
tárakban találtató nagyrészt keleti segédforrások'
kihasználása után fog történni. Ugyan akkorra halad
arab grammaticám' befejezése is. — Mivel nem re-
mélhetem, hogy az Athenaeum e' forditmánynak,
terjedelme 's talán némi szárazsága miatt is, helyt

adhasson

adhasson: egykori becses igéretére bátor vagyok T. Titok-
nok urat emlékeztetni, 's ezennel alázatosan kérni:
hogy e' czikkelyt a' Tudománytárba ajánlani, 's
az e' végre szükséges lépéseket megtenni méltóz-
tassék. — Nem emlékezem, van-e kitűzve tiszte-
letdij a' tudománytári dolgozatoknak? Ha van,
's forditmányom fölvétetést nyer: nétalán járandó
diját az Academia' könyvtárának, és pedig keleti
literaturát tárgyazó czikkelyei' szaporitására aján-
lom, addig is, míg e' czélra bővebb áldozatokat mu-
tathatok be. — Az Athen.' számára is rövid időn fo-
gok némi czikkelyeket küldeni, vagy tavaszszal
személyesen vinni.

Magamat a' T. Titoknok ur' további
becses kedvezéseibe ajánlva 's a' beállott ujévre
munkás életé foglalkozásihoz újabb erőt ki-
vánva, maradok

Tekintetes Titoknok Urnak

igazszivü alázatos
tisztelő szolgája
Lugossy József

U. I. Minapi – megbukott – ellenválaszomat, – annak idejé kezemhez visszajövendőt – szerkesztői zár alá tétetni a zatosan kérem. U. a. ki f.

115

Nyilatkozás.

Szerény ellenválaszomat a' protestantismus ellen emelt ismeretes vádra, még mult novemberben megküldtem az Ath. és Figy. t. szerkesztőségének. Mi lőn ennek sorsa, miután mindeddig meg nem jelent, illy távolban tudnom nem, gyanítnom igen is lehet. Azonban, nehogy halgatásom a' méltatlan vádat igazolni láttassék, e' kedvetlen tapasztalás után sem szünöm meg a' közméltányosság' nevében ismételt bizodalommal kérni a' t. szerkesztőséget legalább e' rövid nyilatkozás' megjelenhetésének eszközlésére.

Egyh. Tár' referense, Figy. 1839. 22 sz. kimondott vádját világosabban fejti ki Figy. 41 sz. válaszában, azt állítván, hogy Strauss' tanja a' protestantismus alapelvének szükségképi eredménye. Fő kérdés tehát itt: mi a' protestantismus' alapelve? Mint előre is képzelhető, ref. olly nemelvet mutat fel a' protestantismus'

alapelveül

alapelvéül, mellyből említett állításai fáradság nélkül következtethesse, t: i: a' korlátlan önkény 'elvét.
„A' protestantismus — ugymond — a' sz. iratnak nem csak egyes helyeit, hanem egész szellemét is kinek-kinek önbiráskodása alá bocsátja". Valóban, ha ez igaz, ugy nem csak a' szóban forgó' strausszi tévelygéseket, hanem a' mormonisták' shakerek' és saint-simonisták' minden balsságait is kénytelenek volnánk a' protestantismus' édes szülöttinek is-merni el. Azonban megenged nekem ref. ha azt mondom, hogy valamint legjobban tartozunk tudni a' protestans egyház' tagjai sajat alapelvöket, ugy a' felől nem más hanem önmagok adhatnak hiteles tudósitást. Én mint e' tagok' egyike, ref.' vádjai~~nak~~ következéseiben, egyfelől felhatalmazva, másfelől kényszeritve érzem magamat, a' mondott egyház' nevében annak alapelvét ezennel ünnepélyesen nyilvánitni, melly is tudomásom s' benső' meggyözödésem szerint következő: „A' sz. iraton, mint istemi vagy általános tekinteten alapuló, önmagában vive ~~tökélyét~~ teljesen bevégzett és tökélyesithetlen, de az emberi tudatra viszonyultában folyvást

folyvást továbbképződhető" keresztény vallás' értelmét, önállásu meggyözödésre törekvőleg keresni és megtalálni mindenki jogositva van; — fenmaradván a' koronkénti józan vallásos-tudományos előhaladás' képviselőinek (: egyház:) egyező" véleménye, mint emberi vagy pótlékos tekintet és gyámság azokra nézve és annyiban, a' kiknek s' a' mennyiben e' gyámságra ~~vélétik~~ ~~szükségök~~ szükségök van." — A' protestantismus tehát a' vizsgálódásbeli szabadság mint legdrágább kincse mellett, két rendbeli tekintetet (auctoritas:) tisztel, mellyekről ref. semmit nem látszik tudni akarni, a: m: a' sz. irás' isteni vagy általános tekintetét, mellynél fogva annak szelleme végkép el van határozva, és minden önkényen s önbiráskodáson felülemelve; — és az egyház' emberi vagy pótlékos tekintetét, mellyet ~~ez~~ még a' tudományosan képzett egyesek sem nélkülözhetnek, a' mennyiben az aránytalanság, rendszeri vagy ~~sajat~~ elekezeti elfogultság' befolyása ~~[illegible]~~ alá vetteted tudományosság sem ment — mint épen a' hegelismus állitain tévedt Strauss' példája mutatja — a' kibázhatás és tévedés' veszélyétől.

E' szerint, mivel nem korlátlan önkény s' önbiráskodás, hanem korlátolt józan szabadság az, mire a'

ellenről:
arokól, t.

a' protestantismus alapelve felszólítja a' sz. irás' visgalóját: önkényt következik, hogy midőn Strauss e' szabadsággal nem élve, hanem visszaélve, a' sz. irás' átalános és az egyház' pótlékos tekintetét félrevelve, mythossá oldja fel hegeli lombikjában a' történetirási Jezus' személyességét, melly a' sz. irás' isteni tekintete 's annálfogva historiai positivitása felöli alapnézetével a' protestantismusnak olly feloldhatlan kapcsolatban áll, hogy, mondhatnók, az irás' egész lényege végre is a' historiai Jézus' tellegességében központosul, szóval, midőn Strauss mind azon korlátokat, mellyeket a' sz. irás' visgálóira nézve a' protestantismus felállitott, merészen áthágja, akkor ő nem a' protestantismus alapelve szerint, hanem azzal épen ellenkezőleg cselekszik. Itélje meg tehát a' méltányos közönség, mennyiben van igaza Egyh. Tár' tudós referensének, midőn azt állítja, hogy Strauss a' protestantismus' alapelvéhez szigoru következetességgel tapadva épité rémalkotmányát, 's mythochristianismusában a' következetes protestansok' érzelmeit fejezé ki. — Felsőbányán, jan. 2kán, 1840.

Lugossy József s.k.

Felsőbánya Jan. 9. 1840.

116

Tekintetes Táblabiró Ur!

E' perczben veszem a' Figy.' 5dik számát, 's benne, nagy örömömre, T. Füsüs András Ur' ujabb szózatát a' protestantismus' ügyében. Ha ez ujabb szózat egybehasonlittatik azon jegyzetekkel, mellyeket én mult novemberben ellenválaszúl 24 Ur' válaszára T. Táblabiró urhoz felküldöttem: kevés combinatio után kiviláglik, mikép mindenik czikkelyben a' felette különböző alak, hang, és kifejezések alatt, egyazon elv van felállitva a' protestantismus' alapelveül. A' sz. irás' isteni tekintete, — az emberi absolut' tekintet' félrevetése, — az objective teljesen bevégzett sz. iráson alapuló keresztény vallás' subjectiv továbbképződhetése, 's át, — és igy az alapvonások mindkettőben egyezők, mi is ügyünk' miként állására nézve örvendetes tapasztalás. Azért én, mivel nem személyes érdekemet, hanem, mint irám is minapi valamellyik levelemben, egyfelől az igazság' ügyét, másfelől a' honi protestans lelkészség' ébresztését tevém első felszólalásomban is czélul; e' czéljaim' mindegyikét pedig az ujabb szózat által részint elömozditva, részint teljesülve látom: ellenválaszom' meg nem jelenésében, — mit más esetben, az ügy' javaért, nem lehete vala nem fájlalnom, — megnyugodni kész vagyok; annyival inkább, mivel az nem egészen mentt a' viszszatorló polemia' hangjától, 's talán némelly kifejezéseiben metsző csipősségü azon félre nézve, mellynek kezében van a' censura' halálosztó pallosa. — Azonban, mivel sem az én jegyzetimet, sem Füsüs ur' ujabb szózatát (: mellynek felküldése felől, mint már irám is a' T. Táblabiró Urnak, ő engemet értesite, a' nélkül hogy magát a' czikket velem közlötte volna :) darab ideig, nev. mind e' mai napig megjelenni a' Figy..ben nem láttam: megvallom, egyenesen azt gyanitván, hogy a' censura akadályozza közrejöttüket, 's fájlalván a' rágalomnak az igaz ügyön illy lovagitlan uton nyert győzelmét, folyó hónap' 2dikán ugyanez ügyben egy Nyilatkozást indítottam útnak (: egy „az ujabb csillagképek" czimü terjedelmesb értekezéssel együtt :) acad. Titoknok T. Schedel urhoz, mellyben, kevés módositással, dióhéjban ugyanazon nézetek tünnek fel, mellyek a' megbukott jegyzetekben, azon fő

Nyilatkozás.

Szerény ellenválaszomat a' protestantismus ellen emelt ismeretes vádra még mult novemberben megküldtem az Athen. és Figy.' t. szerkesztőségének. Mi lőn ennek sorsa, miután mindeddig meg nem jelent, illy távolban tudnom nem, gyanítnom igenis lehet. Azonban, nehogy halgatásom a' méltatlan vádat igazolni láttassék, e' kedvetlen tapasztalás' után sem szünöm meg, a' közméltányosság' nevében ismételt bizodalommal kérni a' t. szerkesztőséget legalább e' rövid nyilatkozás' megjelenhetésének eszközlésére.

Egyh: Tár' referense Figy. 1839. 22. sz. kimondott vádját világosabban fejti ki Figy. 41. sz. válaszában, azt állítván, hogy Strauss' tanja a' protestantismus' alapelvének szükségképi eredménye. Tő kérdés tehát itt ez: mi a' protestantismus' alapelve? Mint előre is képzelhető, ref. olly nemelvet mutat fel a' protestantismus' alapelveül, mellyből emlitett állitását fáradság nélkül következtethesse, t: i: a' korlátlan önkény' elvét; „a' protestantismus — ugymond — a' sz. irásnak nem csak egyes helyeit, hanem egész szellemét is kinekkinek önbiráskodása alá bocsátja." Valóban, ha ez igaz, ugy nem csak a' szóban forgó Straussi tévelygéseket, hanem a' mormoniták', shakerek' és saintsimoniták' minden balságait is kénytelenek volnánk a' protestantismus' édes szülöttinek ismerni el. Azonban ugy hiszem, megenged nekem ref. ha azt mondom, hogy valamint leg=

jobban

különbséggel, hogy e' nyilatkozás távol a' polemia' gyülöletes hangjának m
árnyékától is, egyszerü mentő modorban van irva, s rövidségénél fogva
is a' Figybeni megjelenhetésére számot tarthat. Ámbár tehát e' nyilatko
zás' irására s T. Fit. Schedel urhozi felküldésére azon félelem indita
nehogy a' jó ügy védetlen maradjon: mindazáltal most, midőn az ügy' véde
len nem maradása felől Füsüs ur' czikkelye megjelenése bizonyossá tett is, mégis ugy
csak Füsüs ur' czikkelye' következésében, újabb indító okok sürgetnek m
maradni azon kérésem mellett, hogy a' t. szerkesztőség méltóztassék a
többször emlitett nyilatkozásnak is lapjaiban helyet engedni. Nem le
het ugyanis szebb és erősebb próbája, bizonyitványa, szóban forgó ügyü
tisztaságának, mint, ha e' nyilatkozás, mellékdarabul, Füsüs' szó
ta mellé állittatván, tanúságul szolgáland, miként két egymásto
független felszólalásban, mellyek' egyikének szerzője egyházi személy
süs:) másiknak laicus (:én:), a' protestantismusnak ugyanazon alapel
(:bár más szavakkal:) adatik elő; — (:példaül az én czikkelyemben
a' „mindenki," módositva a' „sz. irás' isteni s az egyház' emberi tekintetév
épen oda megy ki, hova a' másikban az „acquiescentia in judiciis spiritualium
minum ex verbo dei petitis":) — sőt a' két czikk közötti látszólagos külön
ség is — mint a' vitatkozás' lefolytában ki fog világlani — bizonyosan csa
hasznára szolgálhat a' protestantismus' közönség elébe bocsátott ügyéne
olly elemek' békés kifejlésére adván alkalmat, mellyek izzó lávaken
rég forronganak, s hanemha illy kedvező alkalom által nyugodt kifejlő
désre kényszerittetnének, elébb utóbb rombolva törnének ki.

De mivel emlitett nyilatkozásomat, nem tudván még semmit a' f
süsféle szózat' közrebocsátása által nyert satisfactiónkról, T. Schedel u
hoz nem postán, hanem debrecz. vásári alkalom' útján indítottam el,
és igy annak Pestre érkezése ki tudja milly csiga úton s milly késön fog
történni: jónak látom ugyanazt, a' kezemnél maradt másolatból szóról
szóra kürván ide mellékleni, s nem várva későbbi megérkezését T. Schedel ur
a' posta' sebesebb szárnyain ezennel T. Táblabiró urhoz röpiteni, azon aláz
tos kéréssel, hogy mihelyt azt e' levelemben veendi, azonnal a' Figy.' legköze
bi számába iktatni méltóztassék, mig Füsü, ur' szózata frisemlékében lesz a
közönségnek. Megjegyzem azonban, hogy ez in natura ide melléklett nyilatkozásból, v
tozván az ujabb szózat' megjelenttével a' körülmények, az első nehány sorokat, vagy a
sö kikezdést, mellyben minapi jegyzetim' föl nem vétele (:a' censurára czélozva:) panas
emlittetik, a' körülményekhez vagy bölcs belátásához képest kihagyhatja a' t. szerkesztőse

Sürgető alázatos kérésemet ismételve, tartozott igaz tisztelettel maradok

igazszivü alázatos tiht. szolga
Lugossy József.

Tekintetes Táblabiró Urnak

[illegible] postai elöfizetés' útján hozzám járó ugyanezen lapok' valamellyikének boritéká
ba tétetnének be; a' posta elhozná őket. —

látván. — s tudomásom csak annyira terjedvén, hogy székfogtaló ér

jobban tartozni a' protestans egyház' tagjai saját alapelvök
ugy a' felől nem más, hanem önmagok adhatnak hiteles t
dositást. Én, mint e' tagok' egyike, ref.' vádjai' következte
tében ~~xxxxxx~~ egyfelől felhatalmazva, másfelől kényszerí
érzem magamat, a' mondott egyház' nevében annak alape
vét ezennel ünnepélyesen nyilvánitni, melly is tudomá
som s belső meggyőződésem szerint következő: „A' sz
irásson, mint isteni vagy általános tekintetben alapuló,
önmagában véve teljesen bevégzett és tökélyesithetlen, de
az emberi tudatnak viszonyultában folyvást továbbképe
ződhető" keresztény vallás' értelmét, önállásu meggyőződé
re törekvőleg keresni s feltalálni mindenki jogositva van;
fenmaradván a' koronkénti józan vallásos- tudományos
előhaladás' képviselőinek (: egyház:) egyező véleménye, mint
emberi vagy pótlék tekintet és gyámság azokra nézve és
annyiban, a' kiknek és a' mennyiben e' gyámságra szük-
ségök van." És igy a' protestantismus, a' vizsgálódásbeli sza
badság, mint legdrágább kincse mellett, két rendbeli tekin-
tetet (: auctoritas:) tisztel, ~~xxxxxx~~ mellyekről ref. semmit nem
látszik tudni akarni, u: m: a' sz. irás' isteni vagy általá
tekintetet, mellynél fogva annak szelleme vihatlanul el van
határozva, és minden önbiráskodáson és önkényen fölülemelve; — és az egyház' emberi vagy pótlék tekintetet, melly
az irás' magyarázatában még a' tudományosan képzett egyé-
sek sem nélkülözhetnek, a' mennyiben az alanyiság', ~~xxxxxx~~
rendszeri vagy felekezeti elfogultság' s a' t. befolyása alá
vetteted tudományosság sem menti — mint épen a' hegelismus'
álutaira

álutaira tévedt Strauss' példája mutatja — a' tévedhe-
tés' veszélyétől.

E' szerint, mivel nem korlátlan önkény s önbiráskodás,
~~xxxxxx~~ hanem korlátolt józan szabadság az, mire a' protestan-
tismus' alapelve felszólitja a' Sz.irás' vizsgálóját: önkényt
következik, hogy midőn Strauss e' szabadsággal nem élve
hanem visszaélve, a' Sz. irás' általános és az egyház' pót-
lék tekintetét félrevetve, mythossá oldja fel hegeli lom-
bikjában a' történetiraisi Jezus' személyességét, melly a'
Sz. irás' isteni tekintete s annálfogva fhistoriai positi-
vitása felőli alapnézetével a' protestantismusnak olly
feloldhatlan kapcsolatban áll, hogy, mondhatnók, az irás
egész lényege végre is a' historiai Jezus' tettlegességé-
ben központosul; szóval, midőn Strauss mindazon kör-
látokat, mellyeket a' Sz.irás' vizsgálóira nézve a' pro-
testantismus felállitott, mereszen áthágja, - akkor ő
nem a' protestantismus' alapelve szerint, hanem az-
zal épen ellenkezőleg cselekszik. — Itélje meg tehát a'
méltányos közönség, mennyiben van igaza Egyh. Já'
tudós referensének, midőn azt állitja, hogy Strauss
a' protestantismus' alapelvéhez szigoru következetes-
séggel tapadva épité rémalkotmányát, s ~~xxxxxx~~
a' következetes protestansok' érzelmeit fejezé ki „Jezus'
élte" czimü munkájában, mellyre önczimének élesb gúnyt irni
alig lehetne, s mellyre ő az elmésség' és tudomanynak több
kincsét pazarlotta, mint Hardouin a' sok tekintetben ro-
kon „Chronologie retablie"-ra. — Felsőbányán Jan. 2kán 1840.

Lugossy József.

Lugossy József. s.k.

ha az atyám' neve alatt papvai elöfizetés' ügyében hozzám járó ugyanezen lapot' valamelly ivének borítéka:

ellenőrző:

Szigeth. Nov. 30. 1841.

118

Tekintetes Titoknok ur,
Tisztelt Szívtárs uram!

Bodó nevü tehetös Kanzelleydiener a' Szigeti Kamarai Administratiótol hi:
vatal szerint ugyan, de saját fogatával utazván Pestre, örömmel ragadom meg
a' reánk messze látókra nézve mennél ritkább annál becsesb alkalmat, Tekin:
tetes Titoknok urat némi tárgyak iránt bizodalommal megkeresheteni. Embe=
rünk' pesti mulatása csak pár napiglani, legfölebb 4-5 napra terjedö, azonban én
S. Szöll Pál tettész urat, kitöl e' levelemet is veendi T. Titoknok ur, megértem
hozzá intézett sorainban, hogy megkeresvén töle haraindulása' határpontját,
adná art T. Titoknok urnak tudtára, hogy a' nétalán leendö külömenyeket,
pélt. a' tagi megbizatásokat idejében hozzá, t.i. S. Szöll urhoz lehessen szállittat=
nia. Bizodalmas és alázatos megkeresésem' tárgyai ezuttal következök:

1.) Az academiai mlgos Elnök urnak tagságra választatásom felöl tudósitó hivatalos levelében – mellyre S. Bajcsa ur által T. Titoknok urhoz intézett s nem kétlem kezéhez is ment elfogadó válaszomat még Sept. 30kán tevém postára, – végül ezen szavak állanak: „felsöléptem kidet, hogy a' nov 8kán ismét beállandó közgyülések' valamellyikében egy szakmájából méltandó tudományos értekezés' küldésével beléptemet, s igy a' társaság' tagjai sorában valósággal helyet is fog=lalni ne terheltessenek." – Én illy levelezö tagi belépésnek sem az academiai szá=bályok' kivonatában pélt. az 1841diki m.t. társasági Közlönyhöz magasztolt=ban (mert az Értönyvek' két utóbbi kötetét csak ezen alkalommal remélem meg=kapni), sem a' gyakorlatban, pélt. a' közgyülések' azon munkálatiban, mellyek közönség elébe bocsátvák (közelebb Athen. 1841. II: 32ik sz.) semmi nyomát nem látván, – s tudomásom csak annyira terjedvén, hogy székfoglaló értekezés a' rendes tagoknak van kötelességgé téve (nev. m.t. társ. Névk. 1841. lap 29. hol a' IV. nyy XIIik pontja igy hangzik: „3., minden újonnan választott rendes tag ohtálybeli eredeti értekezése' fölolvasásával fog első megjelenésekor élet, helybeli tag a' kis, vidéki a' nagygyülésben."); mig ellenben tudomra a' leve

lező

7

lerö tagoknak meghatározott határáról sajátlag ki sina mutatva: mivel arra
ban lehet, hogy tudatlanságom miatt tévedek, e' tárgybani igen vörös fölvilágo
sítatásomat alázatosan kérem. – Valamint, ha csakugyan kívántatik, e' kö
lességemnek is eleget tenni szívből ohajtanék; ugy megvallom, a szeretlem infra
nagy gyülésre, respective közgyülésre tartani fen quasi-felsőbbségi szo
rendelmet; a' midőn is olly móddal s nemben választott értekezését számlálo
ha élek, személyesen fölolvasni, melly cselekvőségéhez képest maga részéről
a' pesti hirlap' ez évi közgyülés előtti postoha észrevételét (érdektelenség
ne vonja magára. Ennél alighn van balgatagabb panasz, nem leven bizo
nyosabb, mint hogy itt csupán az üresen-czifra tekintetnek s vmlyes
irlést csillámbortató színeskedését hiányáról lehet szó, s olly dolgokról, mely
lyekkel az academia, komolyabb rendeltetéséhez képest, a' patriotának nem
szolgálhat.

2., Szigeti ref. Lyceumunk' nevében emelem föl T. Titoknok ur előtt
esedező szózatomat. E' virágzó oskolánk ugyanis, bár benne mind négy
évi tanulói pálya alatt minden philosophiai, jogi és theologiai tudományok
három felsőbb professor s két lector által, mind az alsóbb tudományok egy
humaniorum s egy elemi professor és öt ugy neveretett publicus praeceptorok
által nyolcz évi pályán egész kiterjedésben, s közelebb a' föld és égrajz nagy
szorgalommal tanittatnak, nem lehete olly szerencsés, hogy a' jeles első fő
magyar föld és égtelke' nagy mtau s tudományu létrehozói által aron os
kolák' számába sorozhassék, mellyek e' nagy becsü ajándékban részeltetnek
Sert nem is csodálom. Nagy távolságunk a' hon' sziverétől, s ennek közvet
kezésbeni obscuritásunk könnyen okozhatá mellőztetésünket. En mihelyt
ide horatám, fájdalommal látám a' becses czikknek hiányát, melly nem
megvetendő gyüjteményü s kinézésü könyvtár- s museumunknak fő dísze,
oskolánkban a' geo- és uranographiai tudományok' emelkedésének hatha
tós segédeszköze lehete; – s meggyőzve, hogy ha a' nemes álbrók
állásunk és ohajtásunk felől korán értesittessenek, nem tagadtak volna
meg tőlünk ~~tőlünk~~ közhasznra irányzott kegyöket, s nem vonakodtak vol
na aron nagy emlékü gyámolink' dicsorába lépni, kik között külö
nösen a' Teleki nevet nem hervadandó hála őrzi emlékünkben, s
kinek hamvát ő ex előtt a' harasztosi áldott Buttler gróf jogtani kará
alapitásával szaporitotta. Most miután e' kinos' maradványi a' tek.

a czikmia

7

terelése alá bizatnak, teljes reménnyel s bizodalommal folyamodom
oskolánk' nevében ugy is, mint annak egyik professora s könyvtárnoka,
ugy is mint e' tekintetbeni birományosa, méltóztassék T. Titoknok ur
e' részben számunkra a' tek. Academia előtt a' szükséges lépéseket meg
tenni, hogy minél előbb örvendhessünk e' remek és hasznos müvek' birha
tásának (ide értve Dr. Vállas ur' könyvmellékletét is, mellyet már azo
ta könyvárosi úton saját számomra megboratni pénzért több izben ha
talan törekvém); vagy ha e' tekintetben akar bizonyos föltételek, akar ké
relmi formalitások kivántatnak, legyen legyes arról felől engem vörösen
értesiteni, hogy a' teendőket megtehessük. Im most mi jó alkalom lehete
legalább egyik darabnak elküldésére! – Collegáim mondják, hogy már
T. Titoknok urnál tétetett is a' nyárfelen e' czikkek iránt némi lépés:
milly szerencsések volnánk, ha már ki is volnának eszközölve, s csak az
elküldési alkalomra várakoznának! – minden esetre, mivel a' legközelebbi
titoknoki jelentésben (Athen. 1841. II: 324 sk) magányosoktól is az előállitá
si áron megszerezhetőknek mondatnak, alázatosan kérem e' felöli tudósí
tásomat, mivel Dr. Vállas' munkáját és az egyik, nevz az égtelet, ma
gam' számára is megszerezni hánckodom.

3., Bizodalommal folyamodom e' cselekvőség iránt is: méltóztassék
becses válaszában ~~számomra~~ fejtegetni egy pár szóval, kit ért Kazinczynak szatmári
hőse (a' Vitkovicshoz irt levelben Eredd. Munk. I Köt. 204 l.) in specie a'
vörösfarkas togáju Gyártáson? (mert tudjuk hogy általában sokat voltak az
illy Gyártások, kik ~~kik~~ Jogyészieket ~~dicső~~ ítéltek a' pályaudvarból) – Kit ért
Berzsenyiheri Epistolájában (lap 192) a' Murát' tüitől halálra ülésző
pórzarándokon, ki Rátai' lantját elorzá? – kicsoda végre az, ki ugyan
e' levélben (lap 194) testvérének sirkövét a' bánat' ágával, bona törül?

4., S hogy én is alkalmatlankodásomért némi kárpótlást nyujtsak
T. Titoknok urnak, vegye kedvesen tőlem e' szakmájába tartozó talán
ritkább becsü kijegyzésemet illy crimü könyvből: Colleccion de los viages
y Descubrimientos que hicieron por mar los Espagnoles desde fines del
Siglo XV. con varios documentos inéditos concernientes á la historia de
la Marina Castellana y de los establecimientos españoles en Indias, coordina
da e' ilustrada por Don Martin Fernandez de Navarrete, de la Orden de
San Juan, Secretario de S. M. Ministro jubilado del Consejo Supremo de la
guerra, Director interino del Deposito Hidrografico, Individuo de Numero
de la

de las Reales Academias Española y de la Historia, Consiliario y Secretario de la de San Fernando. Tom. I–III. Madrid. 1825–29. (Arról W.r Tomus-ig látot itt érve:) 8vo. Ennek tehát 3dik kötetének 183dik lapján ezek állanak: El titulo del libro, que poseé y nos ha facilitado para su copia y exámen el Sr. D. Cárlos O-Rich, caballero anglo-americano, residente en Madrid, es el siguiente: Cosmographiæ introductio; cum quibusdam Geometriæ ac Astronomiæ principiis ad eam rem necessariis. – Insuper quatuor Americi Vespucci navigationes. – Universalis Cosmographiæ descriptio tam in solido quam plano, eò etiam insertis, quæ Ptholomæo ignota a nonnullis reperta sunt. Esta es la portada ó título principal de la obra, al fin de la cual se expresa el pueblo y año de su impresion en esta forma: Presit apud Argentoratos hoc opus ingeniosus vir Joannes Gruninger. Anno postnatum Salvatorem supra Sesquimillesimum nono. Joanne Adolpho Mulicho Castigatore Argentinensi, Castigatore. Este libro, estampado en Strasburgo por Juan Gruniger, impreso muy conocido en aquel tiempo, se compone de dos partes; de una Introduccion á la Cosmografia, segun Solomeo y otros antiguos y de los viages de Vespucio. El autor de la Introduccion añadió los viages para completar la descripcion de todo el orbe, segun dice en la dedicatoria al emperador Maximiliano, fecha en 1507. ex oppido divi Deodati, que corresponde hoy á Tata ó Dolis (így! nyomtat. hiba), ciudad situada en la Hungria inferior. Segun la misma dedicatoria el autor se llamaba Martin Hacomilo; nombre que parece desfigurado, segun lo usaban los literatos de aquel tiempo, fuera y dentro de España, donde lo hicieron así Antonio de Lebrija y otros. El nombre del impresor Gruniger está tambien desfigurado, pues se appellido de familia era Reinhart's t. h. – Alább 190dik lapon azt mondja hogy e' kiadást sem Dandini sem Canovai nem ismerték, hanem El unico que la (ezt a' kiadást) nombró, dando al mismo tiempo otras noticias curiosas de Vespucio, fué el Señor Barcia en su Biblioteca occidental, columna 574 en estos términos: „Martin Hacomilo, Introduccion á la Geografia, con las Navegaciones de Americo Vespucio, impresa en Argentina, 1509. 4to" Eddig Spanyolink, hi tehát egy új Author határkőt mutat be, kit tudtomra egy literaria historiánk sem említ. Tatai fi, Márton, de vezetéke mi lett légyen, én ugyan az Hacomilus-ból ki nem tudom találni, talán Hunfalvi vagy Székács vagy Szabó István megfejthetnék, mert igaza van Navarretenek, hogy ez általmásint Görögitett név, a forman Melius Peter. – Ámbár ezenő könyvet Navarrete sehol említve nem találja, megtalálta mégis Panzernél (Annales Typographici ab ao MDI. ad annum MDLXXVII. continuati post Mattairii aliorumq doctissimorum virorum curas in ordinem redacti, emendati et aucti, cura Georg. Wolfg. Panzer. Volum. VIum. Norimb. 1798. 4to:) tsinél a 444dik lapon ez áll:

Martini

Martini Hacomili Cosmographiæ Introductio, insuper IV Americi Vegnucci navigationes. Argentorat. 1509. 4to Thott. VII. p. 219. Zwittinger nincs nálam, ő említ valami Mártont, de aligha ez a' mienk; – a' Zwittingerétől ezt mondja Mencken's Compendiöses Gelehrten-Lexicon (: Leipz. 1715.:) az 1284dik helyen: „Martinus, ein Pannonier, gieng in seiner Jugend nach Jerusalem, die heiligen Örter zu besehen, von dar kehrte er zurück nach Gallicien in Spanien, bauete unterschiedene Klöster, wurde endlich Bischoff zu Braganza, schrieb Collectionem Canonum; Sententias patrum Aegyptiorum, und Formulas honestæ vitæ. Er starb 1583." Ugy látszik ez egyiken Theologus nem is irhata fiával korábban Cosmographiai munkát; és ha 100 éves korában vesz: szik is föl halálát, csak 24 éves lehete a' kérdő alatti könyv' kijöttekor, mi szintén lehetetlen. – Ugy-e cselédségének nagy jeneléri kérettem. Feléte fives bocsánatot kérek. –

5., Mult 1840 évi Athenaeumomból a' IIdik félév' 6dik és 57dik, ugy az 1840diki Figyelmeröből a' 42dik és 57 számok kiá: nyozván, az Athenæum' szerkesztőrége' jelentéseinek értelmében 24 pengő Xrr külföldi' egy számnak per 6pptor számonra kipótlásáért, és e' tárgyban is I. Titolnok Urat vagyok bátor megkeresni, ha igen általmaradna nem volnék apróskodásommal.

6., Ugy szintén 4 forint 40 Xr pengőt külföldi a' Nemzeti Könyvtár' első darabjának, vagy Kisfaludy Károly' munkái' újabb kiadásának árában, mint teljes előfizetést egy példányra. – Illy távolból jobbnak látom az egész árt egyszerre megküldem, remélvén, hogy így mind az eddig megjelent egy fü: zetet, mind ezentúl, általam adódván, a' többiket bizonyosan megnyerhetem J. Titolnok Urról. Még eddigelé több előfizető nem gyült nálam; magam: nak az első kiadás van meg.

7., A' t. társaság' könyvtárának küldöm szatmári papi beösön: tő' beszédemet, bár a' szigeti nyomoru jövedelmi könyvtető' által nem a' legderekabból beötve.

8., Ugyancsak az Academiai kéziratt.ának szolgálok egy meg: lehetősen conservált, kártyára irott 13 kis folio levelnyiből álló Asztrologiai munkától 1317-ből, fordításával Alchabitius nev alatt ismeretes 12dik századi arab asztrolog' modchaljának vagy Isagoge: jának, még pedig az igen emlékeretes és termékeny arab fordító Hispalai Jánosnak által (: a' végén. Interpretactus a Johē Yspalense. – Explicit:) ki mind a' Ferrarában 1493tban 4to kijött Bergani-t (: Alfraganus:) mind más arab irókat

73

irótat (: „trixit hic auctor ante annos quadringentos, ac plerosque Arabicos Astrologos in latinum sermonem vertit, quorum non contemnenda apud me fama delitescit" így szól felőle Heller Joachim, ugyancsak jánosunk' egyik munkája[i] ~~Epitome~~ Epitome totius Astrologiæ — Norimb. 1548. — bevezető előszavában a' 116dik levelen, [melly munkáról említést tesz Hirs. Astronom. Wirtemb. 1741. 4ro 2dik lap 276.] törött latinsággal leforditott. Hogy a' Epitome 1317-től való onnan tudom, mert ugyancsak e' Hispalensis Sinos' több tudtmányaival volt egy nagyocska kötetben együtt, egy kézzel irva, de a' többi darabokhoz én nem juthattam, s csupán egyet fenntartani meg árverés' alkalmával, midőn e' darabok szétbontatva adattak el egyenként. de a' legrégiső és igy legbecsesebb ~~darab~~ darabon, melly jánosunk' ineint említett saját munkáját Epitome &c. foglalta magában, ugyane' kézzel következő vég-megjegyzés állott: Explicit quadripartitus Johannis Hispalensis, cū dei auxilio. die sabbati xij die augi anno xp̄i aōr 1317 (1318) Amē. — A' csillagászat' történetében ismeretes adatok gyüjtése ~~kivánt~~ közben történetesen akadtam e' kevés becsü, de megfejthetős ép Mscriptra. —

Hosszas voltomért, minek pedig oka sietni kénytelenittetésem is terhelésemért alázatosan bocsánatot kérve, T. Titoknok ur' munkás életére áldást és virulo egészséget szivemből kivánó, nagy becsü hajlandóságába mély tisztelettel zárkózott vagyok

Tekintetes Titoknok Urnak
Tisztelő szolgája Uramnak

igaz szivü alázatos tisztelője
Hugolyi József
professor.

Siget Jul. 7. 1844.

Tekintetes Titoknok ur,
mélyen tisztelt jó uram!

Az ide mellékelt lapra vonatkozó 8 nyolcz pengő forinthoz még négyet, mint néhai egyházi jóltunytával és pater Vas' Sigetről távoztával egyedül maradt tagja a' szépiro: dalmi intézetnek, csatolok e' folyó 1844dik évi kötelezettetésem' fejében, azon alázatos kérelemmel, hogy a' Kisfaludy-társaság' évkönyveinek

nem

Hanák János piaristáról.
Néhány szó szigeti állapotjáról.
Műfordításokról

Sziget Sept. 7. 1844.

Tekintetes Titoknok ur,

mélyen tisztelt jóakaró Vram!

Ezen levélnek tulajdonkép comitivának kellene lennie egy ma, söt e' perczekben induló csomócska mellett, de a' mellynek öszveszerkesztésével mivel elkéstem, nem tudom hogy hozzá csatolhatom e ezt, vagy elmenvén az alkalom csak külön, postán fog e kezéhez jutni Tekintetes Titoknok urnak? Minden esetre azon férfinak, nagy becsü figyelmébe ajánlásával kell kezdenem soraimat, ki a' csomócskát viszi. Hanák Ker. János, ájtatos rendü professor 's a' természettudományi társulat' tagja ez; kinek tiszteletre méltó barátsága mennél több örömet szerze lelkemnek mig szigeten lakott, annál nagyobb fájdalmat érezteti mostani megválása. Öt kedvező sorsa közelebb vezeté – Váczra – a' honi miveltség 's tudományok' gyúpontjához: adja az ég, hogy önmagának 's ismerőinek hő kivánatához képest még közelebb karolja öt a' haza

Pestre, az ipartanszékek' egyikére, – mert a' természeti t
dományokban s különösen a' természetrajzban laskad
lan szorgalma s tudományszeretete által szerény elvo
nultságában gyüjtött kincsei méltók voltának hogy
kissé tágabb kört nyernének arra, hogy a' haza
növendék fiai, e' természettudományok' kiálló fülsége
érző korban, akkorban minél bővebben osztathassanak
Frivaldszky ur régi ismeri őt s fövetkeriil vele, – Marm
ros' természetrajzára senki annyi adatot, illővel ha
szorra fölvolgorandót nem gyüjtött mint ő", – gyönyo
rü bogár és pillangó gyüjteménye szorgalmát tanu
sitják, – a' figyelmes körség is ösmeri már néhányszo
nyilvános föllépéseiből, tavaly ha jól emlékszem, a
Athenaeumot is birálatával gazdagitá, s jelenleg
iskolai kézi könyvül – vajmi nagy fülséget pótló
folgálandó természetrajzi munkácskája van fajtó alatt
Ő vala, kiket, mint mondani szokják, olcsó szót lehete
itt nálunk hólani, a' természet és tudomány hü ba
rátja s pentek papja. Arén fáj távozása nekem a
egyedül maradónak! Legyen ő ismét meg ismét a
jánlva tőlem alázatos sággal Tekintetes Fitolnok
ur' buzditó hajlandóságába!

Én pedig itt maradok továbbra is ez ijonyu messz
ségben, s évek folynak le, mig csak egyszer elérhetnem
azon szerencsét, hogy kissé szabad lélekkel is nem
egyen

122

egyen lóhalálban pestre rándulhatván, mind inkább fejem fö
lé tornyosuló kedves tanodásim' adóját lerónhassam. Ónök,
mélyen tisztelt Fitolnok ur, lehetlen hogy csak képzelhessék
is elég valóan azon nyomorokat, kagy Ignácri esetre mél
tókat, mellyek egy világ végén laló s tiz tudomány' apró
és nagyos tanitásával elterhelt professori lényt suj
tolnak, – és sulyosbitásul jámbor jó uraink azt vélik
hogy szeretetökben számunkra rózsás ágyat vetének, s vég
kép elölnek nyájasságukkal. – Nó de, türelem! csak azt akar
rám mondani, hogy ez idén is aligha mehetek Pestre, – s
örülök hogy élek mint a' német mondja, nem hogy még nemtöm
nek álborni is rá érnék. Vátig irigylem most is Kanák
barátom ferencsejét. Ő egy kis csomócskát visz tőlem J.
Fitolnok urhoz; vegyes tárgyu másolatok arok, nézint
Nyelvemlélek' nézint Tudománytár' számára, – s némi ese
kély adatocskák, s az academiai gyüjteményekheri já
rulások. De mennyi maradt itthon ez ruttal is, miket el
nem képzelhetek! mennyi s hánysféle tárgy megkezdve,
csonkán, darabban, bevégretlenül! S mintha nem volna
különben is túlterheltetésem, még önkényt ujabb meg ujab
bakat vállalok vagy is inkább terentek, – és mivelhogy
iskolánkban sem a' természeti tudományok nem elég hom' irodalmunk
ügyének nincs Battlerje, tehát én a' gyenge önmagam
ból erőlködöm kiállitani a' természetrajzi s magyar iro
dalmi tudományokat. Mélló mentség közben nehéz dicsek
vésre nem fajulni s ez mentsen ki, fölemlegetésében annak,
mit nem emlegetni, de csak tenni kell. Aromban már le is ir
tam.

tam, s ha leirtam, nem akarom letörleni.

A' műfordítás' kellékeiről nagy jelességü értekezést minap-aláratos köpönettel a' figyelemért – vettem, s ha lehet, örömmel fogadtandót várt, igénytelen javaratom' följegyrésére. Egyébiránt az ottan kimondottak olly tényhűl olly tősgyökeresek, hogy én e'részben örömest Tekintetes Zitobnok ur' rászlója alá tettem, – arra egy megjegyréssel, hogy hagyjuk minden egyik fordítót arra oktályban működni, mellyre őt Geniusa vonza, mert avagy a' remek fordítót is nem nemtő verérli e? Tedd át Voss-ot Wieland tündéreden enyelgő s bölcselgő falmájába, ügyetlen fog lenni, s kényszerítsd viszont ért amannak sorompóiba lépni: vaspáncrél' szorításaiból fog panaszkodni, s áradása nem fér meg a' sűrü pereczekben. Mivel tehát mindegyik fordítási modor a' maga sajátsága szerint bír valami jelességgel, és tagadhatlanul illustrat patriam: hagyjuk szabni szabot és Kisst saját modorjok szerint, s vegyük kösönve tőlök a' kész remeket; amaz fesres diszöltönyt, ez kenyelmes háriszubbonyt nyujt, s kitagadná hogy most egyikre majd másikra van szükségünk, egyikkel sem nem elég. – Stb. Csak azt akarom egyetlen szóval mondani, most csak a' tárgy' felületén s practicabilitása körül maradva, hogy bármelyik nemére is a' remek fordításnak tekintető legyen hellem leszen szükséges: ez nem egy könnyen ~~ezerélhető~~ tényektől szabályok s javaslatok által más irányra „Fertur equis auriga, nec audit currus habenas". –

Azonban már nekem Tekintetes Zitobnok urnál némi felgyülemlett árjegyrécském is lehet, a' mennyiben több iben hegyeskedett brochure-lékat kübleni. Ennek a' feledésnek is az áthozott távol az oka, addig míg ujabb alkalom isten tudja mikor akad, a' mit akartunk is lehetlen el nem felejtenünk. Méltóztassék félszóval illyesmire figyelmeztetni, hálás lesnek érte, nehogy hiábavaló esetlen.

Ha valamikor pár sorocskát lesek szerencsés nyerni T. Zitobnok urtól, legyen kegyes bele tenni: nincs vagy nem lesz e az academiai Könyvtár mellett, – vagy akar a Museumi könyvtárnál, valamelly szerény közepszerü állomás ürülve vagy ürülendő, mellynek betöltése csak hüséget, s fáradhatlan munkásságot igényelne? Az illyeket nem szokták csőrbe bocsátni s így a' tájvoltokkal tudatni; T. Zitobnok ur pedig mindkét helyre olly igen nagy befolyással bir. –

A' Academiai értesitőre nézve nyomorom teljes. Mult évben egyet sem, ez idén egy számot kaptam s pedig a' Tudománytár' fedelére mindig oda van nyomva az igérés, s így Eggenbergerre kétségtelen szivemből nem boszonkodnom.

De ideje immár hogy megszünjek. Ugy is á Hanák által menő csomóban elég csevegés és fá-raptás fogja irányomban T. Titoknok ur' szivesse-gét kisértő köre tenni. Azért magamat továbbra is azon nagy becsü hajlamiba, mellyeket eddig tőlem meg nem vonni sziveskedett, alázatosan 's bizodalommal ajánlott, honzérdekü hasznos éltére áldást 's békét kivánva maradtam

Tekintetes Titoknok urnak,
mélyen tisztelt jóakaró Uramnak

igaz szivü alj tisztfolg
Lugossy József sk

Sziget Januar. 25kén 1845.

124

Tekintetes Titoknok ur,
mélyen tisztelt jó Uram!

Ezen néhány sornak t. Titoknok urhozi indításában czélom csupán három apróbbszerü kérésemnek előterjesztése, – mellyeket mindazáltal becses figyelmébe fölvétetni alázatosan esedezem.

Egyik ez: jóllehet mindeddig mostoha körül-mények gátoltak csekély munkálkodásim' gyümölcseit á t. Academiának nyomosb valamiben bemutatni: de é részben csak kedvezőbb csillagzatok' föltüntére várakozom, – addig is pedig, á t. Academiá' mun-kálkodásit folytonos figyelemmel kisérhetni nem csak

különös

különös élvezetemnek, de tagi kötelességemnek is tartom. Mivel azonban, bár á' Tudománytárt, mellyhez az Academiai Értesitők' odacsatlása igértetett, folyvást hordattam, 's párszor á' t. Titoknok ur' szivességéből is volt szerencsém kaphatni egy egy számot belőlök, de nagy részöket meg nem kaptam sőt még csak nem is láthattam, 's nevezetesen hozzám az emlitett utakon öszvesen csak az 1ő évi 1ő, II, III, IV, és Vk szám, és á' IVk évi IIk és IIIk szám érkeztek meg mind e' mai napig: alázatosan kérem tehát azon számoknak mellyek itt kijelölve nincsenek és igy nálam hiányzanak, számomra kiadását 's pesti ref. lelkész nt. Török urhozi átküldését.

Másik ez: A' Névkönyvben nevem és hivatalom már három év óta hibásan áll bejegyezve, mi iránt t. Titoknok urat mint szerkesztőt még 1842-ben levelemmel megkeresni szerencsém volt, de hi

hetően

hetően foglalatosságai' halmazában el fogta kerülni figyelmét. A' neveléstanbani oktatás, már két éve, más tiszttársamra ruháztatott át, a' Névkönyvben még is benne áll: ellenben a' természettannak mióta Szigetre jöttem, a' természetrajznak és magyar irodalomnak, rendenkivül á' francz nyelvnek két év óta, a' Német nyelv' elemeinek pedig év óta nyilv. rendes professora vagyok, mellyek á' névkönyvben hiányzanak. Tehát illy módoni kiigazitást legyen kegyes tenni t. Titoknok ur:

„Lugossy József, ó és uj nyelvek' magyar irodalom' hit- és természettudományok' professora a' Szigethi ref. collegiumban, a' kir. m. természettudományi társulat' rendes tagja."

Harmadik ez: Lelkes társunk Jerney urvali közlekedésében, csederem, tegyen emlitést neki á' felöl 's ajánlja figyelmébe mit Regulára nézve

is

tim közöl valamit bejejezzek, sem hogy ez alkalommal küld

is kértem, hogy terjesztené ki tudakozódását minde:
nütt, 's névszerint a' moldvai magyar rokonoknál
is a' jelesb és köznép által is ösmert csillagcsopor:
tok (gönczölszekér, furó, kaszás, fiastyuk, Birák
gyülése stb.:) népszerü neveire, mig azok vég:
kép ki nem enyésznek. Én hiszem, hogy t. Jerney
ur' humanitása csak mint magányos kérelem:
föl sem fogja e' részbeni fáradságát megtagadni.

Fogadja végezetre tiszta kebelből eredő jókiva
natom' adóját az ~~Egyetem~~ Könyvtárnokságra
lett kinevezetése iránt, melly fontos és igen
jeles uj hivatalnak viseléséré adjon a' hazá
nemtöje közelebb e' beállott uj évben is sok
testi erőt 's munkatürö egészséget. – Engem
pedig zárjon tapasztalt nagybecsü jó indulatiba,
ki is mint mindig állandó mély tisztelettel vagyok

Tekintetes Titoknok urnak
Mélyen tisztelt jóakaró uramnak

igaz szivü alyszolg
Lugossy József

Sziget. Sept. 18. 1845.

125

Tekintetes Titoknok ur!

Lantom ritkán zeng: dúzs érrel nemtőm, ki:
vánt henyelemmel *) sorsom meg nem áldott.
De magasztos tárgyak iránti szent hevület,
's mindenek fölött az édes hon' szerelme, nem:
de ollykor nemét az ihletnek képesek fölidéz:
ni kebleinkben? – Én a' Csoma – Jerney – Regu:
li-ügyet legszentebb nemzeti érdekink köze'
számitom, 's őstüzhelyünk 'nyomozását, ha
mint czél soha nem sikerülne bár, mint esz:
közt is melegen ragadom meg. Avagy olly régi
e nemzeti regeneratiónk, hogy annak törté:
netét felednünk, vagy olly biztosan meg van e
alapitva, hogy támeszközeit eldobnunk le:
hetne, szabadna? Ezért fájdalom és méltó
boszankodás sajog át lelkemen, midőn amaz
ügyet legujabb időkben még jelesbjeink 'né:
mellyikétől is kegyelet- és eszélytelenül meg:
támadtatni látom. Dulce est inter majorum
versari habitacula. Áldás önre, lelkemnek
tisztelt férfia! hogy ezt hatályos pártolása:
val ápolni meg nem szünik. 's mint értém,
Reguli-könyvre is vagyon czélzás. Oda
szántam én ez igénytelen, népdalszerü soro:
kat:

*) nem jó volna e ez, daczára az átkozott három
e-nek, a' még ~~ki~~ nem magyarított otium' kifejezésére?

kat: különben tegyen ön velök jó tetszése szerint; – s ha divatlapba, például az Életképekbe küldi is ön át: talán némi szolgálatára lesendnek az ügynek. Igaz, Jerneyt a' moldvai körülmények hara kényteték: de hisz ő menend ujolag, tavasz nyiltával, nemde? —

Egy müértő barátom, kinek e' dalocskát mint divatlapi kiirt czikket álnév alatt mutattam be, épen egyszerüségeért hasonlíthatlan szépségünek találta ezt; de ítéletét ez egyszer eltaláltnak vélni sem elég szerénytelen, sem elég bárgyu nem vagyok. Annyi érdeme mindazáltal lehet, hogy a' tárgyat a' tömeg' nyelveig, azihlést szivéig viheti. Óhajtanám, ha érdemli népszerü dallamra s zenére tétetését. De s kat is beszélek már e' csekély terményről pedig ha kedvet lelne, Csoma – és Juliánd is követnék. Nem bánom, ha nevemet kitörli is ön alóla.

Máskor többet. Néhány nap mulva búcsuveszek Marmarostól, Debreczenbe indulandó. Zárjon ön kedverő becses, szives indulatiba.

hü tisztelője
Lugossy József

Debrecz. Nov. 7. 845.

126

Tekintetes Titoknok ur,

Tisztelve szeretett jó uram!

Fölötte rövid leszek, nehogy kérelmeimmel okozandó terheltetését még hosszas soraim' olvasásával is halmozzam. Csak ennyit irok tehát uj helyzetemről, hogy abba folyó hó' 4kén állottam be, s nagy becsü jó indulatát irántam ezentúl is folytatólag kiterjesztetni kérem; – továbbá hogy székfoglaló beszédem' tárgya ez volt: kell és lehet e nyelvünket ös elemeire s magának az anyatermészetnek kutforrásaig visszavezetni? – s e' közben a' „Magyar" név' magyarázatát adám többek közt, egynek állitván azt a' „Megyer" névvel, és „honi megyéből eredett, benszülött, harafi, földi" jelentést tulajdonitván annak, a' hun és székel nevekkel is találkozólag, stb; Nem tudom szerencsésb vagyok e az e' körül foglalkozottaknál: annyi bizonyos, hogy fejtegetésemben adatok a' főszereplők; – valamint azt is jelentenem kell, hogy épen uj helyzetem' s változasom' számot haladó bajai s terhei, ismét nem engedék, hogy a' t. academia' részére már rég kezdegetett munkálatim közöl valamit befejezzek, sem hogy ez alkalommal küldhessek, mivel még teljesen kipakolva s rendezkedve sem vagyok: azonban

ban nyelvemlékgyüjtésemet, ugy könyvészeti jegyzeteimet is kisebb nagyobb szerencsével folytatom, és bár most lehetlen öszveraknom őket, mindazáltal a' nérkönyvi magány munkálkodások közé bátran mehet a' tavali Végi Nyelvemlékeket gyüjtött, mint szintén állásom' változtával, kérem majd Nevemet is ismét következőleg igazíttatni át:

Lugossy József, a' debreczeni főiskolában magyar irodalmi nyilv. r. oktató, a' kir. magy. természettud. társulat' r. tagja, tek. Marmaros vmegye' tbirája. Piacz-utcza 1714. sz. em. Választ. Sept. 3. 1841.

Adós vagyok még némi aprólékos fölvilágositásokkal is nem csak t. Zitoknok urnak, de Döbrentey ő ngának is. Majd egyebekkel együtt.

A' Kisfaludy-társaság' pártoló tagjai közé – majd egyszer az ivet is fölküldöm – ez évben is egy uj tagot, Szigeti bölcsészeti Professor t. Pásztor Dániel urat, volt tiszttársamat valék csak szerencsés megnyerhetni, 's négy pengő forintját a' magam' folyó 4 pengőmhöz csatolva, ezennel van szerencsém átküldeni, szokásom szerint – méltóztassék megengedni – csak oda alkalmatlankodván vele, bár talán inkább egyenesen a' pénztárnokhoz volna küldendő.

'S most kérelmemet: Mivel a' társaság' kéziratai

a'

a' tagok' használatára szabadosan állnak: ezennel ide csatolt térítvényem mellett néhai Lenkey' pályairatát a' tulajdon nevekről, ugy szintén elhalt Kocsi Sebestyén' hebraizáló etymologját rövid időre átadatni 's prof. tiszttárs tek. Péczely József ur által kezemhez küldetni alázatosan esedezem.

Minap, még Szigetről, egy Reguly dalt küldtem levelkémben: méltóztatott e azt venni?

Többire, mint mindig, nagy becsü szeretetébe, kegyeibe zárkozott, maradtam

Ichi teres Zitoknok ur,
Igyelve szeretett jó urannak

igaz szivü alázt tisztelője
Lugossy József.

U. i. Szüc, Istvánt (Tatayt) és Hanákot ajánlom a' választáskoron hatályos figyelmébe

ban nyelvemlékgyüjtésemet, ugy könyvészeti jegyzeteimet is kisebb naggobb szerencsével folytatom, és bár most lehetlen öszveraknon öket, mindazáltal a' nérkönyvi magány munkálkodások közé bátran mehet a' tavali Régi nyelvemlékeket gyüjtött, mint szintén állásom' változtával, kérem majd Nevemet is ismét következőleg igazittatni át:

Lugossy József, a' debreczeni főiskolában magyar irodalmi nyilv. r. oktató, a' kir. magy. természettud. társulat' r. tagja, tek. Marmaros vmegye' tbirája. Piacz-utcza 1714. sz. em. Választ. Sept. 3. 1841.

Adós vagyok még némi aprólékos fölvilágositásokkal is nem csak t. Zitoknok urnak, de Döbrentey ő ngának is. Majd egyebekkel együtt.

A' Kisfaludy-társaság' pártoló tagjai közé – majd egyszer az ivet is fölküldöm – ez évben is egy uj tagot, Szigeti bölcsészeti Professor t. Pásztor Dániel urat, volt tiszttársamat valék csak szerencsés megnyerhetni, 's négy pengő forintját a' magam' folyó 4 pengőmhöz csatolva, ezennel van szerencsém átküldeni, szokásom szerint – méltóztassék megengedni – csak oda alkalmatlankodván vele, bár talán inkább egyenesen a' pénztárnokhoz volna küldendő.

'S most kérelmemet: Mivel a' társaság' kéziratai

a'

a' tagok' használatára szabadosan állnak: ezennel ide csatolt térítvényem mellett néhai Lenkey' pályairatát a' tulajdon nevekről, ugy szintén elhalt Kocsi Sebestyén' hebraizáló etymologját rövid időre átadatni 's prof. tiszttárs tek. Péczely József ur által kezemhez küldetni alázatosan esedezem.

Minap, még Szigetről, egy Reguly dalt küldtem levelkémben: méltóztatott e azt venni?

Többire, mint mindig, nagy becsü szeretetébe, kegyeibe zárkozott, maradtam

Ichi teres Zitoknok ur,
Igyelve szeretett jó urannak

igaz szivü alázt tisztelője
Lugossy József.

U. i. Szücs Istvánt (Tatayt) és Hanákot ajánlom a' választáskoron hatályos figyelmébe

Vett. apr. 30 1846

Debreczen Apr. 22. 1846.

127

Tekintetes Titoknok ur!

Ugy hiszem, eróta Jeleki Blanka grófnőtől Karacs Jerér kisasszony által kezéhez jutottak Jek. Titoknok urnak azon három darabból álló föstmények, mellyeken a' marm. Szigeti ref. Templom' 1844k évi nyarán végszervitt kijovitás' alkalmával általam figyelembe vett 's lemásoltatott alakok ábrázolvák, azon rövid jegyzetekkel együtt, mellyeket alkor hamarjában beteg ágyamból, a' neverett grófnő fölszólitására hozzájok melléklettem. Mindezek régen és egyedül a' Jek. Academia' számára voltak szánva, csak azért késtem velök, mert szándékom volt őket teljes magyarázattal kisérnem, de a' mire eddig részint időt sem szakaszthattam, részint szükséges segédeszközeim is hiányzottak. E' körben lepett meg a' grófnő' kérelme, 's én részint annak engedendő, részint e' tárgyakat rendeltetésök' helyére juttatandó, nem akartam tovább a' magam' égtudja mikor adandhatott magyarázatom' sperativumaért az ügyet tartóztatni, 's remélvén, hogy az Academia könnyebben 's teljesb világot vethet rövid nap alatt is – hanggyan van valami becsök reájok, mint én sok év' lefolytában: azon kérelemmel küldtem meg a' Grófnőnek, hogy áttekintése után tüstént J. Titoknok ur' kezéhez juttatni méltóztatnék. Miután pedig a' grófnő már öt héttel ezelőtt vette a' szóban forgókat, 's igérete szerint magánál két hétig sem fogta tartóztatni, azért mondám, hogy már Jek. Titoknok ur' kezénél létöket hiszem. Mint magamat a' grófnőnek is kifejeztem, historiai érdeket bennök nem remélek, de igen némi legendarius jelentést, müvészettörténeti és costumei becset. Nagy örömemre leend, ha szakértők' magyarázata kipótlandja járatlanságomat.

Ovos tudor 's m. kir. egyetemi könyvtárigazgató' tekintetes és nagy tudomány a Schedel Ferencz urnak, a' magyar Academia' Titoknokának, több tudós társaságok' tagjának, 's tb. 's tb. megkülönböztetett tisztelettel.

8-nyolcz forintnak pp.

Pesten

Ha az egyszeri Reguly-lal kedves találkozás, örömem van rajta, – így én is egy szerencsét mondhatok a' kép czélhoz; annyival inkább kedvem pedig, mert mióta lapot nyittattak Reguly' részére, nem volt módom s' alkalmam vczá adakozni, bár a' megnyitások előtt ha nem hibázom, kitöltem magam' s tanitványim rovásán talán 8 pftot. – De vájjonyt fogok ujolag foglalni valamelly debreczeni gyüjtőnél. –

Küldök ide csatolva egy fizetőiratot is a' Nagybányai' főtemplom' sirboltyából 1335-ből. Sajnos hogy a' nér töredezve van, s hogy a' czimer' helye üresen áll, melly névhiányban eligazitott volna. Kérem a' főstwényekhez csatolva erről is rendelkezni méltóztatások, – valaki ugy lehet hogy értelmbe veendi, és folyvást illy morzsák' megmentése egyik ágára valamelly tudománynak, hősére egy egész homlok, világot vetett.

Küldök kér példányt az 1619-ki debreczeni és kettőt az 1626-ki kolozsvári magyar Kalendáriomokból, a' mennyire romjaikból összeszedhettem. Az 1sö számukat a' t. Academia' a' 2dik számukat pedig a' Muzeumi könyvtár' számára szántam, mint bele is van irva. Megjegyzendő, hogy a' 2dik Musuak még kevesebb töredékből állnak mint az elsők, s azért tiszta papirral pótolvák, hogy kiegészithessenek. Elis kezdtem a' 2dik számukat az elsőkből irás-sal kipótolni, de rájtok alig értemli a' fáradságot, rájtok kiloptam különben is igen sok időmből, rájtok, ha kivántatnék, estén sokkal ügyesb kezek s kevesebb munkával tehetnének azt mint én. Ugyancsak ide mellékelek, bár nyomoru rongyok, két rendbeli példányt az 1635-ki debreczeni első almos könyvből: hátuljok be-ragasztva van, mert üres, – hihetően nyomtatásában valami hiba lévén maculaturánál maradtatott, s igy juthata egy könyv' fedelébe csirizelve egész horzámig. A' kis Kalendáriocskák is illyes veszedelmes helyről vagynak kivonva, mint bizonyosan az-czuk is mutatja, kivált az 1626-kiaké. – Mindenekről már megtettem én a' tudósitást annak idejében, s ki is jött az az Acad. Értesitő' IVdik évi VIdik számában 160 és 161dik lapon, 2, 3, és 6 folyó szám alatt.

Mivel pedig ezen most érintett értesitőbeli könyvészeti közleményeim olly nagy megelégedésével fogadtatni a' t. Társaságnak kezeseket voltak, hogy kolon általuk tartozott tiszteimnek csak parányi részét tel-jesitém, még is különös megtisztelő levelében méltányolásait kifejezni S. Sztárnok ur által, jónak látta: ez csak ösztön lehete arra, hogy előbbi gyarlóim' tömegéből továbbra is a' könyvészeti adatokat kiemelve, mi-nél előbb közöljem, s pedig annál sürgetősebben, mivel a' Jankovics-féle megjelenendő Lines talán ezen részletes körülírások által is nemi pótlé-kot vagy itt ott kigazitást nyerhet. Jelenleg tehát, – a' folytatást, valamint saj- és nitka szavaim' gyüjteményét, de még az általam mostanában gyüjtött nyelvemlékeket is későbbre kénytelven halasztani, kezességem s pénzbeli dolgaim miá – jelenleg mondom, az idő csatolt kaiserjomon, a' mult alkalommal elkér-dett folyószámot sóltogva, 18tól 80ig való könyvészeti jegyzé-tet küldök S. Sztárnok ur' kezéhez, remélve hogy egy részről leg-alább haszonvehető lesz a' magyar hajdani literatura' történetei-hez nagy részt a' Debreczeni ref. iskola' könyvtárából vagynak ki-jegyezve, s ez kell érteni, hol nincs kitéve világosan találtatásuk' helye; – kevesen közölök az én birtokomban vagynak. A' XVIIIdik szá-zadiak közt sok a' Sándor István által ugy nevezett vakarék, de a' kiegészitésre törekvés ezeket sem engedi mellőzni, annyival inkább, mert bajos az elválasztó mesgyét megvonni a' kisebb és nagyobb, vagy a' kaiserjomoriást nem értemlő és értemlő munkák között. Folyta-tása majd következni fog. –

És most kérelmek az én részemről is:

1. Az Academiai Értesitőből nem birok többet, mint a' IVdik év' Vdik számáig bezárólag. Tehát az azóta megjelentekért alázatosan esedezem.

2. t. Pécsely Collega ur által mult őszszel két nyugtatványt küldtem

Debreczen dec. 7. 846.

Tekintetes Titoknok ur,
tisztelt jó uram!

Ha a' mindjárt lefolyandó év' két legszebb hónapjait, a' September és Octóber, melyek különben is szüzhónapjaink volnának, ugyanazon terhes betegség, melly januárt — martiust hasonlóan ágyba fektetett, ujolag el nem rabolta volna: talán most nem illy sivány tartalommal menne a' tek. urhoz levelem és küldeményem. De elnémulok, nehogy rugolódásra fakadjam a' gondviselés ellen, — és legyen, tisztelt férfiu, legyen irántam, a' levelet teljesitő iránt, szives türelemmel. Egyben tán nekem is engedni fog, az üldöző sors valamit lendithetnem.

Repiczky' arab nyelvtanára tett rövid észrevételeimet a' kéziratával együtt küldöm, s mint birálatomban, itt is jeles

mum

Lenkey és Kocsi Sebestyén' pálya- és nyomtatási alá elfogadott kéziratmunkájok' keremben nyerhetése végett?: de sem a' nyugtatványokat vissza, sem a' kért kéziratokat meg nem kaphatván, kénytelen vagyok esedezni hives elintéréseért.

P. S. Az 1843-5 éri Kistal. Társ. évlapokat (jövőre ingyen az VI. darabbal) köpönettel vettem, de bele pillantván a' vépéngesek' laistromába, 1843-4-ről ugyanott látom följegyezve az én esetély honorárium összegét is, de 1844-5 alul kimaradtam, mi nem volna nagy baj, csak a' pénz is el ne maradt volna, ugyde én évenként be szoktam küldeni illetőségemet, folyvást s' arrul is nyugtatványt tudok mutatni.

U. Szintén átallom már, de a' jó rend s teljesség' kedvéért, midőn másod is azt tépik, de több irben is fölszólitva valánk academiai tagok, teljes crimink' hibátlan betüldésére: még egyszer untatom Tek. Titoknok urat azon panaszommal, hogy az 1846ki Névkönyv ujra igen csonkán adja crimemet. Ne essék terhére ha arra kérem aláirásán, méltóztassék ezt most egy rajzónnal az neveretü Névkönyvbe nevemben jegyzeni, hogy jövendőben helyesen nyomathassék: Lugosy József a' debreczeni ref. főiskolában magyar irodalmi ny. r. oktató, s' könyvtárnok, a' kir. magy. természettud. társulat' rendes tagja [illegible] no. Marmaros várm. tbirája.

Egyébiránt annyira elvagyok fogalva, — kiválv most 8 heti betegségem által mechanicus dolgaimban is kárvallásra, — hogy nem csak jóltéle kedvenczeim nehezen haladnak, hanem még elhányt vetett levelezésemről is bocsánatot kell kérnem. Jelenben iskolánk' rendetlen könyvtárának s' száradóta rendezés nélkül halmozódott pénzgyüjteményének rendezésével kogol bajlatodni, mi bár maga is gyönyörrel jár, de még sokkal kedvesebb kedvencz crimeimet ismét évvel vetitkáztabb, s pedig az élet rövid, és még egy sokban mit sem tettünk. Hazabecsü hajlamiba, barátságába ajánlottan, változatlan hü iszonyával maradtam

Tek. Titoknok urnak
tisztelő jó barátja

igaz hive alázatos tisz. szolg.
Lugosy József

munkának vallván, tek. Titoknok ur' pártolásába – elfogadás végett ajánlas bátorkodom.

Küldöm a' szigeti templom' rajzat is Mármaros vármegyei első aljegyző és táblabiró t. Nánásy Lajos ur' buzgalmából, ki azon egyház' jelenbeni fő gondnoka, – hasznos ember azon a' vidéken tanodák és egyházak' oszlopférfia, óvodák és jótékony intézetek' munkás rugója s nekem szeretett tisztelt barátom. Nekem köszönhető, hogy a' jeles rajz, Trieb Mátyás kamarai ácsmester' ügyes kezéből, illy jól és szépen elkészült, ugyhogy a' demzusi és óczkai egyházak' rajza mellé (: MII. Évkönyv II^k Köt:) bátran állítható. Meg kell jegyezni hogy neverett ácsmester ur is olly nemes gondolkodásu volt, hogy a' rajzot az academia iránti szivességből ingyen tette; – ugyhogy az egész, az esperest Szilágyi ur' ide vonatkozó alkalmi beszéde vel együtt, mellyet hasonlóan, – mivel reá, a' télen elősör küldött jegyzetimben

hivatkoztam volt, ide csatolva küldök, – nem került többe egy pengő forintnál. –

Ezen egy pengő forintot én kifizettem, s még hármat téve mellé, kérem a' Tek. urat, ne legyen terhére azon egyet kiegészítőjeként tekinteni ezen háromnak a' kisfaludi társaság' tőlem évenként járó 4 pengő forintjához; melly végre én egy ide csatolt kis papiron az egy pengőt nyugtatványozom, tek. Titoknok ur pedig legyen szíves a' négy pengős részvény' nyugtatványzásáról ez uttal is gondoskodni.

Mit irjak a' mindenfelől tolakodó tárgy özönből? semmit, mert tiltva is vagyok darabig komoly munkálkodástól, tiltva halál alatt éjelezéstől, s pedig már éj van; – azonban fáj is hogy mindenben annyira hátra vagyok vetve betegségem miatt, s szintén könyüm csordul miatta. De ismét elnémulok.

Hogy a' Nyelvemlékek' gyüjtésének Névkönyvi rubrikáját betegeskedésem' daczára ez évben is megérdemlem, talán nem is fogja hinni tek. Titoknok ur. Azonban bár az eredményt most sem mutatom fel,

Debr. Dec. 21. 846.

Vett. Balás. jan. 3.

Tekintetes Titoknok ur,

Nagyon tisztelt jó uram!

Kirlaroltban, academiai Könyvtárnokságra ajánlottak
körét olvasván nevemet, lehetetlen vala — némelly korábbi levélváltásimban is visszaemlékezve —, a' barátsá-
gos nemtöben, melly itt munkált, Tekintetes Titok-
nok urat azonnal föl nem ismernem. Legyen hi-
szönet tőlem s meleg hála Önnek, nitka lerki! hi
midőn hiheteden pártolás iránt nem egy ismerős ál-
tal fogott okromolhatni: tiszta s nemes ügyszeretetében
intabb az ismeretlen mellé — kiről alig tud mást, mint
azt, hogy könyvek' és könyvgyüjtemenyek' szenvedé-
lyes barátja, buvára, s ki ezirant hozzá, nem vétve
a' dolgok' illy fejlödést, nem is folyamodott, — adta
meg is rezvrehajlatlan vélemenyeset, szavaratát.

Tartozom Önnek, tisztelt Férfiu! nemelly ide
vonatkozó részint bevallásokkal, részint szives
és alázatos kérelmekkel. Bevallásim köverkezök:

1.; Örülve fogadnám el, ha csakugyan engem érne
a' kinevezés. Ki a' pesti Lajtás' tudomanyos becset
érzi, megért engem, miért vagyok kész a' gardaq
Debrecznn vele fölcserélni. De mit sem tek, hogy
a' pesti könyvtárnokság anyagilag nem éri föl jelen ál-
lásomat: sőtolnom kelle magamból ezt is; és ha
Pest még egy pár forinttal több kárpótlást kivánna,
Pest és vagyaim tető- s hajlamim [illegible] crélpontja ábr-
zatot érdemlenek.

2.; A' Könyvtárnokságról szólni erettal mellőzvén,

a' hozzá

Ui. Akademiai választmanyban nem fogunk e megemlekezni
a. Kegyetek a' derék Kanárról, és az en jeles collegamról Kuc
Ecsérnöl?

gyüjtöttem ha szükön is. Hisz élni [illegible]
tudnek nélküle..

Ugy értsem, hogy a' jelés „Magyar n
rendszeréből" a' tagok példányt nyernek
aláiratosan kérem ar enyimnek is tala
Pécsely-Balásházi urak által kezdő" m
küldésére, – valamint ar eddig nétalá
megjelent ujabb Acad. értesitök iránt
Nekem 1844: VI[k] füzet ar utolsó.

Mint mindig, nagy becsü hajla
mit továbbra is kérő, s élete, tiszt
barati, ar ég minden áldását kivá
maradtam

Tekintetes Titoknok urnak
tiszteld jóakaró társának

[illegible]

Igaz füzet aly tiszt
Lugossy Jó

a' horra kapcsolatni czélzott pénzösvéget illetőle
csupán azt kívánom tet. Titoknok ur tudomás
ra jattatni, hogy én többször foglalkoztam régi
pénzekkel, pénzgyüjteményekkel s névszerint a
karai érem tannal. Közelebb fővárosunk' több
mint fél száraad óta elzárva, feledve, rendezetle
nül, a' mint darabon-s részenként beajándé
koztattak, kevero pénzgyüjteményét, 5000 da
rabra rugót, de erentúl rendkeresen szapori
tandót s kerem alatt felül 6000-en szapora
dottat is, én vontam elo' rendezés és kiállítá
végett, s ha tet rendbeli fulyos betegségem, me
er és' nagy részei tőlem elrabolta, nem gátol
talán erosta be is végeztem volna. Hallom
pedig, hogy az érem tanbani jártasság' tekin
tetbe vétele volt az, melly a' nagy gyüjtést
különösen arra vette, hogy t. Stettner Gyorg
ur is az ajánlottak közé sorozassék. Midon
még Stettner ur sintugy mint én sem elválal
va nincs, sem feltöle az nem tudatik, hogy
válaszatása esetében is el fogná e' fogadn
illy helyzetben szerénység' sértése s tolakodás
bún nélkül annyit kegyedtel, tisztelt Titoknok
ur! tudatni kötelességemnek vélem, hogy e' kí
pesség kellete engem sem zár ki a' versenyzo
ból. Elesfolyadatomma' ugyan a' pénztant s

pénz-

gyüjtést nem tűztem, miután mindenben minden
nem lehetünk: de körülte elméletileg mint gyakor
latilag eleget s nem fitser nélkül forgolódtam.

Szives es alázatos kérelmeim pedig ide
mennek ki:

1., Ne sajnálja ez uttal tőlem tet. Titoknok
ur néhány forból álló becses tudósítást, melyben
értesítsen körülte ez ügy' állásáról, s névsze
rint: remélhetek e? s nem kellene e valami te
pést tennem, s minő' lépést? Okajtva fogom
várni. Tudom, hogy tisztelt Fid. Stettner urnak
benső barátja; de jóllal inkább tiszteli kegyed'
nemes lelkületét, és jóllal inkább bizom benne,
mintsem e' körülmény arra folgáljon nálam, hogy
gondolkodásomat előtte titkárni s sorsomat kezébe
tenni óvakodjam: sőt ez kiváltképen hiv föl arra,
hogy kegyedtől és egyedül Öntől várjam a' tiszta
őszinte útmutatást. Meg vagyok én arról győződve,
hogy kegyed alkalmas a' barátságnak, ha mást nem
követelend a' kötelesség, s ebben méltánylattal
megnyugszom; de vissont hiszem, hogy a' barátsá
got is erős kötés volna hátterbe állítni, ha annak
kívánata a' kötelességgel s jobb meggyőződésivel csak
ugyan összeütközne. És én az őszinte nyilatkozatra
s útmutatásra nem is vagyok érdemetlen, mert
nem kívánok minden áron nyerni, hanem csak

áron

aron esetben, ha az, mit én magamra nézve nyo
reségként okajtok, [egyszerűnek] közjogi burgó térjak előtt,
's im most kiválólag tek. Fitolnok úr előtt az
ügyre magára nézve nyerességesnek látszik. —
És erre esetben ime második kérelmem:

2., Mivel én a' nm. Zeleki családi egyesek
tagja által is közelebbről ismertetni kívánnám
nem vagyok, — mit [régi] polgári sajnos vesztesé
gemül tekintek: legyen legyes tek. Fitolnok
úr a' fentebbiek' értelmében Annak, vagy A.
zolnak, kinél bőlcsesége jónak látja, kinevez
tetésemet nagy nyomatékossága közbejövetel
által előmozdítani. Valamint Kd. tanján le
ni fel 's Kd. határozatát bírni maga édes nye
reség: úgy fiúi 's tiszteletes pártolása mel
lett legbírtosban reménlkető.

De legyesen bocsásson meg illy sok, illy
talán nagyon merész, talán nagyon terhelő" ké
résemért; — ha egyéb nem lehető, [kívül] válaszát
ne tagadja meg tőlem. 's még pedig végett az
irányt is kell ek. Fitolnok urat bizodalommal
kérnem, hogy ezen rövid magyarázat kíséretében
ide csatolt, tudtomra még eddig ismeretlen 's
kiadatlan magyar [nyelvtanyt], [hozott] uton, úgy
hiszem az akademiai legközelebbi történettani szak
ülésénél bemutatni, 's eremgyűjtemény' számára
leadni kegyeskedjék. — 's ezzel [egyszersmind] mélló a
dást, szemesi javulásait 's szívemből kívánva, nagy bec
jó'indulatába mint mindig [változott] vagyok
T. T. urnak, nagyon tisztelő jó'akaratát igaz [hívő] d. t. [folyt] [Sugony K

Debrecz. Marc. 24. 1844.
Vétetett — 27.
Válaszoltatott 29.
130

Tekintetes Fitolnok úr,
mélyen tisztelt jó' uram!

Nemjen-e Zidet, kinek figyelmét, perceit, annyi és
olly sokféle, részint közelebbség, részint közhasznú
vállalat, — kinek figyelmét, perceit összes irodalmunk
ügye téri, igénylé, kívja, — egy provinciális, talán
egenis kisszerű, de szíves kérelemmel társzavarni?
Igenis, én bizodalommal vagyok bátor Zid elé
járulni, ugy a' tárgyat, mint személyemet illetőleg.
A' tárgy, mellyet kérelmem érint, nem valószínűleg
aron foglalkozásokhoz, mellyek Zid életét a' Nem-
zet előtt olly hatnossá olly megbecsülhetlenné tévé:
egy parányi részlete honi [szépirodalmunk'] történetének.
A' mi pedig személyemet illeti: remélem, Zid en-
gem, mint tisztelőjét, nem fogsz meg azon bizodalmától,
hogy ha megkeresésem csalhatlan — mit én innen nem
tudhatok — alkalmatlan 's kérésem teljesíthetlen volna,
azt kerülés és sans gêne visszautasítsa. Mert hol
igaz tisztelet, ott egymást megértés is uralkodik, 's
ez állásom Zidhez. Csak azon esedezem, hogy a'
nem lehetés esetében pár sort küldjön Kd a' pos-
tán, hogy a' nyomtatással ne várakozzam. Ma-
gyarul:

A' Tekintetekkel kerek Sogva dr. Földi János
[halmát] folyó évi Apr. 6tán mint 46 év előtti
halála napján, elvalahára ránkhozott kötelessé
az általa maga fölébe olly esetre [kinyomott] álász:

Szal
Z

sal:
„Egy álásra törekvő fám helyében — ültess ott egy jóltevő
„Mellyről zephyr napkeltében — Suhogva majd lengemmel
„Mindeggyikei tüskéi borítják — Mint ar en tinos eltet
„Ők arc oltalmára borítják — A'mi engem sirba temet

mellyre czélor Colonai „megkönnyezelen" je is. utóig a
hadvári temető keritten levén, párszori próbatétet ar a
ülteresében meghiusitott a' fentvegetelenitő buta[sá]g: m
keritve levén s egy már nagyfom álásra parancsolta
vár a' sirra áttetetni, talán beármyékolandja valaha
a' hem porokat. — Ezen alkalomma ér Földi teljes
életirását, s e' jeles férfinak mint a, termékeny
dósnak b, grammaticusnak és c, költőnek rövid
méltatását tartalmazandó nyomtatványocskát ko
dékorom, — talán ar ültetés' után fel is olvasni,
de minden esetre a' jelenlevők tört kiosztani,
s' ezzel a' hunyt érdemeznek áldozván, egyszersm
ar élőkre figyelmét ar örök anyagról lassé a' felle
becsére irányzani. Mint természetrajz magyar
költőre átültetőjét s nyelvészt, gyenge ecsetem
is meg fogja kisérteni öt jellemzeni: de köl-
tészeti, művészi, szépirodalmi állástoka Földine
ar, mellynek kijelölésére kálrer folyamodom,
annyival inkább, mivel nekünk debrecreniekne
nem lehet ő tőle olly nyilt szabadon, olly rézve
hajlatlan szólni, mint kinek, ki tőlül egyes iro
dalmi pártokon, elismert hivatással bir „itél
ni elevenekt és holtakat." Jól tudom, hogy a
milly első rangu jelesünk Földi a' termeszetsz
szatban, olly kevéssé állnak próbatüzet nyelve
szeri nézetei s kivált költői irlése, melly Colo
nait is örvénybe sodrá. De épen azért kell ezt is
tudnunk és másokkal is tudatnunk, hogy illy pél

* Kitlen irja Colonai, ne temessék Földi, hogy Földi sok részét kitörülhessem a
tábrának. Ugyan mit tud N.? e' tévelkedő, de kijuja arcban, mely kétkedve int

dából „iránytudva kitalhassanak" — negativ nagy haszna
van ennek, s tanulságosb mint minden theoretz szabályok.
és épen Földi' hazája bár ferde, de olly tetemes volt, hogy
öt szépirodalmunki történetében ignorálnunk nem lehet:
csak kellő helyet tudhassuk egyszer kimutatni. Nem is
olyan ő mint holmi atyó bohóc, kit nyomorn elmepülé-
ményeikből tól és le' buborékként tünek el; ő nagy ét
tevelyedett. S illyen hibáiban is tiszteltnünk, s ar által
kell többet tőrt tisztelnünk, hogy árokat keményen és
kigyónin megvónj méltónak tartsuk. És ki figyelmes vól-
di megérdemli, ő bár vesz irlésü de lelkes meleg ügyha-
rát, lángoló karaft volt, s aron korban verseinek
lerett, mellyben nyelvünk s szép irodalmunkkal fog-
lalkozni is hálát érdemlő érény, áldozat vala. A szép
irlésü karinery bizonyosan nem ajnotta elveit, de arén
oldala mellett lájnk, s társaságára méltatva Földit,
ki ha élt volna, talán Colonaival együtt fölvenni
tiszteseh lettek volna a' jobb irlés türkerchtvégét; tu
fi fata asnera rumpas, tu Marcellus eris, — de ko-
rán haltál; a' debrecreni iskola e' tér jelesének nocui
mors prématura. — Alázatos tisztelmem tehát oda ösz-
tontosul, hogy egy kis rövid, vélhetőlajlatlan jellemrészet
Földinek „mint költő s szép irodalom emberének" adni
ne terheltessek, hagyd hólgálion ar, emlitett kis előz-
dásom' drágakövéül. Vagy ar, ki tőlnk helyet olly biztos-
san, olly örök tekintélyül hólgálandjaig kitunná kije-
lölni mint Kd? Remek emlékbeszédiben milly gyönyörrel
szemlélé találói ecsettel, classicus egyszerüségel, művészi
élethüséggel s nemes tisztességgel tessett tisztelt! Hagyd örülnöm illy
nek Földi is kitől. Csak 10–12 sornyi bar, de kitől hár-
mastól ar! Hagyd emelje igénytelen ünnepélyünket kit
tisztelterü nevének s itéletének idézése, nemzetiné, irodalmun
és ha lehetne, nemem ő esdve vart tördelet, meg e' hó' végeig
keremben juttatni; mert 6-a Aprilt kövesen ünneprapot előzi,
mellyben a' nyomda pihen. Valóban elkésem tele kisse, hacsak
mindt barátim, kit ez ügyünk élők megtisztelni kötet eddig fölnem fogltonna

Pongyola, és közvetételre világért sem számitott, cs
pán kdnek sietve való értesitésére magányos levélben
folgált szavazatomat a' müfordítás elvei iránt jónak la
Kd kinyomatni a' Kisf. Évlapokban. Méltó büntetés ez
reám azon bünös hanyagságomért, melly szerint az ott ige
bövebb véleményzést tenni elmulasztottam.

Az academiai Könyvtárnokság ügyében még meg sem
köszöntem Kd nemes barátságát, részletevégekbe ereszkedn
nem sajnáló hivességét. Kddeli e' rékbeni érülkörésemet
becses meghagyása szerint, igenis, titokban tartom: de att
semmi el nem tilt hogy Kd iránti mély, igaz tiszteletemet,
denütt hol lehet, nyilván valljam. A' mi egyébiránt magát
tárgyat illeti: bocsásson meg Kd, s neverre bárminek e' rés
beni konokságomat, azon lépést tenni, mellyet Kd. jószán
dékból, jó akaratból ajánlani kegyeskedett, hogy a' nm. fő
mányzó s ac. elnököt életirásos folyamodással keressem
meg, - természetemmel ellenkezik. Nem nyomoru felfuvalkodot
ság ez bennem, hanem annak tudata, hogy olly állomásra
mellyet szeretet s szenvedélylyel kell betölteni, melly egy éle
fölajánlásával s föláldozásával, - részemről világ szerint
(nemben) is áldozattal jár, eljutni esengés utján nem szabad. Mintha
biz az valami zsiros sine cura volna. De sőt ellenkezőleg. Adja
az ég hogy nálamnál sokszorosb burgalmu (tehetségben mindene
setre erősb) egyén állittassék e' hivatalra, de akkor valósággal
nem is az elnyerő egyén hanem a' hivatal fog az egyénne
kőszönettel tartozni, ha öt a' neheret az áldozatost, kell
leg tölti be. „Ajax armis, non Ajaci arma petuntur."
Világért sem tudnék többet egy szóval is irni Ö Nmlgának
annál, hogy ha olly szerencsés lennék, az academia álta
kijeleltek közöl a' nm. család' kineverését, igénytelenségem m
lett is megnyerhetni, ezt megböcsülhetlen szellemi nyeresé
édes jutalmul venném, és jelen jövedelmesb állásom a
nak elfogadásában gát lenni nem fogna. Azt is érintenem
pénztannal is foglalkoztam. De ezeknél többet nem. Enny
tenni a' nm. gróf iránti tiszteletem, a' közilledelem s azon körül
mény hogy nevem a' kijelöltek közt elébe terjesztetik, mulhatlan
megkiván. S e' gondolkodásom olly tiszta forrásból ered, hogy ha m
járt maga ezen daczczal nyilatkozó levelem, a' másikkal együtt
mellyet Kdhez mult télen ez ügyben küldtem, ö Nmlgának saját
szeme elébe kerülne, sem rettegnék. Valamint, hiszem, Kd sem fog fe

érzeni, ha nem találtam is jól kimagyarázni magamat. De mint im a' papír elhagyott. Pedig még akartam a' M. Tracialom kéz
könyvéről irni. Angyal szól itt Kdből. Rajta lépek terjesztésén. — Bibliographia jegyzetim 1850 ig való folytatása fog rövid időn Kd kezébe menni. Ugy
Magyar elötti magyar kezirat pecsétin. De tartsak meg Kd mindenkell kalacs szeretetében, kedvezedelben igaz szívi kötelezés kegyessy tisztelt.

Debrecz. Apr. 17. 1847.

131

Tekintetes Titoknok ur,
Mélyen tisztelt Jó uram!

A' mitől tartottam, aligha meg nem történt. Mingyárt más
nap a' hadházi innepély után f. h. 7kén (mert Apr. 6kán
halt el Földi s az innep is ekkor tartatott, nem mint a' szem:
lében áll 8kán, - ez utóbbi napon temettetett) egy önkényt vál:
lalkozott alkalom kezébe adtam az illető adatokat s levele:
met t. Titoknok urhoz, bár ugyanazon alkalom általam
már egyszer hanyagságban s hütlenségben találtatott.
De mivel tévedéssel mentve magát, ezuttal olly szivesen biz:
tatott, botorul ismét megbiztam benne, de látom, hogy
a' mai lapokban sem jó semmi Földiről, holott a' Divatlap:
nak s Pesti hirlapnak is nehány sorral megküldtem a'
jelentést. Félvén tehát, hogy vagy ismét teljesen elmulasztja
vagy legalább hanyagul halasztgatja a' bizományt: im most
hirtelen ujra öszveütöttem t. Titoknor ur becses paran:
csa szerint a' végbement innepély kivonatát, - ugy beszé:
demből, mellynek egy részét a' Természetbarát adandja, pár
töredékecskét, - nem különben Garaynk versét ide csat:
lom, s Földi' életvázát tetszés szerinti haszonvétel vé:
gett. A' terjedelmes életirás még, a messze helyekről fá:
radságosan öszveszedendő adatok be nem érkezte miatt,
nincs bevégezve. De teendem ha élek, valamint Diósze:
gi-Jarekasét is. Terményrajz-tudósink életirásával e:
gyébként tudtomra Szadler ur és Hanák barátom fog:
lalkoznak. Most már arra vagyok kénytelen kérni ala:
zatosan Kdet, méltóztassék a' helybeli lapok közöl a:
zoknak, kiket tetszése választand, juttatni az innepély
nagy közönség előtti megemlitéséből valamit, mert ké:
sedelmökből hinnem kell, mikép hütlen emberem sehol nem
járt el vállalatában, pedig a' szerkesztők felől föl nem
tehetem, hogy ha vették volna e nem épen érdektelen
ujdonságot, legalább rövid megemlitését meg ne ragad:
ták

tár volna, aromban ha az itö halad, az ujdonság kimp
lesoritt az illyesekröl, s erelunk különben is az volt, ho
á' való értelmes á'haza szine előtt tiszteljük meg. Ma
rerig, ismervén e' viszket s embereimet, neheren kösem, h
csak hirlapi tudósitó is vállalkozik a jelen volnat közö
mesz hogy mi neker itt értelmet elhesztteni ollyakkal mi
nek értelme nem anyagi, avagy csak abból is sejthetm
fogja kd. hogy imé nagy becsü s általam az ügy szu
ügy mint magam nevében forró hálával fogadott
rajzának fölolvasására is magamnak kellett vál
találkoznom, nem találván a nevesbet közöl, nem annyir
hidegség vagy kelletlenség, mint inkább a karinczy a
tal olly fölszod kaczaj vagy epével megrött, alfölü ma
jestás miatt. ügyetlen vagy nevetelemre retig vétkellett
birni a' drága gyöngyöt. Fermépetessen hogy fölolvasa
kor az engem illető néhány szót, mással kellett fölva
tanom; kisebbnek vélve szerelységemet, s szerenység is
gátolván, azt, mit kd. irántami meghálálhatlan jósag
mondata, sajat magamra fölolvasni. Neker még a' mi
vidékünkön illyesekkel posztami embereinket: de azert
karmunt, morognunk t a' hogy lehet pent köreleségün
ügyanezert emelem ki a' szemle számára ide csatolvat
különösen, s az öket valóban is illető „kellves" stb e
thetonokkal ellättam, arokat kik az ünnepélyben re
venni burgolhodtak; kivált a' hölgyeket, kiktöl nál
valóban ennyit nyerni is nyereség. Ugy hiszten jegyz
ben mélrányloltam szavát is, sinek küldemeny e
részint az en felolvasásom által fölöslegessé, részin
arcon, mert sajat nevemmel s szerelységemmel az
egészet átszötte, használhatlanná vált. De a' nemes jo
szándék dicséretes érdemel. Garay versére is alig
laptam kellet elfogalot. Egy pár példány t ide rám
elég csinosan jött ki Debreczeni javuló nyomdánk alol
Ismételve kérem, mélóztassék fölvétetni valami rövid
tudósitást a' végbementekröl egy pár nagyobb közön
ségü lappal; t. Garay urral pedig e' nyomtatványt kö
lemi, mert eren is van valami ártatlan változtatás

pelt. mind a crimen mind a' fövegben: hepelejes
helyett Emlény. Melig köszönetemet neki s Hanák ur:
nak kifejezem máskor, hovajol küldendö levelemben,
most illetnem kell hogy ujra el ne maradjak.

De nem állhatom meg, hogy ide ne jegyezzem: mi:
kép aróta meglaptam Csokonai kibucsuzó beszédét
is, sajat kezirattában. Igaz hogy pösz és dag és fan:
tasztéria, de még is tartozik az ö egészére. Erröl
a Kisf. Emlé Könyv VI. ban Sárvári által olly rö:
vid említés tétetik, hogy nem tudhatom, valljon ö'
maga is láthatá e ezt, annyival inkább kétdel
kösötte e, - vagy csak hiány sága miatt hagyatott
ki örömmel az Actából. Peströl t. Gál ur szive:
ségéből egy pár - nem ismeretlen - töredék darabját
is aróta birom Csokonaynak. Parancsoljon velem
kd. ezek iránt, ha netalán örömet tehetek velek.

A' hirlapokban olvasom Sárvári Jakab ur
által birongyos pecsétnyomónak a' Museum szá:
mára beadattát, a' XVII Sr. végéröl, de sem Sár:
vári sem ng Kubinyi ur nem adnak hozzá
magyarázatot. Ezen pecsétnyomót fölvilágitó
levelét Karinczynak, majdani kiadás végett
mult évben t. Bajza urtul valék szerencsés kö:
lemi: Fölölyé' er, és a' debr. könyvtárnak is
megirán Karinczy küldeményéből. A' rajta levö
C P P - t. Bajza urhoz küldött levelemben igy
olvastam: Captivus Propter Patriam.

Ugyancsak a Pesti hirlapban olvastam a'
nyilvános panaszt a' nagybányai barbár rom:
bolás felöl. Egészen tudtomon kivül esett, mert
csalnyan szamitottam rá, hogy le fogom köze:
lebbi látogatásomkor vétetni az egészet az acad.
számára. Csak a' kár megtörténte után tud:
sitott felöle egy fiatal barátom. Sajnosan olva:

X. 847

Debreczen Apr. 25. 847.

Tekintetes Fitolnok ur,
Tisztelt jó uram!

Az idö rövidségéhez s elfoglaltságom tö:
mérdekéhez képest, mint fintén Tid
becses idejét lehetöleg csupán következ:
lerőket:—

1., Mai napon vettem az Adad. értesi:
tö IIdik számát s abban Henszlmann ur
jeles értekezését a szigeti frescokról.
Mivel azonban ott érelnek az Evkönyv:
vek számárai fölvétetése indítványoz:
tatik, szabad legyen ezen apróságokat
répint Tid répint Henszlmann ur
számára utasitólag s tüzgaritólag meg:
jegyezni: a., Az Evkönyvek répére ne
az általam küldött másolatokat méltóz:
tassanak használni, hanem azokat, mellyek
egyenesen a falról vétettek le. Hivek u:
gyan amazok is, de még is biztosb az ere:
deti. Az ederi másolat egy darabja pe:
dig nálam, másika a szigeti ref. egyhaz

sám keserüen birodalmas szavait, az egykor
Mártha által mondottakat: „Uram! ha itt volta
volna, bátyám a'mi atyánkfia nem halt volna
meg!" Ján. XI: 21. Valóban ha csak álmodtam vol
id illyesmit, a' külömben elég telhes Nagybánya
abat könnyü volt volna ez ifjonti cselekvem
töl eltanitoztatni stb. — Szégyenlem hogy
Szülö városom' derék szomszédja illyet tehete
De mindezeket csak negyedrem kört, s fejét
lom! késön. —

Nagyon örvendek, hogy szigeti templomu
zaim közzétett alkalmat adtak az akademia
nek. Fitolnok ur által olly telhesen tolma
csolt ama fütsegtes sóhajtásaira a' hara
emlékét" ügyében. Ajja haranak nemtöje
hogy még sokak mentve legyenek. Okta
vánom az Értesitö 2dik számában Henszlma
magyarázatát. IIIdik-endre egyetlene egy
látszik nem fogadtatott répével, legalább
az Értesitö" tárgyai közt nem említtetik.
dek pedig még nekem nem egy illyes ielés pénzem
csak értesitem öket öszvesedni, determináln
s megtübleni.

Az ünnepély egyébiránt dicsöl me
vigher, s főkapitány ur uri lakta és gaz
dasszonyja várta a vendégeket. Tek
Fitolnok ur „Tölti fej" ind. határa"
különösen nagy applausussal fogadtat
Ilyen az Orpheus tanya: fürtös vann
vadakat csinosodásra vezérl. Az idöbo
és helyből egyaránt kifogyván, magam
fiereretébe, neben megbecsülhetlen hegy
be várom.

igaz hiven a. t. ü.
Lugosy Józs

birtokában vagyon. Ezek azok mellyeket
én Szász József nevü festővel saját felügyel-
lésem alatt vétettem le, s ezekről terjedtek a
többi másolatok, közöttök az academiához ku-
döttek is, mellyeket a magaméiról hirtelene-
ben Debreczenben tavaly Jeleki Blanka gróf-
nő megkeresésére rajzoltattam, olly kére-
lemmel, hogy megtekintvén, adja át ren-
deltetése helyére az academiához, mit ő
meg is tőn. Magyarázat alapjaul szolgálni
ezen másolatok is tökéletesen kielégítők: de
ha már kiadásukról van szó, jobb lesz az
eredeti másolatokat használni. Ezeket pedig
hahogy az Évkönyvekbei fölvétetés végkép
elhatároztatik, az illető egyhártól elkérni
s a nálam levőket hasonlóan szívesen megkü-
deni ezennel ajánlkozom. b., Henszlmann
ur ezen szavaira: nem a kellő ismérettel készi-
tett másolatból l. 32. megjegyzem, hogy azon
másolatoknak a legtökéletesebb pontossággal
készültök felöl kereskedem. Mire elég legyen
bizonyitványul fölhoznom, hogy azon egyik na-
gyobb lapon foglalt képekkel magokkal, a ne-
vezett elégügyes arczképfestő több hétig fog-
lalkozott a hely szinén. A melly tökélytelense-
gek vagy következetlenségek vagy ügyetlenségek

a tisztelt magyarázó urat annak, hogy a máso-
latok nem kellőleg volnának készítve, gyanujába
hozhaták, nem a másolatok hanem az eredeti
falfrescok tökélytelenségei. — c., Szent György
alakjára: hogy az valóban régibb a többieknél
festékeire nézve is, mellyeknek különbözése, mint
inkább krétázatszerü, a falon első tekintetre szem-
be ötlött. — d., az a alatti jegyzetem tartozik a
35 l. következő szavaira is: az eredetiek szellemét
nem kellőleg adják vissza. mint szintén a 38 l.
ki nem elégitő másolatokban birjuk-ra. Valóban
pontosság tekintetében semmi el nem mulasztatott.
— e. l. 35. a fegyver hegyei alatt levő angyal, ki ki-
terjesztett ruhadarabon egy felirást tart, ismét:
l. 36. a donator feje felett lebegő angyal. Eze-
ket kiigazittatni kérem, mert ezen föliratot
tartó angyaldarab egyik festvénynek sem fölötte
esett, sem alatta a fegyverhegyeknek, hanem, mint
tavaly küldött mellékleteimben is emlitém, a
többi négy alakkal (maxent. és Katal) egyazon
horizonban, épen a segrestye ajtó keleti oldalán,
s megrongáltatása is ezen ajtó szomszédsága-
nak köszönhető. Hanem a másoló festő, nem levén
már a bálványoszloptól balra több helye
papirján, ezen töredék alakot ugy tette oda,
hol még helye maradt. Ez hiba, de már róla

X. 047

nem tehetünk. — ℊ. l. 36. Kérem tudósításom
ezen helyét, melly la 4dik C-ről jól, figyelem
megolvasni; nem azt mondom, hogy ott helye to
betünek nem volna, mert hogy van, azt a gyer
mek is látja; hanem arról tehem tudósításom
mit csak a falon tehesett látni, de eren máso
-ton nem. Azt mondom ugyanis, hogy a romb
lás vonala ugy jött a föliratot tartó lepelen a
hogy ha még egy C lett volna rajta, annak a
só répének még liveherének kellett volna
lennie, de mivel az nem volt, tehát alig
volt ott több C.
A falnak a harma
dik C aljától jobbra lépség:
ben maradt darabja mutatni tarto:
rott volna a 4dik Cnek alsó darabját is. —
egynehány x igenis követkerhetett. — ℊ., l. 38
azt is megjegyzettem én még a beütődéskor egyebekk
együtt, — hangyan karacs Jerér k.a. kiven közlöt
a Jelehi Bl. grófnőhöz az acad. számára uta
tott jegyreteimet, — hogy a két Damianus fölira
l. 38. csupán behavcrolás volt, minőt a tarba
járó pajkos legénység maiglan is vés a falba,
nevét ujabb mepelésig örökitendő. Tehát dona
tornak aligha tekintendő. — h. Kérem de nyomosan,
következő kemény kifejezést, mellyet a Fügetiek nem értemlenek
kijavittatni: a türelmetlenség arokat tüstént elvongálja. l
38. A templom roskadozó állapota akkor olvasten tünjitást
kivánt, — hogy templomukat ke — s a falfestmények olly omladozott
volnak, hogy azokat conservalni kapitalak lett volna, s valóba, a mepelés

Debrecz. Jun. 23tán 1847.

Tekintetes Főtisztek ur,
Tisztelt jó Uram!

I. cr. Telegdi László ur Pestnek Győrre indul:
ván, megragadom az alkalmat rövid néhány
sor irására.

Bibliographiai közleményim, ha jól jut e:
szembe, mult évben 80 számig mentek. Im
ide mellékelve küldök még 143dik számig.
Méltóztassék azt academiailag a kellő végre
forditani. A rsinormérték, mellyker mellékletem,
most is Sándor Könyveskára volt, bár egyéb
könyvkaistrominkat sem kagytam megtekintés
nélkül. — Innen azt is méltóztatik látni, hogy
főiskolánk könyvtárában folyvást dolgozgat:
ván, rövid időn majd tökélyesebben fogok
arral folgálhatni, mire Föd tavaly főlszó:
hitott, de a mit akkor csak igen tökéletlenül
teljesithetek, hogy legyenkel közöljem könyv:
tárunk egész magyar oktályát. A tárgyat
el nem feledtem. — Azonban azt most is ismé:
telnem kell, hogy nagy becsü kinaseink ugyan,
az eddig ismeretesekben kivül, egyátalán minose:
nek. Nagyobb a vélemény rólunk mint a való:
ság. En részemről már reg megfüntem könyv:
tárunkban örömemet ébresztő ujdonságot, ritkasá:
got fedezhetni föl.

Azt

Debreczen jul. 16. 1848.
Vétetett jul. 21. —

194

Könyvtárigazgató Polgártárs ur,

tiszelt Uram!

Egyetemi Könyvtár másod őrévé lett kinevezteteésemet Ön tudósításaiból értesztem meg, s benne lehetetlen meg nem ismerni nem többek közt Ön jóságának réjtemre munkált kezeit is. Engedje Ön arokat tiszelet s hálaval fogadtatnom. Engedje öszönségileg nyilvánítanom, hogy bennem a közügy becsületes és buzgó hivatalnokot, Ön hüséges, engedelmes munkatársat találand.

Önnek mind két rendbeli levelében ar volt kifejezve, hogy kinevezteteésem felöl miniszteri értesitő parancsot fogok kapni, s igy annál hajlandóbb valék vagy ezt vagy hivatalos végleges kapni értesülest várni be, mielött a tényt hivatalos befejezettnek tartani nemném. Ez egyik oka eddigi válaszolási kedvetlenségnek; másik az, mert magány körülményim — illyes tárgyban Önneli utolsó közlekedésem s a martiusi napok óta — tetemesen változván, magamat nem egy könnyen tudám elhatározni. Most már ar elsőre nézve ar kell látnom, hogy tán a Miniszteri

Ar is engedje meg Kd, hogy még Apr 25kén fracturában kelt levelemet, melly akkor itt maradt volt, s mellyet most már, ha a rám nézve mindig igen kük időből kifogyni nem akarok, le nem irhatok ujonnan, kaayó mellékelem ide. A Szigeti frescokról föl ar leginkább vagynak benne apróságok, mellyek szerkezetét is némileg érdekelik. Ezen általam akarnám elfeledett levelet arért kerestem most hiába külön föl kidnek, mivel a dolgot emlékemben egy uj nyeresség ismét föltrisitette. A' vidéken ismét egy a szigetihez hasonló festésteljes rep. egyházra akadtam, most válaptjára vóna rendelésétekemre a mészrétegeket, s mihelyt képek leendenek a munkával, aronnal festészszel fogok menni a hely színére, megtenni a teendőket, s az eredményt az academiának aronnal beadandó. Sokat kutattok én, de kevesset találok; azonban annyira elvagyok népiny mechanicumokkal, népiny toto calo különnemü munkákkal halmozva, hogy mire fem érkezem, - s ime pongyola leveleimért is folyvást csak a bocsánatokat kell kérnem jó'embereimtől. Ne tagadja meg ar tőlem Kd. eruttal is. —

A hara Nemtője örködjék föl. drága élete felett.

igaz hiv buzgó tisztelője
Lugossy József

nisteri közlést vagy Ön hivatalos közlése fölösleggé tette, vagy elfo-
gadási nyilatkozatom föltételeleri; – a másodikat illetőleg pedig, körül-
ményimmel aróta lehetségig megalkudni törekedtem, és így Önt im-
már kettőssen tudósitani tovább nem halaszthatom. Lényegben ennyi
határozott elfogadása a miniszteri kinevezésnek.

Szabadjon azonban egy pár kétségemet bizalommal Ön elébe
terjeszteni s ez iránti felvilágositását alázatosan kérni. Először
Szállásról nincs szó; s valóban nincs-e az egyetemi könyvtár
körében egy magányos hivatalnoka – milyen én vagyok – számar
kiszakasztható közönségi pár szoba? Azonban ez nem föltételeleg
csak kérdésemtel. Másodszor: A könyvtári másod őrséggel van e
valami tanszék egybekötve? Hogy mostan az őrség különválasztva
érzeik a tanszéktől, egyedül a mérsékelt fizetésből gyanithatom
de tudnom egész bizonyossággal kell; mert ámbár én, ha élek, ta-
nitásszabadságot élvezendő egyetemünknél lecketéket adni valóban sza-
dálomom: de tanársággal s tudósságtól függetlenül könyvtárhivatalt
viselni soha semmi esetre nem kivánok. Biztos hiszem, hogy aggodal-
mam e részben alaptalan, – a minthogy ezen különben lényeges ga-
által nem is engedem magamat debrecreni viszonyim felbontá-
sában hátráltatni; de kényszeren vagyok e részben hivatalszerü meg-
nyugtatást szerezni, miután tudom, hogy előző időben a régiség
és pénztan, továbbá az ollasz és crimeztani egyetemi tanárság s a két
könyvtárőrség közt hivatalos egybefüggés állott fen.

Továbbá méltóztassék Ön az iránt felszólitni, hogy mielébb igyekezzem, debre-
creni dolgaim befejeztével Pestre sietni s hivatalomat megkezdeni. Hogy én Pest-
re áttetetendem, volt ugyan hozzá némi reményem: de én azt megvallom, főn-
vosi gyüjteményink egybeolvasztása idejére véletlen haladni, – s igy jelen év folya-
tán nem számitottam reá. Nem csoda tehát, hogy most a rögtöni elliözéssel
terhesen vagyok meglepetve; házbérletem három évre jövő Pünkösdig tart, hártya-
tásom, cselédim, – mert nőtlen létemre mégis itt Debrecrenben egészen kiállitva
valék, s nefrelaló testvérem két gyermekét is kivánt tanfolyamuk csak a jövő
hói közvizsgálatkor fognak meg, tanitóstól együtt tartom, – mind hosszabb
időre előrével; – s azonban, mit Ön könnyen képzelhet, butoraimat e nehéz időkben
midőn senki nem veszi, elveszteget nem, vagy épen kárba kell vallanom. Ehhez já-
rul hogy könyvtári foglalkozásim is épen derekában folytak, mellyek hasonlóan
nem tevén kivánatos befejezésre számitva, oda irányozott élet nem kevés megerő-
tetésbe kerül. Mindezeket ősszevevén, ugy hiszem, hogy Ön nem csak meg fog
kegyesen s méltányosan bocsátani, – mert legközelebbről Ön illetni – ha ki kell
mondanom, hogy jövő Augustus végénél vagy September elejénél előbb semmi
esetre nem kábitathatok; sőt remélem hogy jóságos megnyugtatása oda fog
nyilatkozni, hogy velem September is elvárni hajlandó; midőn oktan test és
lélekkel Öné s uj hivatalomé vagyok. Minő álldozatok jöttek közbe igy is,
szolgáljon némi fogalmul Önnek az, hogy ime – nem mondom hogy Országgyü-
lésre Debrecren egyik képviselőjéül, mert mint őszinte férfiu ez ellenét kelletke-
tében utasitottam vissza, hanem minden esetre az Augustusi nevelés- és egyházü-
gyi értekezletre főiskolánk egyik küldöttjéül épen akkor nem vállalkozhatám,
hova pedig olly sok érdek s bizalom kivána; – ez utóbbit jem ugy értve azonban, mint
ha a dolgot megválasztatásig menni hagyám vala, sőt idejében nyilt tért csinálék
másoknak; de magam iránt tartozom ez ittal azt, mit mint domesticus dolgot közudo-
másra nem juttattunk, Önnek bizalommal gyórni be. Ez időt immár egészen hely-
beli

beli viszonyim elintézésére, befejezésére fordítom; Önről pedig, tisztelt Előjárómtól az érintettem legyes türelmet fől megnyugtatást bizodalommal remélni bátorkodom. Jóltszerezett munkával pótoljuk ki a mi elmulik!

S végre egy tárgyat engedjen Ön itt értekleni. Beavatkozási ünnepélyről m[ár] tóraink említést tenni, mellyher én is, fölolvasandó rövid munkácskával járulnék. E[z] az egyetem e nemü fölváltartását nem tudom, de ha egészen kívül esnék is er[ő] szükségképiségen s a közönség kívánatán, és csupán Önnek mint igazgatónak egyes rendelkezésének eredménye volna, előre bocsátom, hogy Ön iránti tiszteletem s en[ni] delmességemhez képest parancsa előtt meghajolni kész vagyok. Azonban valljon e rendkívüli időpontban, midőn fenyegető vészhelyek s átalakulási küzdelmek fogla[l]nak el minden agyat és szivet, midőn oda jutottunk hogy inter arma silent m[u]s 18, - s midőn a sok beszéd tevés tevés, sok fujtatás tevés igaz szólni irány a pata[k] halomra gyüle, stb. valljon mondom most, e percben állomás elfoglalása nem volna-e minden téj s ünnepies bemutatás nélkül alkalmasabban csendben végbe menető. A hány[a] uj kinevezések odavannak nem egyegyel fogja-e ez is szaporítani? az irigység fondorlás e[s] bocsátások egyegyel több terét megnyitni? különösen pedig, nem fogja-e a saját term[é]szetü, csendes működésü s hangyalmunkáju hivatalt a tömeg tág követeléseinek mintegy elébe dobni? Én csak saját érzésemre tapintva fölek: szárad könnyü buvárkodást e napokban ho[gy] munkban folytatni; annál inkább vele nyiltan föllépni s vele versenyt vagy hatás kivirvását v[e]melni csaknem lehetlen; hanavább a nevetségesség szinvonalára esik vissza. Egy köztársas[á]gi elnökség vagy bármilly fontos tárcza átvétele egyhemü eljárással megy végbe: mire nekünk, épen illy[en] gényteles állomásban parolával vagy fujtással figyelmünk el magunkat a status egyéb hivatalnok[ai] tól? Könyvtárőrnek azon nemes előnye van, melly lelkemet is varázsszal vonja el állomáshoz: hog[y] hivatalának gépi kötelességeit kün teljesitve, egyéb percei nem a kivánesi tömegei, hanem egyedül a t[u]dományei, néha dodálatot gerjesztő, bár lassu, gyümölcsözéssel. Jaj neki, ha élte naponként csillo[g]gás látványlodás irányába tér, ha fényelgő s nem hasznos lenni akar, s egy exameni fölm[e]tatásokhoz polratott közönség sarkalatai kell minduntalan szeme előtt tartania! Szóval én, min[t] jelen napok természetéhez képest, mind messze nézö elvekből, óhajtanám ha e pohár elmulnék! Esedez[em] rem, félre ne értsen Ön; Ön nem fog engem félreérteni. Én kivánhatom is nézetemben, de már mondá[m] is, hogy Ön akaratának magamat egészen alárendelni kész vagyok; arért lelkemnek jószándoku ösintes[é]gében mért tagadám vala meg magamtól, mért az ügytől, melly a több oldali honvá fölásban minthig a[z] nyeshes, hogy az érintett de ki nem fejtett tekintseket Önnek becses figyelmébe ajánlani bátorkodjam?

S ime egész a levél papirból kifogyás illedelmetlenségéig hosszu levél, midőn Önnel minden [a] percei olly drágák s magamon is a sok teendő. Bocsánat nélkem, ki hála s bizalommal vagyok Ö[n] könyvtárigazgató Polgármár ur, Tisztelő uramnak őszinte hive Lugossy József

Azért befejezem csak általános tartalmu lehet, a mennyiben az ügyet és ajánlatát erdekelni. Elmondandom: mi egy könyvtár, mi a rendeltetése: mi volt a mienk, és mi lesz belőle az uj kormány alatt; továbbá mi egy könyvtárnok, mi kivánatától hogy a könyvtárra nézve az legyen, mi által a legjelesb könyvtár sem felelhet meg rendeltetésének volna[k]ép. Mit kellyen könyvtárunk tisztviselőitől várni, és mit várhatunk méltányosan még most? Végre és mit ha a főbb elő mutatkozhatnak ácsnak: itt halálnak mon[d]andom ki a minisztert hogy ily férfiak kinevezése által tette le könyvtárunk szép jövendőjének egyik alapkövét, és átmegyek az uj egyedekre, azaz (mert R. még nem lett) L. ki Atra, be[-] mutatom mindeniket a községnek, elő[a]

Az én beszédem csak általános tartalmu lehet, a mennyiben az ügyet s az intézetet érdeklendi. Elmondandom: mi egy könyvtár, mi a rendeltetése: mi volt a mienk, s mi lesz belőle az új kormány alatt; ~~Az~~ továbbá mi egy könyvtárnok, mi kivántatéktőle hogy ~~mely fontos ő arra hog~~ a könyvtárra nézve az legyen, mi nélkül a legjelesb könyvtár sem felelhet meg rendeltetésének voltaképp. Mit ~~fogunk~~ kelljen ~~ily~~ könyvtárunk tisztviselőkitől várni s mit várhatunk méltányosan még most? ~~Végre~~ és mit ha a főbb ~~könyvtár~~ elő munkálatokon átesünk: itt hálámat mondandom ki a ministerk hogy ily férfiak kinevezése által tette le könyvtárunk szép jövendőjének egyik alapkövét; s átmegyek az új egyedekre, az az ~~m~~ (mert R. még ñ lesz itt) L. és Hra, bemutatom mindenikét a községnek, elő a..

Debrecen dec 15. 848.

175

Tisztelt Igazgató ur!

Tegnap éjjel érkezém meg Debreczenbe, több hónapi távollétem után, a lovassághoz csatlakozva levén előbb az Aradi, később a Nagybányai táborban. A haza jelen vészes körülményei mentendik Ön előtt, tisztelt Igazgató ur! szavam beváltásának haladását: bár adta volna az ég hogy a béke és köszabadság szárnyai alatt a nemzetnek vég erőfeszítésre, s egyeseknek rendkivüli áldozattételekre

lehre ne lett volna keserü szükség!

Indósitásai egyikében – mellyeket én együtt csomóban késön kaphatók kezemhez – méltóztatik szállásról is tudósitani. Hálám nem fog elmaradni ez oeconomicumra tartozó szives figyelmeért sem a Tekintetes Urnak.

Most már csak néhány nappal tartozom még Debreczennek s volt hivatalomnak: aztán – remélem az uj évre – egészen Kdnek adandom át magamat, s hiszem Istent, hogy a haladékot kettőzött iparral helyre pótlandom.

Behm tábornokot Szatmárt értem f. h. 13kán, nyomába a Sándor gyalogok

gok vonultak, s a Szenttamásnál szolgált honvédek s Koburg huszárok nagy csapatokban egész Szatmártól Debreczenigleni utam közben. Erdélyt ezek megmentendik, Nagybánya környéke magától – történetesen Urbán visszafordulórendeletet kapva, miután már a Város megadó oklevelét is zsebében birja – tisztult meg az ellenségtől stb.

A magyar nér megint szép lep
Méltó régi nagy híréhez stb.

A Dérsi gyalázatos futásban ész jelen nem voltam. 15 ezernyi sergünk élete s 16 ágyunk megmaradása egyedül a bécsi aula ifju s Vilmosféle idős hőseknek köszönhető. Éljenek Ők!

Kd pedig tartson meg igen nagy becsü kedveréseibe addigis mig soknemü adósságimat Kd iránt leróni kezdhetem.

alázatos tisztelő szolgája
hive
Lugossy József

Vett jun. 15.

126

Tisztelt Igazgató ur!

Miután Pestre átköltözésemet holnapra, azaz f. h. 13kára lehetővé tenni igértem, de igéretemet saját ohajtásom, de különösen hivatalom érdeke szerint s tisztelt Igazgató ur méltó szürgetése értelmében beváltandó, itteni fenlevő körülményimmel, teendőimmel megvívni s azokat kiegyenlíteni befejezni hasztalan törekedtem, s így ismét némi haladékot kérni, s venni kénytelen vagyok: kötelességemnek érzem ez iránt t. Igazgató urat legalább e soraimban értesíteni s becses humanitásához fordulni az iránt, hogy ez ujabb késedelmet ne másnak méltóztassék tulajdonítani, mint körülményim kényszerítésének, - mellyeknek részleteibe bocsátkozással magamat mint: egy igazolni akarni valamint nekem kedvetlen, ugy t. Igazgató urra nézve unodalmas és figyelmére méltatlan műtétel volna. Betölt rajtam is: ember tervez, isten véger; kezünkben csak a jó szándok, akarat s törekvés, a siker pedig legnagyobb részt a kívülöttünki tárgyvilág kedvező közremunkálásától van felfüggesztve;

nem

444 6/11

J. Sóldi Ferencz

academiai titoknok, egyetemi könyvtárigazgató, stb. stb. urnak tisztelettel

Bérmentve, térítvény mellett.

Pesten

Dec 11/12

nem tehetek róla, hogy azon pár hét, melly Ftestem tisztelettem óta mait lefolya, csaknygyan kevésnek találtatott én praeli arra, hogy hozzája között re. ménymet valósítsa, - pedig bizony sem kéj sem tunyaság tartóztat e városban, mellyet többé lakomnak nem neveret, s nekem van magam. nak legnelegebb értelemben elvalahára kalandulhatni, s szedni új pályám tengeit. Bronban teljesen meg vagyok győződve s minden el. határozásom, hogy akadályimat legyőzven, minél elébbi megjelenésemmel minden eddigi nagy. részt hátalmam körét halak' okokban gyöke. rezett - kétségbeimet jóra tegyem, Kádel is édesen feledtessem, s a nyári hónapok legszebbjeit, a könyvtári munkákra olly igen alkalmasokat felhasználatlanul mind to. vább tovább engedni ne engedjem.

Tegnap a kéz korábbi b. levelet s örülök hogy Danát tapasztalom által a kívánt óhajtott mind egy kötetben megkö. vetőleg megkülönböztem. Vajh sokat lappanghat nak még figyelembe vehetnül vidéki könyvtárakban s magánosoknál is, - fájdalom kü. lönösen

nösen az Enyedi Kár[illegible] hratmas romlását, mert érzésem mondja, hogy az ottani roppant gyüjtemény calvinista főtanodáink kellemetlen okokból is távolról sem volt senki által kellőleg kihasználva, s különösen érdekes apróságai, even Bethleni rólt Oarba járatok óta menekültek, honi irodalmunk kis emlékeinek egyes mozaikjemelkéi, alkorator figyelmét jentsenek meg nem ragadva hullottak most a pusztító enyészet árjába. Ha csak korábban Burián nem tett itt valami pótló kóngészetet ... de hisz az ő eljárását s kivált irtését ismerve, ez sem bő vigasz volna: a kár minden esetre megsemmisíthetlen. — Sejtven hogy Kd az XVI. századi költeményünk kiadolgozásában járatosit: ha fölmetszek festve s kipallolhatok-lehet fényképes pár igen érdekes darabbal (nem nyomtatvány) járulni (többi közt, jut eszembe Batizi Endre 1 darabol éneke 1546. nem kiadatott?). — Márton fabi beszerelése nem sikerült, mint mert az teljes példányban birjuk mi is, de mire Pesten létemben tán

X. 967

Téglás. dec. 25. 1849.

127

Tekintetes Titoknok ur.!

Minö vészek vonultak el fölöttem f. é. julius tö napjától s
tehát épen félévtöl fogva: unató volna előadnom; az ered-
mény ez: az mostka segédszerek ásvonulta, az ismeretes bant-
jegyek eleste s egy pár nagyobbszerü magány csapás a fö
teljes értelmében mindenemből kivetkeresett; – hivatalomat
Debreczenben elhagyva, Pesten el nem foglalva, julius óta
mint reformáta hitvallásu el sem foglalhatva, ugy jártam
mint a költö, ki „földön honját elvesztette, égben nem nyer
mást helyette" vagy magyarán, kis fiók tör pad alatt ma-
radtam. Vagyonom, pénzképlesem, hivatalom tevés tetek alat
oda, tedélyem földulva, magam bujdosóban. Igaz, egyesek
szerencsétlensége elünik a közromlás nagyságában: de le-
hetlen mégis föl nem jajdulni a tinban, midön a tudo-
mány és csendes munkásság embere, biztos helyzetéből

bal
E

tán nem emlékezhettem, itt láttam e vagy ma
sust? részint mert a duplumottali rendel
kerés még meg nem kezdetett, sőt most képzi
a terv iránt. Azonban Molnár imádv. kön
vének mind két példánya csonka s nem csak
Czimlapjuk de a Cisio fams is mu hettöbö
s közepen is némelly levél hiányzik: ha tud
Sitásomban ott áll is a Cisio, arra nem kö
vetkezik hogy épen ezekben lettem volna, ha
nem valamelly régibb jegyzetemből egészí
hettem ki, de mig azt még nem tekintem, nem
tudom megmondani hol látá s jegyzé meg
olly példányt mellyből csak a Czimlap hiány
zott, a Cisio pedig kiegészitett volna.
A januar óta folyó ügyiratok öszveszedése
sok akadályokkal jár; folyt azonban s a mit
lehet folytatást teszek.

Vitass kérésével különben sem állhat
marasztalhodnám, s most annyival kevésbé,
mert ugy lehet hogy ez már utban találna
fiép Pest felé. Zárlon, mélyen tisztelt Igazgató
ur nagybecsü hajlamiba, legyek, mint eddig való
zatlan ködelatkal vagyok Debr. jun. 12. 1849

Tisztelt Igazgató urnak tisztelö kü szolgálatára
Lugossy József.

[illegible] uden
[illegible] gok Ön
tiszteletre kive Lugossy Józsefet.

balsors által kizaklatva, anyagi inség s a tömeg szivte=
lenségének dobatik martalékul.

Két, különben igen drága kincs, melly ennyi vész=
ben még fenmaradt: élet és becsület, képesek lesznek e fen=
tartani a sülyedőt, vagy csak a sérv elviselhetlenségét hal=
mozandják? Elszántam magamat, hogy hivatal, állomás
után tekintek; mert Mlgos gróf Dégenfeld Imre kegyes
fedezésével, kinél jelenleg Tégláson vontam meg maga=
mat, sem élhetek soká, visszaélés nélkül. S im lelkem
küzdelmei közt föltünt előttem Ön alakja is, Tekintete
Jitoknok ur! szelid részvétével, nyelvünk, nemzetisé=
günk iránti buzgalmával, hozzám többször tanusított
hajlamával; és sok oldalu nyomatékosságával, tekin=
télyével

télyével a magam forma egyéneknek nyilható pályák
körül. Gondolám: Ön tudni fog nekem jelölni, megnyerni ter=
jelmes hatáskörében, ha mást nem, valamelly türhető ir=
nokállomást, vagy huzamosb napidijnokságot, levén hely=
zetek, mellyekre vasszorgalom kelléke s föladati nehézség miatt
alkalmas ajánlkozókban válogatni nem igen lehet, s ön
ismer engem, tudja hogy könyvtármoly vagyok. Gondolám:
maga az, hogy Ön ártatlanul s használni akarólag bár,
s távol panaszomat, de tiszta s örök hálámat érdemelve,
mindazáltal csakugyan némileg tényezője levén esés kö=
vette mozdulásomnak, nem fogja tőlem megtagadni szánal=
mát s ha módjában van segélyét. Gondolám végre: Ön
ha semmi segélyt nem nyujthat is, nemes lelkülete kettőt
tőlem meg nem von: egyiket, hogy guny s pelengérre te=
vés

3

3

X. 1849

vés nélkül megörzi nehéz helyzetem s kisértetem titkát; ma
sikat, hogy válaszát – a minden esetre tiszteletteljes vendő
gent vagy nemet, – nem fajnálandja, tudván mint neveli a bi
bizonytalanság a szerencsétlennek szenvedését. Postajegyen
„Jéglásson, Hadhár felé"; itt mulatásom ideje mintegy jan
ár 10 dikéig. – Nem szabad elmellőznöm megjegyezni: hogy
politicai bünvádtól terhelve vagy ülközőbe véve nem va
gyok, – hogy virtuszi debreczeni vásárkor azonnal Pes
re fölmehetek, – végre hogy alárendelt helyzetes is ha
lásan nyerességemül fogadni s önmegadással viselni kes
pes vagyok?

Az Academiai Könyvtárnokság ügye nem mozdul e
sönyegre? – s hogyan tölthetik feledhetlen Crucsonak helye
a Nagyszótár szerkesztésében? Nyelvünket élni kell s
örökre mint tavasz virulni.

Az ég teljes legjobb áldásait Tekintetes, Tisztelt
nok urra

változhatlanul tisztelő hive
Lugossy József.

Jéglás. jan. 25. 1850.
Vál. febr 17.

178

Tekintetes Titoknok ur!

Ne forduljon el boszankodva tőlem, ne mondjon hálátlannak, ne gondolja lelkében: „ez intractabilis ember, kire én már vesztegetém fáradságomat, s ime az eredményt „felhasználni egyszer késik, másfor vonakodik, s csak compromittál." Első tekintetre legjobb hála volna ugyan a nagylelkűleg felkeresett s szivesen ajánlott állást azonnal elfoglalni; – ámde ha megértendi hát, miképen és mennyiben képesnek nem érzem magamat annak teljes betöltésére: meg fog fid bocsátani, legalább őszinteségemet méltányolni, s velem együtt meggyőződni felőle, hogy akkor lennének hálátlan fid iránt, ha képesség hiánya mellett is, – mint talán kedvezőbben száz mások tennének, – egyedül az ellátatlanságnak örvendve s továbbiról mit sem aggódva, – rögtönöl a valóban áldásos és fel előnyel kínálkozó állomásra. Mit tehetek én róla, ha egész lényemmel homlokegyenest ellenkezik, föltolni magamat oda, hova nem illek, s hol magas jótevőimnek csak megcsalatkozásával, boszankodásával s legfölebb irgalmas eltürésével tudnám. Lehet, hogy tulzó vagyok; de mikor kötelességről van szó: inkább tulszigoru mint tág conscientiáju szeretek lenni irányomban. Képtelenségemet pedig három pontban igazolom:

Először: magány titoknoksághoz nem birok elég ügyvédi s ügynöki készültséggel, tudománnyal, még levelébe ügynöki s ügyvédi, álias protokoni, tellülettel. Küszej, becsületesség, forgalom, beszivó levegőim ugyan, mellyek nélkül nem élhetnek: de ez még nem elég a titoknokságra, midőn tárgy s életügyesség hiányzanak. Tanszelemben, vagy a tábornokságom alatti könyvedret forni bőr helyemen érezhetem magamat, sőt helyemen másodrendü foglalkozásról fűl tápot nyujto asztala mellett is, mintán amazokat felelősen viselni fáhom, emlereket legalább hatalmam lörébe esnek: de vénségemre uj munkatérre lépni, honnan kihetően szakértőbbet horsak ki, lelliismeret fűl, s ez subjective; mintél objectiv nehézségem sem csekélyebb: mert minő arczczal vegem en lélemre méltóságu főnökömtől res familiarisat, ki literarius szóratozásimban a magamei örölle elhanyagoltam? Magamat meg nem tudtam tartani, s most másnak tőrelezzet e téren sikeres fogalatot? s pedig olyankor, midőn megmaradt, levés igaz Nagyjaink anyagi jólete méltán nemzeti legyelétes felsélenység tárgya.

Másodszor: Levelezéseket idegen nyelveken, szegény hazámra kivül, vinni nem tudok.... Kegyed megfejtheti, hogy e fontot, fájdalom tengerétől elborítva, illy röviden és apodictice absolválom, s további érintés nélkül hagyom.

Harmadszor: Udvari életre nem vagyok alkalmas. Mint ar is teljesen ván szól, mit Byron lord mond valahol naplójában magáról: „Legszeretettebbjeim társaságában sem tehetek huzamosan a nélkül, hogy magányos mélsem s rendetlen könyvtáram társasága

társasága után ne epednék." Mennyivel levésbé birhatok organmal az udvari ib
töltekezéshez, mellynek csak elviselhetlenségét ismerem! Ideáim, literarius terveim, s d
goratim elvont körében forogva, idegen nékem az életi világ, sőtos a fényteremnek pavo
zata. Általvéve hajlamim eleitől fogva inkább gravitálnak Mentéli cynismusa
Rousseau remetezegenysége, mint Hugo s Sue Salonitsága vagy Voltaire-robogó li
teratenkönigsége felé. És ki már természettel illyen vagyok: mennyivel inkább most,
dult lélekkel, levésbé saját puhultsáson, mint edes Nemresem forsa fölött, lehetek-e alka
mas a társas élet minden kellemeivel s mozgalmasságával egybehüggő kivatás igényei
beviteni. Valóban, én udvarban csak ugy lélezhetek, ha ki van mondva mentességem a co
venientia minden kivánati alól; mellyettel aronban nékem nem sok osztópörön van. Aren
meg nem hálálhatom elégge a lelkes karnyait jelenben hámomra hatásnalan időre biz
tosito Grofnak jóságos kegyét, ki kérésemre ugy intézkedett, hogy helyzetem Téglásan izo
lált legyen; itt csak az bánt, hogy Maecenási gyöngédsége mintámmal parancsolni mello
pedig kellem summás óhajtása volna, a mennyiben sellő hasznos lehetni. Ezt óhajtanám én
Academiai elnök Grof ő Méltóságánál is; s milly kerencsés volnék, ha a Kd által, lel
dő közelességeimnél megjelelt s megirt négy pontok mindegyike olly értelmü volna, mint a
2dik s 3dik pont (dolgozatok lézelése s hámadások rövidcalása) mellyek rézint ter
mészetemmel nem ellenkeznek, részint tehetségemen tul nem járnak: akkor bár há
muk kétszer négyese hágna is, nyugodt örömmel vállaltam volna el, s holnap mar
utban volnék Pest felé. Tudom art is, mi üdv, mi megbecsülhetlen nyereség Te
lekiek közelében lenni; ismerem kellemi arczképét e haraja s nagy családa de
cseledeinek, ugy a ritka léleknemességü özvegy Grofnénak: de még ez üdv kém
enyhithetné, sőt nyomasztóbbá tenné sajongó érzésemet, hogy midőn Kdtogálom a
titolnokban ügyes és sok oldalu segédet, vidám és fűszeres társalkodót keresnéne
s méltán követelnének: egy korlátozott, magába zárkozott, egy oldalu pedansnál
egyebet nem találnának. Bizzatok reám munkát, miket érek: nincs éjem és napom m
föl nem emésztem, s e rekben soha nem nézem, mednig rajednek a közelesség hideg
berüi: de, bár mélyalani tudom a világiak ügyességét, becsülni talentomát, egyetet
arról helyzetembe, s unodalmas és kaszonvetlen leszek.

Úgy talán art mondandja Kd: „kisr ön diszes közivatalokat közlelvességgel v
selt, s magány ismeretségei sem hölnak különcségeiről, mi nem lehet ha jelen önkesetse
nem tulzott!" mire csak art felelem: hogy, ha ha kabad a franer köztársaság elnökéről
mondottakat lucsinyben magamra alkalmazni: én választva s hivelve valék soha nem
azért, mintha külső elegance- és finasággal birtam volna, hanem daczára annak,
hogy illyesmivel nem birtam; magány viszonyaimban pedig gyermekded kelidségemért
elnüsék keglerességemet. Aronban tartoznom az igazságnak arral, kérni Kdet, nehogy
hü tipteljét a fönebbiek után valami kis embergyülölő s anthropophagus szörnyeteg
net, vagy bárdot nem látott tusknak képzelje. Nem fürkolni kemnyesség - inkább
a szellemi korlátoratlanság vágyának eredménye ar, mi különcségemet okozza; s

a különcről nem mindig rossz lények, hüségben pedig s közelességérzetben arok iránt, likker tisztelet, kereset és hála csatolják a legjobbat közé tartoznak. És én, nehéz időkben, a vész óráiban, vagy ar élet végszerei felé, midőn mindenet elhagynak benünket, midőn a hüséget többé nem kérik, midőn a kedvelt világtiat nagy esélyesen retirálnak: akkor magam mellé jámbor különcről kérek tsenemtől. – Sajátságom egész kulcsa ez: én a legegyszerübb, legigényelenebb, legárálmatlanabb lény vagyok a kerek világon, ki a gyemelnek is bánható vagyok, ki kárar burgonyával is elélek, ki a fenyelgést röstelem, az intrigue-ket, mellyek reám méregtatásuat, utálom; – tinek egyedüli dicsekedésem a bécsületesség, s karámnak, Nemresemnek, az emberiség jobbik felének, s végre mindennek a mi tudni való, vallásos kerelése. Az illy harmlos ter
mészetü egyenek pedig rendesen a rövidebbet kurrál ezen hóldalatti világban.

Ime, tekintetes Titolnok ur! gyarlóságim s nétan jobb óvalaim illy réhlen kitapogatása által nemcsak az önismeret neher közelességének, harem Kd előtti föltüntetése által az őszinte nyiltságnak is álvozni igyekeztem. Legyen Kd viszon olly jó, adjon hitelt szavaimnak ugy, a mint arolas lelkemből meritém, s ne véljen kátti ri gondolást alattok, például mintha én vágyomban általán csupa Pesti élette ko rikoznám, s mai szivalon föl nem találnám magamat; – vagy pedig kicsinyelnem ar állást anyagilag. Illy vélemenye Kdnek igen elszomoritana. Valóban sem egyik, sem másik; minek bizonságaul kathatós kerességet állitani nem tudok, mint hogy im erennel innepélyesen nyilvánitom, miképen ha a mélyen tisztelt Nagyméltó
ság, teendőim körét, ha bár telhesbítve is, az érintettek fölött egészen positiv
vá átalakitani s előadott kesleny képességemhez idomitani kajlandó volna:
erez örömmel s hálával sietek aronnal nagyrabecsült kerencsém ölelésére. Tisztelt Ben!
Téglásoni időrészemet különösen a t. Titolnok ur levele bevárása végett megosztoz
bitottam; vettem art 2dikán; s most ismét – remélve jóságairól még egy vála
szának gyors megfordultát, itt akarom art bevárni. Ne tagadja meg tőlem.

Még kell aronban, ha őszinte lenni akarok, vallanom, hogy e nemére a hiva
talkodásnak, mellyet hámomra kölfedemi Kd hálámat érlentő hivességének file
rült, elkéjülve épen nem valék, s arért Kd tudósitása vánatlanul lepett meg. A lentebb
biek után magyarázat nélkül megkétheti Kd, hogy én a fügou könülneigekhez lépes
tem után magyarázat nélkül megkétheti Kd, hogy én a fügou könülneigekhez lépes
ti kereny szómitásomhoz, reménylvémmel akpán olly kérni állásom kontolnám, mint
például az Academiai irnokság (gondolám, hogy fájdalom! most sok illyfele hely üres le
het, aronban közelbi tudomással felőle nem birek), vagy pedig valami kaistromozó hi
dijnokság az egyetemi vagy academiai könyvtár, vagy a Museum mellett (Istenem! kár
ez utóbbi roppant kincsüntnél nem kell ember, nincs fülleség hamos munkás kezébe?!)

Ugy

Így a bureaui dolog bevégeztével naponként magammal visszaadatva, hívém, hogy ta-
lán aron magasb szempontokra is időt szakaszthattam volna, mellyben hivatalos teendőim
karaji vagyaimmal találkozni fogtak. Mert hogy én dolgozni szeressek, tán ollyas kid is vehet-
esete; hogy láttatni nem akarva, hanem inkább lenni s tenni igyekezve törekedés nélkül működ-
szabadson ez egy példát hozhnom fel Kidnek, mellyet a figyelmező valamelyik szamjában e tárg-
érintő felszólalás juttat most eszembe. Megboldogult Pécsely tiszttársam egyik megbízott biráló
volt a Kisf. Szab. közelebbi 8 pályaművének (a mythol. tárgyban). Ő aronban, a helyett h a pá-
nyaműveket birálólag csak át is olvasta volna, engemet kéri meg annak teljesítésére. Betűr-
betűre ar én véleményemet mert Kid kérését. Ha jól emlékszem, Collegám elő, úgy ert Kid meg ne-
tudja; most minek mért csinálni titkot belőle. Mielőtt feltűnést, ejtett még egyes hozzám, hi-
dést tevén: te nem hiszem e, hogy legalább Kiddel fűbosva tudassa a kérelmet? (Ősmert, s tud-
előre feledtetem) „Mellékes vagy nélkül settem, mondám, a kérdést, csupán a tudomány gyönyö-
s érdekeiről; ha hát compromittál bennem s meri elsajátítani nézeteimet, én ugyan nem emlí-
tését vagy mellőzését közönyösnek tartom, de mint minden fondorlat gyűlöletje, nehogy elébb
utóbb zavarokra vagy panaszra adjon alkalmat, jobb szeretném, ha a publicum kedvesen elha-
gatjuk. Ez ugy lőn. — Egyébiránt úgy tartom, hogy mutatni ő nézeteimet magáéiul tette, a bir-
lat törvényszerű érvényességének, ellen tölfedezés mit sem árt. Nem lí, de mit, s ítt a lí is a
elsajátítás által salvatur van. Mellesleg említve, nem tudom, tudja e már Kid, hogy a megbo-
dogult, főiskolántban görög és latin literarum tanfelest fundálta 720 pft évdíjjal, aronkívül
a 3 ref. főiskolának erre erre, a kéziratai ei fogtam lyceumoknak adni ő ő kár, sőt hagyo-
mányozott. Könyvmárádványival, mint értesültem — mert en 24 julius óta nem voltam Debr-
czenben, — ha barbarosodva bár, szibavárban s kalmárosnak mársapaimra adogatnám el ap-
Kösönöm fegény derék Lucronunkról tudósításait. Jár jól fogni neki esni, ha látja tisz-
ló karajtainak vollai megemlékezését: adja át hát neki Kid ez ide mellékelt lapra, segéd-
köreim nálam nem lévőben vigtörzött etymologiai töredelemet (ebből kedvetkedésül, s mon-
ja meg neki — mert hiszem hogy Kid ő olyfor fenélyesen látja — hogy neherebb fajaink igen-
Sokjat illyképen megtesteni megpróbálgattam, s illyenkor kári ifjaimnak könyörgök kabar-
lásáért. S mit fól Kid, nem nagyfeni tér lenne e szép nyelvünk kutatatában, ha fajaink
mint az itteni tábla elemi kiserlete mutatja, időrendi kialkotást nyernének, a XIIt-ik szá-
zadig ugyan nagyrészt csak a szószabadlódó ék segedelmével, azon innen pedig minden fen-le
nyelvemlékeinkből kovonként mindegyikének alakja s változása s milly erre lemben használta-
tása előlaistromortatvan? Kérdje meg ön Lucrotnak, hogy ha a Magyarok ifjene lebb idő-
deritene és én Lucrot Sero" volnék, igy kölnék az Academiahoz: „Tekintetes Academia! Két
„munka nélkül nem lehet nagy szóárum légburgolt eljárásom mellett is tőletlenes; tegy anyagi gondot
„tól menessé egy vas szorgalmu egyént, ki minden kéziratinkat s faludig minden nyomtatott nyelvem-
„lékünket teljesen extrahálvan, kivétne minden magyar szónak literaria historiajat, arar, milly alakban
„s jelentésben élt vele eleitől fogva mindegyik óstas? És onnantól faludiról fogva minden magy. nyelvmódosulton
„dásomban végig menve, kivétene minden magy. szónak etymol. historiajat, arar, milly próbálkozat nyelv-
„szeink elemeini, gyökre vonni, combinálni? És illy Chaldeusokat ember van is már, ki e munkát megértse,
„(mert vannak elódolgozatim erőtben is) csak az egy tiváns otiumot adna." De dividimus in immensum! —
Crucerről gyanúm most kamarjában: „Abstrusa innumerum verborum vincula solvi:
„Vincula, heu, verbum quod mea solvat, ubi est?!"

képest módosítható: ez esetben, mert érem magas becsét, — ezt minden másnak elébe tenném.

b., Ha erre nincs kinézés: nem nyilt e kére ügyébe aróta Budapesten valami nekem való- ismétlem bár peréngyen alárendelt — működési tér?

c., Végre, nem terhelem e tul Kidet már eddig is, nem szántam e magamat már eddig is, véleményt tárgyzetésem, részint kételyeim által türelmes Kegyének paradicsomából, s szabad e ezek után is folytatnom, ha a pálcség ugy korunkja, birálom s tipeltetésem megkeresésemet?

Még egyet: gr. Ő Mihályt érdekelni fogja bizonyosan, ha még meg nem tudta, mikép gr.. Sz.. P..... épen a legközelebbi napokban Kölcsbirtokon a szolgától kérébe esett. Őt f. h. 13 kára virradólag is keresse mintegy 24 darabból álló hajkászó ar itteni kastélyban, s épen jelen volt grófnétas is kinézés nélkül riasztották fel álmából, — de keresésől tárgya nem itt időzvén, nem találták, s már örülünk birtok helyre vonultán, midőn negyednapja fájdalom vesszük ar érintettem komoru hirt. A keresési alkalmával történetesen én is távol voltam s igy véleményét nem tudom. —

Az ég jutalmára Kidet legjobb áldásaival

mélyen tiszteló híve

Lugossy József.

U. t. Hanából szabad valamit tudnom? Aradon cholerában elhaltnak hallám. — Vállas betejezendi e vagy csonkán hagyja Encyclopédiáját? Kár volna ha már — talis qualis — megkezdte.

Folytatás. 139

idáig, papirom elfogyvaig értettem a Kölnik írott hosszadalmas levélben, s csak alkar verém észre hogy mindenrel czélhoz nem jutok, mert hisz a dolog állása nesljára is csak a Gróf ő Excjával tudatandó, már pedig mentebeiesem s illetőleg mélyrehatott ajánlásom tolmácsolásával nem terhelhetem, nem lehetvén olly hevenységben, hogy Kőd az álbalom irottak értelmében hosszu Apologiámnak ő Excjával csak kivánatlag is történése leini bátorkodjam, midőn Kd becses idejét olly fel és fontos körmunkálatok vesik igénybe. Így tehéz aron gondolatra kelle jönöm hogy Kédet nem csak meghatalmazzam, de fel is kérjem levelemnek (ezen kis változtatással) Gróf ő Excjához történhetésére s közlésére; ámbár ha ez előre fontolum vala meg, természetesen tartózkodtabb lettem volna conkrét expectorationimban, s gyell szineim kevenyészésében gardálkodtabb, mint sorainmat csupán Kd bizodalmas finne elébe juttatván hámiztomban. Már mit van tenni? ha Kd jobbat tud: bölcseségei, tanácsát, intézkedései, érdemen, tőlem mes ne tagadja; most neveretesen tetérre valóban álmodós fivességeit a megterdem opus charitatisnak bizatása s jóindulatja kezmeti végrehajtásával; azonban pedig engem is, a gyámtalan várakozók, kegyesbedjék leheto közelebb tudósitani

a, Nem volna e Gróf ő Nmélt.ságával a fülebbiek értelmében a szál szegény lelkemben

képest

Z

Czucor Sérének Lugossy József szives részvétét!

Coelum, Himmelnek és neve nyelvünkben ég, mellyet már Verőssmary a Sud. Tgjj. valamellyik régibb kiadásában ég=ardelttel ugyanazonositt, s ebben vele legjobbjaink egyetértenek. Agoston Antal plebánus (1805) a párhuzamot igy fejti ki: „Az ég ég? vesd szemeidet elmélkedésnek ideim a szép tiszta egre, és midőn látni fogod a számtalan sok ragyogó csillagokat, mint annyi égő fáklyákat, magad is meg fogod vallani hogy ég." Szerinte hát az égés neve az éji szárban részesitett at Coelumma; mig mások ellenkezőleg art vélik, hogy nappal a nap lobogó tányéra mutatá az eget gyuladásban a szóalkotónak, ámbár mások a reg- és esthajnal lángpirjait vesznek tel e benyomás okául. Maga ez ingadozás alaptalanság gyanujat kelti. Részemről ha magamat szóalkotó őseink helyében képzelem: ugy érzem, hogy ég=ardet nevével sokkal inkább magokat e látszó égest vagy gyuladás okozóit, a csillagokat, a napot, vagy a reg- és estfallonyt nevezték volna el, nem kedig az égboltot, mellynek fogalmát amaroktól lehetlen volt már az ismeretek csecsemő korában is meg nem különböztetni. S főkivol minden romlatlan képzeröt: az égnek mellyik szemből tulajdona az, nelly az első elneveréskor leghatósb benyomást tehete, tüzessége, égése-e? kúsz er csak sporadicus és periodicus; – boltozatossága-e? hogy ez csak masod=rendüleg öltött föl, mutatják a már ösvetett égbolt, mennyből, és a mennytől lefelé való marott mennyezet szavak; – vagy talán mindenek fölött tiszta, tömeges átlátszóága, melly az egitestek alátekintését sem gátolja, s mellynek a gyönge kék szin csak emelésére nem megnyomályositására szolgál? Valóban ugy vélem, hogy ez utóbbi a főbenyomás, melly a szóalkotót vezérlette; mire fogva tehát ég jelentére tiszta átlátszó, alig szines közeget, millyen a lég, a hegykristály, s az üveg. És valóban ez utóbbi igaz magyar hó ar, mellynek alatban is az ég szóvali rokonsága egyszerre kembetünik, ég alig lévén egyéb az üveg szónak – (tájszólás szerint öveg, üveg és éveg is, A p a' ó z b a i C s e r e: üveg pedig mindig Eveg) – összevarantott formájánál, mint törés=tüs (ke), töves=tös, leve=lö (n), veve=vö (n), evetel=étel, vevetel=vétel, tevékeny=tetkeny (telony), – sim csalugyan léterik is tájbeszedben valamint süveg=sög, (Dank.) ugy üveg=ög (Tájsz. Dank.) is. Utolsó gyökre menve: az e–, ö–, ee, eve jelentő kangutánrólag némelly átlátszó közeg (lég, viz) gyönge fuhogását mozgásba hozatni kangutánrólag némelly átlátszó közeg (lég, viz) gyönge fuhogását mozgásba hozatni, honnan ever és evicz-lel (=evergel) származnak; hova távolabbról a viz és tavakor

tökélytelensége miatt csak a ma nny-nyel irt hangot fejezvén ki; későbbi mennyelnet
szága a bibliai regnum Coelorum utánrásán, s crélovia már a keresztyéni fogalom fen
ar Isten s üdvözültek különös uralsága alatt vala égi helyekre. Ezen fogalmat a
ország szó fejezi ki, nem pedig maga a menny, mint némelyek állitják, (a spec
lis adatok minesenek keremnél) tik fejtik ugyan hogy menny szó valamos a
meggyen igével, de ar öfvefüggést abban keresik, minha menny nevei vette vo
na a boldogult lelkek odamenetelétől halál után; - mert igy ezen égn
ugyan fiatalabb, de mindenesetre ösrégi havunk alkalmasint nem volna tul
vihető a christianismus honunkbani kerdetének. Nélkülözte pedig az ég
főnevet, s önállólag mint menny (mönny) használtatott eren részesek hason
példája szerint: tartó, erdő (erdő), merő, tasraló, mellyek hasonlóan nélkü
lözik ma a hajdan velök járt föld főnevet, valamint könny is a hajdan
hozátartozott csepp főnevet; mig ellenben erek: szántóföld, öltöruha stb
ma sem mondatnak főnevek nélkül.

Menny erdetéröli véleményünket pedig alapitjuk mind ar etymén
mind a formának megmutatható helyességére. Az esame helyes, mert a
csillagos ég 24 órankénti megfordulása, menetele, elég szembetünő,
hogy elneverés okául fogatott legyen föl; és ar égitestek járása felöl a
meggyen kifejerés használása szintén ösrégi fokuju, pélul a nap le
menete, a hold lemenő félben van, ar esthajnalcsillag még nem ment
le. - De helyes a forma is, mert birunk analogiával a., a
reszes ö-jének egyedül betülágyulásban (n-ből ny) mutat
kozására; b., ezen meglágyulás letteződött kiejtésére = nny; ma
pedig csupán ennyiből áll a menőből formált menny alaki kü
lönössége. Lássuk röfletesen er analogiát:

a., A részesülő ö-je csak betülágyulásban (= n-ből
ny) mutatkozik magának a men igének más-it sajatsékában,
menőből meny is származván. Régi nyelvemlékeinkben ars
használtatik; mert megfelel ennek vő = vevő, a leányt fületöl bi
zonyos jegyáron (ara = arra, arrhabon) nejeül vált s vevő ifju.
Mint levegő és menőtől (mönny) eleinte ar ég nő, ugy menő vagy
menytől eleinte ar asszony nő elvalhatlan volt = menyasszony; ugy

B. Er oklevelünkben kiketően egy általános csakugyan van, de a mi nem ért ar egészre, hogy
t. i. levegő, menő eleinte szükségkép megkivánta ar ég főnevet, vmint Genő és könő is a csepp főnevet.

vőtől is (vevő) a legény szó: = völegény de későbbi mind menny, mind meny és vő
önállóka tettek, még pedig a két utolsó már uj helyhezteteséher képesti
jelentésben (gener, nurus); levegő pedig, mellyet ma helyesen (demonstr)
léggé ránztanak össze ma is vegyesen használtatik eggel és ég nélkül, mint
dülő, föld, és ar nélkül. - Menytől későbbi származek a kicsinyitő menyecs
ke, és menyeterzni = menyet venni, nőzni vagy nőszni, és menyelerő, ma
menyebző (helytelenül mennyegző"). Mennyből pedig jő igen kétsön, kiheto
en már csak a keresztyén szokban, ar épitészet aron haladtában, midőn ö
seink vár, templom s csarnoképitési körben már a kövekkel is megismerked
tek. - Mennyire hajlandó ar n végbetü a men igében, növekedésekor, ny-nyé
lágyulni, mutatják ugyanezen gyöktől származott menyül (duxatur) és
menyit, menyét vagy menyet (mustella), melly mint evet a (tartásali)
everéstől, ugy nyerte nevét jellemzetes menésétől, rövidke lábaini gyors
és jellemzetes szökésétől. Illy lágyulásra mutat hajlamot ar n sok sza
vaink végén mint Porson, csálán, stb, ejtve a részesben pedig gön, szén
(könny, szunny) igékben stb.

b., A meglágyitott n = ny, kettőzötten ejtetik = nny. Nem akarom
most ar idetartozó de hosszabb megmutatást kivánó szenny és szanny sza
vainkat elemzeni: csupán ar ismeretes könny-re forditsom. A gyengén meg
hajlott fölkiáltó jelentő ge gyöktől származik magyarigegyök gen, gön, kön =
gömbölyün kifordul, kigöngyölödik; (mint men, ten, fen.) s ettől részes: genő,
gönő, könő = kigöngyölödő, t. i. szemből, kétségből, melly eleinte csöppel együn
használtatott = genő, vagy könő csepp, későbbi ö-je helyett az n-et lágyit
ván meg genő helyett ugyan egyszerüen geny (=sanies, pus, mint meny)
könő helyett pedig megkettőzött nny, = könny (=lacryma, mint menny).
Hogy ezen megkettőzés nem egyébb mint a pó végéni nyomatékosságra töre
vés, és ar elmaradó ö-nek, tehát ar elvesző pótagnak positio, toldaték
általi pótolása: világos onnan, mert e pótlást másként is kisérlette
meg a nyelv, igy: könyü, könyv = lacryma (Szüz Mariát életében: Leon
veet, kenyveket; Sz Annaéban 1526. könyvhullató); sőt maga a könyv = liber,
helyesebben = volumen, nem más, mint a geny-nek s könny-nek külön alak
ja, mára itt ar ö, v-vé filandulván mint nyelvéből nyelv. Könny és köny még Pa
nnpáinál is egyjelentésüek stb.

Ha tehát van "genő" helyett geny: igen analogum h leggen menő helyett meny (nurus)
és ha van könny ugyancsak genő vagy könő helyett: igen analogum hogy leggen menny vagy
mönny ugyancsak menő helyett. A könny szemi mönnyre (legalább mönny) gömbölyüdő
hangoval, világosan mutat a temetési beszed Munthi-ja, mint szemtuthol = szemtöltel. —

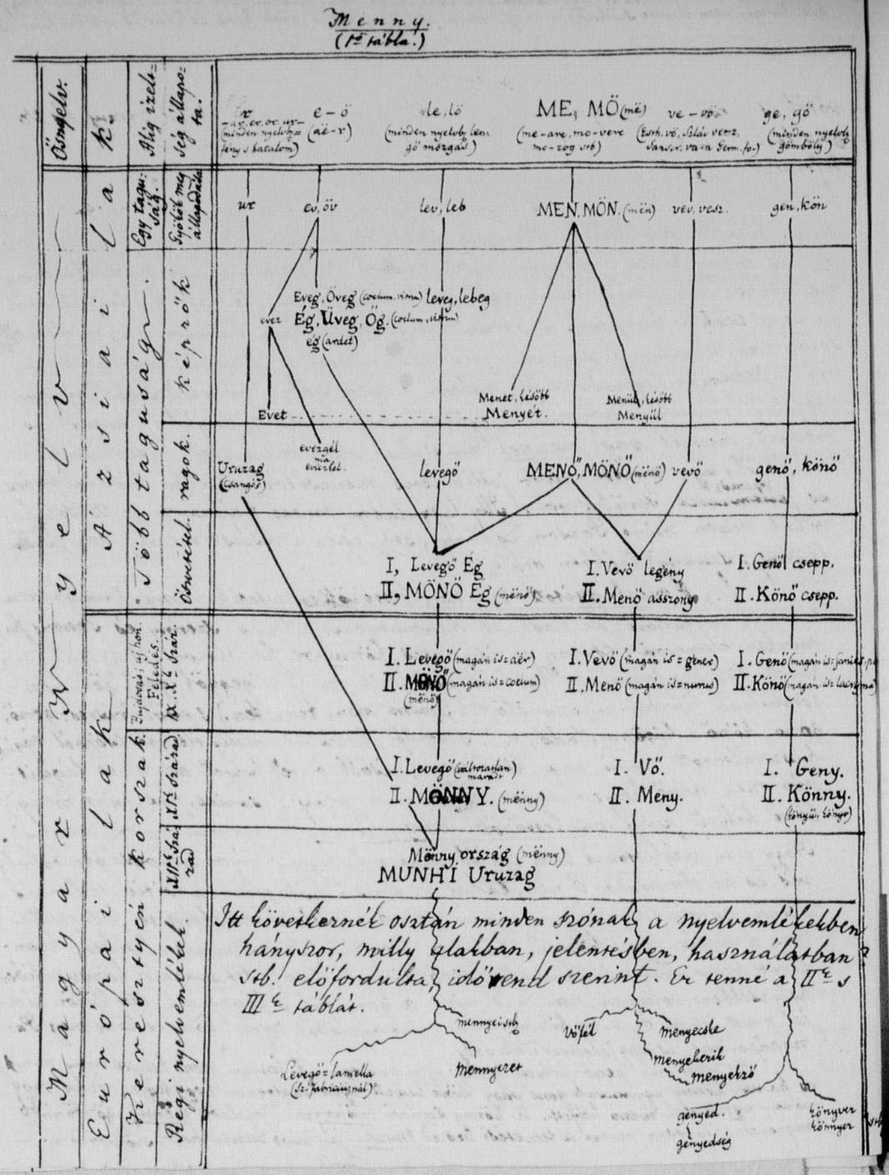

141

Téglás Mart. 19. 1850.

Tekintetes Titoknok ur,
tisztelt jó uram!

Kd engem vigasz nélkül hagyott. A szegény monda: Munkát és kenyeret kérek; mondának neki: ‚táncrolj' Táncrolni nem tudok, nem akarok, de dolgozni igen. „Deteg az ki a táncrtól fárik, lőn a felelet, s mivel ez mozgáshiányból ered, a tánc gyógyszered is lesz. Táncrolj, vagy menj tova." Nem tudák hogy szegényt épen hasonló jelenetek ürik. — Minden hasonlat sántit, s ez enyim is erősen; de a lényeg találva van, csak a táncznak adjon ön jószándéku, szelid, s — isten látja lelkemet — gorombaságtól, epétől mentes értelmet.

Mind

Mindennek oka pedig az, hogy egészen lön az, hogy Kd irántami nagylelküen jóságos el-
szinte nem valék, mert nem leheték Kd irán- járásában is az engem üldöző sorsnak gúnyja ve-
mivelhogy az őszinteség is csak saját titkaivat tett zsákmányt. Akkorban Kdnek egy levelé, melly
rendelkezhetik, de mások érdekével sáfárkodni számomra – Kddel közlött ohajom szabásu – igen
nem szabad. Ha én azt Kdnek mindjárt elsi igen szerény bár, de szabad!!! hivatalkát hozott
levelemben megsughattam volna, hogy épen eg volna, megmentett volna engem; – s ím, mit a pesti
igen kedves, és rajtam kül minden másnak ig mozgalmas középpontról legkevésbé várék vagy
kivánatos, és valóban nem kisszerü tány el álmodám, az jő Kd ajánlatában is; kisérve, hogy
kivánék Kd szárnyai alá menekülni: a scyllake annál sulyosb legyen, utóbbi unszolásában az gaz-
lőt nem utasitotta volna Kd Charybdisnek. Kd dag emberismeret s nemes emberszeretet legszivetb
bizonyosan kezd már érteni engem; világosabb leczkéivel, mellyek, képzelheti Kd, mennyire ne-
szólnom nem lehet: miután Kd előtt némi körül velik zavaromat. Tökéletesen igaza van Kdnek;
ményim tudvák, ki találhatja az egészet, s mél én azonkül hogy szerencsétlen, még beteg, nag gon
tánylani fogja bennem a hála némaságát. – is beteg vagyok; de rajtam homœopathice fegitve
nincs! – Még azonban nem egészen késő az idegze-
temhez mért segély, mert sorsom, mellyet lehet-
ségig

ségig hátrálok, s melly a conjuncturák helyz
ténél fogva ferencsére még hátrálható, eldo
tő alakot még nem öltött. Türelem a lelkes
orvostól: ne mondjon még fel szegény bo
fontó betegén! Várom Kd fabaditását, s h
szem, hogy ha csak nem lehetetlen, megérkez
az; – ha pedig csakugyan nincs többé reme
kérem, ne késsék Kd a sententia kimondásá
val, melly nyügös betegétől végkép megmen
(Közelebb valami Varga Soma mint pesti szolgabirává k
neveretett tünt szemembe hirlapilag: nem ürült az ó
helyzete? s a nemes elnök – ki fölül áll azon hog
az én beteg idegretü vonakodásommal megsértetve
legyen – nem él többé kineveresi gyakorlatával, joga
Egyébiránt ez szegény levél iránt kimélést seltitkolást ke
Áldja meg a jók Istene s a hara nemtője k

öszintén tisztelő híve
L Ist

142

Debreczen oct. 12. 850.
Vett. — 18 —

Tekintetes Titoknok ur,
mélyen tisztelt barátom Uram!

Nagy az én lelki szomoruságom, hogy a Tekintetes Urnak tett csekély igéretemet csak most, illy késöre, és pedig most is im csak félig vagyok képes beváltani. Hasztalan festeném akadályimat, hasztalan azok ellenébeni törekvésimet: azokat látni s velem érzeni kellene, hogy megfoghatók legyenek; szétszort holmimet uj veszélyek érték, mellyeknek ismét nem csekély értekü darabjaim estek áldozatul. Most már talán megeléglendi a sors gyüjteményeimbeni pusztulásaimat, – mert cantabit vacuus coram latrone viator, s a hol nincs, ott el sem fog semmit vehetni....

Elég, hogy azon szándékomtól, miszerint még e most lefolyt debreczeni vásárkor

sárhol ama Codexet Karczag vagy más valaki
által föltüdhetnem, elüttettem, mert mikor a
pestiek elvoltanak, még akkor keremben sem
vehettem, s mikön Deglásról visszatérhettem,
akkor már elolvott a vásár. Mit tegyek te-
hát addig, míg birtos alkalomtól magát a Co-
dexet föltüdhetnem? Ehembe jutott, hogy iro-
mányim közöt leterik pontos másolata (saj
keremmel) arom darabnak, mellyre nézve a
Codex a Tekintetes Urnak legkiesebb volna,
u. m. Sziget veszedelme. Még akkor máso-
tam ezt, mikön a tárgyat Nékai Péter
vel közlöttem. Tolhányván tehát végette
a mástmost elvalahára terem alá ójtvehord
garott holmimet, megtaláltam azt, s ezennel
sietek is küldeni. Ugy hihetem, hogy mivel
e másolat tökéletes, és még hibáiban s iga
ritásaiban is az eredeti utánozza, a Te
tetes Ur czéljához addig alkalmas lesen, mi
a Codexet magát föltüdhetnem, mit első jó
alkalommal bizonyosan tenni fogok. – A ma
solót Somogyi Pált, dunántuli fi, és jelen Code
xünk idejében 1613–32 Berettyó Ujfalusi is
holamester, gyüjteményeit, mellyekről e köte
solatot irogatja, Somogyban szerezgette.

Olvasván a M. irodalom történetei-nek a
Tekintetes Ur által leendő kiadásáról örvende-
tes tudósitást, egy pont felöl tövilágositkar
maradtam, nevezetesen aláirás által megren-
delhetik e annak példányai vagy testleges
előfizetés által? Mindaráltal ata döntöttük,
hogy itten csupán aláirás értetik, és a
fizetés csak a kézhez vételek alkalmával
kivántatik. De bármint legyen a dolog,
én részemre 10÷ tiz példányt ezennel
átküldeni alázatosan kérek, – s esedezem
egyhersmind annak, mihelyt a küldetek meg-
jelennek, a fentebb – nem tudom minő –
uzoni kozám utasitása iránt.

Az Academiában tartott egy pár elvá-
dásom tiztázatát mielébb elkészleni s a
Tekintetes Ur kezéhez küldeni törekszem.

Dolgaim nem rossz rendben állnak, s
mivel fellemileg okom van fejt kilátásokra
kámitani, mikelyt az anyagi állapotomon
ütött valóban terhes sebek, hegedni fognak,
majd örömteljesen fogok munkálatokhoz,
mellyekről szó vala közöttünk. S addig is

Kapham oct. 25. 850

Debreczen oct. 18. 1850.

Tekintetes Titoknok ur,

mélyen tisztelt Barátom Uram!

Im van szerencsém s alkalmam küldeni immár magát a Codexet, — viszi biztos kézen Beszler Károly debr. Vasáros ur, kinek is, — vagy emberének — méltóztassék megnyugtatásomra pár szóból álló téritvényt kézbesíteni. A Codexre nézve — most itt elő nem adható körülmények miatt — némi nehézségek fejlődvén ki, kénytelen vagyok azon megszorítással lenni, hogy egy évigleni teljes használatra átengedésnél jelenben többre hatalmam nincsen; — lehet hogy szándékomat, vele Tekintetes Barátom Uramnak s illetőleg az Academiának végkép kedveskedhetni, később elérhetem, most azonban, barátságos jó szivére kérem, ennyivel egy előre megnyugodni méltóztassék. Az alkalom épen holnap indulván s ma már késő estve levén midőn tudtomra esék, bővebben a dologba nem ereszkedhetem

kész szolgálatomat ismételve ajánlom föl a Tekintetes Urnak, örömemnek vélvén bármikor és bármiben a mi tőlem telik, némi részét feledhetlen szivességeinek meghálálni törekedni. Mi tehetek én velem közlött jóságának tengernagyságához képest?!

Uri családjának, nevezetesen a Nagyságos Asszonynak, ugy az ifjunak, kedvesének, mint az idősbnek, áldott jó édes Annyának, méltóztassék, a kis asszonyokkal együtt, alázatos szives tiszteletemet átadni, s nevökben elfogadni, — Pistát csókolom — s bár módot adna a végzés közelebbről tanusítani igaz hálámat, ragaszkodásomat minnyájokhoz, a tiszteltekhez és szerettekhez. A Tekintetes Urnak pedig szives parancsait mindig örömmel várom, s közelebbi érülközésünkig becses, hasznos éltét az ég oltalmába ajánlom. —

mélyen tisztelő szerencsés hive
Lugossy József

Irám ezer lom és pakolás közben, — még be nem levén kölsönve állandó fállásomra (Várutczá 807 sz.) hogy t. Hunkulay Sándor, hogy t. Hunkulay urat, barátunkat, utóljára meg nem látogathatám. Bezzeg sem okom a kellemes szombatok után sóhajtani! Isty —

könyver
könnyer

minden
vaggok Önn
József

hetem, nem is levélbe való; — ha pestre föl-
rándulhatok, szóval előadom.

Bátorkodom a mult héti levelemben említett
kérelmemet a M. Trod. történeteinek 10 példa-
nya iránt megujítani. Ha kijöttek a füzetek,
jelen alkalom elhozni szives lesz.

Társainkat, rólam nétán emlékezőket,
meleg szivvel üdvözlöm; kevés időre körülme-
nyim parancsolják visszavonulásomat: de
hiszen temporibus aptis....

A Tens Asszonynak kegyes kezeit csókolv
s uri családának alázatos tiszteletemet
küldve, magas becsü barátságába zár-
kozott maradtam

igaz szivü híve
Lugossy József
[illegible]

Kaprinz

144

Debreczen oct 25. 1850.

Tekintetes Zitoknok ur,

mélyen tisztelt Barátom Uran!

Kevés napok alatt ime már harmadik levelem, de hiss igy fog már ez menni, mert sokak az én Kd irányábai teendöim, s ugy lehet sokak alázatosan s bizodalommal kérendöim is. Engedjen azonban számnélküli sürgös foglaltatásim miatt rövidnek s türjön pongyolának lennem: istenemre annyi a dolgom hogy sem éjem sem napom s csak egy becsületes levél irásra sincs idöm.

Jelenleg nem küldök egyebet mint Révész Imre táj- s vidékneveit, kihurgába veres önnal a Lipszkyben meglevöket. Azonban ezt egész végig nem eszközölhetém, mivel a körmömre égett, s ha ez alkalmat elszalasztani nem akarom,

physice nincs idöm bevégzésére. De hiszt a mint látszik nem nagy kár, mivel ugy sem sok lett volna kihuzandó a hátralevő R–Z betűkből, azonban féltem tovább tartóztatni, nehogy a szedést hátráltassa. És most már a Szombatosokat s Kerekes emlékét kellene tisztázgatnom, hogy ki ne maradjanak. Hanák emléke fog e külön példánykákban is nyomatni? – Állattan történeteit csak meg nem kapám minden erőlködés, em mellett is. Eggenberger nem tud róla, Pólya és Lukács eltagadták! – Közelebbi alkalommal Lunkai Andorból fogok vagy 5–6 példányt ige retem szerint küldeni a tek. Ur rendelkezése alá. –

Alázatosan kérem a M. Zrod. történeteinek 10 példányát iskolánk számára. Azért emlitem ezt olly sürün, részint hogy feledésből ki ne menjen, részint hogy mielébb élvezhetni szerencsés legyek. Tek Komlósi László ur e levél vivője szives lesz hozni, ha már van, az első füzetből. –

De különösen ez volna alázatos kérelmem: méltóztatnék Tekintetes Titoknok ur, tisztelt Barátom uram, tág ismeretsége s pártfogási széles köréből valamelly jó nyelvmestert utasitani egy itteni legelőkelőbb házhoz Uray Bálint ő mlga egy fia mellé. Mit mond ő mlgának nyilvános éltéről a közvélemény? az most ide nem tartozik, annyit azonban már a pestiek is tudnak, hogy ő az ujabb időkben Vidékünk jóltevője volt. De hogy házánál egyike a legderekabb magyar férfiaknak, hogy neje a mlgos asszony, egy valódi angyal, ki még atta régi magyar nagy lelkü asszonyok képmása, azt bátran állithatom; – fiok, ki mellé a nevelő vagy is nyelvmester szükségeltetnék, szelid, jól nevelt, beteges, fogékony eszü ifju. Jó kelléke a nevelőnek Német és Francia nyelvbeni tökéletes jártasság, azokon folyvást s pedig jól beszélni tudás; becses járulék volna, de nem épen nélkülözhetlen, a felsőbb osk. tudományokbani avatottság is. De mindenek felett csak Német s Francia legyen jó! A föltételeket t. Komlósy László ur

fogja tudni s átadni, — valamint szállását is pesten hova az egyén utasitandó volna, tudatni a T. Urral, hogy ott mulatása kevés ideje alatt ezen tárgyban boldogulni lehetne. Ha időm volna T. Hunfalvy Pál urat is megkeresném bizodalmas levelemmel e tárgyban, ő, mint evangelicus egyének köit ismerősb, tán szintén tudna valamelly jó egyént ajánlani, — minden esetre alázatosan kérem, mivel ő a szomszédban szállásol, e levelemet hozzá egy cseléd által hirtelenében átküldeni. A jutalom egy becsületes — nétán most kenyérnélküli — hazánkfiának jó állomásba juttathatásának öröme, mi egy Toldynak vagy Hunfalvynak dég kárpótlás nyüzsöngő alkalmatlankodásomért. Hát s Székács ur nem ajánlhatna e valakit hitfelekezetre itt nincs tekintet. stb.

Ezerszer bocsánat az örökös raptim-en hoc mihi a summo Jove attributum est. Kezeit csókolva az Asszonyságoknak, s Kdnek nagy becsü, türékeny hajlamiba, mély tisztelettemmel zárkozva vagyok

igaz tisztelő híve
Lugossy József

Hát a Muzeumi 1ő Füzet megjelent e már.

145

Debr. Oct. 27. 1850.

Tekintetes Zitoknok ur,
mélyen tisztelt Barátom Uram!

Negyedik imez levelemnek czélja nem más, mint az ide csatolt 12 „Lunkai-Kiáltószó" példányt egy kis Comitivával látni el, s egyszersmind megragadni az alkalmat ez uttal is egy szives jó napot mondani azon férfiunak (s uri családának), ki édes hazánknak, nemzetiségünknek áldozott temérdek gondjai mellett reá érkezett egy, ugyanazon irányban jóakaratnál egyebet fölmutatni nem biró, szegény szenvedőt, nehéz napjaiban szeretet s leereszkedéssel ápolni, s barátságával, mellyre nagyok is büszkék

büszkék lehetnének, megajándékozni. Ne legyen ez soha hálás lelkemben elfeledve! s vajha minél több alkalmam legyen kimutatni meleg elismerésemet!

Az ide csatolt két levéllel nem bátorkodnám a Tekintetes Urat terhelni, ha nem tudnám, hogy egyébbe Vincze kezéhez adásánál nem fog kerülni. Gróf ő Excellentiájának rövid köszönetemet fejezi ki kegyeért az egyik, – másika Döbrentei urhoz a Nyelvemlékek IV^k Kötete ügyében szól, s ez utóbbi igen sietős.

A 10 példány Márodalomtörténet iránt (1^ő füzet) megbiztam a vivőt Klein (érdemes izraelita) urat, hogy ha kellend, fizesse ki az árrt. Alázatosan esedezem, méltóztassék ha még valamellyik megelőző postámnak át nem adattak, lenne kegyes tekintetes Barátom uram, neki kézbesiteni.

Az uj Magy. Muzeumról nem kedvező hírt vettem. Szilágyi Lajos értelmes vidéki ur mondá, hogy Emichnél még csak 7 előfizetőt talált s ő lőn Nyolczadik – si fabula vera est. –

A Lunkai Andorokkal méltóztassék az intézeteket s magányosokat jótetszése szerint látni el, – csupán azt kellvén kikérnem, hogy egy jusson Eggenbergerhez pótlásaul az onnan általam elhozottnak, (négyes kistükört még nem küldhetek) – egy t. Hunfalvi, egy Paulet egy Stettner egy Lukács Mór Urnak, – (s ha valami becset helyezném réá még Szontagh és Reguly uraknak is.)

A Codexet czóta remélem végig méltóztatott tekinteni: ohajtom, hogy minél duzsabb élvet nyujtson s anyagot czéljaira. Az Adhortatio ad Mulieres egyike legjobb darabjainknak azon korból s kétségkivül Batizié, – a Vendégségi ének pedig jeles korfestő. – stb.

Áldja meg a Magyarok Istene, s szeressen!

Vagyok kedvező barátságába, kegyeibe zárt

A Tekintetes Urnak
mélyen tisztelt Barátom uramnak

tisztelő igazszive
Lugossy József sk.

Debr. nov. 9. 850.

146

Tekintetes Titoknok ur,

mélyen tisztelt barátom uran!

Addig is mig szabályszerü küldeményemet tehetném, szükségesnek látom postán vett nagyon becses levelét beválaszlólag jelen soraimat gyorsan inditani, következö pontokkal:

1. Az irodalom Történetből 20 példánynak a Tek. ur által lett igérése épen kerem ügyére esik, s szives köszönettel veendem, mert e munkát iskolai kézi könyvvé szándékozom itt nálunk is behozni, azért a 20 példányt kérem s várom mig több iránt rendelkezhetném is. — Azonban

2. Alázatosan s igen sürgetösen kérem, méltóztassék legalább egy példányt, tudniillik a mennyi kijött már belöle, habár csak egy ív volna is még nyomva, e levelem vétével tüstént a legelsö postán hozzám utasitani — örömest fizetek bármi portót, de leczkéimet felfüggesztve tartom egészen megérkezéseig, mert egyenesen ezzel akarom megkezdeni. Ismételve kérem, legyen kegyes habár a sajtó alól is kiragadni ez egy példányt, s a hány ive már küldhetö, küldeni, — várom és nagy feszültséggel várom, s bizom ezen kérelmemet teljesitendö jóságába.

3. Jöispányunknak Greguss Ako, urat tudomására tettem. Alázatosan köszönöm a felölei értesitést. Nös volta némi akadály; még nem határozta el magát teljesen.

4. A Codex keresztnevét illetöleg: méltóztassék legjobb belátása szerint cselekedni. Hogy

Vettem Dec. 4. 1850

147

Debrec. Nov. 30. 1850.

Tekintetes Titoknok ur,

Mélyen tisztelt barátom uram!

Kegyed kinevezett egy kor engem barátságosan arért, midőn panaszkodtam, mikép én Jónás látnokkor hasonlitok, a melly hajóba lépett ott vész támad, a melly térito jóslatot tesznek, az teljesületlen marad s a melly tölcsér árnyul ülteted fejem felé, az délestre kiszárad. Honnl hogy engem a legapróbbaktól legnagyobbakig ülldözött s üldöz a szerencsétlenség, gyakran sujtva, legtöbbször boszantva, - én Jónás vagyok, vagy ha jobban tetszik a szerencsétlen Kilián", kit ers megmosolygta, pedig Kdre is nem egy vész hozott a veleni érintkezés: emlékezzék csak Kd egyetemi könyvtári tabáról, 1848-ki könyvtári segédet nélkülözni kénytelenitteteséről, - sőt én meg tudnám mutatni, hogy midőn Kd uri házánál nagyfelliü s barátságos fogadtatás találék, a kis Pistika felelmes betegségének oka egyenesen az én balcsillagzatom befolyása volt, s erőss tán, ha Kd nagyfelliü figyelmét

több izbeni együtt beszélgetéseink szerint volam nevezetesül: egy megkisértetésnek vetem s vehetem, s részemről semmi ellenvetés és akadály nem forog fen.

5., A Csokonai lapok 2 első" kiadásáról polgártan Pesten létemkor az Akad. Könyvnak: a szerkesztőül szives igéretemhez képest közelebb ki fogom egészitteni.

6. Ide csatolok egy napokban sajtó alá menendő" munkájából Kenessei Albert barátomnak volt szerencsém, s most a szerencsém szabaditképeztári tisztnek, egy kis paka prost mutatványocskát, ha a Museum számára használható volna. Szeretné elhalgattatni kivánja nevét egy e cikkelésben, mint el fogja halgatni magában a munkácskában is, - mellynek Czimje lesz: Egy magyar szerencsés naplója 1849 ben.

Szivélyemet az egy példány kivonatom történetére nézve - nagybecsü leggyébe ajánlott s mélyen tisztelt kedveseinek legalázarosb üdvözletemet küldő vagyok

Tekintetes Titoknok urnak,

mélyen tisztelt barátom uramnak

mindenkai hive

Lugossy József

73

vességének önbenyt nithitaisát nem elleöltöm, még ott jártban is, és pest elhagyásával Kötöm magamtól meg nem szabadítom, az ég tudja milly rossz következésekben tehetek ohorája! Mosolygyon Kol, még édes harám balsorsának is van egy momentuma abban hogy élek, s ha sokáig így tart, Jónásként be kell vetetnem a tengerbe, hogy a bűbaj megszünjék. Ha más be nem vet, majd magam beveszem magamat.

A „Szombatosok" eleven uj példa e szerencsétlen csillagrajra. Az uj Magyar Museum, bármi paranyi pont vagyok is, még is miattam van aláírtve Kinnmár várakozás belolyásának. Sőt nem sötétlitem e 7re levelemmel Kölnek az egésznek, sajat kezem leirásával? És semmi ennek, sem akkori egész hiúságomnak semmi nyoma. Kol elsőtt levele (tele igyával) melly ez iránt sürget, be sem tőn állalam válaszolva, mert kisz gondolám, már utón van hiúságom, s mig én Kol sürgetéseit olvasom, addig Kol vehi is a hiúságesetet. És ime mai ujabb levele panaszolja, hogy hiúságom Jónási sorsom marasztalja ha tőn. Kecskeméten át kelle vala megérkeznie annak Kol kezéhez, s most meg vagyok győződve, miszerint mai leveleim erélyesek, s ennek mellyben a M. Museum megjelenési pontossága kivve van, el kellen tévednie! Haragudjék rám ön, de csak el ne vesztesse becsületét, akaratom s eljárásom nem hiányzanak, de az ostoba sors

sors elrontja minden szerei igyekezetemnek s engem pirúlyisé' tesz Kol előtt, ki irányában olly jó szándékkal voltam eleitől fogva s lenni fogok mindenkor. Ám másod: szor is elkerdem – bármilly terhemre essék – a megkülönböztetést; ma csupán egy levélnyit szaladhatok ide, mert lassu kiszárító vagyok, de 3–4 nap alatt utána menend a többi is. A tintaszárasztanal holgalnon tehetlen; bármit mondjon a becsületes, becsületből, ezzel nagyon nem boldogulna. S mi lenne most, ha az küldtem volna el kecskemétfelé is? Mármost semmire nem tudnék menni, ha az tévedt volna el. S bocsássa meg Kol, midőn mélyő bánnsága még azt is megentetteti levelében, hogy a kiváltási ára szivesen tehervitetnék küldeményemre: mert: mintha ezt mondaná, hogy én a pállitás költségében szabadhodom. ez faj. Hogyan szabadkozhám, ha a levásolásban nem szabadkodom, a mi pedig igazi teher mintán már egyszer tevém; azon néhány krajczárt nem leher nekem teher. Holnap után másodszor pállitvány: ról biztositom Kolet, hiszi a posta, tértivevénnyel csak nem fog kijátszani? És ha még ez is megfog történni, akkor ismét mondok s felhagyok mindennel. – Egyébiránt Jónás mostanában igen élénken gyakorolja hatását kitöltsem, s ám még a postába is bemásza hogy az ő kezét miattam, mert nemde könyörgve kérem Kolet egy példánynak a Magyar Nemz. Irodalom első füzetéből postán átküldése iránt, s im maig sem kaphatá semmit, s a könyvárus

Gotnál

sem találtatik az még. de talán már az egész 10 példányu
fölliratvány utban van: s ha Kd most utasitna hozzám
egy példányt, már az Uditk volna, s Jónás egyet nevetne
boparkodásaimon s allalmatlankodásaimon Kölker. Isty sty

A betüszerü mind a mellett is hogy irásomban járatosnak
állitja magát, sok hibát csuszratott be a tanár fiatti emlé
bekedbe. Engedje Kd, hogy ezek jegyzéke, a mins ide mel
lélem, menjen be a III-e füzetbe. Ugy hiszem Bloch ön
jelentésében emlitettük az általam közlött nagybecsü m
példabeszédek könyv, mellynek czime tudva van előttem,
s emlitém azt már Pesten is, hogy ez Deeri Crimole. —

A magyar tengerész is már harmadik zsebkendőmutatvány
küld általam; ha életre való, használja sok Kd tovább
terjesztése szerint; - s általmilag óhajtanám Kdtől megérteni, valál
nak-e e törlemények fölvétetek?

De van okom örvendve örömre is. Nol felgyógyult hála
ar égnek: engedje mondanom, hogy ez fegény lelkemnek ünnep
rigalmar hozó hir vala. És ini családa? ... de nem fogok
e pontbani érzelmimről, nehogy a feletlem lebegő balsze
lem meghallja forró rehvetemet s kinpadar lépitsen frá
momra. Arén a legközelebbi szonténülközéig tegyetek
várkozom Kednek.

igaz fiuri tisztelő hive
L Gy. —

Szomorah érzelmeire sokkal jobban tervek mostani átolvastakor, mint midön
a tériratból hallám is. Sok egyes fejezetek kitöle kitörleni: azon helyek, melly a tragai régiségek
barátainak füzetkéiket hánandó világba helyezni. Most is nagy erőlben a kidegség, gum
és alambecsles. Különösen jó li a Museum kér fő altozatjában a kéi kiállitáshoz
helyezési is.

Pest. dec. 20.

Alázatosan kérem G. Jó-
zsinok urat, méltóztassék
a kéréher küldött Codexem
166dik levelének 6 lapjá-
ról az illető strófát mellyben
Sarlóhoz fordul elő, ide ezen ér-
tekezés hiányzó helyére kívánt
beszurni, mivel azt emlékezetem-
ből nem tehetem.
Holnap a hátralevő részt olvet-
tenül indítom. L Gy.

73

73

Debreczen febr. 13. 851

149

Tekintetes titornok ur,

mélyen tisztelt jó uram!

Iron daemon, melly béres hörletedésünk s érültöredünk közé veretve
szöet lényet, nem szün mint látom ütközni, s tárörömmel ölni sza-
dalát megpattasztásig hágó bosszuságomon. Mert a mi sok, csak sok, –
s ha a sors bánt, ezt mint tör bajunkat tűzni megsokszak, de ha imper-
tinentiát ür velünk, s gyermeki kötődésig látszik magát játékosan ala-
csonyitani, ez türhetlen. És ha már Rüberaht ingerkedik legalább üzné
már egyszer tréfáját arany s ezüst tinesbalmazottal, mint a népmesék-
ben, s intalmazná a sokszor bosszantottat. Nem tudom, a Tekintetes
Uramat, mélyen tisztelt barátom uramnak nagyobb hátrány és bosz-
ság-e, vagy pedig nekem nagyobb ok a sajnálatra egyeltől, más felől
a tilakadásig való méregre azon játék, melyet a történet ür szeren-
csétlen, nyomorú küldeményczimmel, – s még is ha legalább valami fontos
dolgok volnának, melyek a sötét szellemek zaczkárását megérdem-
lenék! – annyi bizonyos, hogy miután a szombatosokat kétszer expediál-
tam, s az először expediált teljes példány januar közepe tájón terünk vis-
sza keremben, illetetlen, gondatlanságnak álbratja, mikor már nagy mun-
kával ismét leirogatva rejtelenkint fel is küldöttem a másodikszor expe-
diálatat: igen keserü-mulatságos érzemem közöl, hogy a vásár (deb-
reczeni téli) alkalmával, czélúdem vallomása szerint Steiner izraelita
kezébe adott, s hiven beszolgáltatni igért, irományczomó; melly kezekre,
emlékü csaknem egészen foglalva magába, s ezenkivül Kölner bö-
ségos levelet, sok köjönetet s az irodalomtörténet – példányok felöli
számlát tartalmarott – mellyek mind elmaradtak – Kölnek soha kezéhez nem
ment. Ezt én máskép meg nem tudom fejteni, mint czélúdem virgázatlan-
ságából, ki midön – magam semmiféle akkor reá nem érvén – általam
valami

[illegible] ellenről
föl szokott sohajt[illegible]

valami becsületes pesti városi lerecsélésére s a csomócska kézhezvétele
iránti megkérésére bíratott meg, ján a legelső árvalpari részből
fogta le, — s ez igénye a mibe sem kerülő fáradságot, értvén pedig
az együgyü tintól hogy a csomócskában pánta is van, később
pénz találtatás reménye alatt felbontotta, s aztán a felbon
tottat kézhez adni felt. Még jó, hogy csakugyan bele nem tárta
a pénzt is, mit előbb tenni akartam, de aztán csak elhagytam.
Ha ezen magyarázatom, melly a fiu vallomásaiból alakult meg
győződésemben, nem áll, úgy én vádat adni nem tudok s ellen is állok,
ha pedig gyanitásaim helyesek, úgy is elég fenntelen tréfája a vakeset-
nek, hogy én épen akkor nem értem rá magam kimenni alkalmat ke-
resni, — hogy családom bárgyu, — hogy épen családi részibra akadt stb.
Most már tehát az következnek, hogy kütsem újra tüzön vizen Kerekes
elejét, vagy is elsőbb nagy részét. Megvallom belefáradtam a csekély
sikerü s mégis sok erőmbe kerülő kalátlan dologba. Azonban hogy a
akasszam meg Kdet, midőn fonorman érzett betegsége miatt per
kestése is hátrálva van, — én hogyan illessem Kdet bosszusággal, mikor
a sors maga már eleget bosszantja? Ezt örömest elkerülném. Azért
megkíséreltem Kerekest és még egyszer — nem már kérni kanem
— kiratni. Minek bizonyságául vagy két ivet, tegnap és tegnap előtt
kézirültet, ide csatolok. Es miért nem egészet? Hallgasson meg Kd s ha
lehet igazalmarron.

Kerekes Collegámnak Jörsei fia, volt kapitány, olaszhonban besorozva
állomásozik. Özvegye s két örökre kiskorunak maradó fiúgyermekei vagynak még
fent a Kapitányon kivül. Az özvegy minden követ megmozgatott, éjjel s nappal ár
dolgozott s dolgoztt hogy Jörsei fia haza bocsáttassék. Igéret minden felöl hónapo
óta; teljesülés semmi. A sok utánjárás közben kitellett többel kön bizonyitani, hog
a kis fiu önmagával tehetetlen bárgyu, mi az özvegy szivét igen sértette; — továbbá

kitellett bizonyitni hogy fénje hü és csendes hivatalnok s politice is jóér-
zülemü volt stb. Már Januar elején bizonyosnak is látszott s a tanács által
vigasztalólag tudtul adatott az özvegynek a fiu elbocsáttatása s haza jövé
ének ulása, — miből aztán ismét semmi sem lett, s mai napig sincs semmi bizo-
tont e körben, hogy az özvegy, ki engem csakugyan férjének emelendő
márványra sirirat készitésével bizott meg, hallván hogy én az
academiában beszédem fölette, kért annak közlésére, mi megtévén nem titkolhat-
ta el félelmét, hogy ha ez kijő, fija elbocsáttatását hátráltatni fogja, sőt ugy-
mond tán eddig is hátráltatta. Hasztalan tevék ellenkezőleg nyilatkozásokat, hap-
talan próbálám a dolgot magyarázni: a nő maradt kiedelme mellett, s nagy
szenvedélyességgel kért, hogy mig fija karjai közé nem jő valósággal, addig
ne bocsáttassék közre, különben öket szerencsétlenebbé fogja tenni. Ugy se
még Kd mit tegyek. E nő, ha fija, mi nem lehetetlen, a körülmények miatt
haza nem kabadulhat, örökké engem s minket s amar emlékbeszédet fogná
átkozni, bármilly alaptalanul is. Es ő más kiedelemre hozni nem lehet.
Azért esengve esedezem önnek: méltóztassék engem e beszéd közlése alól fel-
szabaditani, mert nő-szenvedély — és elfogultság ellen nem küzdhetek. Nem
lehetne e nevezetesen, az academia tavon ülésének értesitőjébe, midőn a
Kerekes emlékbeszéden volna a sor, egyszerüen ennyit tenni: „Későbben
fog közöltetni". In ez az oka hogy nem siettem a még hátralevőt is küldeni,
S nem is küldöm mindaddig mig vagy Kd ezen birodalmas és alá-
zatos kérésem ellenére is nem parancsol velem — mert már igy mégis
csak Kdnek fogok engedelmeskedni; — vagy pedig, ha Kd megengedi ~~ezt~~
az elhalasztást, akkor midőn Kerekes Józsa haza jövén, az emlitettem kö-
rülmény megszünend. Es akkor egyszersmind azt is okaitanám tudni,
Kd kérdőjét a Kd által egyedül vett utolsó ív, mert ezt azt akkor nem vél-
ném hogy még egyszer sürüség lesz rá, meg nem jegyeztem.

Számlámmal is ugy elő kell állanom e szerint. A magyar nemzeti
irodalom történetéből értekezés hármora ősvesen 51 példány. Kiegyen szedési
tiz magány alkalom és egy posta utján. Ereknek ősvesen ára volna per 40
Krpp. = 34 ftpp. Ugyde Kdtől nyugtatványom van 10nek árától = 6 ft 40.

mit magamtól küldtem föl. Ezenkívül 4 példány rabatba esett
Telegdi Könyvárosnak, mert a negyvenet neki adtam által; el is kel
aronnal, meg is fizetett érte, ezen négynek ára tesz 2ft 40kr, mely
a fönebbi 6ft 40 xral együtt lesz 9ft 20kr. Ezen 9ft 20kr lehuzva
a 34 ftból marad nálam kegyedet illető öfveg = 24 ft 40 kr
mellyet akár valamely birtos alkalmatossággal által elküldhetek, akár jö
vő Szgyörgynapi vásárig — bevárva a 2ik füzetek megjelenését sellet
leiét is, — megtarthatok. Mert ugyanis

Igen fáves esedezéssel kérem Kedet, méltóztassék a febr. végén
megjelenendő 2ik füzetből fintén 50 példányt küldeni számomra
mivel tanitványim valóban kézikönyvül használják a jeles mű
Az 51diket pedig esedezem, mihelyt megjelenik, postán küldeni
meg számomra, hogy mielébb élvezhessem. Amaz 50, Schöberlfélé
Speditió által birtos keremben fog jutni.

Együttlétünkkor méltóztatott említeni Wesprémi Szogr. Mer
corum ritkaságát Pesten, s a teljes példánynak drága áron (30
pftoni) elvételét. Szép és tiszta példánnyal jolgálhatok, ha nékán
Kd parancsolna vele valaki számára nem 30 hanem csak 25
pftért; ha pedig sajat magának volna rá szüksége — de ugy tessz
Kd Kiában megléterve láttam — akkor olcsóbban is, vettem áron á
engedem, azaz 18 pftért. diplos ffr. kötés.

Több izben méltóztatott kijelenni aron szándékát, miszerint a
Keresztes Emlékbeszédből Különnyomat fog számomra mintegy 50
példányban tétetni. Megvallom, hogy a Kanát fölött tartott egyh
beszédre nézve ez nem lett volna ohajtásom elleni, mert egyar, hogy
az egy kiterjesztett egész volt, mig Kerekes, a bele vegyitni kellett acada
ai pörlekedése miatt sokkal inkább rhapsodisticus, nem is volt olly kedv
velez kipitményem, miután a Kerekes egész encomiumát négy év előtt a

Jeruséjerban

Kr.

140

Temesvárban már kimeritettem, s igy vagy ismétlésbe kelle esnem, vagy épen azt mi leginkább kiemelendő, tudósi Oldalát kelle Kerekesnek kifesztelemül hagynom, mi mind kettő baj; s miről én Kdnek már a felvállalásnál panaszkodtam. Más az, hogy Kanát dicsemlékét szeretném mindenütt kihangsogni, s engem, a calvinistát, a piarista irányában burgalmonban senki nem gyanusithatna, — de Kerekes collegám s kitsorsosom volt, és igy encomiumát a balga kész volna félremagyarázni, s papista ságbürünek nyilvánitani, mi is a meghalt tisztes emlékezetének nem volna kedvező. Ennek hát nem kivánok nagy publicitást semmi tekintetben; és erennel kérem Kdet, el nem feledni, mikép a Kerekes felett emlékbeszéd több példányban mint a Museumnak szükséges kinyomatását mellőzni kérem, s a különnyomatok ellen — mert nem kedvemet mivem — óvást tehek. — De a Museum számára még is örömest adom, ismételve előbbi kérésemet, hogy ha lehet, halaszon Kerekes D. harajötteig kiadatása. —

A Museum számára Magyar Könyvészeti töredékek folyó cim alatt szándékozom „holmit" küldeni, ha kedvet találna. Másik ivnyomat fintén illy czimmel indultam meg: „Levonyomorási kiséretek". Aprószágok ezek, de hiszem hogy nem lesznek érdektelenek. De ezen fónyomorásokat „Menny"ről szón szeretném — ab jove principium — kezdeni;

arért

arén is, mert némi rendszerrel akaron fejteni őseink természet- (és világ) nézetét épen nyelvünk szavaiból, elő- irlesül s egyszersmind bevezetésül „ősrégi csillagis- ménk" ker. Arén ha nem nagyon terhelem vele kiadót leggyen hiues ebbeni rövid és egyszerü lucubrativmá- keremhez közelebb megtudni, mert bár egésze- máskép dolgozom is, de tudnom kell mit ir- tam akkor, s lehet hogy akkor olly asmi jutot esembe, mi most nem jutna. Elsőbb czikkül szándékozom tenni: Ég, menny; nap, éj; hold, föld; köd, felhő; harmat, eső, jég, dara, dér; tél, tavas- nyár, ősz; Isten, ördög; ür, ármány stb stb.

Mondottam, hogy az academiai könyvtárra gyü- jtött 1848-9 sajtótermények eldulattak, - de aróta csakugyan ismét gyüjtöttem sok debrecreni ter- ményt, s ereket ha csonkát is, majd a Csoko- nai-lapok ajándékpéldányával együtt dan- da occasione fel fogom küldeni. -

És most végetre Apácrai Csere Magya Logicájáról. Ha harai bölcsészeti irodalmunknak olly nagy érdekében nem állna is e termény léteről vagy nem léteről iránt tisztába jöni, már maga dere Debrecziekbeni szolgálhatási vérömvágya, minden- türé tétetne velem, hogy e részben valamit len- ditsek.

dítsek. Ámde még megmondatott: a hol nincs, az tőlünk sem vehetnek ott semmit. Illy esetben vagyok én is a mondott könyv- re nézve. Én magam sem láttam soha. Reményemet iránta, hogy ez vagy amaz tömegben még feltalálnom lehető" lesz, Kolnak Pesten kifejtettem: de aróta ezen remények, a megtekintés után, megcsalatkoztak. Nem Magyar Orszá- gi, hanem Erdélyi Könyvgyüjteményekben kell e mun- ka példányának lappangani, - s ki tudja nem épen a feltalt Enyedi Könyvtár tartogatta e az egyetlen? Úgy de Vargha István emlékezik, hogy Sárvárynál látta volna. Újabb bizonyság arra, hogy Cserének isme- retes Encyclopédiája sokaktól fogatott el a Magyar Logica helyett, - a minthogy az Encyclop. csakugyan logicai ismeretekben kerődik. Mint e mellett is én ne- mről hajlandó vagyok hinni Bodnak, a nagyon birtos és pontos feljegyzés miatt, egy külön Magyar Logicának létéről Cserétől. De a Sárvári-könyv- tömegben ugyan nincsen. És ezt classicus bizonyosság- gal, sőt hivatalos figyelemmel mondom. Megvan igenis az Encyclopédia, de az is mellesleg mondva olly rongyos állapotban, hogy a tömeg létszámába föl nem ve- hetném) s tán erre emlékezik Vargha ur. Én mindene- setre, - nehogy ~~mint~~ hibámon muljék valami, minden t. cz. Sárvári örökös urakat felszólítók iránta, hogy

ha

ha a Collegiumnak átadott tömegen kivül nétalan nálok maradt volna e ritka munka, legyenek szivesek pusztán megismerés végett közleni velünk, vagy legalább létezték tanusitni; mert a Collegium számára átengedetteken kivül még az örökösök közül egyik is másik is tartott meg magánál némelly darabokat. Azonban ez uton sem boldogultam meg eddig. Ferencz urnál nincs. Antal ur pesti lakos (b. Szina titoknoka Kappelház) de ez mit sem vett magához atyja könyvei közöl. Jakab urat Derecskén levélben szólitám s kérém fel, s még ezen egy reménycsillám van hátra. Tőle ez óráig választ nem vevék. Mihelyt válaszol, és pedig szerencsésen, azonnal hazafiui örömmel sietni fogok Döbrentey ő Ngával közleni a dolgot. Nem tudom mint fogna ő örülni, de örülnek én bezzeg ugy hogy ő is alig jobban. — Ámde mitsem remélek. Halgatásom fogja a kedvezőtlen válasznak jele lenni.

Adja át Kd, mélyen tisztelt Barátom uram szives, hálás kézcsókolásomat feledhetlen jóságu Kedvesének s éde Anyjának, testvéri csókomat Pistának, s meleg mély tiszteletemet emlékezésemet egész uri háznépének, mellynek székpontját a házatyja áldja meg a Magyarok Zstene házi áldások mellett egy olly lelkes hazafit boldogitó hazai áldásokkal is!

legőszintébb tisztelő barátja
hive
Lugossy József
sk.

Debr. 1851. febr 18.

151

Tekintetes Titoknok ur,
Mélyen tisztelt Barátom Uram!

Legutóbbi becses levelét beválaszolandónak ugy tetszik, mintha nem volna szükség ismételnem azokat, miket tán harmadnappal ez előtt küldött soraimban tán egész unalomig előadtam. A Kerekes fölötti emlékbeszédet illetőleg tehát szabad legyen csupán oda hivatkoznom, s várnom vagy a kedvező sorstól, melly Kereke, Józsefet az öveinek vissza fogja adni, vagy Tekintetes Barátom uramtól, a kevés kiegészitő rész fölküldése iránti engedelmet vagy parancsot. De az ellenem, fájdalom! igen is méltán emelt vád s panaszra, felelni nem tudok; el kell reá némulnom, mert hibás vagyok; körmömre hagyok holmit égni, s ezért gyakran az expédiálást magam nem végezhetvén, benne szerencsétlen vagyok. De bizonyára Kd is megszánna nagy szivével ollykor, ha látná terheimet, látná kivált vásárkor hogyan tódul reám boldog és boldogtalan különféle

végére

végére mehetetlen igényekkel, vagy hogy legjob-
akaratom mellett is nem lehet nem kiba-
nom. Pest, és a viták, vajmi más e tekintetbe
És igaza van Kednek, hogy folyó vállalat me-
ölelésére, annak megakadása s pontatlan meg-
jelenése a legbirtosb per. Mint fájdalom e
ert, hogy oka levék már a kiesedelemnek! de
igyekeztem, s mégis néhányszor megesupola
a történet. Akarhatom e erentul helyre hiba
mat egyebekkel, nem merem igérni, de pi-
nálásom minden esetre elkötelendi hogy va
lamit kigondoljak, mivel magamat tett
espiáljam. Csak arra kérem Kdet bizodalom
s alázattal, ne tegye párhuzamba „irodalom
története" elkésését az én gyarló elkésésem
nel, s ne keressen a tettő kört olly rám
nézve igen terevő egybefüggést, mintha e
daerből annak második füzetének igéri idő
meg nem jelenhetésében pandektosan kötel
tetném lars a Museumban, mi ar én csekél
becsü körülményemtől függ. Illyesmire nem fü-
lyedten s nem fülyedtek. Hát hol volna az
én Kd iránt soha nem fúnő bizalmam, sotho
kifejezett s nem üres hangu hálás tiszteletem?
Literatori rancort, irói gyarlóságot nekem k
ellenébe gyakorlanom nem szabad. stb. Igaz,
hogy az irodalomtörténet IIdik füzetét minél el
kapni

kapni nagy okaitásom, nemcsak mert vérértona-
tul bebowárt, sőtanodántba, vérmi kis fenakadás,
csakugyan okot, hanem mert élvdurs, classicus mü-
vet vágyva várunk. De Kdtől elfordult sokáig
a jámbor Hygiea, tán ráplója olly férfiuiúi elha-
gyatását fájlalva, — s illik e itt nekem egyéb felett
panaszlodni, mint Kd saját fájdalmát sajnálni, —
az elvesett 60 nap felett? illik e Kdet megzá-
madnom gondolatomban arért mert beteg volt?
Távoltsanak el tőlem illyesmit minden istenek.

Az érintettem korábbi levélben irtam
az első jún. 5t példányáról is, vagy négy Dób-
rentey urat értetlőleg a Csere M. logicá-
járól. Ismétlem hogy semmi remény, de ha
mindent fölraklatva csakugyan akadnék va-
lamire, arra órában ecsetelnem.

S most kinos levélkemet (citromyu Grip-
pe s alteratio köst) egy kéres és kértéssel
szabad legyen befejeznem. Kdet értelli illyesmi
ha terheli is bár. Gönczi Énete, Könyveről
Kd a Museum 4t füzetében szól, mondván,
mit sem én sem kihetően igen sokan a hara-
ban nem tudtak, hogy annak Lőcsei 1620-diki
(2d) Kiadája nem csak léteriil, de birtokában
is van. Im ez hát ismét egy pont az ismeretlen
s crimjchiányzó életeskönyvek determinálá-
sához. Birtokomban van egy, mellyes én, kié s mi-
tori

Debreczen Apr. 24. 1837.

Tekintetes Titolnok ur,

Mélyen tisztelt barátom uram!

Lehető rövid leszek. 1ny Tegnap kaptam Emich G. könyvárus ur által külsőbre a M. n. tredntörz 57 példányban 2½ füzetei, ugyanannyi iveivel a példatárnak. Lesz gondom a pontosságra. — De most már szabad legyen kérnem aggódó komolysággal: számithatok-e teljes bizonyossággal a hátralevő füzetre vagy-a mint az arány mutatja — füzetekre, s nevezetesen a következő füzetre Pünkösdkor? Mulhatlanul szükséges ezt tudnom, ha magamat e jeles tankönyv sorsához akarom tartani. Nincs nehezebb, mint 50—60 (nálam kevesen vagynak) ifjuból álló tanulóságot jó reménnyel lactálva, elvégre is nem tudni neki az igéretet teljesiteni. Legyen tehát ezt tudatni velem, hogy, ha bizonyosak nem lehetünk benne, gondolkodhassam róluk kérimtok által. Ellenkező esetben, halálmat érdemlő azon szivességének folytatását kérem, miszerint egy példányt a közelebb megjelenendőkből mielébb postán is megkaphassak, — későbbiekre jöhet az 50-57 példányból álló nagyobb szállitvány. Sőt a milly jól esett a minapi kaimnek előleges megtudása: bizodalommal bátorkodom jóságára

182

legyen, mindeddig meg nem tudhatók. Most a Kd közlése után ama Lőcsei kiadásu Gönerinek kell vélnem. Sejtelem csak, nem támogatni egyébtől nem tudom, mint arral, hogy más aligha lehet, és igy az; a milly negativ argumentum pedig törvényes. De ide jegyzem némelly lapjainak kerdő javait, s ebből Kd, magával öszrevetvén, meg fogja azonnal tudni, tévedek? s lesz olly tegyes, velem azt valamitől tudatni is alkalom fenüleg.

*) (2 "PRAEFATIO. Az Kiralyen Olvasónak az Attya "stb. Ugyanezen Praefatióban a most idézett első levélkéz negyedikre első levél tulnanyán „Vétenek azok ezek ellen azok, kik effele Istent dicsiretenek avagy ellene mondanak és szükséges voltát tagadgyák, avagy idegen nyelven, értelem nélkül énekelnek: mint a' Nyers Deákok ej Papok, Magyarok lévén Deákul, értelem és haszon nélkül kialtanak" stb.

(l. f) A. — CHRISTUS ~~EGYHÁZÁNAK NEK~~ Jeles ü léleről való" jeles Dicsiretek. HYMNUS D. AMBROSII "stb.

l. 109. virág vasárnapra. Azon Magyarok. Dicsőség

l. 651. a 15ik sorban terdődik egy ének, mellyből Nagy Bancai Matias jöki. kerdezé: Ne hadgy el engem felséges Isten" stb. vége pedig a 655ik lapon legtetején (ezer ötszáz harminczegyedik esztendőben, Pünkösd havának első hetében" stb.

l. 685. „jenek bünökből," stb.

l. 809. „hogy ha nem lészen kegyülesed" ez az legutolsó halálom, avtán a lajstrom jő, melly kárul pusztán hiányzik az egész könyv lapjai körülvonablottak.

Mly pusztra mechanicus jegyzékre azért pontoltam, mert remélem a könyvnek ugyanazon sajátságait, s ollor legkönnyebb igy combinálni. — De bizonyosan még Kd szivessége a szegény Trippinek — s tőlem is.

Az Szabó-Lapos Gyűjtemény Orsz. szab. ill. 1917. — A 492 sz. Debr. kéz. irat. 1917. — A 454 sz. Debreczen Szemelvények. stb. stb.

ságára számitani, hogy a következő ivtet, megjelenésétől fél aronnal megkapandom, s neveretesen: vajha legalább a már megkezdett II kor II évfolyamot befejezve lehetne tereim tört, hátha még a II^{ik} kor III^{ik} évfolyamát is bevárnám, hogy legalább a fél elsőbb évtört egy szinvonalu munkálatban adhatnám tanitványim kezébe!— Mert már szintén kétségbe kell esnem az egészsért ez évben örvendetes irányt, s kezdtem magamat a gondolathoz: hogy nélkülözzem azt. De csak a Megyeri Istene tudja kipótolhatlan életét s egészségét tartsa meg: inkább szívesen nélkülözünk, mert apránként csak meglapjuk azt; de Kolet, ha egyszer elvesztettük; orfágul sirhatunk utána a nélkül hogy „Hadesz retesszei meglágyulnának"! Most is érzékeny csapást vettünk Dőbrentsében, tiszt is legyen hálafiui emlékezet hamvai felett!

2., Némelly kérdésekkel való alkalmatlankodó a mult tél végéni egy levelemben Kötnek. Nem azért ismétlem itt őket, hogy multhatlan választ szaroljak, hanem hogy ha nétán pár sorát valamelly pillanatban korszám sikantani a fölebbi ügyben siveskedendik, kitéresei nélkül sikanthasson ezekre is, ha tesz mit. Egyik ez vala: Wesprémi biographia teljes példánya kürségetekben? Másik ez: Nem Gönczi életes könyvének V^{k} (Lőcsei) kiadása e az, mellyet ott közelebbről megjeleltem?— Harmadik ez volt a menny pórói kacabráimat nem nyerhetnem e vissza könyveden?—

Van szerencsém küldeni a Csokonai lapok egész teljes folyamát két példányban. Egyike legyen az Academiáé, ebből hiányzik a 3^{ik} (annak idejében betiltott) szám, de én még Pesten létemben adtam a Könyvtárba a három első számot, sott tudnak arról a Könyvtári folyóiratok tárában, és igy e hiány annak elenyészteni". — A más dik legyen az Egyetem Könyvtáráé — ha ennek már megvolna, a Museumé. Ennek hiányzó pár számait a magaméból kipótolnám; én itt inkább megszakadtam ajándékoraimul nyerten pedig érzeket a mondott Könyvtárak számára Oláh Károly és Orbán Péter szerzetes urakról.

A forradalmi lapok összeszedésén készséggel fáradozásuk után is ujra elkezdtem az Acad. számára, de még ezek igen csenkák, s mivel bővebb kiegészítésekről reménylem, nem küldöm még fel.

Legalázatosb tiszteletemet, kézcsókolásomat küldve mélyen tisztelt Kedveseinek, mindenkori változatlan tiszteletet s szeretettel vagyok

hive
L Zs.—

Tekintetes
Toldy Ferencz
m. acad. Titoknok, egyetemi
Könyvtárigazgató stb. stb.
Urnak
Pesten

Debreczen Maj. 9. 1853.
Vitt Maj. 19.

153

Tekintetes Titoknok ur,

Mélyen tisztelt Barátom Uram!

Megtorlanak nálam a Kd kereiher küldendők, mellyeket, ismerve Kd izlését, remélem, nem fog Kd némi gyönyör nélkül venni, s mellyek ha nem csalatkozom, némi kárpótlás lesznek elnémulásomért. Nem elnémulás ez, hanem az örlömalomba fogott szegény Napszámosnak pihenéstelenségének talán már örökre így tartandó kifolyása. Türelmet és bocsánatot kérek, míg tán expiálhatom magamat.

Most sietnem kell az ide csatoltakért. A Nro 1ő talán közzétételre volna alkalmas, a Nro 2o Kdnek

szolgat

szolgál a multakróli némi tájéko:
rásúl; azonban bizodalmas teljhata:
lommal bátorkodom Kdet felru:
házni, tenni azt, mit jónak lát,
ugymint körzétenni, változtatni,
vagy csak kézalatt használni fel=
azon két Numerust, sőt nevem
kihagyásával is, a mint Kdnek
tetszéndik, s a mint biztosb siker
remélhető, csakhogy czélt érjünk.
Annyi igaz, hogy nem birom azon
leverő eredményt lehetőnek tarta:
ni, hogy e küldemény legalább is
100 pengőforintot ne horzon be
kedves tisztelt szerencsétlen ba:
rátunknak. Zsidó antiquarius is
megadhat ennyit e gyönyörü sze
pen conservált emlékért, nem hogy
Magyar Magnás. Mennyivel in
kább

kább ha Kd tapintatos és tekinté:
lyes ösztönzése izzó fogóként ra:
gadja meg valamelly Mæcenásnak
præcordiáit! Azért sem bánom s ne
bánja Kd is e szokatlan jelenést idéz:
ni föl, hadd tanuljanak már valahára
Nagyjaink (az ujabb nemzedéket értem)
nem csak a divat hanem a tudomány
körében is fényleni szeretni, mire
ez uttal adjon nekik példát egyik
fölvilágult tagjok, ohajtom ragyogó
bőkezüséggel. És ha csalatkoznám,
ha nem akadna Bajzán segétni és
nemzeti intézeteink számára egy szép
emléket megszerezni kívánó ember
e hazában .... akkor .. de engedje ezt
Kd nem hinnem, - e hit engem kár:
hozatra vinne. — Azon egyet kérem
avatkozólag csak, hogy inkább mér:
téklett

séklett árr pendittessék meg, mint ellenkező által az egész siker koczkáztassék. –

Magyarázatát nem fogalmaz tam meg, s pedig arra csak egy napi üres időcske kellene. De avagy bővölködöm-e én csak enynyivel is?

Kedet pedig nagylelkü férfi, szépérzésü és nagytudományu férfi (engedjen meg, tudja hogy én évekig nem mondék Kdnek semmit, s mikor mondok sem tudok hizelkedni, engedjen meg hogy most a szív teljéből szól a száj vagy inkább toll) áldja tartsa a Magyarok Istene, s engem szeressen

Kd háládatos híve

Lugossy József

Kaptim

Nro 1.

154

Tekintetes Goldy Ferencz Urnak.

Irodalmunk ösvénytörő tényzői egymásután döledeznek. A legszentebb ügy hadastyániról, míg lehete, nem lön nemzetileg intézkedés: s most a haza Camoensi jelenetek tanuja lenni kénytelen. Kö:nyöradományt szedni fojtó kín az érdemesnek: elkomorító fájdalommal közelítek némán türni s elhalni inkább, mint ~~[illegible]~~ önérzetére szeplőt vonni kész Bajzánk kórágyához: de tisztelet és hála érzetével önhöz, Uram! ki fölszólalásával barátja s egyszersmind a nemzeti becsület védnökeül föllépni nem kétkedett, – ki feledhetlen nágyszivüségét

nehéz

nehéz napokban csekélységemmel is éreztette.

Szabadjon, Uram! kérnem Önt, hogy tőlem, készletben szegénytől, a nemes szenvedő javára pénzzé tevés végett, ez ide csatolt hazai Sphragisticai jelességet elfogadni, s ennek akar a Nemzeti Muzeum, akar az Akademiai gyüjtemények részére Őserényü Magyar Nagyjaink Közt vevőt találni méltóztassék; – követendvén a nagylelkü vásárlót azon kettős öntudat jutalma, hogy míg hajdankorunk egy tudományos becsü szép emlékének édes honunk közbirtokába juttát eszközlötte, egyszersmind irodalmunk egyik fáradt hü bajnoka iránt a kegyeletes fölsegélés hazafiui kötelességét magas miveltség gyöngéd modorában teljesíti.

Kelt Debreczenben Maj. 9kén 1853.

Lugossy József/sk.

Nro 2.

Jegyzet a küldeményhez.

155

E küldemény, mellyet hazai sphragisticai jelességnek nevezék, áll egy, Szörényi (Comitatus Severinensis) Magyar Bá:nok által 1504ben Karansebes:ben kelt hártyaoklevélből, mind a két Bán Magyar Köri:ratu ép és jelentékeny pe:csétével 1500-ból, ellátva. Hogy illy fejedelmi ritkaság érteke anyagi becsü szerint nem mérhető s tulaj:donkép áramegszabhatlan, minden értő tudni fogja; - meg kell azonban jegyeznem, hogy ismeretes régiséggyüj:tönk Literáti Neme, Sámuel, Mlgos Jankovich Miklós ur nevében velem ez iránt levelezésbe ereszkedvén, né:hány év előtt 700 pftot igért e nem:zeti kincsért, s ugy látszik 800-ért remélte tőlem megkaphatni; de a

dolva

dolog abban maradt, részint az emlitettek
csakhamar bekövetkezett halála miatt,
részint mivel én sem akartam akkori
szerencsésb vagyoni helyzetemben e
kincstől, melly gyüjtői örömem s büsz-
keségem vala, ~~megváln~~ eladás által
válni meg, hanem ajándokképen szan-
dékoztam azt több ritkaságim ki-
séretében édes hazám ~~[illegible]~~ egyik nem-
zeti intézetének szentelni. — Majd
az idők pusztító fordulatával kevésbe
mult, hogy ezen emlék mintegy fele-
nyi árban (100 arany) életszükség fe-
dezésére nem lön fordítva, — hegedv-
én azonban a sebek, korábbi ha-
tárzatomban erősödtem meg, melly-
nek teljesitése ekkorig csupán azért
haladt, mert a beküldést — a M. aka-
demia számára — terjelmes leirás
és magyarázattal ohajtottam ki-
sérni s erre időcskét nyerni. De

most végre, szenvedő ügyfelünk halaszt-
hatlan segélyzését kötve hozzá, sietek
azt a kettős czélra Ön kezéhez jut-
tatni, — magyarázatának később kér-
vén helyet például a tört. zsebkönyv-
ben, vagy Uj Magyar Muzeumban
stb.

Debreczen Maj. 9. 1853.

Lugosy József
sk.

Egyik pecséten:

IACOB · ISTENEK · RABIA · I · S · EZ ·
(Gerlistei Jakab Szörényi bán)

Másikon

PETER · ISTENEK · RABIA · I · S · EZ ·
(Macskási Tárnok Péter Szörényi bán).

Ezen czimnek a szerb zsupánokéval stb. sőt az egész közép korban negélyzettekkeli egybefüggése, szent iráson alapulása, s a magyar hivatalos nyelvben is szokott volta általam másutt kimutattatik stb. –

Debreczen Maj 23. 853.

157

Tekintetes Titoknok ur,
mélyen tisztelt Barátom uram!

Két hete lesz holnapután, midőn én szenvedő Barátunk Bajza szomoru körülményeinek némi enyhitését eszközlendő fillérként felküldtem Kd kezeihez kézirat-gyüjteményem gyöngyét egy 1504k évi hártya-oklevelet rámában, erős bepakolással, a diligeance utján, kiváltva s 200 pftnyi értekig biztositva. Akkor azonban, több rendbeli expediálásaim levén, kikerülte figyelmemet az, hogy retour-recepissét váltani elmulasztottam, s igy a becses oklevél kézhez érkezteről semmi tudomással nem birok. Ezen van amaz 1500k évbóli eredeti két magyar körvratu pecsét, mellyekhez hasonlót emlékeink felmutatni nem birnak. Én azt olly czélból küldtem, hogy valamellyik lelkes magyar Nagyunk vegye meg azt az Academiai gyüjtemények számára, vagy akar a Nemzeti Muzeumnak, s ára fordittassék Bajza fölsegélésére. Igy láttam legnemesebben beválthatni azon már évek óta tett igéretemet, hogy e nyelvkincset hazámnak ajándékozandom. Mellé némi nyilt levél is volt Kdhez csatolva, megvallom olly czélból, hogy – ha jónak látandja Kd – lapok utján közzététetvén, mások is szerencsétlen derék Literatorunk forsa enyhitéséhez

örkényt járulnának. Miután a lapokban nyomát nem
látom, s a fölebb érintett tervezvény-elfeledési körülmény
is ide járulván, aggodalmam nőtt ön ár iránt, vallyon
elérkezett-e rendeltetése helyére a becses ritkaság, mely
lyet elveszteni, mint különben is gyakori szerencsétlenség
fia, igen rettegek. Ez iránt alázattal kérnem kötelező egy
pár megnyugtató sort irni s aggodalmamat eloszlatni
kegyeskedjék.

Főiskolai Könyvtárunkból kid kerénél öt év óta
van egy nyomtatott Quart kötet, mellynek tartalmát
főleg néhány 16t Századi magyar nyomtatott versek
tesri; – hahogy immár ezt kid végtére kihasználta
volna, kérnem annak N.V. Zrínyi Pál lelkére urkor
utasittatni, hi azt hives lesz egy most ott állásos
ló, debrecenből általunk Pestre rendelt Nagy Sándor
nevü ifju kezéhez adni, gondos haladozatal végez.

Végre mint Karinczy J. leveleinek egyik perlekedő
jét az irány bátor vagyok Önöt megkeresni: birja
e eren perleptőség Karinczynak 1807–12 néhai
ersemlyéni predikátor Farkas Istvánhoz küldött
Szép számu, nagyrészt érdekes, sokatban literaturai
tartalmu, minden esetre Karinczyhoz méltó, és
a Magyar Közönség ismeretére igen érdemes leve-
lereset? Ezeknek birtokához én most jutottam olly
módon, hogy jelen birtokosuk megtudván aron különös
kegyeletet, mellyben én ez évben Magyar remekirók
fejtegetése szépészeti s ittészeti szempontból cim alatt
artott nyilvános leckéimben főleg Karinczy müveit,
kivlve Berzsenyiheri Epistoláját, tettem hallgatóim
figyelme tárgyává, önként kedveskedett velök.
Ahogy e levelek a szerkesztőség kere alatti gyüjtemény-
ben elő nem fordulnának, méltó volna arokat vala-
mi módon közönség elé juttatni, s nevezetesen az
uj Magyar Museum számára kész volnék némelye-
ket kiválogatván megküldeni. Ez iránt is rövid
véleményedet venni óhajtanám Kdnek.

Nagy örömmel olvastam a M. N. Irod. Történet
3dik Kötetének megjelentét Hirlapból, de még mi hoz-
zánk el nem jutott, s bár Pesti mostanában See-
mélyesen Pesten vala s tudá nagy óhajtásomat i-
ránta, még is elhanyagolta hogy számomra egyes
Emlékről vegyen. De talán megkapjuk a napokban
csigor ezt a módon könyvkereskedésünk által.

Sokszor igen érdekezésemet még sincs módomban
felküldeni, pedig már igaz án magamon is tekintek
felül. Talán mostanában sikerülend befejezése s le-
tisztázása.

Méltóztassék kegyesen elfogadni uri családáról leg-
szivesb s alázatos megemlékezésemet, a hölgyeknek ő nagy-
ságoknak kezeit, s a kis Pistát, ki már erőta jelesen meg-
nőtt s szép reményeket rejtett mutató rejtett igazoló ifjas-
ka lelket, szives indulattal csókolván; – Kdnek pedig leven
igaz hivü hü tisztelője
Lugossy József.

158

Debr jun 7 853.

Tekintetes ur,

mélyen tisztelt Barátom uram!

Bár az 1500ki pecsét s Dajzánk ügyét illetőleg a Ittes ur nézetében tökéletesen compromittálok, ugy tetszik mindazáltal nekem, hogy talán akadt volna Nagylelkü pénzes, ki néhány aranyát illy kamatozó vállalatba fektetni nem sajnálotta volna, ha a dolog publicitásra bocsáttatik, — s ekkor lehete remélni a bőkezüségnek árbecsen fölüli duzzadozását is, becsület dolga és szív érdeke válván az alkuszati czikkből. Egyébiránt Kd bölcsebben fog tudni minden körülményeket; az én ohajtásom csak az, hogy a kettős czél, bármiként, de lehetőleg elérve legyen.

Kd azt méltóztatik irni, hogy magyarázatát küldjem a Muzeumba. Csak érnék reá, el sem maradt volna.

De

RECOM:

Tekintetes

Földy Ferencz m. acad. Titoknok, m. k. egyetemi Könyvtárigazgató urnak stb. stb. mély tisztelettel

a m. k. egyetemi Könyvtár épületében. Bérmentve Pesten

PESTE 25/5

DEBRECZIN

De mostan már, miután olly jeles egy-
neknek kezében van mint Érdy ur, talán
fölösleges lesz az én magyarázatom;
ha csakugyan nem szándékozik a neve-
zett barátunk ezt világositása tár-
gyává tenni, ugy ezennel igérem saját
nézeteim mielébbi felküldését, mivel
megérdemlik az ide tartozók a fárad-
ságot, mellyel ~~ket~~ őket öszveszedtem, csak
rá érjek öszveállitani.

Kazinczy levelaiből is szemelvény
fogok adni. — A könyvtárunk köteten
csak azon esetre kértem vissza ha már
vele végezni méltóztatott; — ha nem,
maradhat.

Az ujkori M. Irod Tört. 1ő für-
tét meleg köszönettel vettem, s nagy
nagy gyönyörrel élvezem. Magamnak
sincs egy egy kedvesebb ohajtásom
mint az ~~az~~ korábbi füzetek felett tartott leczkéim
közöl némellyet kiadni, melly egyszer
mind itt ott pótlék és igazitás volna.
Egyébiránt már e félévben nem vehet-
fel

kézi könyvül ez uj füzetet, mivelhogy elkésett.
Futólag megjegyzem, hogy l. 87. nem Jel-
sö-hanem Nagybányai ötvös volt, és
anyám elödei közöl való. — Lap 53.
Lebel De oppido Jhalmud ki van adva
s nekem meg is van stb. —

A csillagászati mü egy kiszakasztott
levele is régen sohajtozik Pest felé
Kt nagyrabecsült firmája alá.

Ugy szintén a Kazinczy mint magyar
remek iró feletti leczkék, — s mi még
minden? a jó Isten tudja. —

Most mást nem tehetek hirtelen,
mint némelly könyveim laistromát
ide csatolni, mivel látom, hogy Kt
Irodalomtörténete folytán szereti meg-
emlitni a nétán elöforduló ritkábba-
kat, kinek birtokában léteznek
ez árva hazában. Azért ezt, nétáni
máskori küldeményeimmel együtt
figyelmébe ajánlom.

Petrics ur rég elröpült tölünk, a tavasz
elején.

Mély tiszteletet s szeretettel ka
kowa Kd igen nagy becsü ha
lamiba vagyok

örökre hive

Lugossy Gy

Kaptissim

Vettjunius 15. 57.

159

Egy betüt irni sincs most
időm. – Ezt megtekintés végett
s ha ugy tetszendik még Je:
legdi ur általi visszaküldés
kérése mellett van sze:
rencsém a J. Urral
közleni. Máskor többet

Lugossy Gy

Vett máj 26/54

Debreczen Maj. 13kán 1854.

160

Tekintetes Titoknok ur!

Van szerencsém az Academia könyvtárának egy XVIIk
századi fordítási próbatétellel kedveskedni, melly szin-
tén azon uton jött birtokomba, mellyet a Tekintetes ur
mint tőlem eredt figyelmeztetést említett fel minap vala-
mellyik Muzeumi füzetben, t. i. könyvtáblából kivájás
által, mint ezt magán a fordítás fedeleül általam hasz-
nált papiron megjegyzettem. Azonban köztünk mondva,
– s ugy hiszem együttlétünkben említém is – ez bizony, fáj-
dalom! nem eredeti fölfedezésem nekem, sőt inkább ezt
már valaki előttem, de a minek nyomába menni nem
tudok, jó idővel pusztítólag s nem igen kíméletesen gyakor-
latba vette volt debreczeni könyvtárunk majd minden
régi magyar könyvén, ugyhogy én már e forrást, mikor
ide kerültem, kimerítve találtam a Könyvtár könyvein.
Azon könyv, mellyből e fordítás került, sajátom, s ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ alkalmasint a ritkábbak
közé tartozik; de birja Szilágyi István ur is, még pedig
~~teljes~~ épebben mint az enyém, mellynek czimlevele s vég-
levele hiányzanak.

Maga a fordítás alig emelkedik felebb gyarló isko-
lai próbatételnél, de még sem iskolai, miután, hogy Virgil
Georgiconát valaha iskoláinkban, értve a reformátusokéit,
használták volna, nyomát nem találom. Mind a mellett is
azonban én e fordítást, mint csak megkisértési gondo-
latot is igen érdekesnek tekintem, s méltónak a vég
enyészettöli megörzésre; nem is említvén, hogy benne
minden gyarlósága mellett is nem egy igaz gyöngyöt
s ritka

szép kifejezést találtam. Hogy szerzője kétségk
vül telivér székely volt, avagy csak a benne m
denütt rogyogó-nak irt ragyogó szavunk bizonyu
minden kétségen kívülivé teszi pedig a IV: 11
vers fordításában előforduló hutyorgó veszszők
ből (a latin szöveg felébe jegyezve hutyolló) fordí
tása a lento vimine-nek. Ugy látszik, hogy it
ott az eredeti kezen kívül másoknak bejegyzése
is fordulnak benne elő. Ki lett légyen pedig e
fordítónk s nétán más commentálói, meghatáro
ni nem bizom. Ha Kd csekélylené a már enyészetnek indult, s be sem köttet
hető rongyot az Academia Kiszátárának: méltóztatsék visszaszolgáltani; megáll a lebr. könyvtárban

Szabadjon egy itt eszembe jutott dolgot fel
említenem. Néhai Döbrentseynk hozzám intézet
utolsó levelében azt irja, hogy a Felsőbányai
bányaniveltetőknek törvényeis Ψ (mellyről Kd is
Ujkori M. Prod. tört. 81k lapon emlékszik) ő a
Régi magyar Nyelvemlékek IVk kötetébe szánt
s e végre el is készitette. Nem veszett-e el
ez az ő hunytával, miután az ujabb elöle
ges jelentésekben nyoma nincs?

Kegyeibe zárkozott legmélyebb igaz
tisztelettel, hálaérzettel vagyok

Tekintetes Titoknok urnak

alázatos tisztelő hív
Lugossy József
Sk.

Ψ az én csekély jegyzeteimmel együtt, mellyeket ha kezemhez kapnék talán annyi év óta tudnék valamit toldani hozzájok

Debreczen Maj: 19. 1854.

161

Tekintetes Fitoknok ur,
mélyen tisztelt Barátom Uram!

Készen állt már s csak bepakolásra s elküldésre várt a most is ide csatolt csomagocska a rövid levelkével együtt, midőn Kd kedves sorait vettem. Kérvén nagy esedezéssel, hogy e két rendbeli levelet Elnök Gróf ő Kegyelmességének lehető legközelebbi alkalommal kézbesíteni méltóztassék: sietek levelének tételeit mint meghagyatik-pontonként beválaszolni, a nélkül, hogy jelenben csak egyiknek is tettleg megfelelni képesítve volnék.

1., „Kazinczy pályája esztheticai méltatása" iránt Kdtől teljes bocsút kell kérnem, mivelhogy e pontot sem most, sem a Muzeum jelentett s fájdalommal értett befejezendéseig nem teljesíthetem. Amaz előadások tavaly télen tartattak, ugy mindazáltal, hogy sem gyors tollali fölfogásukról nem gondoskodtam, sem mig még óránkénti átgondolásuk frisében volt, magam nem siettem – a sok egyéb mechanicus elfoglaltatások közt, – húsozatuknak papirra tevésével; annyival kevésbé vádolhatván magamat iránta, mivel nyomban utánok mindig egy physicai s egy mathematicai leczkeórát kellvén tartanom, meg egyéb sem megszámlálható sem megnevezhető bajjal kiszlódnom, bizony már most obliterálódtak azok, s nyugodnia kell a sovány váznak melly egyedül maradt fen papíron, mindaddig mig ismét alkalmam nem lesz egy ismételt előadási cyclusban őtet ismét életre hívnom, a mi most nem lehetséges. – Itt egyébiránt keserüen kell Kd azon véleménye ellen kikelnem, hogy nekem gondjaim nincsenek, hogy munkáimat nem kényelenségből üzöm stb. s pedig maga utána veti: hallom, hogy öli magát; mi már maga öszve nem fér az előzőkkel. Ha Kdnek volna arról tudomása, milly vérverejtékkel öntözöm én irgalmatlan hivatalom rögeit, s milly hálátlan foglalkozások tépik

5., Karinszy általam feltüldöz levelei inkább
két szabad tetszése s belátása szerint; nincs okom ellenem
Gábor vállalatához hasonlíthat sem; – egyszersmind jelen-
tem, hogy birtokomban egy sajátkezü „Gessner Idyllium"
(Mátyás a' Nyomtatás alá küldötte. Alsó-Regmec 1785)
s egy „Természet' Oeconomiája" igen csinos másolatban
léteznek.

6., Szent Katalin legendájának az eredetiheri egyen-
gerését minden nehézség nélkül örömmel vállalom,
annyival inkább, mivel az Academiá Kéziratt-tárában
bele tekintvén a Király Károly másolatába, azt több
helyen hibásnak tekintettem fogalag, mint akkor leké-
te, – s Kétnek is ha nem hibárom, de Döbrentenek
bizonyosan említettem a még egyféri conferálás
szükségét. Ha jól emlékerem, még az én kezemben
Megyer (megeér) szavam is (= magyar), melly e
Codexben léteriik, s mellyet én valaha megyereim
neve értelmezése körben hatalmas egyik erőse-
gül használtam, hütlenül van ott adva. Azért
méltóztatjék azt bátran mindannyiszor a hány-
szor szükséges kereszttöltés alatt megküldeni, s
én hiven és haladéktalanul teljesítendem a tel-
jesítendőket. – Hát mányrságának szigeti frescói nem
lesznek-e hozzá mellékelve, miután már arokról
két Academiai értekezés is szól, de a közönség
még nem láthatá?

7., Kerekes Jerener emlékébe, miután átdolgozott
rajzát még 1850/1ben Kétnek küldtem, kerem-
nél csak átdolgoratlan mintában van meg.
Lesz munka ezzel is, míg szőrött lappuralmasságem-
mal öszeállítom; de ha szükséges lesz, megteszem
annak idejében. – Fellenzői Mathesis-ére való bevre-
tésének közrebocsátása most már elvalahára keremben van;
de czéljára nézve bajos az illetőkkel állapodásra jutnom.
Ez iránt Kétdel egyszer s'öpárral szólandok. —

Szeren szerve kényelenségből, legalább subjectiv kényelen-
ből, nem csak jobbra használandott időmet, hanem egyfer
mind az élet nemesb czéljai után egyben igaz kedvvel k
válo egész szellemi lényemet: könyörületes volna Két
irányomban. Ez meg sem kíserem festeni állapotomat; de
art mondom, hogy előttem még Bajzának sorsa is irigylésre me
tónak látszott, s hogy a kebörtönröl vagy sirban felvál m
galma utáni vágyat szerint háromb' arcz alatt rejtegetve hell
hiszerolnom egy életen keresztül: talán adhatok némi fogalm
kéjeimről, mellyekben igenis, fulasztásig ülök. De hagyjuk.

2., Ellenben magyar csillagiszmei mutatványomról ímmel
sen biztositom Kétet még a Museum elhunyta előtt. Kérem, s
ja el ert tőlem habár szállitványonként is, mert mint itt
lelkem is törekles. Ismerem, hogy ert nem sokára veendi
s talán ollyas veend benne, mi gyér megjelenésemért nem
engesztelőlésre biranja Kétet.

3., A magyar pecsétet, ollevélhez mellétlendő egyféri
tekerészecskét is ólvesztem s pedig junius végéig meg fogom
küldeni. Nem lesz ez sem mélységes sem csillogo, de talán
czéljához nem épen alkalmatlan. Hogy a történelmi Járba
ar ólevél felvétessék, semmi ellenrészem; s ha hozzá még ar
énnyett, s ismérem, olvastatlanul teljesítendő jegyzeteim is j
zulhatnak, am örülni fogok, hogy ezzel is tehetek valamit
de ha ez igénytelen jegyzetet arra méltónak nem találta
tanárnak is, szabad kezet hagyok, mint mindig, Kétnek. A
ezeggyes illető pályázónak, mely nélkül egyetemben.
4., Domokos könyvére nézve tesek majd lépést rövid id
ar illetőknél; azonban itt kevés lesz beszerelhető, mert ne
mellyike mind két részről kevés becsü. Selin historische a
xicona, magyar füveskönyv (Diószegi), Budai görög és latin
szók élete, néhány classicus, minek, a mi szakitható lesz,
pedig illyesmin kívül sem igen tapnak. Azonban meg fo
gom küldeni a laistromot kivánata szerint. Ha Pestre
fölmehetnék, inkább szeretném minden doublettejeinket
laistromban közleni Kétdel, s ez már igazán nyeresé
get igérő s fáradságot kölcsönösen jutalmazó vállala
volna, kivált ha Két nem csak az Egyetem hanem az Ac
demia duplicátjai felöl is rendelkezhetik; s kivált ha en
a mi szerges szabályaink által meg nem kötve, Kétdel ha
sonló szabadabb működésü szerrel birnék. —

szerint

Kd tiszteletre méltó barátsága magány élte évszámat is elömbe rövja a jövendőben be töltendő" L betüben. Quod felix faustumque fiet! Mint családatyának fájlalva értem egészsége megrendültét. De Kd „cui licet in diem dixisse: Vixi" az égiek gyönyörével tekinthet lefolyt napjaira. Kd száradokat élt, mert a közjónak senki által nem pótoltathatva, senkitől csak meg sem közelíthetve élt „inexorabile fatum subjecit pedi Strepitumque Acherontis avari." Egyengesse nemzetünk géniusa Kd hátralevő másik L-jének töviseit szelid kezekkel, hogy érdemlett jótékony önelégedés kísérje ne csak a haza ritka férfiját, hanem a család apát, az embert is!

Most fejezek. Küldeményimmel majd többet. Szeresse Kd

leghivebb tisztelő

LDZ.

Pett jun. 19 1854

Debreczen jun 7. 1854.

162

Tekintetes Titoknok ur,

Mélyen tisztelt Barátom uram!

Mai nap vettem tek. Nagy Mihály urnak Szathmár-Némethi érdemes Polgármesterének, néhai Gyurikovicsunk szenvrokonának a Szathmári mult századi bosszakány-perek (Ipolyi részére általam kinyerttek) kiséretébeni szives levelét, mellyben többek között következő sorokat irja, mellyeket ha a Tekintetes Urral, mélyen tisztelt barátom urammal szóról szóra közlendek, nem vélem a fentisztelt jóemberem barátságos bizodalmát ez által gyöngédtelenül érinteni. A szavak ezek:

„Kölcsönös bizalmam bátorít kérdést tennem e következő tárgyban. Hirlapjainkban több izben említtetett Budai Ferencz Polgári Lexicona, mintha ohajtandó lenne annak folytatása és talán volna is ki azon dolgozni iparkodnék. Nekem alkalmam volt mintegy 50 régi család lesármazását a levéltárakban kidolgozni, ollyanokét is, kik Budainál elő nem fordulnak, kik annyival érdekesbek mivel Szathmár megyeiek. Ezekből Budait is sok helyt igazítottam

vagy

vagy pótoltam. Jegyzeteim minden órán várható ha-
lálommal meg fognak semmisülni, azért, ha tudnám
ki használhatná, örömmel oda ajándékoznám."

Illy nemü munkálatok köröl nekem legközelebb
Mészáros Károly „Magyar Pantheon" czimü vállalata
tünt fel emlékezetemben; de Kd közelebbi becses leve-
léből értvén a létesülni akaró Academiai Történelmi
folyóirat vállalatát, megvallom, sokkal inkább ohaj-
tanám a tisztelt Polgármester ur kétségkivül igen
becses jegyzeteit ennek számára nyerni meg, nem
kételkedvén, hogy ezen, a fenebb közlött ajánlatból
inkább csak puszta genealogiai nemzedéksoroknak mu-
tatkozó jegyzetek még gazdagabban fognának meg-
hintve lenni történelmi adalékokkal tüzdelve, mint
Kövány most megjelent Erdélyi Családjai. A tisztelt
ur igen otthonos a Szathmári hajdankorban, s mint
talán említém szóval is egykor, ő Szathmárváros
történeteit gazdag tanulságu munkában le is irta
minek sajtó alá adatását csak a forradalom belépte
akadályozta, - most pedig mint maga tudósít, „kiada-
sát csak a legújabb s minden órán várható rendez-
függeszti fel, hogy e város politicai alakulásai ko-
ronként meglátszassanak, miképp változott utóljan
a democratia végkép bureaucratiává." Illy mun-
kásságu férfiu jegyzetei tehát birton remélhetőleg
nem csekély becsüek fognának lenni; sén meg va-
gyok

gyok győződve, miképp ha vagy Kd nyomatékos felszó-
litásával e derék hazánkfiát megkeresni méltóztat-
nék, vagy azon Academiai Történeti Tár valamellyik
közvetlenebb leendő vezetőjét arra birni kegyeskednék,
hogy őt megkeresse: legnagyobb örömmel fogná sor-
galma ezen gyümölcsét egyenesen imez Academiai
Vállalat gyarapitására szentelni s annak ajánlani át.
E két emlitett módot tartanám legsikeresnek; szükség
esetére azonban én is szivesen ajánlkozom, hogy őt
ez irányra tegyem hajlandóvá, sőt mai napon hozzána
intézett válaszomban ezt már némileg tevém is.
Méltóztassék mindenesetre felőle engemet rövziden
értesiteni vagy értesittetni, fogna-e illynemü dolgo-
zat a czélzott vállalatra nézve ohajtatos lenni, ne
hogy őt talán helytelenül utasitottam légyen; - s re-
mélem hogy azt akár közvetlenül az academia részéről
felszólitónak, akar közvetve általam, nehézség nélkül
átbocsátandja.

Virgilről valaki a Pesti Naplóban kisé valótlanul, s
tán a küldemény értekénél magasb hangu szavakkal re-
férált. Georgicon helyett Ecclogát irt, s a már több év óta
birtokomban volt, de gyüjteményim romjai köit hevert
tárgyat vadon uj fölfedezésként érinti; s még azt is mondja,
hogy az talán nyomtatásban meg nem jelent, holott meg
sem jelenhetett véleményem szerint, mintán az ugy látszik
iskolai modorban s bizonynyal magán használaton felüli
igényeken tul nem járva, igen pongyola, sok helyt hibás eljá-
rással kelt. Illynemü kürtölé; árt a dolog szerény valóságának.

Legyen áldva Kd általam közelebbi találkozásunkig
is, s szeresse igaz szivü tisztelő barátját, alá. szolgáját
Lugosy József.

Debreczen jul. 22 854.

Tekintetes ur,

mélyen tisztelt Baráton uram!

Holnapután okvetlen küldöm az első szállitványt Katalinból, s vagy ezzel, vagy az utána ismét harmadnapra indulandó 2k szállitmánynyal mulhatlanúl küldöm, tehát julius végeig, mint mondatott, minden esetre, a magyar pecsétekhez tartozó rövid fölvilágositásomat. Ebben biztos lehet Kd. Az Uj Mnüzeumból tudtommal meg 6 füzet van hátra, s rajta lesek Csillagi smei mutatványommal ki nem maradni belőle. Ezt Kdtől s magamtól is mélyen szégyenlenem. Pedig itt az ezer igérettől stb igénybe vett vacatio, mennem kellene hazámba, mennem fürdőre, mennem archeolog ásatásra, s azonban kijé folytabban s csendesebben dolgoznom is csak illyenkor lehetne s at.

Tekintetes

Toldy Ferencz magyar Academiai Titelnok, magy. kir. Egyetemi Könyvtárigazgató stb stb urnak

Pesten

hérmentve

de a nyomandó ivek átnézésé minde
menések mellett is olvetlen pontosan
megtesem, ha máskép nem, a Codexnek
magammal viteleivel is annak lehetség
elhizölvén; megvallom azt gondoltam, h
er időre már tul is esem rajta. – A mit
pedig pénéltül nem hagyhatok, de csak
barátságos tréfával vegye Kd, ez: h
ugyan miért rontják meg ugy a tipt
régiség maradványit Kitel, hogy irás
módját elváltoztassák, egy képzeleti
olvasásmódért? Fogadom én, hogy elta
találja az álos kiejtését; az ered. pöve
örök forrása az ebbeni habozásnak is, m
re ert elvonni az olvasótól? Hogy kény
megbittessék nemde az olvasás? Fájda
lom! ilyesmiért kell feláldozni a tudom
igaz értelmét! Bizony a ki az eredeti betűk
tel nem birja, vagy nem akarja elverni
régiségeinket: nem élvezi az feldivatos
átcsoportozásokban sem. Nem szabad volna
ebből egy ékeretnek vagy egy pontnak
is elvesni, mint az ótestamentomi szent
irásból. Vagy meg más legyen majd a kri
tikai crédóva folgálandó kiadás? Ki
gyógyo ert? Megvallom, annyira ellenke
vik er átdolgoztetés, bensö érzetemmel,
hogy ha előre tudom, mikép illyes czél-
vai átnézést kivan Kd tőlem, akkor
bizonyosan deprecálom e csekély polgá-
latot, mert megvan irva: Ne legyenek
tenekid istegen istenid en előttem, ne
tsinaljad drotar. Már pedig én er át-
csonkázást valóságos Vandálnak,
emberi önkény fattagvai tépnek tast-
ván, gyomromból gyülölöm. De mit
van tenni? már szavamat adtam, s
im meg kell hajtanom fejemet.
Bele pillantván láton hogy egyszer ma
ger, máskor magyer van irva: csak
er egy esetben is mit tegyen ar, ki
ar akkori hangrásnak biztos ei bevégzett
tudjat arrogálja? Bámulatos megnyi-
tása azon arany szabálynak is: Quod
fieri potest per pauca fiat. – Egy leg-
jobb volna csak kivonatot tsinálni belőle, a
nyelvbuvár érdeke kiülönben is meg van
ölve. – És er Kd találmánya!

F. h. 16kán kelt levelét, ma 22kén vettem,
s er órában, melyben im ismét válaszolok,
megakarván nyugtatni a küldöttek iránt.
S er oka hogy az első állitmány csak har-
madnapra megy, s meg lehet akkor Comitiva
nélkül. De rajta lesek, hogy tanusitsam Kd iránti tiszte-
letemet lehető pontossagommal. S most: a viszontalálkozásig! Leg
mélyebben tisztelő s szabadjon: peresö hive Lugosy Jozsefet

Debreczen jul. 31. 1854.

Vett aug 5

164

Tekintetes Titoknok Ur,

mélyen tisztelt Barátom Uram!

Késedelmem oka eléggé igazolva találandja Kd az idecsatoltakban. Parancsolt velem Kd a Codexxeli egybevetést Katerina életére nézve megtennem, s én talán azt igen könnyeden tehetém vala, ha mint a két első félév, az egész másolat már a Kd átnézésén is átment volna. Miután pedig Kd nekem átnézetlen iveket küldött, s nekem kell vala elveim ellenére végher vinnem a tökélyig és következetességig csakugyan soha nem vihető, s ugyanezért is nálam soha fel kapni nem tudandó operatiót: módot kelle benne találnom, hogy Kd különben szivesen teljesitendett felhivásának is megfelelhessek, azonban el se is rontsam a dolgot, mert az én kezem alatt, divóvá átalakitandó nyelvrégiség csakugyan a megrontást el nem kerülné. Egy választottam a Kd által im most látható utat, hogy tudniilliter hirtelenében

Tekintetes
Soldy Ferenc
M. I. Társ. Titoknok urnak
Debr. stb. Diszmentvy
a M. N. Egyetem könyvtárában
Pesten

PESTH 4/8

de szentirási hüség és tökélylyel az egy
illető szöveget lemásoltam, hogy az szo
gáljon Kdnek zsinormértékül operatiói
véghervitelében, miután ismétlem enne
pontosságához tökéletesen bízhatik, s a
gyarlóságai vannak, meglehet Kd győződ
miképp azok magának az eredeti máso
landónak sajátságai. E szerint Kd igaz
hogy nincs felmentve attól, hogy a neken
correctura végett küldött s ezennel itt
visszacsatolt másolati íveket maga igaz
sa sajtó alá az én másolatom auctoritás
ízlése és belátása szerint: de legalább
autopsiát bír Kd ezen kis fáradság bizt
végbevitelére, mivel, mint még egyszer e
utóljára említem, másolatom tökéletes hü
ségü s az autopsiát tökéletesen helyett
síti. — Azért tehát vegye ezt Kd maga
elébe, s ennek nyomán tegye a sajtó alá me
nő fogásokban igazitásait. Mihogy annál
inkább megkönnyíttessék, átmentem rajta is
mételve, s a margóra oda jegyzettem azon

szavakat vagy tételeket, mellyekre nézve
a sajtó alá készitett ívek nevezetesebben el:
térnek, rajzónnal, figyelmeztetésül, hogy
a sajtó alá menő kéziratban körülbelöl né:
zetem szerint azok lesznek a Kd keze által
kicorrigálandók. Ezen én rajzónnali margi:
nalisaim néhol tán feleslegesek, néhol tán
a hol puszta vélemény forog fen, nem is he:
lyesek, — mondom, hogy csak azért jegyzettem
őket, hogy valami szarvasb hiba a figyel:
met el ne kerülje ama másik íveken;
a honnan e marginálisok egyedül azon
ívekre vonatkoznak mellyeknek immediatus
kijavitását én ezen másolással kerültem
ki, mivelhogy arra képes sem lettem volna.
Némelly szavaknak azonban folyvásti felra:
kásában kifáradtam, példa elette, szerintem
elétte, de hátha Kd szerint csak elette? Sze:
rete, szerintem szereté (ö), de hátha Kd szerint
csak szerete (ö). Azzon, nálam asszon, de hátha
Kd szerint mind-e mellett is asszony olvasandó?
stb. Ezekért marginalisaimat kérem csak
véleményeknek tekinteni, az authenticus
szöveg ott van másolatomban, s abból margi:
nalisokbani nétáni botlásimat is Kd kiiga:

3

3

Vett. aug. 24 1854.

Debreczen Aug 14. 1854.

Tekintetes Titoknok Ur,

Nagyon tisztelt Barátom Uram!

Ime valahára küldöm az 1500 deli pecsétekhez tartozó értekezéseket, — féltem bár, de ember tervez, Isten végez, s hamarébb nem lehete. Megüti-e ez aron mértéket, mellyet a törvényhozói Jár szerkesztőivége kitűrött? nem tudom, — tudni aronban ohajtanám, s Kd igen kötelezne, ha három sorban nem sajnálna értesíteni a felől, valamint arról is, nem volna-e szükséges ert, mivel bir egy levélbe sürü corrigálások fordulnak benne elő, még egyszer és tisztábban leiratnom prés alá; melly esetben visszautasíttatásáért esedezem, hogy halaték nélkül végbevigyem a végbevivendőt; — most az egyszer nem akartam vele tovább bajni, s bokros dolgaim miatt örömest nélkülöztem a még egyszeri tiszta-rázást. Végül belecsempésztem egy karinerfele ~~d~~levelet is, és a borrátartoró typa-rionról három tipta lenyomatot használ végett. — Ha az egészben a jelen sulyos hi-ányulmenyekkel meg nem állható egyes hibeje-

szükhaja. Magában értetik, hogy elégtek Kd a nyomatást, az én másolatomat m- többé nem szükségest, azonnal visszatérem Szándékomban egész Codexünket illy modo- ban magam használatára lemásolni, — mi nekem felette igen gyorsan és biztos- kézzel megy; melly cselekvőséggel csupán azt dicselhem Kdnek, hogy Katerina életének szamtalan foglalkozásim köz illy hamar lem- solását általam a lassu ember által, valam- teremes áldozatnak vélje, s szokott humanu- tulmélkányló modorában nagyra növja irányom- Cselely fáradság volt, aronban lesz előttem is ne- kesse minden cselekvősége mellett, ha kötnek me- tegedési megmerendi s aron mitakozatai, hog- a dolgon: Segítés leghelyesb módját csakugyan elvalálam, habár a munkának némi hapontája mi aronban itt a jóéről, a tölcsér mellett telint- be sem jöhet. Vegye Kd kellesen legalább a jó szándékot, s bizzon meg, hogy polgálatára lekep-

Ennek elkészítése miatt láthatja Kd ho- a magyar pecsétek mellékletse ismét elmarad aronban legközelebb venni fogja; tesvék úgy v- mi mintha már kezénél volna. Az idő gyors- jelübinyta az Academiáé egyik, májek Kdé: a de- gymn. historiája ugyan silány és nem is a gymnasium stb.

Raptim

Jarson még nagybecsü hajlamiban- szivei, alázatos tisztelojét L. Gt.

rések találtatnának, azokhoz harapós
nem vagaszkodom. Ohajtom azt is tudni
Szűr Katalin legendája másolata elég
korán kezéhez jutott e Kdnek t. Tör
Barátom által, s nem épen szószerint
teljesített eljárásom ebben, elégedésére
lehete-e Kdnek? Annyi igaz, hogy szán
dékom legalább az volt benne, lehető
legtökélyesebben szolgálnom Kdnek.
Melly szolgálatomat erentulra is tőlé
telhetőleg felajánlván, vagyok mint
mindég

Tekintetes Titoknok Urnak,
mélyen tisztelt Barátom Uramnak

igaz szívü alájatos szo
Lugossy József

Az ide csatolt, Sándornál nem találtató, már
ép külsejénél fogva is további megőrzésre
érdemes könyvet a t. Academia Könyv
nának ajánlom.

Debreczen 11 Sept 854.

Tekintetes Titokmok ur,
mélyen tisztelt Barátom Uram!

Csupán egy szót felküldött értekezésecském-
hez: méltóztassék vagy kiigazítani,
vagy az illető szerkesztőnek átküld-
deni e jegyzéskémet – ha ugyan a
mondott értekezéske elfogadtatott:

A szörényi Bánok laistromá-
ban az 1492 dik év az ott megi-
rottak helyett egyszerüen következ-
őleg igazittassék ki:

„1492. Gyarmati Balassa
Ferencz és Csulai György."

Levén a nem sokárai ujszontta-
lálkozásig – jelenben szathmárba kell-
vén pár hétre távoznom – szokott
legmélyebb tisztelettel alázatos szolgája,
Lugosy József.

Tekintetes Toldy Ferenczt M.
Akademiai Titoknok urnak
stb. stb.
Pesten

Debrecz. Nov. 13. 1854.

164

Tekintetes Titoknok ur,
Mélyen tisztelt Barátom uram!

Venit summa dies et ineluctabile tempus – azaz itt van legmagasb ideje hogy beváltsam igéretemet, miszerint a Muzeum le nem alkonyodik a nélkül, hogy számára én is Schärfleinommal ne járuljak Kd elé. Lesz pedig ez, csakugyan mutatvány m. csillagismei nagy alkotmányomból, illy czim alatt kiszakasztva, (vagy is inkább a roppant anyagból) meg csak egyedül ez dolgozva föl, min nem fog csodálkozni, ha meglátja mivem természetét).

„TEJKÖR. HADAKUTA. HIRING. PHAETHON. ERIDANOSZ. SELLŐ."

Kdnek ajánlva. – Meg ne ütközzék Kd az olla potridának látszó czimen, s majd végére tartsa kegyes itéletét. Áll mintegy 4–5 nyomtatott ívből, és így láthatja Kd, mikép nekie, ha kegyes lesz fölvenni, mind a két hátralevő Muzeumi füzetben helyet kell adnia. És ez nem is lehet tőlem külömben; ugyanis teljesen készen még csak ennek is első fele van, mellyet mig levelem Kdtől fordul, okvetlenül le is tisztázok, ugyhogy, ha e soraimat, mire – conditio sina qua non – Kdet igen szivesen kérem, beválaszolni rögtön nem sajnálja, akkor ezen első félrész, azaz a Novemberi füzetre szánt mennyiség 9 nap alatt, tehát körülbelől 23kra kezénél lesz Kdnek, a Decemberi füzet illetéke szintén mintegy 20k Decemberre. Ha már csakugyan elkéstem volna, szivemből sajnálom, de mitsem tehetek róla, – az én sorsom igen terhes a csendes munkálkodásra. – Ha tehát használhatni reméli kegyed, kérem, hogy levelem vételére azonnal rövid néhány sorát, mellynek vigasztaló s buzdító erejét olly rég megtagadta tőlem

Kd,

Kd, mint értemeslentől, ne terheltessék hozzám in-
ditani, követelő pontok pontos betöltésével, mely
iránt, bár azóta állalmatlankodtam is Kdnél t
daloró soraimmal, mindeddig semmi válaszon e
semmi tudomásom nincsen, u. m.

1., Vette-e Kd Török József barátom által
Augusztusban küldött Katalin éltei másolaton
s jóindulattal tett-bár Kd parancsától néme
elterő-intézkedésem kielégítő volt e Kd erejá

2., Vette-e az 1506diki magyar Országgyű
csébe tett jegyzeteimet, s ezek pontén megfelelnek
annyira a mérőnek, hogy felvétessenek a czélra
gyüjteményébe, - s átalában mint áll már e „szöve
nelmitár" sorsa?

3., Vette-e Kd a Kovács Gyula ur által K
zá utasított Fényi-féle énekes könyvemet, s me
sajnálja-e ezt olly disponibilis állapotra tenni
könyvei közt, hogy a már rég ott levő Debreczeni
egyveleg nyomtatott kötettel együtt bármikor el
zathassam?

4., Meg lesz e a hely, az érintettem időt részé
völi pontos teljesítendése feltétele alatt a Mu
zeum hátralevő két füzetében TESTŐR-SZÉLŐS
drámára?

Ezek iránti pontos tudósításait alázatosan
kérven s elvárván, - mert az ifjú ím Szerit —
rövid nap alatt- ha Kd is úgy akarja- találhora
míg is ar ég áldását kérven barátságos indulattal
s alázattal tisztelő személyére s Kedveseire,
vagyok változatlan mély tisztelettel nagybecsü
jóságába ajánlva

hive
Lugossy Jó

Debreczen dec. 15. 1854.

Tekintetes Titoknok ur.
mélyen tisztelt Barátom Uram!

Teljesen megvagyok nyugtatva Kd é. h. Kunfalvy
ur barátságos levele által, - a dolog meg van
fejtve s most már én kérem Kd bocsánatát. —

Ámbár census decantati mutatványodrám
leirástára folyamatban van s mivel ma az
ifjuságot is ünnepre bocsátottuk, még erélyesebben
fog tipáltatni a következő 4-5 napon, de
mintán annak csak első része ir, melly után
ezt fogom irni: vége következik, maga többre
megy öt ívnél a museumi nyomtatáshoz mérten,
nem fog Kd nehezelni ha a 20ik decemberi
határidőhöz még egy pár napot toldatok —
annyival inkább mert egy pár rajzot is ne-
vetnék mellé készittetni. De megy, ohvete-
mül megy, csakhogy alig győzöm illy hossza
időközön át is rendezni, - hanem már a fő ne-
hézségek elhárultak, s mondom hogy megy.
Dei mihi quod Domino non licet ire.
ámbár a minapokban még arcon remény taj-
lálam

Vet vorkunk sohajtozo

láltam hogy magam is felrándulok pár napra és ezen olly igen hossu mutatványból ismét egy kis mutatványt felolvasok az Academiában de tudja e Kd min tört meg főleg a dolog? Azon, hogy ez évre legkisebb tudomásunk sincs az Acad. ülések rendéről, s én nem tudhatám, vallyon esik e December vége táján vagy Januar elején Nyelvtudó osztályülés? Mert különben a ma leesett de már is pocs-csá vált hó sem igen tartóztatott volna, melly miatt utaink a különben is megnehezedettek, bolnokig csaknem járhatlanokká fognak válni. Hanem e néhány hánytvetett sorral még is bekopogtatok Kd szivességénél, jelentve hogy okvetlenül küldöm a mutatványt, a centies decantáltat, annyira, hogy már attól kell félnem hogy régen vajudván a hegy, majd az fog mondatni hogy ridiculus mus született, — azért már magam is restellem régen illy sokáig kinmaradtát, — tehát e sorok arra valók hogy Kdet okvetlenül biztositsák megérkeztökre. Azért pedig illy hánytvetettek, mert már éjfélen is tul vagyok és igy tulajdonkép 16kán; mert 10 órától fogva szüntelen Nagy Mihály polgármester urnak irt s holnap elküldendő levéllel küszködöm, megkisértvén ha előre megkaphatnók tőle genealogiai dolgozatát. Nem birom az eredménybe ismervén az emberi természet gyenge oldalát; ámbár más felől e férfiu jellem e biztat, ki igen szerény s holmi apróságos subsumtiókon felül van emelkedve.

Képzelje Kd Lilla 1805 Váradi, és igy első Kiadását 3 hét óta birom! de a Kassait nem. — Annak is nyomára jöttem, ki irta a Crimen raptust, mert ez nem Vitézünk mive! stb.

A viszont rövid időni találkozásig is áraszva Kd kinem érdemlett, de olly jóleső szeretetét leghivebb legbuzgóbb tisztelőjére

L. Ore. Sk.

Tekintetes Nagytudományu
Tolely Ferencz urnak, a M.
Academia Kitoknokának stb. stb.
3 Kormautcza 12 k. sz.
Vadember 2. emelet.
Pesten

Vett. jan. 1. 1888

Ezen 5½ ivnyi kézirathoz még holnap vagy holnapután küldök fél vagy egy ívet, aztán egy képet, s ezzel meglesz mutatványomnak elsö fele. A második fele csak januárban készülhet el. Most is ágyból kelek fel ennek megírására, egészségtelenség – aranyér és köszvény – bántván. – Közelebb többet, – de már ezzel továbbra késnem nem lehete, hogy Kd is tudja valamikép tájékozni magát, ha ugyan valahol helyet ád neki. Ha külön kijöhetne, szeretném, s költséggel járulnék hozzá, – de majd csak az egész mutatvány.

Ugyan ezen mai postanapon küldök Heckenasthoz a legujabb M. Muz. ra 4, egész éves, előfizetést. Többre nem mehetek.

Ezerszer bocsánat, most igazán raptim s raptissime van. – Szabad kezet adok addig is mig csakhamar találkoznánk, a mi nem tetszik, lehuzni a mutatványból.

Vidám jó Karácsonyt! jobbat mint enyiet!

169

Debreczen febr 10 1855.

170

Kélyen tisztelt barátom!

Gondolatomban sem volt, hogy a bizodalmas megszólítás mo:
dorát máskép, mint irodalmilag merjem irányodban al:
kalmazni, vagy alkalmaztatni kérni; most, miután nagy
lelküséged szokott humanus leereszkedése azt társadalmi
térre is áthozni parancsolja, nem bátorkodhatom azt, parafi:
tos vonakodás hibájába esés nélkül eltaszitani sőt csak
deprecálni sem; el kell tehát azt fogadnom azon biztosi:
tás mellett, hogy e baráti lelkedheri közelebb emeltetésem
valamint szeretetemet csak annak kifejezési kényelmesbsé:
gében nevelheti, ugy tiszteletemet, mellyel irántad, ki
e hazának olly sok vagy, ki nekem olly nagy vagy,
kora ifjuságom óta viseltetni megszoktam, hajszálnyit
sem fogja csorbitani.

Becses soraidból ugy veszem észre, hogy a szekerpostai közlekedésre Debreczentől Pestig 10-12 nap kivántatott, mig a rendes levélposta 2-3 nap alatt meg futja pályáját; sürgős esetben annálfogva ezentúl mindig ez utóbbit fogom használni. — Most egy gyenge rajzot küldök a csillagismei mutatvány — hihetően februári-részéhez; ha czélszerünek látod s mód van benne, metszesd köre a mutatvány mellé, természetesen a metsző javitsa ki a nem müvéfi kéz ügyetlenségét, például a magyar nyargaló lovakban. Nem hiszed, mibe kerül e nyomoru nagy faluban Debreczenben egy illy hitvány ság létrehozatala; mesének véled ha mondom, hogy ezt, minden utasitással, és saját kerüleg elvégzett kimérésekkel még Decemberben kiadtam, gyors elkészités iránti rimánkodás mellett rajztanitónak, ki szintén egy hónapig piszmálkodott vele nagy panaszok köit, hogy milly nehéz, mennyire rá nem ér stb s midőn utóljára

(!!!)

harahoz, akkor kell bocsanatra kérnem, hogy kacsonya
tesen, s a dolgot semmikép fel nem fogva. Másik pictur
szinen ugy jártam, mignem egy Papp Mihály nevü ifju, m
csebély festőben járatossága mellett is, legalább szándéko
felfogva elkészítette. Szerentsi kényelem lépést napint ma
marolni, napint öreg kapnálni. A mutatvány további
helyeiket még fülsegíteni fog vagy két illyen tábla
de már ereket egyelőre jókor elkészíttetni. Ha két e
most külföldet nem akarja vagy lehetőnek nem látja fe
kapnálni, akkor kérem a sövegen, ott hol e rajzra va
utalás, pavanyi változtatást tenni. – Még magam is s
resnék egyetmást pótolni a fellülbiti mutatványdarab
ruára esö részeket, – ha könnyedén esnék; de már nem
merem sem külföldiekkel kockáztatni, sem kedet arral t
kelni. Hanem hátul kérem kidet e helyett: Ugy k
verkerik, minden esetre ezt tenni: Folytatása kö
verkeik, mintán hátralevő része, mellyen a mennyi
folyvást ágybanjáró nyomorúságom engedi, aróta is
munkálkodom, bizonyosan nem fog a Martiusi
füzetbe beférni, hanem legalább is az Aprilisi
ámegy. Igérem e részben, hacsak keremet birhato
mert most is agyból irok – a részek pontos befolga
tatója lenni, – s erén nem csak nem bánom hogy a fo
küldött csomó kétfelé, u.m. januar és februarra sza
tosra két, sőt az igenis jól esik, mintán irószatósa
hinró s bóparító betegségem miatt, minden igyekeretem
mellett is sok a hátramaradásom, s az időnyerés jóte
temény. Hogy a hatos tagu crim felébe ezt tette
(bocsánat, s a felebbiekért is!) ősmagyar csillagismei k
temény, nincs ellene semmi javam; hogy eggébiránt min
jövő körlevelnek vagy is az egész munkának ezt bocsát
dam prodromusúl elébe, mellyben épen legkevesebb
szorosan csillagisme van – mintán a tejut sajátlag nem is

csillagrat – ezt én nem ok nélkül tettem, mint egykor,
magád is látni fogód, hanem szándékosan, célom lévén
magyar körönségünket épen azon téren barátkoztatni
meg, mellyen az egész forog, ugymint a classicai
tudomány terével, mint ez majd a Martius-Aprilisi
szakaszban világosabban fog előtérbe lépni, s a my-
thologia körében sajátösvényt törő nézeteimmel, mikén
még 1850ben irám az Uj Museumban, hogy csillagis-
mém az ösves mythologiában nem kapaczkot akarok
nem hivatva. Egy magyar csillagismém mindenütt az
egyedemes asztrognosia sőt mythologiával fog karöltve
járni, s arra kölcsönösen világot vetni, vagy tőle világo-
kölcsönzeni, mert kissen az alap mindenütt, ugy a görög
mythologiában, mint az arab éppenlétében, s a magyar
csillagismében stb egy és ugyanaz, t.i. a népies világné-
zetek és népies éjnejárás; ezeket azért egyetemességökben
kell felfogni s e felfogáshoz foltami a körönséget is, –
mire egy kissaláspmányt sem láttam alkalmasoknak,
mint épen a népiti czikk feldolgozását. Ezen egyetem
ség az, mellynél fogva már máskor is bátorkodtam érinte-
ni, hogy czikkeim a külföldi figyelmet is talán némileg
érdekelni fogják, sert majd a Martius-Aprilisiekben magad
is lehetőnek fogod látni stb. De az istenért hol marad
Museumunk 1854ki utolsó és 1855ki első füzete? ime
már februar és még sem lapjuk, pedig sok segény tudvágyó
kinek előfizetni nincs is módja, szomjan fogja várni e fü-
zeteket, s lesz majd rajzás az irodalmi gyárosoknál, hát
nem tartalmi becsért hanem kalendariomi pontosságot köve-
telnek, a füzetek elkészítéséért! Én elhiszem hogy nagy ne-
hézségek forognak fen s talán legyőzhetlen akadályok kárat-
tanak az 1854 megjelenést is, sőt fájdalommal bár de arra
is elvagyok ennyi késés után készülve, hogy az 1855ki
folyam egyátalán meg sem fog jelenhetni pártolásbiány és
egyéb akadályok miatt. – Senki nem is foghatja fel nálamnál

jobban s nem ismethet[ő] roppant elfoglaltságodat, [k]i
hári gondjaidnal is egyidöben, midön jövigednél mo
helyemet találtam, tanuja valék; de nehiß, hogy a
nöilenség hasonsulyu terhek nélkül jáma; s a családap
gondjai sulyos voltuk mellett ollykor édesek és mindig
szépek, a nötlenéi pedig soha nem édesek és soha ne
szépek, ha szabad illyen karinergia forma fellemben fe
jeznem ki magamat. Ezért pedig hogy 3 gyermeket a
magyar hazának nevelh, megáld előbbutóbb a magyaro
istene. — Elég, hogy ha valahi, én bizonyal nélkülö
sal fogom fel, nemcsak a Codex-Codex és Katalin élet
és a M. Nemz. Irodalom történetese végének, bár általam
igen türelmetlenül várt, megjötteinek hirtét, hanem ne
fognék csudálkoni nagyon a Museum teljes megbarát
is, tekerve az álmaimat, mellyekbe minderek neked te
rülnek. Ámbár tehát a Museum folytatásán finsten
kétségbe kell esnem, mégis egy előfizetést ide csatolo
Ft 30 Xrb pp. a mellékelt cím szerint Szinérváral
ra Sógoromhoz utasitandót a forost postai uton. —
Remélem hogy ezzel nem foglak nagyon terhelni, ha Steckenai
hozi beadásara kérlek; valamint még ezen idecsatolt két pen
gö forinttal sem, melly két példány „Katalin életére" való,
a fölsóta és magam számára. Csendes panaszként jelentem
hogy 1854ki Museumnal magam számára egyetlenegy füzetet sze
kaptam; igaz, hogy elösem fizettem, ki sem érdemlettem. Jövöre
igyekszem kiérdemelni; most restellem emlitést tenni is iránta
Bizony igaz az, hogy illyesmikre folyton álborni kellene
volna is akarat, de nem győri a korlátolt tehetségü
bár legjobb akaratu egyén. De elég a pénzügyekről

A Történelmi tár megjelenése is mint látom bizo
talan időkre, s talán mindörökre el fog maradni.
Kár érte. Irod, hogy az 1500ki p magyar pecsétes ok
vélről, melly nálad van, rendelkezzem. Nem lesz erro

17 1

nehéz kitönlnek, ugymint nekem és neked intézked
nünk s rendelkezésre helyét – miután kerek bará
tunknak vele nem használhatánk – megtalálnunk, –
de ezt addig halasztom, míg a Történelmi tár sorsa
el nem dől, s az e célból kisérő értekezésekbe ma
gával az előszóval együtt az enyészettől még mentve
nem lesz, – azontúl majd könnyen helyet találjunk neki
Ugyanezek a Történelmi tár érdekében sürgetnek fel
nyilvánosan Nagy Mihály ur iránt. Ur én nekik küldött
közelebbi „felszólító" levelemnek, mellyet ő felolvas
tatott magának; mivel megvakulva találta az,
eredménye még nincs, de közelebbi válasz az reá,
hogy mihelyt Szemere világa annyira javulni enyhül,
hogy beszét beszélő megkülönböztethet, azonnal
kitenesi a kérdéses dolgokat s általam szivesen
közli, szabad rendelkezés alá adván; de még eddig
a gyógyulás ezen foka el nem érkezett. A polgár
mesterséget is kezdette s csak addig szüni legalább nél
kül, míg uj kinevezéssel onnan felül, nyugalom
ra nem bocsájták. Im illyen az emberi lény sorsa,
és a fatalitás.

1805ki Lilládat ha hozzám küldöd, azonnal
becserélem az ön ép példányommal; – sőt ha azt meg
tudom pontosan hogy mi hiánya annak, s ezen enyim
ből annyit kimásolok magamnak, előbb is bármi
kor elküldhetem. A Crimen Raptust némelly bélyeg
ben kivül (hova tartozik a szenvedély rárádék is:
„jó hogy az ártatlanságnak" stb) a traditio tartozéko
sa is, melly Csokonay ennek szerzőjének csak félbe
és késön mondogatá, midön már Csokonay-Személy
sége a vége s mythosz rabmánya kezdett lenni, en
gedi gyanitnunk hogy neki hélyteleül tulajdonitta:

stb

3

tél, – hiszen ma már minden vers incerti auctoris vérkiünkön Csolonaynak tulajdonitnak, példáu
azon jövendömondás, mellyben egy czikk így hangz
hogy 1854-ben kinjáró kutyának sem jó lenn
stb. – No de nekem egy tiszteli barátom, ki megb
dogult Péky Nagy Gábor deréki Hajdu kapitánynyi
közel ismerős és rokon volt, referálta minap
önkényelen fordulatában a beszédnek, miképp bo
dogult Péky, ki az ugynevezett debreceni iskol
nak egyik érzelmes, derék és munkás – bár m
sem nyomatott – tagja volt, s kit apróbb verse
reteiről, elmefuttatásairól magam is ösmerem
gyakran említette családi körében, hogy „pegen
Csolonaira ugymond ráfogták a krimen raptus
is, pedig azt ő, paragram ugymond, de az illy
sel milyánosan nem lehete czégérkedni, mer
obscenitásai miatt jaj volt az embernek a tisz
Pharisæusoktól stb. – Többek közt ennek aro
tocusára, hogy Jupiterher egyik lobaját a
hegedüjével falábát elő reggel, több irben ke
lyesen jegyezte meg, hogy mint a féle kerdő
ficzko nem értette ő meg akkor az eredetiben
levő Fidibust (gyujtópapir) s hegedünek vélt
arért furcsálkodott a vonója elmaradtával
csak lehetőbb tanultra meg a kávéházban, mi
az a fidibus stb. Ő meg Péky Nagy Gábor
saját kéziratából bizom e krimen raptus
mi aronban a fölebbi megjegyzések nélkül m
gában mit sem dönt. – Minap „Szerkesztő" t. Fön
János urnak egy czikkecskét küldtem fel Csok

nai felsőrabor halálnapja fordulatára, mellyben a
karát a napnak értelével a Magyar irók segélypénz
tára iránti felbuzdulásra ohajtottam volna bizatni
azon meggyőződésben, hogy e segélypénztár ügyére
kiünyirt némi tapintatosan választott czikkem alka
lom és jelige, melly a tömeget mintegy kézen fogva
veresse. Elmondván, hogy ha ma halna meg Csoko
nai, betséggivül a nemzet jobbjainak képviselő
találkoznék stb de hát ragadjuk meg a napot,
mellyben kopovus árnyékával az évek nagy kör
fordulatában ismét találkozunk stb s miután
tőlünk megdicsőülteteni többé nem kér, já
rulunk enges-áldozattal sorsa iránt „mert
az ő sorsa a Magyar irók sorsa volt"
stb, s érintven a Kisfaludy K. és Garay halála
kor nagy üdvü tettesedést stb felhivtam
a Csolonay halála félszáz. évfordulatára a Magy.
Irók segélyezésére félszóval tüzni ki stb stb
de a „szerkesztő" – nem tudhatom egészen miért, tán
az ügy felsőbb helyen időszerüen, e czikkecskét, melly
től én, kivált épen jelen napokban igen sokat
várhatok – felrezzette, csupán az ujdonságok kör
emlékezett meg róla gusztusa szerint, debrecrent
hagyva e napon valami jóra; mi is nézetemmel
egészen ellenkező volt; debrecrent csak a közlelkese
dés ragadhatta volna meg, de ám akkor fogadom,
hogy hiszen volna magáén. Így semmiből sem
mi, s az egészből mi sem sült ki. De mire
rentatom én becsei és drága figyelmedet illy sület
lenségekkel ennyire. Tulajdonképp nem is eggyébért em

litém fel, mint azért, nehogy számadásra vonassa
általad: mi történt ez napon, mellyet idegenek em
tének fel, a nagy Debreczenben? Felelet: épen le
kisebb semmi sem, – én a mondott utat választám
e nap örökítésére, különben ágyban nyögtem, d
már ~~titkon~~ rendelkezem kézalatt az országos fel
litás hallattára teendőkről, – s mi sem történt
stb. De már kezemet megint nem birom, papir
is vége felé jár. –

E szerint Istennek ajánllak, kitől lank
datlan fáradozásidra legjobb áldást kér
Megbecsülhetlen szeretetedbe, barát
godba zárt

hived
L. Ig. –

1. Regulynak ne sajnáld ez ide csatolt levelket oda
nyujtatni. –

Mélyen tisztelt Barátom! 172

Egerre hozzád küldött soraimból
kifeledtem, hogy a nyelvtudomá-
nyi pályamüre tett biráló jegy-
zeteim parancsod szerint szin-
tén mennek Pestre Oct. 10 kelig
most tehát e feledésemet pót-
landó, küldöm ime magát ~~at~~
a birálatot, mely mint látod
töredék, s a pályamü kezemnél
nem léte miatt már kiegészít-
hetlen. A fractum tudj Isten
hova tévedhetett. Azonban ugy
hiszem elég ennyi a fő dolog indoko-
lására, hogy t. i. a 2k. sz. g dijra de
nem nyomásra itéltetik méltónak ál-
talam.

Azt hittem, hogy ez uttal küldhetem a Muzeu-
mi folytatást, – mi azonban nem sikerült; még ke-
vés türelmedet kérem, – legalább két ivet,
tudniillik egy füzeti folytatás táplálékát 10–12
nap alatt mulhatlanul veendesz.

Kemény meghalt! Petényi halálos beteg. Jó ég,
ide s tova alig látunk körülünk a régi hivek közöl.
Védjen téged az ég tiszteresen! – A legrövidebb idő
mulváni viszonlátásig tisztelő Barátod hived L. Ig.
Oct 3. 1855.

Tekintetes Magyarország

Soldy Ferencz, magyar királyi egyetemi könyvtárigazgató, magyar tudós társasági titkár stb. stb. urnak

Bécsen

Pesten

173

Debr. Oct. 17. 1855.

Mélyen tisztelt Barátom!

Valahára ime van szerencsém küldeni a Tejkör folytatását, s hozzá csatolva részint az Academiai részint az Egyetemi Ktár részint pár tisztelt magános számára némi igénytelen példányokat, habár csak azért is, hogy a postaszekeret illetőleg kívül ezt lehessen följegyezni: „Könyvpéldányok." t. Szontagh urnak bizonyosan csodálatát fogja kelteni a XIXe sz. közepéni ily „Keresztén Philosophia", – azonban meggondolandó hogy a tisztelt szerző egy falusi patriarchalis ősz protestans pap, ki midőn nihil majus habet, calamo ludit, – s az igyekezet maga is dicsérésre méltó.

A mi a Tejkört illeti, ha nem restelled futólag az idecsatolt folytatást végig tekinteni, ez mutatványul szolgálhat mily szellemben következik a többi hátralevő is, – egészen classicai térre áttéve tudniillik a tárgyat, mignem majd Eridanos ismét visszavezetend

a harai terrenumra és – honnan a kiindulás lön, – sellőre. Arról hűlésés pedig megtekintened, hogyha az ily Magyar Museum fenállását ily operáles hanggyanyomozásokkal korszerűtlenitve találandod, még jókor hagyjatka tébe a folytatást, mert kevesek lehetnek ilyesekben gyönyörködök. Ellenben ha becses helyeslésedet megnyerő, akkor a többi is megint időről időre fogja követni. Ez csak ennyit jegyzek meg, hogy én e nyomozásokban nem annyira magát a tárgyat akarom fontosságra emelni, mint inkább elsőrangu elveket állitgatni fel a tévelygő utakon járó mythologok számára, – s ily pontból véve tagadhatatlan hogy bármelyik német philologiai folyóiratba inkább illenének taglalásim, mint pupra érdemenyelt sóvárgó magyar közönség elé, melynek ízlése a tárgyaim dalom füszeres, ingerlő fagylalatadagai felé hajlik. Azt igérhetem, hogy Dhaethon sejtéri jelentésének kibővitésére emberül végrehajtani igyekszem, s majd az elveszett „sokat siratott" (Aratus) Eridanost is négyerrudéri felebintan nyolag felfedezem, s erekben fog állami értekezletem összpontjai — erek aron paradoxok melyekre áttrom ból vett mottóm is vonatkozik; – hogy megmenekül – e er értekezés aron persiflirozásoktól, melyek szabó „stram

Arcadiáját követték, nem állhatok jót, mert hiszen közönségünkben olyanok is hallathatnak nyilvánon kőt, kik hivatlanok, s ereb silány felületességökben az én nyomozásimat és ugyanazon felvénybe dobhatják; de lehetnek kőt még is szabad megmondanom hogy én nem ábrándmat erejtem lélekelenségnek miben nyomorok, hanem a critica fobrás állitom elömbe, mikor irok, akkalomra, s így bár ugyanazon ösvénység téren járkálok is, és venkinek fája, tolla lekötve nincs hogy kigunyoljon vagy neveljen, még is szabad bizakodnom, hogy a jóran vész különbséget fog Arcadia és Eridanos – Dhaethon kőt tenni. – Akon pontból indulva ki, melyben első közleményemet a Museumi füzetek számára felszabadalad, az idecsatolt két ivet elég lesz egy adagnak, s minnél előbb kijön ez, annál előbb követi mindig a folytatás. Kisé áradozó vagyok s főleg jegyzetim olykor idegenszerüekre is kicsapongnak, de kerekes szerint én is kedvelem a kitéréseket, és némely talán nem kapcsolatlan observatióimat így melléletesen szeretem oda oda hinteni.

Remélem a mult kerében – meghagyásod szerint Oct. 10kére – felmülött nyelvtudományi pályamüvek felöli birálati töredékem kezedhez jutott. –

Az Academiai körlevélben kifejezettekre csak kisé később tehetek befelelést, temérdek elfoglaltatásim miá. – Ujdonságunk azon kívül hogy tanóráim ismét megszaporodtak csak azon örvendetes van, hogy Jényes Eleket tanárnak megnyertük, bár a jogacademiába csak, melynek szerintem nincs nálunk jövendője, – Szilágyi István barátomat pedig Szigetről gymnasialis tanárnak hivtuk meg tegnap egy hete. Debuisset pridem. —

Tarts meg nagyra becsült kegyedben, szeretetedben, – az ég pedig tartson meg téged e hazanak

igaz tisztelő barát
hived
Lugossy

Debreczen dec. 12. 1855.

174

Mélyen tisztelt Barátom!

Vettem a szorgalomszekér általi küldeményedet, – a hozzá csatolt s itt Debreczenben másokat illető példányokat kézhez szolgáltattam, elindítottam szintén postán, Szilágyi István aug-sept. Uj M. Muzeumi füzetét, – a többieket csak vizkereszti vásári alkalom fogja elszállíthatni, mely nem soká itt lesz, – ugyis régibb könyv példánya is találtatik köztök, mely kereszkötés alatti küldésre nem alkalmas. Szilágyi igenis meg van választva debreczeni gymnasiumi tanárnak, de ez iskolai évben még nem jöhet, le levén Szigetre kötelezve; remélem hogy jövő évben módja lesz hozzánk közelebb jöni. Az ő megválasztatása a mult időkben – valamint Jényesé is, sőt talán debreczeni tapságra Révész Imréé is – bizonyos fenállott körülmények miatt még lehetetlen volt, – most miután a halál azon körülményekre nézve közbelépett, láthatod, hogy kisé szabadabban mozgunk kik sok jót ohajtunk erőnk hatályunk mindeddig kevesbségben léte mellett is; – sokszor orvos maga az idő. — Forró köszönettel vettem szives ajándékodat az Immaculatát, tőlid, középkori irodalmunk dicső Atyjától. A benne közlött debreczeni Codexbeli darab (nro. III) ujolag int figyelmeztetnelek, hogy e Codexnek Academiai másolata nem elegendő arra hogy belőle itészeti becsü közlések történjenek, – azért ha ilyesmit szándékszol parancsolj készségemmel. Például Immacul. l. 37. jegyz. 6 nevenertetik és 38. l. j. 11. nevenertetik és ho

más a Codexben mint pupra sietö toll hibái be vannak javitva
az eredeti betöl, vörössel, - s ezért sehelyett hagytam meg
én Katalin-másolatomban a vörössel: éleit, hogy a hüség
lehetöleg megközelitve legyen. Emmac. 39 l. 25ik jegyz. nagy
hiba, de itt is a másolat tökéletlensége az ok, áll ugyanis a Co-
dexben sielessben, a mi bizonyára sem sielösben sem kenintes
sietösben azaz föleg, hanem s jelösben = és jelesebben stb. -
Katalinban is elnézte némely világos figyelmeretlenségeimet,
pélá 205ik l. 18-19 sor: szépségles, megjegyzed 2ik jegyzésben: „A
Cod.: zepseghee betüség hiúl hibásan" pedig nem hibás mert ez
tesi: szépségü, ~~azaz o~~ mi oly alak mint gyönyörü, pomoru,
s pedig ezt te ugyanezek Katalin 27 lap 2ik sorban elfogadtad
helyesbited. - Az ingyen-re nézve (Bl. Kata l. 144 l. 1sö stb) melyet
ingyen-nek vélsz, szives figyelmedbe ajánlom Kérdés, Ernek
és Kitsér. 269, 270ik lap. stb. De most vesen elore hogy ily
apróságokkal csak untatlak, s ha türetesen ereszkedsz a
dolgokba igenigen hosszu lennék s levelem ahahan irni,
ingyen-majd értekezésedbe esnem. Annyi bizonyos, hogy
O magyar nyelvtanod és Sztárad (Emmac. VII) szenti bizgos.
ban nem becsüli nálamnál, Katalinban is, ez halhatat-
lanságod (a só nem hizlgó s mindennapi értelmében) osz-
lopához a betséghiúl derék egy pár granitlesz; a többihez
csatlászára azjon erőt életet Neked a Magyarok Istene.

Dicsö Vörösmartynk elhülöröü. ki ar, kinek szebb, mélt
fájdalmasb joga legyen mint neked, az ő emlékének külsö
(árnyékban stb) megtisztelésének esztöre lenni? S hogy ügyesö
gondolkodtál, vagy fogj. Erről ugyan inkább sorairól la
tom. Ne ne mosolyogj az ide csatolt kis lapocskát, nyo
moru pennám pár perces alatt oda vetett rajzát. Én no

tudom mire van nálatok e tárgy megérve, de én ugy hiszem,
hogyha ilyesmit, melynek gyarló árnyékrajzát adám, perse
negyed lapon, habár csak oly egyszerü kiállitással is, mint
az irlát fekete szobor, finom papiron, ereszenként nyomat-
nátok nyugtatványul s azt oltogattatnátok Karpatok-
ról Adriáig: felette gyümölcsöző fogna lenni, - együ-
gyüből emberemlékre nézve nem csak tátványos hanem egy-
szersmind felette becses lenne ez a kalhatatlan költö
arcképezés, s megtisztelve érezné magát minden ki
azzal hogy ö is adott, s arról kezében van firól fira
unokákra fálható documentuma. Ügyes müvész ezen
én nyersen vázolt gondolatom szerint tetemes lépet
tehetne (alól valami Pest felett alastam) - s hiszsz
illy egyszerü de terre jogható eszközzel lehetne a nép
legalsó rétegeig lepállani s a Nemzet közöjét vele
testileg megbecsültetni. S ám ezer semmi kéres, crispa
szólalások, kalulálás nem kivántatik, ez férfias szan
csak nyugtatvány. Megbecsülve vele a külsö kéz termi
nem kell s megbecsülve az adakozó, kiről fel van téve
hogy ö kézmi nem kell !! stb. Az átvevö természetesen fix-
tetn kapna valahol helyet maga aláirásán. De nem forma
szerinti nyugtatványnak érzem ezt, csak kegyeletes csere-
adomány jelnek az adományért stb. Ajánlom becses figyel-
medbe, hahogy életrevalónak itéled a gondolatot. —

Valahol olvastam, hogy az Emödi (Fáy) kincseket
akartad megtekinteni a nyáron, de ezét nem értél.
A hajdani debreceni polgármester Fáy gyüjtemenye kerüle
oda. Megtehet, te ennek viszleteiről bővebben vagy értesülve

mintsem pillségleneü az ide csatolt rövidetlen bár és
futtában készült lajtromot, mely még a nevezett pol-
gármester életében rapiálbatott; ide csatlom mindazálta-
hátha némi haszna még is vehetnéd. Azonban maradjon
visszalevem ei várom.

A Nádor-codex iránt némi mentsebelörással szolgálok; nem
értem indokát, legalább nem emlékszem miképp állalmasztanhatna
volna-én neked valaha e tárgy körül. Képzem lehet más pesten
lékemberes füves valaki mutatni. Lehet, ha arra irtam valamikor,
hogy ha rendelkezhető, ohajtnám előbb is hirni mint felvetetne
ezéből, kifakadulna; mert nyelvnyomorú hogy is ne ohajtanám
minél több nyelvemlékét? de kép ar ilyen kérés, mint a
körülmények nem tudásából pármarót, egyszerüen félre tehe
ted, nem fűlség további aggodalmat csinalnod belőle. — Ügy
lévén volt ár is, hogy a felsőbányai bányászi törvénykönyvhöz
tartozó Commentárumat kiküldeü kesemker hogy arr átdol-
gozzam, mert néhai Döbrentei azt a Nyelvemlékek közé kíve-
tébe akarta felvenni; megkülded, de csak a törvénykönyvet,
a Commentárt, mi fő volt volna, ott maradt. — Ar iránt fe
tudom, mejelek-e egy igen vagy nemből álló rövid jele-
letre kérné: nem foghatna-e az Academia a nagy Felsőbi
által rendelkezése alá adott Hunyadiak korából oly pabirka
gal intézkedhetni, hogy kit a megboldogult gróf által egy
példánnyali honorálttatásulnak vagy ussaban voltak, vagy
legalább ha ő élt volna, bizonyosan fogtal volna tenni, —
mint csekélységemre nézve is, a vele közlött okmányim
tekintetéből, némi biztos kutfőből értesülek, — mondom
az academia foghatná-e erén leggeletes pándek végrehajta
sát teljesiteni; magam forma jóakaratu de nem nagy mód
tisztartozónak az ily költségkimélés felette jól esnék, am
nyival inkább, mert külömben is gyüjteményeink bizonnyal köny
maradandnak utánunk, életünkben pedig haszrát vennők. Stb stb

Nagy Iván a közelebbi Museumi ürben a fehér lovagról
intézett kérdést: volna erre nekem is némi felelnem sze-
relmem, de nem elérhetem meg derék Venerelünket, a megbí-
zottet; ha ő nyilatkozott, máje adok ér is egy forgácsot.
A mi iránt parancsod vevém, hogy a Museumnak irodalmi
könyvészeti apróságokat (bár) küldjek, igyekszem fogom
teljesiteni. Emiek nem küldött 1854 ki Museumot; de
talán ez is terhelő s perenytelen kérelem, kérlek ha
ugy áll a dolog, tedd félre ezt is, máje csak perét tesszem
valamiképp. Dillár nem vettem, de arém ime küldöm
a magam példányát; tartsd meg emlékeretül e csekélységet,
vidékünkön talán könnyebben akadok még másik ~~re~~
testvérére, s nálad bizonyosan jogosabb, érdemesb helyen
van R(mái) megleve. A körlevéli felszólitásra legközelebb kö-
gom küldeni a rövid biographiát és csekély kijött dol-
gozatim jegyzékét, - tudod levesek arok és jelentéktelenek.
(Későbbi jegyzet: már ime ide is csatlám.)
Közönön Phaethonom iránti füves kereptapasságodat,
s hiszem én is, hogy Arcadia bűnébe vele nem esem, mert
poros ütéppel igyekszem eljárni; de ily nyomorásoknak né-
mes közönség kellene. Közönön azt is, hogy időt engedj
folytatásának Februárra halaprásával, igy nekem is sok-
kal kényelmesb; akkora okvetetlen Compareálok a foly-
tatással, habár Eridanos még nem is lép benne megkerd-
ve, mintán kocsiskán kelle kiverekednem a phaethon
felől eddig megkisérlett fejtések elősorolásába. Ez a czél-
zott Februári ősi opály lép talán legunalmatasb benne
s leglevésbé harai téren forgó, - a többi ha nem csalat-
kozom, elevenebb és érdekletesb. Egyébiránt elvek arole,
mihre én e nyomorásokkal ujjmutatást akarok adni a perenssé-
len Mythologizálásol közölte; tankönyvet, theoriát, minesitőm irni.
(crémi)

Nagy Mihály elhalt a nélkül hogy igéretét beváltott volna. mult pünköstkor magam megkerestem özvegyét; az érdeklett genealogiai jegyzeteket silányaknak találtam s még csak magamhoz sem vettem, fölegy ugy találván, hogy az özvegy ki efélékben egészen járatlan és értetlen, nagy anyagi megtéritést várna az ilyekért, még az önkényt felajánlottakért is. Kár azonban, hogy Szathmár váro, és ecclésia historiája, mely bevégzett kétkötetü munka és sok jót tartalmaz, hihetöen városi levéltári lappangaszra fog kárhoztatva lenni. Én a mit lehetett elkövettem, áldoztam is, könyvei egy részét megvévén, hogy gustust csináljak további átadásokhoz is; azonban még eddig kevés az eredmény. Könyvtárunk kéziratai laistromát mulhatlanul megkészitendem az academia számára; ez fogsz csodálkozni, mily kevés ~~és és~~ az, mind szamban mind becsben a mit birunk, — de Debrecz mindig rejtélyeskedett az ilyesekben, s innen lön hogy nagy képzetet hagyott maga felöl alakulni.

Kegyesen bocsásd meg esetlen firkálásomat bizonyára szégyelnem kellene érte magamat ha jóságod, türelmed nem biztatna. Zárj tovább nagylelkü barátságodba

hived

L. H.

Az ide csatolt magyar protest. dogmatico-catecheticai munkát mellyet én nem birok determinálni, szivesen kérlek, illyekkel foglalkoztodban ne terhelteszél meghatározni; de ha terhedre esik, tedd félre. — Minden esetre azonban visszakérem, mert Könyvtárunké!

Van-e most ottan valaki, ki Repicsynt helyett török irztokat olly kész és humanny lélekkel magyarázna mint meg. bölcsyult barátunk?

Vettjan. 8 1855

Deb. dec 29 1854

176

Tekintetes Tiszteln ur,
mélyen tisztelt barátom uram!

Kérlem, mert beteg vagyok, egy hétnél több ideje hogy fej-
szem (caruncl, kötvény), s valóban csak ágyban irtam le
ezen itt menő három sorokat, s ágyból kelve asztalomhoz ülök
Kétlem e néhány sort. Ámde én az ellyes másra bizni nem akarom,
nem akarom; – lassu is vagyok és aprólékos, – ezenkívül is erőssen. Pe-
dig még a hozzá mellékelendő képecskével ahis vagyok – de ez pedig más
kérdelmén mulik, pedig pár nap alatt hiszem ezzel is készen fogok
a pörög illető locusát.

Ime tehát Kd kezében van a nehézkes mutatvány első fele.
Bocsásson meg Kd ha tekintetében Kd oly mélyen tisztelt nevéhez
talán tiszalmasb közlelésnél járulék, mint tőlem hozzám s hidheti
vihonyomhoz illett volna; de ezt a tulburgalom teszi, s ha Kdnek
ugy látszik, akar amputálhatja elölről, akar tetszése szerint mó-
dosithatja. Ezt azt én még 1852 elején irtam s csak meghagyam
most is, – a közlemény maga pedig mindenkább nagyobb terjelmet nyert
mint előre vélem, vagy máj tréval, többet többet vontam körébe. Most
a dolog igy áll, hogy kész ugyan az egész magyar csillagisme illyenfor-
mában mint e mutatvány (elnézve attól hogy a képet még ugy kellene
nem is csillagzat stb.) készen van ugyan jegyzetekben s él fejemben mint
organicum egész, de azt kidolgozni, czikkekre venni, az időszerűség felraknai
felöltöztetni, digeralni stb ezt az mi igen sok időt kivan, legalább én ugyan
benne nem lehetek, egyébbet is végtelenül el levén foglalva. Most már
ha Kdnek is ugy tetszik, végtől, még az ágyban hozzá fogok a már jóreszt
kidolgozott májusi felének tisztázásához, pótolgatásokat is téve hozzá; és
okvetlenül meglesznek legfölebb január 22re (hozzátéve: ha az ur akarandja
és élünk) a szinten ehez is tartozandó rajzzal együtt; de azt kérem még-
mondom, hogy erre nézve mulhatlan conditio sine qua non, hogy Kd jelen
sorok vételével sa felküldemény áttekintésével azonnal méltóztassék nekem

erultal kivételesen megörendeztető" pár sort küldeni az iránt: helég alkal-
mas lép-e ezen felközleményből ítélve dolgozatom arra hogy Kd benn fo-
lyóiratában megjelenjen, s meg fog e inspecie januarban jelenni? mert
ha nem, azonnali rissa-tezemher küldésében eredzem, vépint arért,
hogy a hátralevő fölrés kétsitését nagy hiában betegen praecipitálja
vépint, hogy önállé kiadás alá készithessem, ~~gy~~ módosithassam. Igaz, hogy
a hátralevőre concludálni ebből biztosan nem lehet, mert kissen azt csak én
tudhatom, hogy a kitürött mottól is, mint az azt jelentől, hogy itten uj és n
vép, tán sok százados kételyt eloszlató nézetek fognak közzetenni, mind ped
az oda czélzás, hogy nemzetiségünk classicus tanulmányokkal is illustrálta
dé, föleg e hátulsó részet illetik, a minthogy Phaethon és Eridanus neve
magok is láttatják hogy már itt görög világba fogunk egészen ere-
kedni. Magam is e terjedelmi munkatvány súlypontját oda helyhetn
e hátralevő nyomozásra, s talán a külföldi Mythologok sem épen ta-
mság nélkül fogják ezt olvasni, - s épen ezért ohajtottam volna fö
ránulni egy academiai felolvasásban némi részt belőle, in specie
Hieringből is különösen Phaethonból felolvasandó, hogy a mi uj nézetek
~~ben~~ ez utolsóban vannak, azoknak felmerülhetlen academiánkban alka-
rám először hangoztatni, - s még most is azon nézetben vagyok, hog
ha tudom valamelyik gyülésnapot és lehet, felmegyek, vagy küldj
jek annyit hogy valaki felolvassa stb. - Igy méltóztassék kás
rögtön megérni: mikent fogadhatja Kd küldeményemet, kiigazi
hátralevő felét, olvastatnia-e belőle stb. Mert több nem több lá
s Kd nézete döntő volt mindig előttem, - (bár Arany Nagyiki Orig
nyaiban nem). — Jól ismerem e küldemények gyarlóságát is: azo
Irás tekintet tulához tudás, olykor előadásbani ügyetlenség, Unbeho
lenkeit mint mondják, de kis és ezt nem is oltalmányul hanem
sárat acquisitiókul küldöm stb. — 2. Irja meg Kd, mint van
sorsa az 1500ki Mr pecsétet kisérő" rövid értekezésnek, mer
ha nem siketséglik annak is visszaküldését kérem. — 3 Tekin
tetes Hunfalvy urat vagy Repierly urat méltóztassék
megkérni az iránt hogy ha a Stillay mutatvány tárgyából
nagy, legyenek jók valamelyikből a sémi és görög szavak

nyomásáról correctori szivességet teljesiteni, stb De talán
kerem kesik, tavaszos fejem lehanyatlik s a toll
minéjét kihull kezemből, tehát bocsánatai
kérve s leg kivebb tiszteletemről
biztositva stb

a. t. Sr.
~ Hg. -

Kolozsvár uj évea

Vett jan 8 1886

Debreczen jan. 5. 1886.

177

Mélyen tisztelt barátom!

Pár nap óta utnak indítottam a diligenceon hozzád egy csomócskát, melynek tartalma:

a, Némi terv Vörösmartynk emléke tekintetéből országos adakozásra

b, Egy determinálandó protestans dogmatico-catecheticus könyv a XVI^k szból, melynek sem eleje sem vége.

c, Egy laistrom-töredéke az emődi gyüjteménybe került debr. polgármester Jáy-féle könyveknek.

d, Lilla 1^ő kiadása (csekély ujévi ajándokul neked)

e, Az academiai körlevél értelmében rövid pályaleiratom, – és dolgozatim jegyzéke. Ez utóbbiba a sok apróság közöl is csuszott be, de hisz a mi-értölem eddig közrejöhete, mi volna más mint apróság? s mi az egész élet, mint haszontalanság? – Huzd ki öket mind, mert egyfelöl nem érdemlik az <u>életet</u> másfelöl megvetik az <u>életet</u>. Diographiámból is csak ennyit hagyj meg: Ingrata vita.

Ezen csomócska utnak indulásával ime vesem ugyancsak a szorgalomszekérröl az Uj Mmuzeum Sept-Oct.

füzeteinek

3

fürészeinek példányait dec. 2dikán kelt levelét kísérték
A példányok szétküldése – különben sem sok — világért
sem esik terhemre, s van reá elég terem lábon
deákjaink, pedellusaink egyszerre kérhet adják; arért
ha az így egy csomóban küldésben legrövesb könyv
nyebbség van is, minthogy bátran parancsolj velem
s utasíts hozzám. Ezt megjegyzésedre.

De a mi e soraimat illi kényszer, az a debreczeni
Codex ügye. Kérlek meg minden előbbi eljárásomat
vess egy tekintetet előtted nem ismeretlen duggatói
tárgyat gyülölő gondolkodásmódomra, – kérlek meg
közelebbről érdekt, kiket a tabula missionisokat a leg-
nagyobb erőlési felelet súlyát magamra vállalva, ir
natura megkülöbböztem, s hiszed hogy tudományos, any
nyival inkább nemzetiesen-tudományos czélra szolgálatlevé-
legem bizony senkitől magát előzetni nem engedi – s te
hozzá, mit őszinten kiemelni bátorkodom, hogy kivált ép
a te vecses felhivásod, kivánatod, oly tiszteletre méltó
parancsszó nálam, mely minden lehetőséget kiárnálni,
s a különben nagy nehézségekkel járó mérnyletet is merni
burditana. De ne feledd, sőt szeretettel vedd térlek gondol
e jelen kivánat mennyire kivül esik az elém tüzött lehetői
korlátain. Lármát nem ütöttem s nem ütök vele, de im alka
milag kell bizodalmasan közlöm, hogy Könyvtárunk az utó
években hatósági részről szenvedett alapsokat; nem csak egy
pretiosumunk – talán soha vissza nem térítendőleg – távolíttatott
el tőlünk, hanem nagyszámu cziklein a közelebbi kor emlé-
kére tartozót, – közöttök azon folyóiratok, melyeket népünk
magunknak, népünk a te felhivásodra a pesti három nagy
nemzeti intézet könyvtárának gyüjték s már tavaly hiján
teljesíté egészíték — felkivántattak s már 17 hó óta
tartóztattathak, mit egyfelől a magas hatósági eljárás, másfe-
löl feleletem, megbizóim érzelmeit kimelendő, mint e napig
sem tudták épen oly feleletessel s közönséggel, mely ere
vagyonunknak birtokosa, s veszteség nem maganért hanem
épen ezen feleletességért az időtől, melyben imez megőrződöl-
jetet vagy esetleg megtudandja, vagy én vele tudatni kényteler
leendek; — s tekintsd már most helyzetét annak, ki ily körülmé-
nyek közt tenné azt, mit ellen a mult időkben, csendes tisztaság és
szabadabb napjaiban is az illető birtokosnak, félbekenyül
tiltakoztak, – nem ugy tünnem-e fel mint könnyelmü előmoz-
dítója intézetünk és rendtartásai, hinceseit megőrzeni köte-
les hivatása egymást érő s ez előtt hallatlan megrontásai-
nak. A rosz akarat vagy értetlenség, sőt a jóakaró tulbuz-
góság is egybesorolná, egy crimen alá foglalná engedékeny-
ségemet – az árulás crimene alá; s ne gondold hogy oly könyv-
nyü volna remélni a magokat megsértve érző szenvedélyektől
azon méltányosságot, hogy külömbözetét kivánnának
tenni a tudományos czél előnyére a létrendbeli esemény közt.

Ad hozzá, de átéve magadat helyretűnbe, a concentratum
által előidézett hangulatot, melynél fogva perniticus ere-
lobra kerek nyujtónak volna, ugy lehet, hajlandó, kihalás
kelekeresem egy része, midőn Catholicus püspök ohajtatára,
talán a Szent István társulat firmája alatt, mintegy rectá
rationalis irányt előmozditólag jőne ki feltve tartott Code-
xünk, s megtudnák hogy én azt hónapolig kiadtam messze
kérkez őrizetére sanctuariumából. Es nem csak ezen oldalro
igen különbözik a codex példánál az Értivel készségesen á
lam közlött antik lapoktól, hanem Codexi minőségénél fog
is, miperint mind megkárosittatástól vagy vétkepi elve-
széstől sokkal inkább félhető; mint kipotolhatlansága,
ha valami veszély érné, együgyüek által is kétkel foghat
Mellékesen megjegyezve: Értynek is azon szent feltét alatt
akarám temásolására a (vesspriminél is meglevő) vörlapola
hogy meg ne emlitse tinyerésöket, hanem ha szükség érzi
az eredeti hitelességet, ugy tüntesse azt fel, mint itt helyben
általam eshözlöttet. Máshonnan tinyert Codexeid igenis, arg
mentumok reám nézve, vagyis nekem effele argumentumok
szükségem sem volna, de nem argumentumok a kérdése, hely
birtokosra jelen helyzetében, melyet ő ostromlottnak vélhet.
Azonban igazán szolván ama Codexek ama gazdag könyvtár
nak nem oly egyetlen tinesei, (bár terminéresen magok nemö
unicumok) mint nekünk e Codex, melyet egyedül mutathatun
látogatóinknak, s hogyan nélkülözzük azt három hóig?
Amarok ugyszólván szeglebe rejtve heverek külömben is, c
nem függek annyira szemreájok, s nekik nem is nemreti
tines mint nekünk stb stb. — Irod, hogy kész vagy a mi
kötörészele

körtisztelettü másodelnökünk, vagy más általam jelö-
lendő által intézetemi felszólitást az illetőkhöz az
átengedés iránt, hakogy magamtól nem tenni okaim
vannak. Lusson esetbe, mint jártunk a Licsőült
Telekii gróf e nemü felhivásával a Telsőbányai
ev. évsiához a Telei-Katona praedial ügyében: nem
szeretnék még egy ily pirító eredményt érni meg ez
életben; még most is vérzik akkori csalatkozásom
sobe, s hogyan adjak én biztos ujjmutatást hasonló
visszautasitás elkerülésére, midőn a jövendő alaku-
lását nem tudhatom, — s elvégre még azt is nehéz volna
itt megmondani, ki vagy kik azon megkeresendő ille-
tők, — s nem lenne e ezen megkeresés ellenkező eredé-
ményü, s az általam ugy a hogy, az alább javasland
módon némileg eligazitható dolgot, még szorosb és már
a figyelemgerjesztés után megbizhatlanabb bilincsekbe
nem fognák e kárhoztatni? Kinek vagyok én végbonczo-
lásban felelős, azt tudom, de ki tenné magát az egyez-
nesen én körömbe tartozó dologban helyettem felelőssé,
azzal kiáll még én közöttem és a meg nem tevesthető
közönség közt, mely ügyes e vétet az én keremben tevő
. le, bizony ki nem tudnám biztosan mutatni, — s kifse-
hent cinálni is tárgyos volna inkább mint célos.
Én is azt mondom, hogy csodálatos és fájdalom némileg
hogy ezek igy vagynak, s még sem lehet tagadnom igy tetőlet.

Sőt értelmességed s tételemelkedettségedet előtt bátor vagyok kimondani, hogy én a fájdalmatosság mellett, még is ezen helyzetében bolgainknak tiszteletre méltót látok, találok, - érteni fogsz engem. S talán sikerült láttatnom véled a sulyos agályt, melybe kivánatod hoza, s épen engem épen ez időben hoza, - s talán megnyerem előled, hogy e tartózkodó várlatok után oly jó levél, hogy tollemről e sulyt teemeld, s kivánatodat, azon értelemben melyben fogalmaztad, visszavemi leggyesbedel.

S most már rajtam a sor, hi a fenebbi sorokat bizony hitd el nagy szenvedés sulya alatt irtam, hogy helyettesitő módok ajánló indítványimmal előállják, s kérjelek, hogy ezen módok közől valamelyiket mint czélodra elegendőt méltóztassál elfogadni; ha el nem fogadhatod s kivánatodat vissza nem vonod: ime arra a fenyegetéssel kénytelen vagyok előtted állni, hogy akkor kivánatodat feltétlenül teljesitem, mert sem mint magyar sem mint protestans, sem mint tépren ember nem fogom azt türni, hogy barbar megtagadásnak eszköze én legyek, s inkább mindenkoczkára teszek, mintsem a világosság angyalát homályfoltal sértsem meg, - s ezzel végletben feleletemnek is tartozom. Halld tehát, és kérlek válaszolj arra nal párszóval rövíden, s meglátod, hogy vonogatódnak némi kénytelenség, nem pedig ördön a kebelben laló sötétség magrata:

1.) Eszközöld a sz. Istvan Társulatnál, hogy - a mi különben más intézetekkel iparoltatott is - minden eddigi kiadványinak egy példányával örvendeztessen meg főzsk. Könyvtárunkat. Én ezen jószivü közbelépés árnyékában s hatása alatt megtalálom az ürüggyet a Codexnek kivánatod szerinti elküldésére.

Vagy akar:

2., Küldd el ide az academiai másolatot, s én egy hó alatt nagy gonddal végignézvén, egybevetvén, az eredetihez hasonló pontossá-gurá javitandom ki. — Vagy ha jobb lesz:

3., Mint a Katalin életét, ugy ezen kérkés homiliariumot képes lesz enkereimmel leggondosb másolatban elkészitni s minden két hétben egy 8 levélből álló ivet eredhez küldeni. Leven 114 levél, láthatd hogy $\frac{114}{8}$ tizennégy szállitmányban 28 hét alatt az egész kérkés mehet, mely aztán nem 30 hanem eredetileg tven napig is ott lehet, - tulajdonosságát magamnak tartván fen.

Nem lehet hogy ereb közöl egyiket el ne fogadd, — s nem lehet ellene hogy meg ne gröröljél legjobb akaratomról. A közlékenytelenség vagy dugatérás vádja ellen, s hogy a régibb tilalolétől, monopoliumroktól sorozatossét a mai Könyvtárigazgatóság, épen ez ajánlatok mellett elég okom van titkárom.

Már ezen büszeges árudrászerből is látható, mennyire igen óhajtanám barátságos parancsolat teljesítni, - s mint röpülő már mai postával a Codex hozzád, ha az enyim volna, s kimélendő tekintetek nem gátolnák legjobb kívánatom teljesíthetését. En tőled közelebbi postán a legjobb választ várom. Abban, hogy az eredetivel való összevetés nélkül kiadni nem akarod, igen nagy igazad van, - mint azt közelebb diligenciaban elmúlott tán még tereched sem mentő küldeményemben érintém, mert az academiai másolat rabra kibocsátval, - pedig nem volt ohmányok embere.

Elragadá ez uj év első hajnala a sok tekintetben tiszteletre méltó Degenfeld grófnét Pesten. E tiszteli áldozatra és az uj év egy másik tiszteli hölgyet juttat eszembe, kelleő derék nőnek, ki a maga helyén oly nő, káriasrony ej Anya, mint a boldogult grófnő volt, - irodalmunkhoz pedig meleg szivével legalább is oly közel áll mint Degenfeldné, általad pedig még sokkal közelebb. Kérlek esdekelve, add át ő Nganak tiszteli kézcsókom mellett szivből fakadó uj évi jókivánatomat, hogy az ő virágzó és boldog életét kiméljé meg a gondviselő a családot melynek nemtőjeként áll, s értted, ki nála nélkül a gondot lerogyatnának, — s tartsa meg az emberiségnek! Leven legalázatosb és buzgóbb tiszteletted

hived
Lbs. —

179

Vetujan-ig. 1856

Debreczen Januar 16. 1856.

Kellyen tisztelt barátom!

A Főirom tanártanunk gyülésein jegyzőkönyvének f. é. 17k számjár. Főisk. Könyvtárigazgató t. Lugossy József ur imában előterjeszti, miszerint Magyar Academiai titkár s Egyetemi Könyvtárigazgató t. Toldy Ferenc urtól megkeresteték az iránt, hogy a főiskolai Könyvtárban levő ugynevezett „Debreczeni Codex" nagybecsü kézirat — annak egyik részének sajtó alá közrététele végett — kölcsönörtesitsék neki 90 napra, s kéri a Tanártanárt, mint a Könyvtár dolgait intéző testületet az átkölcsönzés megengedésére s megrendelésére.

A tanártan figyelemének tartván régi Nyelvemlékeink burgó Kiadóját t. Toldy Ferenc urat tudományos müködéseiben e tekintetben is elősegithetni, fenemlitett „debreczeni Codexet" a főiskolai Könyvtár e nagybecsü kincsét, kész örömmel átkölcsönzi 90 napra, kötelességévé tevén főiskolai Könyvtárigazgató urnak a Codex ellülbézésére, épen megmaradására, s visszaadására nézve minden szükséges és lehető biztositási lépéseket megtenni. —

Ebből láthatod tisztelt Barátom, hogy szivemen melegen feküdt az itt érintett kivánat, s nem csak azért mert az ügy kivánata, hanem mert a Te kivánatod. Azért előleges informatiól ujján értesitvén tisztelt tisztársaimat, hogy a Könyvtári tárgyakban az ő Corporatiójokat tartom s ismerem Elsőbbségemnek, s hogy megfontolás ujján nézetemről a Codexet átkölcsönrendőnél

73

vélem, Kásban folyamodtam ez irám korrájok,
mellyben megkérten álnek, hogy a Codexet átbocsá
zenem erős biztositékok mellett nekem paranc
ják meg, mi is, miként látod, becsülettel megtör
dacrára a te legujabban vett, nemes lelkűségedb
tamsitó, kivánatodat utfavonó, levélbeni vesz
tiódnak. Miket e soraimat veended, már akkor utban
lesz a szorgalomszekeren a becses darab, – melly
megengeded, ha egy jelegyházi ujtestamentomát, A
lagi Mór ur sajátjat csatolok csak azért, hogy kü
a csomagra ert irhassam: Könyvek 100 pft értékb
és artán eren jelegyházinak kézbesitésére megkésték.

Már most következik, hogy tőled biztositékola
kérjek. Ezek lehnek arok:

1.) Egy téritvény, melly bőven és világosan fo
galmazva – lapszám megnevezésével is – bőcsületi k
telezést tartalmazzon, – s akként legyen föltéve, hogy
az academiai másolat nétani fogyatkozásai helyrekh
zatalára fürsegeltetik a Codex eredetiben megtekin
tése, esigy eren a csatornán, ha lehetséges, Másod
Elnök ő Mlga tanu-aláirásával is ellátva legyen

2.) A téritvényt kisérő levelebben aron kérn
imérendő bőcsületi nyilatkoratod, hogy Codexünk
aron jegyeit mellyek csikból kerültét mutatják s
veszes akaratnak könnyen megtámadására nyithatnának
kaput, semmi alakban föl nem használod, előszódban
meg nem érinted, magadnak ki nem irod, föl nem
dolgorod, szóval látatlanná teszed. Majd mikor Co
dexünk dipl. hüségü kiadása egészben fog elkészül
tethetni, esigy mikor birtokolása már alárendeltebb
kérdés leend, akkor magam tészem én art ha élek,
vagy meghagyom magam után. Addig nem akarnám,
hogy háborgatásnak legyünk előzékenység jutalmául
kitéve, s birtokjogunk veszélyerve legyen.

3.) A 90 napot ugyan szorosan tartsd meg a té
ritvényben, de a helyett hogy ert bővitened, tégy ké
sőbbi adatot a vételnél 10–20 nappal, a mint gon
dolod hogy szükséged lesz a Codexre. Datad például
Febniar végéről a Téritvényt 90 napig; de ennél
tovább el ne tartóztasd semmi esetre.

Még ereket jegyzem meg: A tanárkar hálás kö
szönettel venné, s én nagy satisfactiomat találnám
benne, ha annak idejében a könyv kijövetelekor ki
vés lennél Könyvtárunkból egy nyomott példány
megküldésével megemlékezni. E kérést ha pontba
tészem is, inkább ax ügy, mint magam kedvéért tészem.

Továbbá Ő, ki cselély tréverségemről mértékletes megtiszteltetés méltánylattal emlékezett meg Katalin előszavában, nehogy a legendarium kiadásában midőn megemlitended az eredetinek általadó veled liberaliter lett közöltetését, ezt bárkinek másnak tulajdonitani, mint „a ref. főtanoda bölcseletkittanórai tanárkarának". Nekem erekre mind sajátjaim vannak, véleményem szerint fontossággal bíró

A Jáy-féle lajstrom mielébbi visszaküldését sürgetőleg kénytelen vagyok kérni, miután éppen most kapom a történetesség magával hogy erre véletlen külsőgünk legyen, nyomába aladván, hogy az abban nem tudom hányadik Nro alatt álló - oly rég keresett - Ulmbergi M. Matricula eredetije Könyvtárunk sajátja s a Jáyanumok közé csak sinay hanyagsága miatt került. Erről épen most akadék sok kutatásom s levelezéseim után bizonyos nyomra. Kérlek ezt másnak nem közlendő tudomásodul venni. — A fentebb Csiborra mondottak fülelségessé tehik arra is kérnelek, hogy magadon kivül senkinek ne mutass módot a Codex átforgatására, vagy ha erre kénytelen vagy, a kivételeket ragasd és pecsételj el a táblához. — A világisme folytán tárgyában iram a Lillával stb diligencion kivül sorimban, s akor fogom magamat tartani. Az 1850ki Ujm Museumra három előfizetés jött keresztül, u.m. Kőszeghi Könyvtár Olvasó issak és Kaménban Benjéa István, még várnék, azért nem küldöm. Tárj mindenről élesb s nagyobbra becsült szeretetedbe, kis öcséd L. L. —

A Debreceni Codex korábbi tulajdonosaira vonatkozó eddig figyelembe nem vett bejegyzések.

180

631½ lap. Anno Domini 1613 die 3 Junij Conseratum est Capella Pauly Rosa in Hozzu Izzo: pr frm Gasparu Jovaryanum Chichien: In praesencia Rdorū Patrū: Pauli Keres Petri Somolayj Imericij Zente, Josephj Beeze Joannis Gellen Attia Fratris Ambrus." (Lásd közlő Csik Gyergyó stb Kolosv. 1853 83 103½ lap.)

606½ l. „Az mÿ Urunk Jesus Christusnak születésének utánna mikoron irnanak 1659 Esztendőb ez könyvet epitgettem megh az Urnak nevéb, nem kép dolgokat olvastam benne. Ennek utánnais az ki latja vongios volttat epitse Istenert. Stephanus Gaspar mpc."

624½ l. „Anno domini 1.6.5.9. Renouatus est libelus iste. ab.. S. S. magistro Hodosiensi sch"

632½ l. „(a fentebbi deák Gáspár István Hodosi-marosszéki mester kezeirása) „Anno Domini 1661 Esztendőben Alik Bassa puztitta Erdélt tűzzel vassal. Enis akkor temetem el az Hamasba a Zouata vize (marosszék) mellet az en edes felesegemet Dala Margitot kis aszonj napia, ki helébe . . . (a többi elmaradva).

A többi bejegyzésnek vagy mint eredmények sem nyujtok, vagy mint a Codex történetére teljesen haszontalanok. — 464 és 466 lapokon általnak még néhány nevek de kevés világot adnak, — valamint 343 Gáspár István kezétől.

[illegible] időjelenségek látása által kényszerült aggályaim kalmozvák, — s nem csodálom, ha te

Horváth István megjegyzi a 2k kéz általi szent Bonaventura ~~eltere~~ könyvére hogy az Apáczáknak iratott, én hozzá tesszem h Klára szüreknek, mert

„alazatos atiatoc vot tudnija mint az bodogsagos zent ferenz (;) ann'atoc es (anyátok is) alazatos vot tudnija mint az diz'hę seges zuz zent z'lara."

Hb Hb. —

Vett febr. 6. 1856

181

Debreczen jan 23. 1856.

Mélyen tisztelt barátom!

Ime — eddig keredher ment — előleges tudósításom szerint, remegve bár, de hü gondjaid iránti teljes bizalommal, küldöm a század óta féltve őrzött, napsugarat alig látott becses nyelvkincset. Szükség-e esdekelnem, hogy örködésed a drága czikk méltóságához s önveszélyeztetésem mértékéhez képest fokozzad? midőn ime e kincsünket még azon nemes kezekbe is, hova saját fejemet gyermeteg aggálytalansággal tenném le, nemével a rettegésnek merénylem letenni.

Antepenultimus levelemben nem szivemből forrt, hanem körültekintés, tapasztalat, időjelenségek látása által kényszerült aggályaim halmozvák, — s nem csodálom, ha te

egészen más látirányban állva, s külön
is kebled tisztaságában boldog, s lelked nag
ságában fölemelkedett, még csak logicai egyb
függést sem látsz e codexkölcsönzés és az
ott fölhordott dolgok között. Igen, mert akk
röstelletted hirtelen e fogalmat: jezuit
más, mint elmosódott sinciben állitni lel
elé, holott nem fog lefolyni e jelen év m
lött föl kellend ábrándulnunk annak a va
hainál elevenebb, uj és hathatós sinczetébe
látására in hoc regno nostro Mariano
Czáfjaid czáfolásába – miután én értem m
gamat, de Jöled nem akarhatom hogy érts-
nem ereszkedem; – hanem azt még sem
állhatom hogy meg ne jegyezzem: mikép
igen csalatkoznál, ha a kiadást paizsol
derék egyházi Méltóság iránt, ki inkáb
teljes hódolatomat, mondhatnám már csak
e kiadások segélyzése által is hálámat b
bennem bigott idegenkedést láttatnál fölfedé

körülbelöl tudhatod talán, ha parányisá:
gom némi emlékezetben él elötted, mi fokán
állok annak, mit türelemnek szoktak ne:
vezni; – és az én protestansságom vajmi
nem a pocsolyás felekezetiség alacsony
látkörében forog, – s habár születésem által
és a tudat terén protestans vagyok, de
mernem neked négyszem köz megsugni,
miképp nagysokban, s név szerint a ke:
dély terén igaz catholicusnak lennem
dicsekvésem. stb. –

E meddő beszédeket bezárom némi
anyagiasan tettleges könyörgéseimmel
megyerül vagy kunyorálásaimmal magyarul.
(Mert az mit mostanában mint uj fölfedezést
belhajlitás név alatt mutatnak fel nyelvünk:
ben, vajmi egészen más mint a német hajlitási
Umlaut!) Azokon kivül, mik korábbi leve:
leimben érinték, s mellyeket elég szerénytelennek
s tolakodónak kell lennem kegyes kegyeidbe ajánlnom,
ezek:

Vett. mart. 13. 1856
Vál. –

182

Debreczen Mart. 5. 856.

Tisztelt Barátom!

Januar 23kán inditottam horrád a 4 font 8e latnyi paquetot, melyben a Debreczeni Codex és Ballagi ur Félegyházija voltak, 100 pft becset irván reá kivül, s fizetvén a csomóért 46, retour-recepisseért 6 Xrt s mai napon a postán reclamálván a retour-recepissét, az meg nem érkezett, holott már egy hónapjánál több telt a feladási időnek. A posta által Quästions=Schreibenre utasittattam, azonban mielött azt tennem, ime

legnagyobb aggodalommal l'
méltóztassál a kérdéses
nak keredhez meneteléről rö
tön megnyugtatni, s egyszers=
mind azt is megirni: valóban
volt-e expediálva innen s ott a
talad fogadtatott-e el retour
recepisse ezen csomó felöl, hog
a Postahivatalnál ez értelem=
ben tehessek azonnali keresek
Nehogy lemaradjak a postáro
kénytelen vagyok soraimat
bezárni s egyéb semmire ne
terjeszkedni. Levén öröklő tí
telestel

hived
Lugossy Józ

Debreczen Apr. 24. 1856.

Mélyen tisztelt Barátom!

Nem képzeled, mennyire hátravét engem is, rest és elfoglalt embert, azon körülmény, midőn vár: va várt, sohajtott válaszodat, biztosan megér: kezendőnek jelelt küldeményedet, hetekig, oly: kor hónapokig, hasztalan várom, hasztalan sohajtom. Igy most is. Martius 13 dikán irod „a mai diligeancki csomódban" s ime már tiz nappal vagyunk túl azóta a hónapon s én azt mégis hasztalan nézetem naponként a postán. Eltévedett volna talán? – pedig az nekem rosz szokásom, hogy egyegy féle tárgyat egészen félretesszek olyankor, mikor ugyanazon ügybeni további közlekedés tart függőben, s ren: desen csak a várt válaszok megérkeztével vonom ismét napirendre. Igy vagyok most csillagismei folytatásommal. Ez, ha közleke: désünk gyorsabb lett volna, ha a Muzeumi füzetek is serényebben, legalább megjelentök: kor azonnal, kezembez jöttek volna s nem lettem volna kénytelen még abban is egész a legutóbbi napokig (mig a hirlapban hirdettetni látom)

kétségben és bizonytalanságban maradni,
jön jelenik-e meg a Muzeummak 1837-ki
folyama, vagy végkép alászta a vaparatus
vészvétlenség? ha mondom minderek más
fordultak volna, ezóta azon folytatás kere
lehetne, mintán magamat annak megkí
tésére sarkantyúzni fogtam volna; így pe
nap után nap vonul, s én is sokkal szám
tiendőkkel s terhesebben vagyok elfoglalva
mintsem örömest ne halogatnám, mit
bogarhatónak reménylek. E perint nem j
megbotránkozni, sőt megbocsátani, ha
már tán kerekítve is levő Februári fu
tetre fel nem megy folytatásom, - s tala
leg is jobban tenned, ha azt csak teljese
ráim hagynai, mikorra kiépíthetek el eg
küldeményt? mert ez véglelkesítésben én csa
ugyan csunyán lassu vagyok s a nagy pon
tosságra törekedtemben igen késedelmes. M
máskor is említém, hogy egész nagyobb mer
mivel vannak fejemben rendezve, - pánosa
vázlatban papirra téve, de a nyomtatás
dási végleges elkészítés az, mi engem ölb
melyet restellek, és csak hosszu idő ala
tudok utolsó liman kerestül mentnek ter
tem; - szeliden ingyelvén arok talentomá
kit a gyors dolgozásban routinirozottak

vagy legalább elég könnyüvérüek azt mit könnye-
den leirnak bevegrett tökélyünek is tekintsem.
Ha nekem ez adományom volna! már ugy csak
ugyan lenne valami abból, mivel irgalom nél-
kül pirítál meg, hogy egyik columnája vagyok
a Muzeumnak, - mondd inkább calamitása,
mit meg is jövendöltem fiegény Phaethonnak,
ki is nem nekünk való. Im lásd a Király be-
venni ferkálását s magát is érdemes fenreszt'jét,
hogy Phaethont használják föl Muzeumod bek-
tatásának egyik eszközévé, - mi nekem, ha
te nem figyelmeztetsz reá, tán semembe sem
tünt volna, nem levén e becses lap rendes olva-
sója. Ámbár én itt inkább a te bizbarod vagyok,
s veretik Phaethon az általad megvett szidjukért
azon urabnak: még sem lehet el nem komorodnunk
kisbonságunkon, midőn butaság és rossz akarat oly
csalással mer fellépni mint a minővel ama tavaszi
az én törekvés czikkem irányában. Megvallom, inkább
utálatot, mint bosuságot keltett bennem, - de
sem feleletre távolról sem méltatom, sem a crikk
folytatásában magamat általa megháborittatni
nem engedem, - téged pedig biztositlak, hogy érről
és rosszakaratnélküliek előtt Phaëthon-Feibarosz-
hajnalszabadélom, már most limondom, nem
csak becsülettel, de dicsőséggel foghat megállani.
Lesz gondom, hogy a Német irodalmi irhonyokhoz képes-
módositttatva, németek kezébe jusson, mihelyt ma-

Ha mint szoktad, s jól teszed erentúl is, a Museum debre-
ceni minden előfizetőinek decemberi füzeteit az én
csomómba tevén hozzám utasítod, úgy ha esetleg
arok sem kaptak még meg az ő mult évi füzetöket,
valóban ugy legnagyobb okom van sürgetve kérnem
ket ama csomó siettetése iránt, nehogy türelmök-
April is hanyarló fejbe levén – végjép kimenüljön.
Nálam csak négy előfizető van, Szegedi Sándor nem
folytatván előfizetését, n. m. A főiskolai anyakönyv-
tár, – a főiskolai olvasó ifjak könyvtára, – e
s Demjén István ur Nagyenyeden és Szőlős
Endre belléte ur Szinér-váralján, a többi, kiket
reménylék, Apostatává lön. Ezen négy előfizet-
mény tesz összesen per 7ft 30kr ezen 30 pen-
gőforintot. Irod, hogy ebből vonjak le 12/30
Xrtpp, mint Történelmi Tári czikkeimben kono-
váriumát, melyet, általad kivettet, úgy kiszerél-
ni s nyugtatványozni parancsolsz. Én aron
czikket nem ide vagy oda mint díjarandót
küldtem, hanem neked szabad rendelkeres
alá, s ha használhattad, örvendek; azért az
te sajátod levén, járandóságáról sem tudom
miért veggek tudomást? Azonban nehogy há-
szártot vonjak barátságodtól magamra,
ime tehát a 30pft előfizetés helyett eremmel
csak 23/40 kiküld, miből láthatod, hogy
arazr 23/40 Xrt pp.
Ebből nyugatag 6/10 xr

gyanút nálad ki fog jöni az egész töred él
De hát Februárra már ne várj – bizd reám, tán
magam felvilágosítom a legközelebbi jutalékot, – mert
csak Mathem. hanem nemi elmondandóimmal ny
pesti ülésre is keretnék tölmenni, s ime az
sor is (a math. megirtad) csak aron diligenciát
hozza melyet én talán soha sem fogok látni. –
szabad leggen egyet mondanom: miért surod te
arolást a népszerüsitőket? miért másik végső
füzében tüntesed vállalatidat, ugy hogy arok mi
read mordulnak? Nem vörös jegyzetben, hanem
nagy terjelmü fejtegetésben lehetne itt igazsá
folgáltatni. Vörös bélyegzést neveltél a főis
tanárát s legyvert annak a rossz akaratnaknak
tás különben a népszerüsités és olvasó közönsé
teremtése ugyszolván semmiből, tulajdonképe
a legpenzebb törekvés s legnagyobb méltányl
tunkkal kell hogy találkozzék, – ha mines alsóbbi
olvasó közönség, hol lesz seminarja a felsőbb fo
És igy hát csak az a baj, hogy a tudományt elébbr
és a már mások által elébbvittet terjesztők kö
tudnak nálunk különbséget tenni, – amazoka
minden más nemzetnél tanyják tudósoknak, –
emezeket irókanak, csak nálunk tanyják ösz
minden tudóstól irodáig extensivitását követelvén
s minden irót sőt firkászt tudósnak neverven, ki
s hiszen is. Itt a hiba. Mint egykor a Magy. Mús
tora tájain, Mursának neverte magát s pajtáját a legsil
csiborgó, ha tollat fogott s nyomva látta tulemenyét sk

Kér Georgy
Ezen tövis[illegible] nem: Rácz de:
Ez[illegible] (Kiss[illegible], nyomtatva)!

ama díjnak is mintegy felét csakugyan e
fogadtam; a másik felérül pedig esedere
ne tégy többé említést, hiszen szíves ajám
kiadal különben is koronként érdekelsz,
let én viszonzani nem tudok, ha kifizetn
megsértenélek, visszautasítanom lehetett
mert könyvet mindig örömmel vesek
s ez az egy az, melyet mint ajándékot
nulás nélkül nem csak elfogadok, ha
néha kérek is. A nyugtatványt egyébirá
mint az előfizetési 23 ft 40 kr-ra reducalt
ősfveget az előfizetői név- és címével,
rekesztve küldöm. – Függelékül jut eszembe
hogy ha tudnám kiher kellene Szent Kázm
ért is – melyet jókor tudattal miképp nem a
érik- folyamodni, bizony nem pirulnék ma
és főisk. könyvtárunk részéről kérelemre
vetemedni, – ilyesmiknek én magamis Comp
gyüjteményét birom, azon könyvtár sem nélk
közkeri, mely – panasz és dicsekvés nélkül
mondva – a maga e nemü kincsét liberalit
ajja meg az illető ekkel. – Az emlí könyv
kivonatos laistromát is türelmetlenül va
vissa, miután addig lépést nem tehetek m
ki nem mutatom ~~de~~ ott létezését a kérdé
Kéziratnak. – A Tanyairól kora egy példány

ra vonatkozó igényemet irással, – a dicsőült grófle-
velével, támogatnarom, melyben implicite ki van
fejezve e szándéka, melyben a halál meggátolta.
A fehér lovagról, ha felmehetek, szóval fogok
szintén nálad véleményezni. Debreceni könyv-
tárunk kéziratai laistromát elkészítem; épen teg-
nap kaptam deréki egy pár egyveleg foliant-kö-
tetet néhai Nagy Mihály özvegyétől ajándé-
dokban. Albumban vagyok vele a szatmári
történet iránt is, de szebb erőm nem fog
engedni versenyezni a várossal, melynek levél-
tárába ha egyszer a munka bemerül: lesz-e on-
nan feltámadási kimenetele valaha? Igyekszem
azonban mentekké tenni a tárgyat, s ha nem
sikerül, oka csak kegyességem. Lám ha közelb
volnánk egymáshoz, még talán a Történelmi
Bizottmány is nemi segélyt nyujthatna ilyes-
miben; azonban itt csak óvatos vigyázattal
lehet eljárni, még nincs több versenytárs mint
én és a város, – és ugy áll a dolog hogy a
város létannyit igénybevett mint én, de bizo-
nyost, én pedig félannyit mint a város de bi-
zonyost stb. – Debreczen város levéltárát is a
napokban fogom találi teljes kutatás alá venni.
Januarban 16 darab török irományt kaptam
ki a magány levéltárból, legnagyobb részt

Debreczen jun. 14 1855.

Mélyen tisztelt Barátom!

Csak néhány órányi időm hellett volna még, hogy egy, a 10ki acad. ülésben fölolvasandó nyelvészeti értekezésemet bevégezhessem s a már holnap Pestre érkezendő s így vele Hétfőn reggel mindenesetre találkorandó pincs Kern urnak átadhassam. De épen ezen néhány óra hiányzott polásperiodi szétvonatásaim körbe, - s talán tudhatod magadról, hogy urdog épen akkor halmozni a bajt nevetségességig bosszúságosan, mikor legkevésbé volna rá pűlsőj, stb. Elég, hogy elmaradt értekezésem, mely az én modorombon annak a tételnek volna igazolása, mely Uj Magy. Múz. 1855 XI. l. 552 áll: „a szóelemzés és nyelvhasonlítás -- legfölebb is prioritásban versenghetnek; -- a szerkezés csak burgalmi." Okvetlen föltűnődöm levelem nap mivolta, mert az elmaradt corollarium hiánn egészen csonkává is van az én szokásom szerint, és a jul. 14ki nyelv- és széptud. osztályülésben előre is helyet kérek s jelentek be nálad számára, mintán ugyhiszem hogy épen most és épen effele tájékozásokra különben is pűlsegünk van. - Addig is, könyörtelenül Te könyörtelen sipsely, szeretett, nemeslelkü Barátom! a csillagisme folytatásával, melytől a napokban igen elkedvetlenedtem. De már javul kedélyem.

Vámaru a birom. I. [illegible] Lörinc, egy [illegible] hivatal [illegible] ok) mera elöj irat 12 évig - ha nem kérésem, a [illegible] 13ig kiszolgáltatandó kezemnél, [illegible] [illegible] [illegible]

Decses küldeményeidet legnagyobb köszönettel vettem; fogok benne módot találni a (meghagyásod hoz képest teljesen supprimálandó) Ulitzkéz- cod. és 1854 ki MMuz. füzeteken némi jelét mutathassam hálámnak; — vettem a Debreczeni Codex iránti tudósítványt is, valamint Fury Györgyöt s a Hebraizáló etymologust; ez utóbbi is csak kicsi kijáró absolválva van általam, s most küldenem is vissza, hahogy eren mondott kicsiny nem hátrat tatná; minden esetre pedig rövid idön teendem Fusyt azonban szives köszönettel absolválva im küldöm, már csak azért is hogy Kern ur szivességére tárgyat találjon; mert ezen érdemes ei obor ifju izraelita kereskedö igen kész, hogy ha már szándékolt küldemenyemet korrád - idöbeli sikeréig s azért el-teési közvetlenében — nem általa küldöm is, de legalább küljek még is valamit, mit éi tegnap neki megigérven, im ez a genesise jelen kirtelenében és nagyszerüen minden tartalom nélkül összeirt levelem ö nagyon erösitette vagaskodásait s polgalat-készségét, és okajtotta bárminé értékösítését oly nagy ei országos férfival, a tudomány áldott föltenyével, milyent Semmed birunk és ö is hallomásból ismeri; azért ismételve kért hogy kacsak pár sorral is lássam el korrád viemöével. Elutasitsak-e s nem inkább beesüljük, kedvesen vegyük az ily jöindulatu csatlakozást? bátor vagyok azért öt pár barátságosan biztató keresztlevelü fuvarba ajánlani.

3

jánlani. Ö el fogná közelebb korni Csiplei Kornélyomi Hungaria Illustrasajat mely sem nekem sem Könyvtárunknak sem egész Debreczenben meg nincs, ha hegyeshedröl az Egyetem vagy Acad Könyvtárából kiadván benne repetitni pár hétig (azonban ess ismét bánom hogy ide irtam, mert hisz én is menendö vagyok Pestre az idén tán Oct. elsö felében ha nem elébb, s megtalálnom akkor. Ugy is csak levél huponvétre kell. — Vagy mesperem ugyanakkor Antiquariustól. —) — Minap elfeledém a kivánt Történelmi Tári kipróbálandó iránti nyugtát csatolni, pótlékul im most ide zárom. — Ismétlem: rövid napon fog menni academiai föolvasmányom julius-ra, — kép olyjó Dallagi vagy tán épen Hunfalvy barátunk s társunk hogy föolvasna, különben is a „Nyelvészetbe" van szánva, elsö czikkjeül oda tartozó munkálatomnak. Azután mondom közvetlen a Csillagisme folytatása veend utat korrád, esdekelvén megbocsátásodat halogatóra volnomnak; talán ezt ilyformán is lehet kimagyarázni, hogy épen azért nem lehet terminusomat megállnom, mert pándékom s jóakaratom minél elébb okajtaná tehetségemnél s a a lehetségnél tenni azt mit irányodban teendö vagyok, de ugy csoportosnak a bajok hogy csakugyan nem teljesülhet. Kérlek, légy hegyes ezen magyarázatot fogadni el, mert a dolog valóban igy áll. —

185

Ha academiai nagy gyülés és választás lesznek: tudom meggyül bajod s felhőd a tagválasztás ügyével – kivált mert évek óta mintegy megtorlás jött létre. Hadd legyen az én itteni figyeltetésem is némi tán éppe juttatás és könnyítésül: Zpolyi, Arany, Révész Z. Tompa, gr Mikó, Jókay, tán Paur, Gregus, Szabó Kár. Gyulai Ranold (vitztelesbe i igazg) Dartakovics (Ldo) – és külföldről Gabelenz, Stuhr, Stier! stb. – Iskolai turcistám Szilády Aron csakugyan kimegy a szünnapok két haván Stambulba nyelvbeni tökélyesedés végett, – munkába vett utlevelét már minden órán várjuk; csak örülök hogy ez igen jelessé válandó fiatal ember rejtett szikráját melengetém s íme majd lángolni fog stb.

A legközelebbi visszontalálkozásig forró szeretet és tisztelettel barátságos kegyeidbe ajánlott vagyok

híved

Lugossy József

186

Debreczen jul. 2. 1856.

Mélyen tisztelt, szeretett barátom!

Im ide csatolva küldöm Jörök József komám, tisztársam s tagtársunk által azon academiai értekezés öt első ivét, melynek fölolvastatására hivatalos tisztelettel is ez uttal megkérlek, még pedig a jul. 14ken tartandó szakülésben. Mi legyen ebben végczélom, majd az utolsó pár íven, melyet három nap mulva levélpostán mulhatlanul kezedhez juttatok, ki fog világlani; addig kérlek függeszd föl róla ítéletedet. Elküldöm pedig e küldhető íveket habár bevégzetlenül is részint hogy tettleg lefoglaljam magam számára a mondott nap óráját, részint hogy addig annak, ki fölolvasására vállalkozni szíves leend, módja legyen azt – bár nem nehéz olvasatu

satu s elég tiszta irás, magának többszöri v
gig tekintéssel folyvásti olvashatóságuvá tem
E felolvasásra részemről megkérni szüksége
nek láttam ugyanez alkalommali levelemb
Dallagi társunkat, mint már máskor is
irám, — egyébiránt méltóztassál az egész
dologgal belátásod s barásságod szerint
rendelkezni, mely czélból ime a te kezedh
küldöm, valamint pár nap mulva kiege
szitését is. Kinyomásra Hunfalvynk
Nyelvészetébe van szánva, bár némi te
kintetben az ö helyreigazitásával is
foglalkozik; berekesztéséből meg fogja
ö is látni miképp ugy igyekvém az egész
tartani hogy a személyek ugyan szerepel
nek itott benne, (bocsáss meg merészs
gemnek hogy Neveddel is élnem kelle az
elsö lapon) de az ügy nyerjen egyedül
általa; azonban józanon felvéve ama
rok sem veszitenek semmit. Most nem
irhatok többet — mert az alkalom szo:

rongat, — azzal busitani nem akarlak, hogy
a febr. Muzeumot még nem kaptuk. —
Néhány nap mulva ismét, s talán bö:
vebben. Magas becsü szeretetedbe, jó
indulatodba addig is zárkozik

hived L. Br.

NB. A vörös jegygyel berekesztett locusok egyedül
a Nyelvészetbeni kinyomásra valók s mint
látod nem az academiai fölolvasáshoz tar:
tornak. Ha lennil oly kegyes hogy te
is vennéd ónodat s pusztitnál vele, meg-
hálálnám.

187

Debreczen jul. 10. 1856.

Mélyen tisztelt barátom!

Im itt veszed az academiai felolvasás utolsó íveit, melyeket kérlek pillants át s ha durum és inconcinnum ötlik szemedbe, vagy mit bármiképp nem helyeselsz, egy irónnal fegyelmezd meg s ugy add át az általam is fölkért fölolvasónak, hogy gyarló irásomon akadék nélkül s kellő hangnyomattal menni kisé gyakorolhassa. Ezen fölolvasó, miután téged ilyesmivel terhelni nem merészkedhetém, s Hunfalvy urtól elég áldozat lesz ha azt közlönyébe fölvenni szives leend, mt Ballagi ur volna, – egyébiránt ismétlem: teljes rendelkezésedre bizom; csak egy ellen engedj meg ha óvást teszek: hogy frivol embernek ne kerüljön kezére, kit ki nem állhatok, miután a legkomolyabbakból is tréfát, elménczséget, arszlánságot üz. – Ha tetszik, supprimáld egészen s tedd félre vagy küldd vissza, mert im megértük azon

3

feljegyzésre méltó időből, melyben academico-
loni szabályok, a szegény vidéki tagok előtt is
vetlenek, bálványtodnak; s te arolat jobban t
kasod nálamnál; én csak a roppant nagy kü
tet látom, melyek közelebb egy vidéki társun
– nekem különben régi ellenfelem – ellen – s
jure? a modorérmondatik, emelnettek. — Én se
némi aggodalom nélkül bocsátom el ~~jegyzet~~ tölthrass
előjött mert az eleinte semmi egyéb mint a
tairt pár pontbani megigazitása s korán s
acad. értekezés akart lenni, mint magad is
láthatod, s letipráztás közben nőtte ki arra
magát; – másodszor, mert nem tudok cotere
hangulathor, s miért ne mondhatná pél
valaki, hogy az illetlen, academiai felolvas
kor szokatlan, praeceptori stb hangon van
irva, mily kifogást bármely bepeid ellen
hetni, ha t. i. merjük s nem szégyelljük; –
tekintélytől mint Széchenyi jó volt minden
dor, pedig ő, a modor fő sürgetője, volt épen le
tévőbb modoraiban. Szóval, ha veszed észr
hogy academiánk sorompói sem mentik tö
az embert hogy jó szándéka s bizony sok ig
sága figyelmeztetései brutalitással ne ta

találkozzanak, küldd vissza az egészet, mert kis
akkor nem is nyomtatni való, – majd kinyomas-
suk itt Debreczenben, hol ilyen is csak megjár
még. — Egyébiránt legkedvezőbb esetben sem re-
mélem hogy általa czélomat elérjem, mely is
kettős, u. m: „Hermesnek békebojátt
Kinyujtanom a versenyzők felett" (Karinthy)
és másodszor arra birni az academiát is, hogy
rövid szavazattal kimondja, mikép szócsaládosi
szeállitások behülését szivesen fogad, rejtett
üléseiben közlés és megvitatásra, revízió
nagyszótár-szerkesztője használatára, támoga-
tására. Ha egyébiránt ilyesmi csalugyan tör-
ténnék: megkösönöm ha az ülésből pár szót
tairda utján valamelyik ott levő barátunk
pl. a fölolvasó által tudósitasz, kard örvend-
jek az ügynek. A költséget köszönettel fogom
kordorni, megtéritni.

Közelmi fogják a bányászati régiségek, a könyv-
tárunkbeli kéziratok lajstroma, Phaidon folytatása,
s egy pár megjegyzés az academ. legujabb kiadványa.

A muzeumok ei, Érsekitől csomagár vettem el
laháza igen kedves soraival. Az utolsóval rendelkezé
sötre utasitottam, az elsőt engem illető részt valamint

beszerzi

arczképeidet köszönettel fogadtam; de jelentem hogy a
Muzeumokra nézve zavarban vagyunk. Krajnik u
nak nem jött Februar, Révész ur is mondja hogy se
itt sem szentesen nem kapta ugyanazt, ft. n. Hurly
urnak még eddig csak Januar jött (vagy tán nem
tanozik előfizetőkhöi többé? vagy más uton vett
s azt is irod, hogy Namény (Demjén) és Váraljá
(Széles) szóló füzeteket minap tévedésből hozzám
utasitottad; mi nem ugy van. Kérlek, ezen vide
burgó barátinkat elégitsd ki, nehogy megunatkozz
nak, – énis szivesen expediálnám, de quod fieri
test stb; – tőlem még semmit nem vehettek, ne
levén hozzám utasitva semmi. Igaz hogy Febr
Mart [illegible] füzetek kétszer jöttek meg a főisk. any
könyvtárnak, s ezeket n. Hurly prépost urnak
szolgáltathatom, de lám az egész ügy zavarban
s én sem tudom mit tegyek. —

Mit mondjak háradhori szives meghivásodra? A
lehet-e nekem Nőd kegyteljes parancsa ellen há
rura kelnem, mit tán minden más esetben tenné
Érdemetlenségem csak sulyosbitja föltétlenüli ön
adásom szükségét. Igenis, ha csakugyan fölmegyek,
ni fogom a kedves arczokat, hallani a fülemben m
is zengő, oly feledhetlenül jóleső hangokat. Addig
oraculumszerüleg felelek, commázd tetszésed sze

„TOLDYM·KEDVES·HÁZÁNÁL·CSAK·OLYKOR·MEGJELEN=
NI·NEM·NAGYBAN·ALKALMATLAN=
KODNI·AKAROK·"

örökre hived
Lugossy József

Februar pel. 10 1886

Lugossy

188

Toldynak: Pesti Napló 1886. Mart 10. 221–1804 sz. – Magyar Könyvészet 65. szám:
Szent Kázmérnak imádságos éneke a boldogságos szűz Máriához (Deseszegi irodalmi vénszeret)
1886. Pest; nyomatott Beimel József és Korma Vázulnál. N. 8rét 8 lap (Könyvkereskedés ugyán nem kap-
ható.) – Ha ezen jelentére találtam vezi csak, sok hányásvetés ugyán; de emlékszem másutt valahol
bővebben is volt ismertetve. Hitvány ság lehet, ha a te figyelmedet elkerülte, – spedig ugy mu-
tattatott fel valahol mint nyekvemlékel kiadatlan igaz gyöngye. Bosánat alkmatlanhodajomnak; vissahuzom.

189

Debreczen jul. 11. 1856

Mélyen tisztelt Barátom!

Tegnapi postával utnak indítottam Academiai
értekezésem hátralevő felét, melynek elsőbb
részét még Török József kedves komám
s tisztársam mult hetén kézbesitette.
Kisérő tegnapi levelemben még némi inga-
dozást fejeztem ki föl vagy föl nem olvas-
tatása iránt; ma azt határozottan kérem.
Alkalmat neá a Pesti Napló hozzánk ma
érkezett számában (jul. 9. 337) Tárczai
czikkely jegyzete ad, s látom ebből hogy az
eszme megért, s brutalismustól nincs mit
tartanom. Ha tetszik figyelmeztesd reá
a mlyos klnököt, s a Pesti Napló derék
kezelőit; im ott is ki van fejezve az enjim-
mel rokon ohajtás, bár sokkekintetben
másnemüleg. Dugát illető értekezését még

mi

mi viszkiek nem élnek, csak elég fon
elejei ismerjük. Tudom, mikép ez ösmeri ma
szeren mozog, arombon elvégre öszhejövünk
ha érdekünk. Az Academiának arczai is
emlékében állna a Szócsaládok öszhepedésén
pártolása alá venni, mert tudni kívánja a tu
ránk nyelvhasonlitási tárgyalagyag, mag
az eddigi egész academiai nyelvészeti eljárás
s mitsoda arom jelentő öntudatumban vonta
kárhoztatásba, miszerint szent nyelvünk
sem hullangyök, sem vegygyök, sem leány-
szó szorosan nem is tenstvérnyelv; - és külö
nösen dereng Hunfalvynk (Regulyi Pod
horszky már ~~tett~~ sintén az ő dambujá
erőszakik) mint minden jelesb tünemen
után hullogni kobozt hivatlan trombi
tások, upálybordók, már a készítendő
nagy Akadémiai szótárt egész becsét előre is
alányomták s nemzetünk előtti tekintet
nem kisebb vészhelyzetnek, hás még ha a
nagy munka bevégezve lesz! Mint fogva

majd hárgni; tudod egy szóval hogy kolump
nián egyoldalu tanitásunk; - minderünk
ügyen szükséges egy kis ellensulyozás az igazság é
részrehajlatlanság érdekében. Ide fogna tehát
nagy nézetem Hunfalvy Nyelvészetében (s ha ez
exspirálni talál Museumunkban fogna helyes
ésni -) megjelenendő kerek tőrzsökeim s közve
lebb Megyer crimii észleleimet. Moderem,
becsüpratolag többet mondani mint tüzetile
lástatom, vagyis inkább mindenütt hol meg
zésre vagy megvonásra mértékkel utfélen kér
találhozom - kicsapongani, tegyen megengé
ve nekem. mely mondat apologiájául némileg
a csillagismei közleménynek is itt e fél abtak
mányali megérintése. Azért lelkemre kötöm
a közös ügyet, kérvén bőles elintézésére.

Érkemenen kívül volna megemlékező
lelkes nőknek csókolomkeresit, tegnapi
levelemben meghivásuk tegyére megfelel
tem. Éj boldogúl és pereső legkisebb
de leghivebb tisztelődet

Pesten 1862 Febr 6.

Gyarmathi

ne bántsa a populariszálókat, meg az irodalom bárminé
csak jóakaratuk tegyenek- munkáikat.

Tekintetes nt.
Solely Ferencz m. acad.
titkár, m. hir. egyetemi könyvtár
igazgató urnak stb stb
Pesten
Dérmentve
Hormautra 12 sz

190

Debreczen jul. 21. 856.

Mélyen tisztelt barátom!

És te még azzal is tetézted irántami kegyeidet, hogy jószándékban erős, különben pedig gyarló munkácskámat magad – mit én kérni sem mertem – fölolvasni, s ez által annak valódi diszt kölcsönözni méltóztattál! Azután meg, gondjaid ezerjei közt azon gyöngéd indulatu fáradságot is veved magadnak, hogy engem a tény megtörténtéről, s a nem kedvezőtlen fogadtatásról értesiteni szivesked-tél igen kedvesen vett – mélyen tisztelt Nőd kedves nevével is becsesbitett – leveledben, az egyetlenegy tudósitásban, mit értekezésem felolvastatásáról Cs. A. ur P. Naplói referádáján kivül ez óráig veheték. Nekem e sok rendbeli jóságodat megköszönni nincs erőm, szavam, pedig jelen soraimat – alig levén most gondjaim között más egyéb irni valóm – épen ennek megköszönése végett nyitám meg, de érzem hogy e köszönetnek szavakbani kifejezésétől elállásom az, mi legjobban megközeliti azt, mit érted most ismét megujulva kell lelkemben táplálnom: néma hálámat.

Nem csodálnom, csak fájlalnom kell azt hogy mint irod nem értesz egyet velem mindenekben. Ezért neverém gyarlónak imént ez értekezést, mert bizonyára az ott mondottak igazságáról, ésigy ha dolgozatom nem gyarló és ügyetlen, a te mindenekben

denekbeni keretfogásodról, erős hitet tápláltam.
Bizonyosan tehát kifejezési ügyetlenségem az, mi
a lélkemben élő képek hü visszaadásától messema
radván, eszközlé hogy ne legyek mindenekben u
mint akarám, felfogható. És még egy körülmény
van, minek ezt egyrészben tulajdonithatom; az
hogy a nyelvhasonlitási tulüzöttség már darab
óta erkölcsi nyomást gyakorolván a nyelvészked
működések minden egyéb ágai fölött, nekem
kisé visszont tuloznom kellett a nagyon megh
borított egyensuly helyreállitására s a mérő
penyő felbicczentésére. Ez, és meg az is, hogy m
dent egy lehhel elmondani sem nem birtam s
nem akartam, okozhatja Lückenhaftigkeiton
s igy még sokaknak, miknek valósága felől
kereskedhetném, csak oly móddali érintését, hog
irántok sok kétely maradhat fen. Azonban a
még sem hittem, hogy ugy fogattassék fel ér
kerésem, mint azt Cs. A. ur fölfogta, s azon
gravamenek kelhessenek iránta, miket én ép
elháritani igyekeztem, sőt világosan is kifejez
Én nem alá de fölé rendelém a szócsaládalak
tásnak a nyelvhasonlitást, csak időrendben –
is csak félszeg körülményeink miatt – rendelt
utána, mire tisztán emlékezhetel; – vallomása

között pedig világosan kimondám, hogy a terjelmesb
nyelvismeret segélye a nemzeti telken belőli render:
kedésnek, sőt hogy minden házi renderkedésünk
egyetemes nyelvi magasb nézpontok revisiója alá
tartoznak – mi alatt mi más volna értve mint
a nyelvhasonlitás. De most én a nyomott belső
renderésnek valék ügyvéde s nem lehete minden
satisfactiót részletesen a másik mellett is, mely
kedvező ügyállásánál fogva most rám nem
szorult, megtennem, – bár köztünk legyen mond:
va a finn nyelvek rokonsági szolgálatától én is
bizony törzseinkre is sok segélyt remélek és tudok
is, – de hiában! most ez uttal csak a gyökök
engedhetém át, mig a szelencze ismét elegyenke:
dik. Azt pedig én tagadnám-e, én ki legtöbb él:
veretemet s tanulságomat épen a különböző
nyelveken átvonuló s nyelvünkre is minduntalan
világosságot árasztó logicai fonal vizsgálgatása:
ban találtam, én tagadnám-e mondom azt, hogy
a nyelvek – s főleg a rokonok – egymást kölcsö:
nösen segélik, s tehát a családrenderőt is gyá:
molitják. Mindezen megrovások azomban hiszem
és megfoghatom hogy Cs. A. ur egyetlen futé:
kony hallásából eredhetnek; de már azt meg nem
foghatom hogy én ellentétbe helyezném a két irányt,
ki épen azért zsörtölök és bosszankodom, mert a kettő:
nek

3

nele egy czélra törekvését fölfogni oly kevesen
tudják! Ő ki Cs. A. ur velakiéját olvassa a
hinné hogy én egy málhemnyivel is kisebb
finnista-faló vagyok mint Nagy János va
-sit venia verbo- Professor Szilaggi Jerener
Sajnálom e mocsárba vonatásomat. Hunfaly
urnak azonban épen most megírám, hogy
ő sem lát egyebet értekezésemben mint Cs.
ur, neveretesen a nyelvhasonlitásnak illet
kes térérőli letaszitását – holott én épen a
által akarom tisztelését biztositottnak lá
hogy bizonytalan sőt kiöltött érvények neki tu
lajdonitásával hitelét ne kockáztassuk —,
ő is ellenséget s nem a legistább barátot ve
még bennem föl is ismerni: ugy értekezéseme
föl ne vegye, ser esetben erősen tiltakoztam
fölvétele ellen, mig talán magamat jobban
és ferencsésebben ki nem magyarázom.

Im elhagy a papir, – s még csak art iron
ide, hogy Pestre alighn mehetek hétfvánig, s
gyelnek is korrád üres marokkal menni, pedig
most még semmit nem kiépitettem, mert én
mint tudod nem annyira rest mint neherke
dolgozó vagyok stb. — No de az idő elhoz m
dent – s hat nem 1856, lesz 1857 ha élünk s le
még vasut is et cetera. Most trigorosumink folyt

Legigazabb leghivebb tisztelettel
kis barátod

Veta aug. 2. 1856.
Vol. — 15.

Debreczen jul. 28. 1856.

141

Mélyen tisztelt barátom!

Nem állom meg, hogy kedves soraidra rögtön melegében ne feleljek – ha már egy vársban s öröl ermecseiben nem élhetünk; mi csak ugy esketett volna meg, ha vagy bányabeli jogszerü tulajdonom szentségéberi nyulaitól az atyaistodó kormány megkimélett volna, mely esetben, nemi szerény birtosiságával birom napi elélhetésemmel, Pestre való költözendő gondolatomban, – vagy pedig ugy, ha az academiának olynemü munkálatokban lett volna hiltsége emberre, melyek nélkül nyelvtudnak nincs tudományi jövendője, s melyek hogy miből állanak, mily teendőket foglalnak be, s miképen megkivántandóak? talán egyedül én tudom, s a mindenfelőli jelenségekből itélve, ereknek honjában is egyedül birom, annál levesebé jutott csak eszébe is valakinek bennök, mina én évek óta tépem, rendszeres buvárlatokat tennie. No kedves tisztelt vezérem barátom! mindig csak szerény kedvesén osztozol s közelebbi levelesben is ugyan megleczéz; ime a fentebbi nyilatkozatomban egy óriási zöme a szerénytelenségnek, mely tiszteretesen nyomja le minden eddig megrovott szerénységemet, s mely egy par esztendőig legalább is kiszolgáló előlegrés lehes arra, hogy emerenc most nagyban kiontott igenyességen rovására ismét visszavonuljak a tényegemben állo igénytelenségbe, de igaráu annyira is megerőlteném most magamat erem feszitetek is megsokalandó, de reám nézve plane abnormis – és pedig fájdalom! nagyon is igaz – vallomásban, hogy évekig kell utána pihennem. – Sötheire mindenesetre örökké bepanaszlodtam idéren lumpichs soraiért, melynek csak az a kis tökéletlensége van, hogy a bescheiden szó helyi vocatióval van hasnálva, s igy, mint nap minden kézmonás egy arczáról rettenetes igazság, más arczáról rettenetes valótlanság. Egyébiránt reszéljent csak egy kisé: biróny beszállhatod, hogy sajnos bajainknak tudományunk s irodalmunk terén egyik fő; ha nem legfőbb kutforrása épen a szerénytelenség

3

lenség, sit venia verbo, semselenség; a napi sajtóban is amar arma-
szend arcátlanság, melynek legfőbb képviselője aron pár lap melyet ha
nem neveretek is, tudhatod; aron alávaló, ínyes fejű, nagylapú elbirottság,
mely sohas mondó, sem igazat sem legyelest nem ismerő, tárkelany és ar erőlési
erőt melyen sérő apodicticitas, melyet bírolani nem pirulnat a tárgybani
legliseb ismeret és valójárassa nélkül s arok ellenében, kinek sarult dij-
jár megoldani nem volnának méltok ar ily fakerek, s remélhetsen bitasagulas
malitia naplagos füsevével tolendösitik. Nem épen aron bévenzet értem-
talán még itt is függetlibül vitpatterek szerénytelenségemben – ki jóminap,
mikor bennem a te tudóbat verte, a legszemelenebb hanyag előterjesztés
mellett abban merőfledtes nelem kecrkési adni, hogy mi vissi előbbre a tud-
mány, s illik-e nekem egy egész országi törvényszéki dolgozatommal kisem-
komolyságából. nem is ama legközelebbi tiradói referensemes, ki már ugy
sokhal simálkodóban de szintoly tudatlanul ülé felettem a birói szeket, a
nélkül hogy csak annyira is el volna eresztve a legyelemben, hogy art ha-
nak, mikep a vél családrokonságának erősítésére fölhorott putare és ent-
Scheiden párhuramok tárvelről sem hasonlító nyelvkincs, hanem egyenes
nyelvkészet tan, s a hasonlító ar volna, ha nekem tetszett volna wälh
és Wille-t korni föl, mint vál és vél arongyölni vohmaitz – nem arapán
ereket érem tehát, hanem minden oldalan és buta gázolót, kinek
mocskos rugalásiban neked is – Neked, ki humytod előtt Pantheonba
töltöril, s kis frevelhaft terekkel érinteni szentségtörés! – oly gyalázat
kelle részesülnöd. És ám hagyján ar egyénekkel, de mily iszonyu ka-
tchony dolgok ereit fegény nemzetünk igaz fejlődésére, tudományos ki-
zetünk más nemzetek közti kivivására, – valóságos corruptio es dem
valisatio eplörei a közvélemény gyermekded alakulására. Nem, barát
élsen a legyelet és perénység a magol tisztes örök értelmöllben, s undok
megvetés a perényelen butaságnak! ez egyelen dolog talán ar, miben
valódi fanaticus vagyok, mert ar lenni akarok, s tudom miért vagyok
Értekerésem s mindaron parazytság mit olyakor tehetek igenis, gyarlo, al
vonom en is. Ha láthathatnám veled a mi sokhor elt és lovt és világit bennem
helyesebbül, ám legyen relativ kifejérésemet. Nehéz, lassu dolgozó vagyok
s távulról sem érem föl előadásomban art mit érzek. Gyarló vagyok az ek
ménytéphez mehez illőről, gyarló tollam ahoz képest a mit belkomból te
nyomni, daguerreotypicalni szeretnek. S hogyan nem volna gyar
értekerésem, mely irány-értekerés akart lenni, s mégis annak t
rubról sem ismerszett föl; tartalma örőligar és fülsteges igar, s m

z. Dumjia idomán ur és t. Sallos Gábor ur részéről fonnak hozzánk tanácsi tanácsnoki; azellen, ne kitűl magukhoz nálok inc. tul ragyogni az ki fele rejtsen... — Bátorkodom ek urnak tudtára adni, hogy a Kisfaludy Társaság ur. Szigligetiben ... Bánffy ...

192

Debreczen Oct. 15. 1856.

Mélyen tisztelt Barátom!

Ámbár befelelési késedelmem napnál világosb: ezuttal mégis önmagam előtt mentve vagyok; ohajtom, hogy mentve legyek előtted is Nemes szivü Barátom! s im e következő sorok arra szolgáljanak.

Gyöngéd gondoskodásodat tartalmazó leveled igaz hogy Augustusban kelt, de én azt csak September közepén vettem vándorlásaim miatt Felsőbányán, hol azt reám várakozva találtam. September 24 kén indulandó valék s valóban el is indultam s meg is érkeztem 28kán Debreczenbe; ugyde ugyanazon becses leveled igéré Karinczy G. ral együtt nálunk leendő átutazásodat; tehetél-e jobbat, mint téged személyes találkozásra várni? és vártam vártam mind ez óráig – hiában vártam! annyira vártam, hogy ha ezt nem várom, bizonyára Oct. 6kára Pestre valék menendő, rég igért közlésemet Kereks fellengős Mathesisi alapvetéséről az academiában megteendő; még 4 kén is vártalak, hogy együtt föl-megyünk. Eltelt ez is, de én még is vártalak, talán elkésettet, talán megakadályozattat stb. Most immár tudom hogy nincs többé mit várnalak, mert erőta Pesten kell lenned, Debreczent csakugyan kikerülve. Mi ha fáj is, oly sok évi várás után: de semminemü

jegyzeteket tehetnék, de azokat most minime curo; csak egy az, mit nem tagadhatok meg magamtól; ezt befogom küldeni hivatalosan kezedhez, s esdeklem, pártold és pártoltasd. „Az egyszerüsitett C mellé vegyétek föl, vegye föl az academia a Codexirodalmi L (cs)-is. Többet a világért sem! de ezt el ne hagyjátok a világért sem! Egyedül ez lesz a bizottmány iszonyu bünének „miszerint a betüegyszerüsitésről örökre mondatta le az academiát" expiálása, máskülönben mennyen és földön nem fog bocsánatot nyerni; igy cum honore vissza is vonulhat emlitettem káromlásától, s nem enged minket is kárhozatba sülyedni. Veszed-e észre hogy ezzel meg van mentve az egész ügy? meg, a te C-d is, meg az egyszerüsités jövendője, meg a bizottmány becsülete is? És pedig épen ebben van az ártatlan strategia hogy csupán ez egyet kérezzessük be, mely mellett, mint csaknem sajátunk mellett, különben is elég plausibilis allegatát szólhatnak, – egyszóval mind az mi ajánlja a betüegyszerüsitést ugy szól mellette, hogy ha ezuttal eszélyesen csak őrcá szoritkozunk, elfogadható lesz, – és mindaz, mi ellenjavaslólag áll az egyszerüsités ellen, ez egyetlenegyben pacificálni fog; – s ha e csin ezuttal el lesz követve – faxint Dii! – ne feltsd aztán a betüegyszerüsités ügyét! Maga a te C-dnek fölvétele felszeg és gávasos lesz e nélkül. Értesz te engem tisztelt barátom! izgass e részben, de csak a jóakaratuaknak s nem egész publicitással. L c, [redacted] L e.

Legendariumunkat illetőleg két kérdésedet feledém befelelni. Első: be lehet-e köttetni? Ha legkevesb körülvágatása sem történnék s ha a te müértő gondod fogna rcá kereskedve ügyelni: csak nagy köszönettel (illetőleg a költség megtéritésével) vehetnők; én debreczeni mesterekkel nem bátorkodtam hozzá fogatni. Más hogy a terminusról elkésett. Már csak méltóztassál használni, még czélodat éred vele; szerencsémnek tartom azt mondhatni, hogy mivel a késés sulyát magamra vehetem, azt örömmel hordozom el.

Végre Pestről kimaradásomért fenyitesz érzékenyen. Ki tudja, én nem vagyok épen kalandtól idegen ember, s fajomnak ismerem híres Istókunkat, ki bekalkanni szerete, s igy meglehet, csak daczból is bekukkanok ha egy szép reggelen kedvem erre kedik egy jót egy becsest légzem, Pestre. De kérlek, ne tedd az én lehetőségemet vagy nem lehetőségemet még csak tréfából is függésbe a te debreczenbeni megjelenhetésedbel. Sok balsors sok csalatkozás ért ez életben, de azon kegyetlenséget engedd nem hinnem rólad, hogy még büntetésül is azt tenned velem, hogy körültünk, nálunk járnak együgyü Penatesemet ne föltétlenül magadéinak tekintsed. Tudod-e mit követnél el velem? Halálos megsértést? nem, ehez kicsiny és erős vagyok; hanem halálos meghomoritást, ehez elég nagy és elég gyönge vagyok; s nem is szólok e hurból többet, – hanem a vidámabb oldalról fogván föl a dolgot: hej, barátom! Debreczen nem Pest ám, s ha én soha hozzád nem szállnék is, mire pedig már ünnepélyes oraculumi zálogszót birsz tőlem, még sem szabadt volna neked hasonlót tenni, már csak azért sem, mert Pest nem Debreczen. Hahogy két három izben füstté nem vált volna már reményem s biztatásod ily szünnek

hazam, kövei is megtanultak várni téged, s igy adhg is még én megérkezném, vagyha lábam kitörve meg nem érkezhetnem is, eggügyü de határtalan rendelkezésed alá eső hajlékom s mindenem a tied. Most már igazán vége a papirnak, pedig eleiztem régi bötüeskéimet. Azen Sáz mitva hogy mindenüben mindenesről meg-és kérteltek, csakhamar fizik angaljo zöldi, vagyok hivod L. Sz. –

pokoni megörvendeztetés iránt, ugy egy tapot sem mennék innen hazulról s naprul napra várnám leszém érkezésed; de a te jövetelid is csak olyak kotlak lenni miat az engimek s igy csak annyit ihatok, hogy mikelyest bizonyos lész Debreczenbe jöttöd felől, ory két sort Debreczenbe, ott nem létem esetére utánam utasitandót Hányára s én előtermek parancsodon; de másként is éjel és nappal, bodog vagy hűlogtalan időben, már

szemrehányásra, vitatkozásra feljogosultnak nem érezhe
magamat; csupán arra hogy te is fogadd el mentségé
mül ezt, miután September közepén állván tudósításod
vételéről, méltán reménlhetem, hogy bármint repülendő"
soraimnál előbb foghatlak személyesen üdvözölhetni.
A sors, szokása szerint itt is kijátszott, s nekem meg
kell adnom magamat. Most feledd tehát, és csak egy
pontjára bízvalmas körlésednek; egyebekről majd érte
lekezünk Pesten, szánéhoman, ha nagy gáz nem jő
közbe, Dec. 1jére folmenni és sort fogni az arany napi
mask-természettudományi acad. ülésben, miután már
a közelen előző" szakaszát kirlapokból másod által
lefoglalmat olvasám.

Jeius az övéinek takot készít ott fent: ezt teszi
irányomban a te végtelenül jóságod. A megemlített sine
cura, amin is mert te ilyennek jellemzed, nemde épen a
munki ururag és paradisum nugulmára emlékeztet? De
a paradisagos földi pályát le kell járnunk itt a siralom-
völgyben, kire mi van szabva, s a napok fonalát önke-
vüleg metszeni el, nem lehet. Im beállott az év mig
varám a véleli érkezhetést, megkezdtem tanévi okta
tásimat, nem figyelmeztetém lehető megüresedésről
illetőimet, s ehat legalább e hivatalban nem is hag
hatom debrecreni helyzetemet. Gondolom, hogy nem
is vágyni cseréről van szó; ámbár e részben becsese
soraid egészen kalgatnak; de hát ugy bizonnyal meg
fogjuk beszélhetni a dolgot együtt Decemberben, ezig
nekem most elég ennyit nyilvánítnom: tavaszra vagy

ezzendő ilyenkora nem csak lehetőnek vélem ma-
gamra nézve, ha bölcseséged ugy intézendi s jósá-
god megmarad jelen nézetei mellett, a Debrecenből
végkép leendő kiváltozást, sőt mivel Pesttől rosta-
lag élsembe uj erőt és vitalitást remélek, igazán
szivemből is óhajtom. Hagyd halgassam el most fő"
indokaimat; tudhatod magad, milyen arok karám
és intézetünk iránti buzgalmamon kivül a te fe-
lelősségedhez gyötrelmek, de szerény nagy lelkek
untatni ismerősökkel nem akarom. Sokan fogják
csodálni válaszodat, de én nem tehetem át ma-
gamat ő belejök hogy ars érzéről mit én; az ő mértékök
csak a fizetés foka, melyet én csak mellesleges nek nézek,
mihelyt az első" szükségek fedezvék. Ha bányáinkat romlás
nem fenyegetné folytonban, feltétlenül feledtek, sőt ott vol-
nék immár Pesten. Egy – nagyon minimumra kellvén szá-
mítani a jövendő" sötét volta miatt — 200 ftnál többre nem
tehetem az én segélypénzt, – s nem elég-e ez ama 400–
500 levéltárnoki fizetés mellett? de csak is ezzel. Im ez okon
kell nekem is hozzávagadnom némi bizonyos jövedelmekre.
És még van egy megjegyzésem. Ürmülök, gyengülök, sőlyos
a fölhelés is nekeren esik, – egy igénytelen hü nő kínnyát
ki tudja pestre már nem csupa nyomor vinnék-e, s
romjaimat – milyen 1840 óta vagyok. Ezért sem tehet
elly igen vőjülnöm: talán csalatkoznál s csalatkozások
bennem. Pedig bek fivesen segítnék Lucrecinának is,
és talán nem sikerednék nül; – sorsának jövendőjét rejtel-
mes szavaid előtten feltalmassá tesik. Ez nagy calamitás volna.

Debreczen nov. 24. 1836.

Kedvem tiszteli Barátom! 193

Nem tudom, vetted-e mult hóban lett néhány sorom-
mat, melyek hozzád, mint Pestre régi megtérőhez
voltak intézve, holott később tátam nem kis
lapi nyilatkozatából, hogy az nem történt; nem
tudom továbbá, vajon barátséred immár meg-
jött-e; – nem tudom végeredre, visszatért-e vidéki
körutad épen segédségben szeretett Tiednek, vissza-
adott-e, nemzeti tartozása szerint, fővárosunknak,
díszét, irodalmi szemfényét; mert szabad legyen ne-
tem a jóllal végét mindvégig csakis ekként tisztelhe-
lek, – én ismer némi hatványainál nagyobb önhiúság
bevallom s reá büszke vagyok. – De bár nem
tudom tehát, vetted-e vagy nem soraimat: mégis
közelebb érzem magamat, nyiltag terhelnelek, fő-
leg arén, mert arra sorokban tett igéretemnek
in hütelen, ismét be nem válthatom, s arén
illem, tisztelet és rend követelik, hogy e be nem
válthatásról legalább időjén értesítselek, s tehát
levelemmel újra megkeresselek, habár ez csak
üres volna is a valódi oly kedves érintkezés
kínaszakadására. Arra igéretet tettem ugyanis
közelebb titkári terembe, hogy decemberi
ülésre felvisem még egyszer Kerekes árnyát,
ismeretes" az ő fellengős Markesisi alakjait, s

Debreczen 24 nov. 1836.

Kedvem tiszteli Barátom!

Nem tudom, vetted-e mult hóban lett néhány sorom-
mat, melyek hozzád, mint Pestre régi megtérőhez
voltak intézve, holott később tátam nem kis
lapi nyilatkozatából, hogy az nem történt; nem
tudom továbbá, vajon barátséred immár meg-
jött-e; – nem tudom végeredre, visszatért-e vidéki
körutad épen segédségben szeretett Tiednek, vissza-
adott-e, nemzeti tartozása szerint, fővárosunknak,
díszét, irodalmi szemfényét; mert szabad legyen ne-
tem a jóllal végét mindvégig csakis ekként tisztelhe-
lek, – én ismer némi hatványainál nagyobb önhiúság
bevallom s reá büszke vagyok. – De bár nem
tudom tehát, vetted-e vagy nem soraimat: mégis
közelebb érzem magamat, nyiltag terhelnelek, fő-
leg arén, mert arra sorokban tett igéretemnek
in hütelen, ismét be nem válthatom, s arén
illem, tisztelet és rend követelik, hogy e be nem
válthatásról legalább időjén értesítselek, s tehát
levelemmel újra megkeresselek, habár ez csak
üres volna is a valódi oly kedves érintkezés
kínaszakadására. Arra igéretet tettem ugyanis
közelebb titkári terembe, hogy decemberi
ülésre felvisem még egyszer Kerekes árnyát,
ismeretes" az ő fellengős Markesisi alakjait, s

Kérem Ön

A vadász is tán már csak magam. Kerem Ön

miről örvend a magyarról szóló minden
Már csak erén is fenemén terhe egy részét
testvér-barátságosan, csalnagy 6 trem hoz
megemlítsem. De magam is gyenge leven,
vagy legalább magam előtt olyannak tetszve
nagyfelelősségü fenetében ujhivatalt akkor
midőn „candidat tandemi barba cabet" ne
vagyok vállalni képes. stb. Mind erekről tehe
folunk Decemberben ha élünk és ha lehet

Egy kérelmem van: Academiai irányi
kerjem küldjön lenyomatot is kap. A példány
kat én lehoznom vagy lehozom. Mikor tapa
azon fáradságot venni magadnak, hogy ne
hozassam én le a pesten maradni kellőket,
várt hogy foglalj le belőle a magad s magadon
számára annyit a mennyit fürtségleszt. Ma
Acad. Univers. Museum, Cs. K. Kiad. Bolter, Nagy Lo
Stier stb. stb. kedvetlenül e csekélységgel, s ne s
ráld felgyenzni hogy én ne ismételjem. Kunfal
urat vélem kérd meg nevemben hogy példán
minden perkeptőségnél mulhatlanul küldjön
Emberelen és gyönyörködtelen vagyok nemde? Ugy h
magam igazíthatom fölmenvén e csekélységgel.

Szabadra még egyszer és utolsóra felej és
Deményi UM Muzeumnak 1836 kecses figyelmes
kívánom? tugolódnak mert egész kis kör olvasna

A vélem találkozásig megbecsülhetle
szeretetbe zárt

hived

e végre szót kérem az Academiában tölt-
ér az, mit most vecantálnom kellett, me-
vajmi sokszor ember tervez, Isten végez! B-
szinte gyengélkedő állapotom, részint hivatal-
s száz egyéb körülmények megváltoztatták m-
havi cámbiatiómat s így nem mehetek fel
pedig nem hiúsítanám, nem az előadási csak s-
és nem irásbeli kezdett, jólleher aztán irás-
fogalmam volna az Értesítő számára. M-
tevén tehát eren hivatalos visszavonásomat
szeretettel kérlek, ne légyen abból bántódás
s főleg előtted ily sokféle változékonyságért n-
rovatásom; magad tudod, mit mindent szándék
nánk jóakaratunkban, ha aztán időt is kedvez
volnával kellünk végtelen. — De miben ez
vitfavenom, helyette 15re vagyok fölmenend
de már igérni nem merem, csak bizom, s
még tán hamarébb teljesül. Nyelvészeti előad
akarnék ismét fölolvasni, s már most bizom
nem a Magyar Nyelvészet számára kanem
Értesítőnek; a kacérság ugyan megesett
ez uttal ártatlan értekezésemnek, mely a M
vészetben csak irgalmatlanul kettődön kette
vágva foghata helyet. És ugy lehet, hogy 15-
fogva ott maradok az ujévi math. osztálygyű
sig is; de ízonyu nagy baj hogy az ülésrend
eleve nem tudhatjuk, ez nekünk szegény m
vidéktiek igen jöll esnék, pélhul ha tudnám
jövő januar 5 és 12 math ci nyelvtud ülés te
jóelőre ugy intézkednem dolgaimat hogy mi

kettőt bevárjam s így a boldog Isten egész egy
hónapot töltsek! Kár-e ért egyszer ugy-e ez
nem volna tulságos luxus szegény szompiző lé-
lekennek? Még felolvasásom tárgyát is megsugom.
Ma vesrem a Sajtó 27ki számában Börsa jó-
kellü fellengréseit. Engel valóban legintább érére
találá a dologat, de nem megbocsáthatlan e leg-
nagyobb vétkben Bucsor is, nem jeles e sokatkban
Fábián is stb de ha magnum ingeniumokkal leve-
ügyem szabad mondanom hogy mixturra elemen-
tis-jölnek is kell lenni, im mindenkinek van
ily minden tisztességességgel érzett trücsöl, — im
nézd Engelt is Börsa után és mosolygod: „Eszé-
dünk alapja az Ö névmás sert Isten adta." Való-
ban középszerüségemet csak azért van okom bé-
tüni, mert ugy talán ennek köszönhetem ama
mixtura (ez egy tekintetben! csak nyelvnyomozási
tekintetben!) szintén elmaradát tőlem. Mosolygok,
s azt mondod: „ehen a mixtura, mert azt hiszi, mint
Deákom némely boldog kabosa, hogy ő épen kiveivel a
mixtum alól." Nos hát hiszi épen azt akarnám köze-
lebb egy rövid értekezésben kisérletre tenni. Ugy
látom hogy érni kezd az idő arra, hogy a nyelvek
s nyelvünk eredetéről kedvenc gondolatimat elő-
adjam, talán már elhordhatók lesznek. stb.

De én Bodnékem csak másról beszélek, ugy-e,
s ravasnul kerülöm közelmeimet: a bányászkövé-
nyeket, a megyert, a kéziratok kaistromát, a Va-
linerajdákat s mindenek felett a csillagászmi mutatvány
folytatását, melyet a Nyelvészet tudománynak szeretett

s ki sem javitotta. Nem, bizony, kegyelettel tisztelt
Barátom! nem ravaszkodás; sőt kötelmekként állnak
előttem mindarok és többek; de mit tegyek ha
ezt és azt igy és ugy ekkorra vagy akkorra épen
nem teljesithetek bé. Például a Jbányai bá-
nyász codexet meg akarom illustrálni az ottani
bányászat történetével s ehez az adatokat
még most várom Öcsémtől; Phaëthonék ket-
té törésével büntetnem kell legalább is még
fél vagy egy évig azon impudentiát, mely oly
módon mert nyomozási tárgyhoz szólni, mint
ehez szóltak, a nélkül hogy félhetnének a kö-
vélemény roszalásától. Lehet hogy Phaethono-
ból is – mert higyed, ezzel neked tartozom hála
fejében is vallomásul, hogy ez becsületes arató
nyomozás s nem holmi agyrémek – egy academ-
előadást kerekitek, s ugy adom Museumodnak
eltérve talán az eddigi – nem nekünk való, er-
ticisticus-réfletergetéstől. stb. – Minden ese-
pedig mint mondám, ha már dec. 1jére nem
de jelen reményemhez képest 15re fölviszem
magát saját bünö; bőrömet szined elé, s
alaádom magamat dorgálo ~~sidnak~~ vesszőnek,
melytől én is megvallom megérdemlem a
„jeles huszonöt botot" mint egy mult századi
nyomtatvány kifejezi, ha egyébért nem, legalab-
e csunya hanyag levélért is, de melyre min-
sok egyéb dolgaimra is az egyiptomi ebek
nil-ivási mentsége illik.

Igaz tisztelet – határtalan szeretettel
vén

hived

L. Ks.

Alázatosan kérlek a mellékelt levél Hunfalvy urhoz átkü-dejére egy bedellyt!

Enyege?

194

Kit tiszteljek e könyvel fel,
és kinek méltóságos
neve s oltalmának
x) enyegéje alá ajánljam?

+) ernyeje?

Köszötte velem Lugossy
e helyet dec. 1886.

195

Debreczen dec. 11. 1856.

Mélyen tisztelt barátom!

Kolnap kell vala indulnom, ha vágyam s szándokomhoz képest 15 kre ott akarék lenni a rég ohajtott Pesten, – s ime ... ismét kimaradok. Mit is azért kell tudatnom sziveskedő barátságoddal, mert némileg ülési előadásra is bejelentettem magamat, holott ez is már most magammal együtt elkésett. Nem valék képes legyőzni akadályimat s ugy rakni öffze, ugy fejezni be itthoni dolgaimat, hogy teljesíthessem igéretemet. Inkább nem is igérem többé, hanem ha lehet elindulok a jövő héten, ha pedig nem lehet, ki vallja annak kárát, hanemha én magam, mit sajnosan érzek. De azt is bevallom, hogy nagyszivü ajánlatod nem csekély zavarba hoz, hogy miként kellessen és lehessen nekem nálad, nem élve hanem visszaélve ily téli időben nemes vendégszeretetéddel, alkalmatlankodnom. A vidék minden félszegségeit, fonákságait, elmaradásait nagy bundámmal, s derütlen, társaságtalan mogorvaságát hurczolván vén egyéniségemmel, hogyan lehessek méltó vendég Uri háradnál, sehogy sem

nulem megfogni és sehogy sem vaggol kép
magamat reá capacitálni, bár tárva áll el
tem megbecsülhetlen jóságod nyilt könyve,
de minél magasbra tudom azt hálával mélta
lani, annál inkább nógyüve érzi magát
szerüségem, értemetlenségem. Hagyjon! enyi
meg nekem ha rá birhatom bennem azt a
mi akaratos, és engedj meg szintén ha
rá nem birhatom; ime egész idaig, e sz
les korlátoltig terjesztem ki becses jóságod
s abban veretett határtalan birodalmámat. A
már rég megmondtam, hogy Pest e részben
egészen más mint bármely vidéki helyün
s előttem nagy valmerüségnek látszik ist
gány jólevőnket terhelni a szállásolás er
apró tűrhetlenkedéseivel, bajaival. S ha me
aron felül az egészség is hajlatoró, gyenge
nagyan nem leszámithatlan felelősség fek
e aron, hi némi kárpótlásul a páratlan
szives jóságért, még csak türhető vidámság
szenvedhető kedélyt sem nyujthat arolnak, k
nek mindenével tartoznék."

Az academiai előadást illetőleg hi vaggo
bejelentésemmel talán elorott némi hiányt
létőleg, bélülve magammal, Konstanzerlnap
ból Pesten át csak a napolban értesem tő

tömnek Szilády Áronnak aron tudósitása nyomán, hogy Vallagi ur tisztttársam szándékozik a dec. 15ki ülésben tartani nyelvészeti értekezést, - ezért kellőleg készülva levén az ülés, e részben eléggé nyugodt lehetek. Vallagi társunk többrendbeli nyilatkozatai szerint is, de mult évi felolvasásából itélve is, velem nagyon sok részben egyezik a nyelvészkedési irányt illetőleg; okoztam volna őt kellemi, s mi legtöbb vele élőleg érintkezni, esmét cserélni; de hisz majd csak együve jövünk apránként. Hunfalvy ur nem igen látszik engedélyeket adni prosceptéiből, kolott nekem egy látszik, az általam ajánlott egymásután nyilt előnyére van a hasonlitó nyelvészetnek, ha nogyan ebből egyedüleg üdvözitő" bálványt nem akarunk faragni magunknak, mely szivet minden iránt, mi nem nekiszolgálnak stb.

Adja az ég hogy nemes lelkü és általam mélyen, forrón tisztelt családod legbensőbb érzelmei szilá megtiszteltve legyenek még aron szomoru forditottól, melyre levelében közelebb czéloztál. Általán véve, legyen legalább földiemberi, családi boldogságos, ha másként egész lényedet magasb czéloknak elsőbálványtad.

Legszivesb tiszteletteel a viszontlátásig
tiszted L Kl. —

196a

Pest. 25 dec 856

Mélyen tisztelt barátom!

Avagy nem elég leszen-e majdani átmentem után terhül lennem? De hát merjem-e el nem fogadni a szives parancsot crimen læsæ nélkül? Nem merem, mert mire tetézzem sulyaimat, mikor most is vereségeket érdemlek. stb Boldog kuráesonyt!

hiv tisztelöd
L. H.

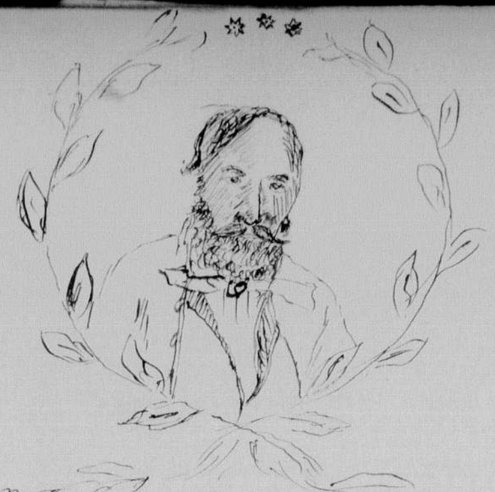

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

dicső emléke

MEGTISZTELTETÉSÉBEN

a hazafiak köz hálája s szeretetéhez

csatlakozásúl

Petri István

ÖNKÉNYTES ADOMÁNYA

Hódmező Vásárhelyé

1856dik évben.

20 kr.

Vett. mart. 14. 1857.

Debreczen Mart 6 1857.

Mélyen tisztelt Barátom!

197

Ha tömegeimben megleltem volna azon XVII^k^ század eljéröli Quacksalberei-tartalmu magyar lapot, melyet látni kivántál, már több hét óta vetted volna levelemet; de ez végett mindent tüvé tettem – s nem találtam! – pedig tudom hogy megvan – e miatt telt, haladt az idő. Most ime már jelentem legalább hogy élek, s egyuttal küldöm azt a csekélységet, mit fintén emlitésbe tettél, a Verslábak memoriáléját, – különösen pedig küldöm Egyvelegköteteim 9 dikét, mert benne van

1^ör^ Magyar Cató, mit legalább tudomásul kell venned, (Nro 7) és

2^szor^ Sz. István jobbjáróli ének 1771. (Nro 13) melyből amaz emlékünk felöl talán némit okulhatni. Nekem ugy tetszik, mintha csak az imádság volna régi (nyomtattatott után kihagyva a pontot) Az ének pedig hisz maga mondja hogy uj. Egyébiránt nehéz eligazodni a nélkül hogy Bartalist némi kis lidérczkedési váddal ne illetnök. – Önkényt értetik kérelmem, hogy némi használat után nesajnáld visszajuttatni keremhez, – miként Göncz éneket könyvét is, melyről együttlétünkben emlitést ten-

ni is feledtem, – ugyszintén Kerekes feletti
emlékbeszédnek horrádjutott első s tán másodi
ivét ha megtalálod – Zahourek munkácska
ját szintén aligha ott nem feledtem a kis szo-
bában, ne terheltessél pistánkkal kit szíve
csókolok megnézetni – s végre és főleg, ke-
telen vagyok szorgalmazva kérnelek föl
immár Codexünk hazafelé indítására, ne
hogy kellemetlen következéseit kelljen nyelnem
késtének. – Még egyet: Az Academia Zitkar
szobájában 7 darab Szócsaládrendszer marad
nagyon szívesen kérlek, egy kihordó által jut-
tasd el azokat Kállay Jer. Tóth Kálmán, Sa-
ku Károly, Jogarasy János, Horváth Cyrill
Szabó József és Bártfay Urakhoz nevemben.

Megyszült a C-vel az Academia dolga
Ítéletem szerint is neked igazad van ennek ke-
zentartásában, s nem így kell szólni: ha egész
nem, tehát ez sem, – hanem: ha egész nem, le-
lább ez egy, – mintegy zálogaul az egésznek

Egyébiránt ne vétkezzés, ha Pesten
létem öszvesbe véve lidérczszerü sulyos
nyomást hagya lelkemen, melyből szabadul
még nem vagyok képes, – s melynek kelle-
metlenségét csak a Reád, s Kedves Zieid

jóságára való visszaemlékezés enyhíti némileg.
Add által Nekiek tiszta szívü hálám irenetét, –
s azt, hogy kinos volt nekem a körülmények
törpitö bilincsei közt élvezném melegitö
körüket, s nem szólhatnom, – – mint most
is elnémulok.

Kerekes Jellengő, mértanáróli fölolvasásomat
vagy is előadásomat szándékom a napokban
kidolgozni. Egyébiránt hazajöttöm óta semmi
kedvem semmihez, valódi lethargia s közöny
minden iránt a nap alatt! Lelki betegség-e
vagy e testi élet vége közelget? nem tudom.
Isten veled, nemes szivü, fáradhatlan bará-
tom, – én kifáradtam a semmiben, s ki
egykor Cæsarral, de nem hóditói szerencséért,
sirtam, most oda tudnék adni egy fakováért
mindent.

szeretve tisztelő hived
L. K.

Vett. a. 1857

Debreczen Marc. 12. 1857.

Igen tisztelt Barátom! 198

levelein's küldeményeink az utón találkoztak egymással, mi rajtam számon oly gyakran meg szokott esni, mint levelem's küldeményem elérkezése, mellyel mint különös csapással szokott a többi köri specifice engem látogatni a boszantó sors. Ennyi vermelem kerekben jutott tagyelegem 9 k. Roses stb. – e czélhoz jutásnak örvendetes záloga valam a számon Severus'sen megértetett Codex, mely feletti megnyugtatás' sat e soraim egyenes czélja. Dísses és romolhatlan alakba öntése tellemesen lepett meg: sorait érte legszivesb köszönetemet, miután egyéb megértésétől kitiltál; valamint biztositásomat, hogy kisattárvaim örömest szolgálnak megnyujtott tudakozódásse tekintetében is, ez nem szükség előttök nevadben mentebelőznöm, miután a kuramosb megtartást oly bőséges jószágos fejére be, mely codexünkben uyomnan fekszik, s melynek oly bolesen inségését rajtad kivül senki nem tud volna képes eltörölni. Müérzésed és fiues gondod szavaddal kaffiztotta meg e becses iras élteit, s öregségés kellemes tényelemre hivta. En a dicsőségesen – nemcsak kár nelkül de tisztnő haszonn – végbevitt mütörhez hozzá sem merem volna tenyleni, miután érzetlen, ügyetlen's hanyag mesterembertkel többiben megjárván már kisebb dolgokban is, veszélyesen volna e drágu tömsert legsorosb ügyelemem's adamaggaradásom mellett is – mit természetesen egy mint te, nem is tudtam volna megtenni – terőre bizni. Szepsi István Kis Szarad stb. Történetében „mert szép dolgokat olvasott benne" (659) se vagy e szaradban kimegyed ur ő eskellése az utódokhoz, hogy „emlekezzanna is az kilattja rongios voltat epitse istenez". Köszönettel érette! és egyszersmind föltszabadításom – a mennyiben tolem függhetett fel – betegeskedett tettesed szerint föltasznalni historiajim. Mit ellig sem magam lejét kárultattam, de mert nekem kötnem kelle a kisadás és szükkebbség megtámadásaitol, melyek tanmen emelkedni ellyet delicio es proletár vájjat, miben egyéb nek meg csak nem is kokalhato. En ugyan még az sem magam nevében sürgetem, hogy könyvtárban csiki jó lappangana, hanem kevesen ezt sokjaink helyébe kötelességé, s tiszteretem az ő nem levő – mert mostenéki sem gondol vele – de megjöhető agyaikumban, mikelyr a dolog politeril.

Sőt hogy többet és döntőt mondjak: az reánézvést ha Ő[sök] az jó tulhatám vala, levésbé voltam volna kétségbeny és tanácstalan, mert hiszi állok csak nem igaz jóban gondviselője iránt, mi is a' lélekismeret hangjaggá erősíti. – Bárcsak ezen ezen kelle küzdenem hogy nem mert sőtnak semmi joga, de kétkedés és zavart csak könnyen támaszthatna, s alattok emberek ellenem sem hemzsegnek harcra a Könyvtárnoki hit és becsületes erkölcsiség) hűtlenségi és hozzá tudatlanság vádat, gondolgozásaim sok állításaik miatt, olyan ellenkedés irányában, melyről ő[k] nem sokkal több tudomásseznek annál, hogy Sainten egy párizsi szoros zárvány tartottak, – s ime most, mondanád a pamlagon, mindenestül elárultatik. Szokatlan kelle vkit eleső efféle szokatlan sógokhoz, s ide tartoznak az általam hozatni kért pompeji ásgyek, a te nyilvánossá[g] Csokonaiez mondó elébbi orvosi és szigorú sorait stb, melyeket mesterileg fejezett ki nyilvánkötésed[?] pirvességed és oladásid által a hozzám irt levelben stb, s bejelentem, jószagos igazság stb.

Bala Margit fejje Gáspár István volt, a bekötött Hodosi rector (Marosszék) már Calvinista, s annál inkább bosszúlandó, hogy ízlése, tapintata e szép regiség iránt nem fult bele a Calvinismus szűk intoleranciájába. Ő volt az hű Margitot, kedves jelét elemente Szovátai ízig mellett a határban, s helyébe nőül azt vette, kinek neve kötésére még nyílt, már Debreczeni (1793) kötteté[s]ről Gáspár István folyó aláírásával együtt hiteresen levágatott. stb. Ezzel ha bővül valem részeiben szívesen ezt hozzá pótló igazító commentart nélkülözi Codexünk történeteiről magam is gondollatban de örömest szemelő kezeidre hagyom, – rest is vagyok magam önállót adni, de mellett kötelességet sokszor nem kedveltelen vagyok teljes nyujtani. – Mintegy aronban azt szeretném hogy szemed immár meggyógyulj. – Ifjabb szemmulatsági kívánságod nem magány fájdalmad, hanem titkon érzelmi ügyünk sárnosan, s arról sőt elsőnként e napfogyatkozási esetekről, melyunk a Magyarok istene. Remélem hogy meg is bővebb immáron e bajt, míg az en gyógyíthatlan lethargiám a fölültüröm kellő Márt 12. óta ügyá kuponoltsa ő[t] hozzálogva s megpalástom e morm levelben, levén ma midőn itt irom, April 6[a] s meg[?]

hány napig vagy hétig nyulandván. Ismerős e te orvos bácsidra oly kór, melynek neve Grammatophobia vagy mi lehetne, magyarul betűsomy? orvosaron betegség; ez engem kimondhatlanul kínoz. Valóságos testem betűt látnom, s írnom? ez pokolbeli; minden betűm egyegy vérnélkivat. – Sorozza tehet e csak nyavalyának (mely nem vétek) valami irodalom, és tudomány irányában kapott ember, melyet sípjára harsi magam előtt sem tűrhetnem meg. – Annyi bizonyos, hogy már regesztett a kamis Bálványimatat mely a tudomány terére is csömörletesen áterkezett, s im más kalluson betegségem ki hí malam. stb. – Összefüggő azzal hogy adá erőltetésemet kitörnem kellene mindenből, s szerintem a nyelvjárást még előbb. Ennem hogy semmi sem lesz belőle. A Markemasicait kezébe emlékezni kénye lenségből s azon bosszúságból hogy e nagy ember oruland szájasbáli le mindannyiszor az irodalmi (!) örömborasság, kit sarkit megoldani mélyek nem valának, – csak elképzem valami nagy keservesen, ámbár a betűmtől még belelerni sem engedett, no de egy kép reggelen mijét bezárkoron, elővesem négyes tűstükrei ezen tudományi Mastyrinmot, s olvasván valamit belőle, csak rávepem magamat hogy fellengni thesis értelmű kérdésre irányzott előpeteresen felől tartott előadásomat reconstruálnám; – de a mi a nyelv termékeny szeni erejéről tartott érzelmeit illeti, ezt annyival nemhogy előbb adni szándékoznám, de sőt teljesen sajnálni akarom, nem kívánván nemzetemre erőszakolni olyasmit, mely mellett még pusztolódó harcra kellene vívni, hogy tessék, itt az igazság. Ime a szótalálkozásrendszer, mely in ultima analysi ennyit tesz: nagyjából szóbi sőt ostoba bölcseség addig nyelvünk terén kívül vámi míg egyfelől juha, joha, gyuha, cha-val össze nem sorozod, s másfelől a juhászról el nem vándorolsz, – ime ezen egyszerű igazságot el nem fogadták! a mi gonosb figyelemre nem méltattak s meghányás-vetésül ki nem tűrtek, – az academiának, melynek kebelében elmondatott, egy árva szava sincs felőtte; – mi értelme akkor a felsőbb fokú szólelemzésnek ha az alsóbbnak sincs helese? Ez nem oly természetes vagyok

hogy szinesebbé tudjam: „Sóvár árvalot, nyirvirost, cs
itat." Mivel hát mai napon ellene tiszabálás szükségtel
nék, sietről csomorkom, elállok a sürgetéstől - megelégedv
arral hogy szaporán animam meam. A hordóra való hu
tosztvai harsogtsolas párnál; legyen neki az ő akarata
szerint stb.

A Szinivárallyai olvasó egylettnek (Beils, Endre ne
alatt) legujabb sürgetésére a szivességtől nekem já
Uj Muzeum 1856ki füzeteivel könyszeln voltam pó
tlást szerezni; remélem eddig kerülhet jutott 185
re tett előfizetése is; nálam fizetés van letté letéve
u. m. főiskolánké és az itteni olvasó ifjuságé, aron
megnagyüssal hogy várjam be az 1856 befizetését.
Fájlalom, hogy epen nekem kell e centies decantál
tárgyban gyöngebelen kedvem irányodban. Vitkmen
kivül s kényszerüségből történik. — mert emlitnem
kell hogy ámbár a X, XI füzet még Pesten kötemben
megjelent, Szinivárallya azokat sem kapta maig
kolett I, VI, VII, VIII, IX-t a bijja (II, III, IV. köt nin ma
dan, ő a magaméból küldtem meg, hogy legalá
ellenőrizhessem (körösni).

De már kezem kifáradt a nagysemmibe
s a berüzsből legszőrei legjobb akaratomat, legkü
tisztelemet - irányodban is, kikor, Tiedtől együt
örömre kiáltja kör. Mert az idegen, családi élted szem
teljébe, a küszöbön fel lépésel belül bocsátad, — o
ez immár oly dolog, hogy kinél legnemesb hajlamot
viszaemlékezések sorozatát nem tartja ébren elevem
ben, az nem vala reá méltó. Én is tisztelem e viszo
lékezéseket s örömest mulatnék rajtok legyelesel
lenkargiám kuciában istenvallumában! Azonban e
csalatkozott levén az élet egészével: passiv helyretv
sodorattam az activ erélyledés helyett; lépredj az elmen
lőt, s bocsáss meg neki ha elfulad halábrábbadásában
Másként védd legkivebb tiszteletemet s. b. L.
apríl. 6.

199

Debreczen Maj. 15. 1857.

Tisztelve szeretett Barátom!

Minthogy az Uj Magyar Muzeum folyó évi I. és II-dik füzetének és megjelentését olvasom, ámbár még a mult évi XII-ik sem kaptuk: tudtomnak tekintem, még is magamat arról tekintetből, hogy az uj előfizetést meg ne küldjem, melyet tárásom és a főiskola könyvtára és a főiskolai olvasó egylet részéről ezennel ide csatolok 15 f. tizenöt pftban, kérvén e példányoknak keremben küldését egy szives megrendelem ennek értelmébe hozván tavalyi előfizetőink hiányainak kahogy lehető", az elvégzendő eltárolatása végett megküldését, — kasrintem keremen kereptük ezi gondoskodásomat igérven arolnak illető" helyeibreci eljuttatása iránt. Ez elég finan= criále.

A mi egyebeket illet: észre sem vetted, mikor nem so= Kára beállitok nem csak Neretes hagyományba felöli értese= tésemmel az Értesitő" részére, mint illik, hanem, ha az tető" és sors is egy akaratúnk mint magam, a Muzeum ve= szére is .... majd magad látni fogod: mivel? Mert a kezet= len benyomások sérveiből, melyek Pestről kara kiséretek vala, kerdek már apránként ocsúdni, — s kezdem érezni a vágyat, melyet az gondolkam, kihalt belőlem, vasutunk megnyilta= vel Pestet sürübben látogatni; mi is már kedvező fogyulás jele. Tagadhatlan, hogy e jövendőlésre nagy befolyása van azon gondolatnak, azon reménynek is, hogy ugyanazon vaspálya nyiltával Tégedet is részont, végre igéreted szerint, talán egyik vagy másik kedvesed kíséretében szintén elhoz egy kedvező" testvéség tiszteletében örvendő" barátodhoz. Pest altor Debreczenhez alig 12 órányi távolság leend?!

A karai körü nyelvészkedést folytonos nagy csapa= sok érték mostanában, nemcsak és nem annyira ellenről= től, mint jóakaróitól, ezek közül tudvalik arokról, kik

ugyanezen fegyvert más alkalommal is, valahányszor
képtelenségek, együgyűségek, káros eredményű tanok
forulnak még színetek előtt, – miért hogy csak mindig
Horvát István hamvai, s az ő tanainak csak távulról
részesei lehetnek ressentisst, titkolózást, tömegben
föltételeket stb. Mely gyakran elmondható volna pélk
a hasonlító nyelvészkedés bírálhatlan productióira:
hogy arról megjárják elmefuttatásnak, de nem a tudo-
mányhoz s academiához méltók. Ugyde azt mondjátok
arók mégis a színvonalon állnak, mert minden fele
nyelvek tudálosságaival rakvák. Ok színvonal,
színvonal! te vagy-é az igazság és tudomány mér-
téke, vagy attól kellene nemis irtózó tényeget
tölcsönzenek. Fogény, sokban, mindenben elmaradt
magyar, a valódi színvonalra csak egy garasig mult-
nak belstartalmas tüzkelmei segítenek, s míg te
azon feltételező mulatt komolyan át nem tür-
dödd, az igaz színvonalra nyaltörés el sem juthatsz
el, – s az álszínvonallal kell-e gyarlóságodat
fedzgetned, hiuságodat legyergetned stb stb. –
Neked, ecsély főfogásom szerint, Bugát ellenében
sok, de nem mindenestől, igazad van, – s eddig még
gyönyör, tanulság és élvezet tűsérni határozatotokat:
de a hatalomnak az anathema, mely már Nagy Jánosnak
irányában is epenet keltette, ezzal, melynek az acade-
mia dicsőségével méltóságaival megegyezését nekem még
ezután kell megtanulnom, mert még eddig fejem-
be folyvást nem fér, annál kevésbé keblembe. –

Mily színvonal az, melyből emberein tudományos
és közelebb nyelvészeti függetlenséget is pendítek, elég bi-
zonyságot lehet a C ügyre, melynek irányában az alsás
gunyolnak, sértegetnek, mennyiségnek vége hossza
nincs. Az ily állapotok előidézésére nem kevesek lek

tartásaik forrásai utai belőle kiveretek, alkalmasint
ez is abba a categoriába esik, melyben phonologiai ér-
tekezéseit állnak, – hogy dorongolták ereket is, hogyan
kiabrázák bizonyos olvasókról, mellő voltukat, nyelv-
tudományba nem tartozásukat: S im, mivel ezek elő-
tem feljének, mondhatom róluk, hogy a tudományos
igazán előbbre viső bevesz és nyomos dolgok; – a
processinkban is kipem hogy sokaknak nemcsak meg,
de hogy benne sok jónak kell lenni, s az összehason-
lásnak egy bizonyos időszakban bizonyára több igaz
találnak értelmet és tartalmat, azról előre is
biztosan meg vagyok. Mentsd meg Isten tőlök! Van-e
például nagyobb calamitás a Vári-Szabó Sámuel féle mi-
seriánál? – De Bugai ellenében, ha ez Academia volnék, mégsem
az irtás fegyverét használtam volna; miért nem alkalmazátok

dalmasan emlékeztem ar én privát esetlésemre:
esetőli őrve a C-d ügyet az egyszerűsítendő Cs-ével
mert ez utóbbi nélkül amar is támaszát veszti,
s veszélyben van hogy elesik. És te még csak megér-
tésre sem méltattad a jobbra vigyó aggodalmimat,
stb stb Hanem vésd, élre már örök lamentatiot
tartalmazó siralmat, s nyugodj – bizony hiszen
tiszta önmiatokban, melyet én távolról sem ki-
vantam érdekelni, hanem engedj meg ha mondom,
hogy olykor a gyengéket is meg kellene hallanod stb.
Önkörödből becsesb egyszerűségedet s kerülve
Tiedet fölött a Magyarok üstökének ábrá-

ugyanezen fegyvert más alkalommal is, valahányszor
képtelenségek, együgyüségek, káros eredményü tanok
fordulnak meg szinetek előtt, – miért hogy csak mindig
Horvát István hamvai, s az ő tanainak csak távulróli
részesei keltenek resensust, tiltakozást, tömegbeni
fölkeléseket stb. Mely gyakran elmondható volna példk
a hasonlitó nyelvészkedés birálhatlan productióira:
hogy azok megjárják elmefuttatásnak, de nem a tudo-
mányhoz s academiához méltók. Ugyde azt mondjátok
azok mégis a pinvonalon állnak, mert mindenféle
nyelvek tudákosságával rakvák. Oh szinvonal,
szinvonal! te vagy-é az igazság és tudomány mér-
teke, vagy attól kellene nemde inkább lényegedet
kölcsönzened. Szegény, sokban, mindenben elmaradt
magyar, a valódi szinvonalra csak egy gazdag mult-
nak beltartalmas kürdelmei segitenek, s mig te
azon feltételező multat komolyan át nem kür-
död, az igaz pinvonalra nyaktöréssel sem juthatsz
el, – s az álszinvonallal kell-e gyarlóságodat
fedezgetned, hiuságodat legyezgetned? stb. stb. –
Neked, csekély fölfogásom szerint, Dugát ellenében
sok, de nem mindenestőli, igazad van, – s eddig még
gyönyör, tanulság és élvezet kisérni vitatkozatotokat;
de a hatalomszó, az anathema, mely már Nagy János
irányában is epénet keltette, ezaz, melynek az acade-
mia diszével méltóságával megegyezését nekem még
ezután kell megtanulnom, mert még eddig fejem-
be folyvást nem fér, annál kevésbé keblembe. –

Mily szinvonal az, melyből embereink tudományos
és közelebb nyelvépeti ügyeinket is pemlélik, elég bi-
zonyságod lehet a C ügye, mely irányában az aljas
gunyoknak, sértéseknek, mendicantiáknak vége hoffa
nincs. Az ily állapotok előidézésére nem keveset tek

... ments meg Isten tőlök! Van-e
példaul nagyobb Calamitás a Vári-Szabó Sámuel féle mi-
seriánál? – De Dugát ellenében, ha én Academia volnék, mégsem
az irtás fegyverét használtam volna; miért nem alkalmazzátok

aron magatartás, mellyel ti önmagatok kebelében
anathemiráltok. Sajnálom hogy önbetekintéssel nem
birok Bugát lemenyköverett Szócsintanába; de látat-
lanban, s aron kevésből mit többnyire az anathemák

sa, s tart[illegible] meg [illegible] kegyes jó [illegible]látodban
igaz hű tiszteló barátodat
Lugosy József.

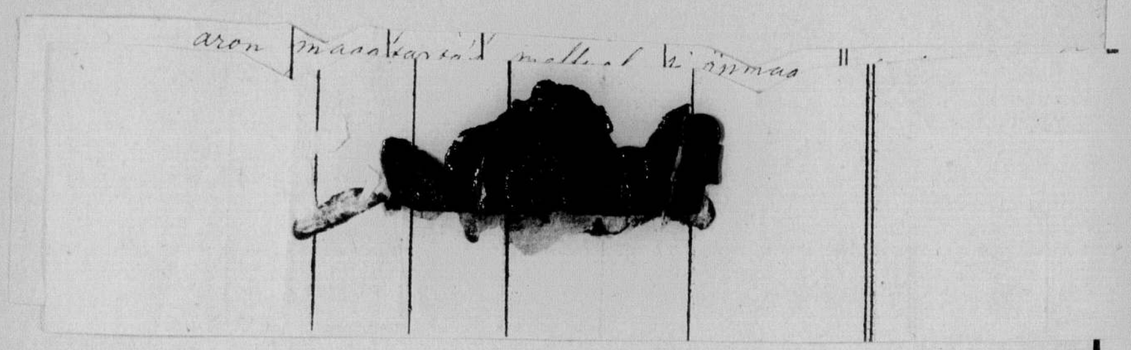

aron | magatartás | mellyel | ön mag

tisztátalan forrásai után belőle kivehetek, alkalmasint ez is abba a categoriába esik, melyben phonologiai értekezései állnak, – hogy dorongolták ezeket is, hogyan kiáltozták bizonyos oldalról, meddő voltukat, nyelvtudományba nem tartozásukat: s ím, mivel ezek előttem fekfenek, mondhatom róluk, hogy a tudományt igazán előbbre vivő becses és nyomos dolgok; – a szócsintan is hiszem hogy sokakban nem állhat meg, de hogy benne sok jónak kell lenni, s az öffekapart encyclopædicus ismeretecknél bizonyára több igaz haladást czélornak és tartalmaznak, arról előre is biztom meg vagyok győződve. –

Épen e perczben olvasom egyik lapban: „Az akadem. bizottság ok és jogosultság nélkül akarja zavarni irásmódunkat, hacsak az akademiától kiadott könyveket nyomatja is egyes C-vel. Saját könyvei által is kényszerítést követ ela közönségen." Ím a szép gyümölcsök egyike, melyeket egyenesen – t. i. az én logicám perint – az anathemizáló eljárások teremnek. S egyuttal fájdalmasan erzlékezem az én privát esdeklésemre; csatolt öfve a C-d ügyét az egyszerüsitendő Cs-ével mert ez utóbbi nélkül amaz is támaszát veszti, s veszélyben van hogy elesik. És te még csak megértésre sem méltattad messzebbre vágó aggodalmimat, stb. stb. Hanem vesd félre már örök lamentatiót tartalmazó firkámat, s nyugodj – bizony hiszem – tiszta öntudatodban, melyet én távolról sem kivántam érdekelni, hanem engedj meg ha mondom, hogy olykor a gyengéket is meg kellene hallanod, stb.

Örködjék becses egészséged s kedves Tieidé fölött a Magyarok ástenének áldá-

Vett. jan. 5. 1878

100

Mélyen tisztelt barátom!

Volt idő, melyben ujévi küldeményemmel szives elége-
dettségedet fejezted ki, – íme, nem tudván lehetek-
e most oly szerencsés, némi csekélységet kül-
dök Muzeumodnak, ha terhére nincs; azon egyre
kérlek csak, hogy ha kész vagy fölvenni szósoro-
zatom négy száradját: azonnal ne sajnálj tudósi-
tani, hogy a másik kétszázat is rögtön utána
küldjem az ide csatolt két száradnak; – egyébiránt
az egészet nem egy, hanem legalább is két darabban
kérem közöltetni, és semmi esetre ki nem teendő
nevem helyett csupán Zelsöbányai aláírással lát-
ni el; – épen azért mellőztem az engem közvetlen
jellemzendő magyar-megyer kifejezést is, al-és
felhangot használván helyette. Mire czélornak ezen
igy megkezdett közlések, bölcseséged át fogja látni;
a magyar nyelv önhatósága s természetrenesze-
rüsége felöli örök igazságu elvet, melyre két érte-
kezésem hivta föl figyelmeteket, körönnyel vette
az Academia, s ez hagyján, bár Nemzet-létünkbeni hi-
temet nagyon csökenté, – de a pártos tudalékosság

Debrecz. Augusty Sörtefő

12

Sekintetes nagy tudmány

Ferencz

Ugyszoly Tanfur

Tolda

Ornak, a m. Akademia Titoknokának, a m. kir. Egy-
tem könyvtárigazgatójának stb. stb.

Tartalmaz 15 tizenöt pfrt
a. m. egy tizes és egy ötös
bankjegyet.

Pesten
3 koronautcza 12 sz. 2. kmet.

FRANCO 134

NACH ANGABE

meg is pirúlta, melylyel, mint rozsakaratuval szót váltani nem szándékozom; de tartozom az ügynek azzal, hogy kudalát végheztessen parányi erőmmel is eskörölni meglisérlsem, hamár ama rozsakarat magának minden erőlöst megengedvén, depopularisalás által megfosztott aron tanzogató erőtiől, melyelre számítek s melyelre oly nagy szükségem is lett volna; – mert tört ledély-s egészségemben, és dolgozási lassuságomban nehéz nekem épitőmesternek is lennem egy szersmind, s a legutolsó kődarab s hómorszemesléri is magammal kéz kezemmel bányásznom ki; – mit, ha aron urak jóléletkel megadják az igarságnak a mi az igarságé, eróta egy sereg derék karafi, fótkavolván az ügyet, kedvvel teendett volna helyettem s eróta szép nyelvünk titkai körül ugyancsak irradna a munka. Er örömet nem engedvén megérnem az Istennek: magammal kell a csákányt is kezembe vennem s amaz igarságok minden egyes irét tömeg bizonyitvány kiséretében tartanom barámfiai elé. Igy lesz er minden egyes kifüttyöngetésem állitásommal, s er ruttal, vehed észre, hogy a megtobált megyer kulcs Commentár nélkül amyagkalmarban vettetik fel. Igy lesz, igy akar ez lenni például nyelvünk ösztetlenségének (im-álá, tün-tár, hó-nal, dezmir-dek! stb stb) törvéink esotericusságának, gyökeink és ösbetüim természetszerüségének, családjaink mindenekelőttiségének, szófogyölösitéstöli különbözőségének, a nyelvboleselet szükségletnek, a hasonlitó nyelvészet végszabályai mangjának, a nyelvek anomos tárgyilagossága organicussága felöli vélemény tévvoltának stb stb kibizonyitását illetőleg; mitre is, hogy egy rakás, lajbitommal tapasztalt üres kandabanda kikeritve legyen, előre fog általam egyenként ily módon az anyag tömegben összehordatni, s azért így tömegben, hogy ha bár fetér szokás szerint elcsavarintani sikerülne is, másik fele ott maradjon kiáltani: e pur se muove! Art mondod: szenvedély beszél belőlem: „ültetmének csak téged is szamáraira!" stb Teged flintén bántott nem egyszer alacsony gúny, de er csak

csak tisztelt személyedet bántá, mi önmagában feltül áll aron, s jenségi helyzete maga elitéli a bántót, nálam a tan szentségét illetőleg fertőzetes kerekkel; Téged is megfüttyentgetett olykor az uterapajkos, de éltedd gyökerekher forrt tanaidat illetetlen hagyta, engem pedig épen e tiszemberek támadott meg; – s im Hunfalvy társunk elő is számlálja forma szerint a közönség előtt, mit mindent gyülöl ő: s nekem ne szabadna e: lenben gyülölni egyet: az iróri, tudósi tellioismeretlenségen. Er morgata Vallást &Comp. kereles becsületes fárdozási ellen, – s most hiadja, hallom, – még nem láttam – Kereles üröjén szántó tankönyvet ily formában! Az alkotás ily sikere, mocska az emberiségnek, különösen a tudományosságnak stb. Nekem fárdekom megliserlni még életemben, ha lehet, nyelvészletesinek igaz ujának kivivását, – de uterai kuralkodás nélkül, mely tére pedig oly ingerlő kihivatásaim voltak nem régiben.

Másik, mit szintén a Museum számára irk csatolok, Engel nyelvészeti várlatai. Reá következő megjegyzésim vannak:

1.) Föl vagy föl nem vételét szintén légy hives megérni; a többi esetben a tériratot (az enyimekkel együtt) haladék nélkül visszautasitani. Mert Engel érdekeire körüli elbocsáttatásom korlátolt, s jelenleg hüségemre van az bizva.

2.) Helyesirása el ne borzasszon; azt megváltoztatni s a szokáshoz idomitani erennel szabadságodra hagyom. Sokáig nem lehete vele birni e tekintetben, s tán er gátolta biromyos helyeni el nem fogadtatását. Most ime mitvánitom, hogy elbocsáttatásom szerint aron helyes iráshoz nem ragaszkodni szabadságot fejerkeresek ki. Mellesleg mondva az én Magyar-megyer példámat is – ha különben ellenedre nincsenek, – lehet bátran egyberü C-re venni, mi is hogy Museumod orthographiája, összeirásukor kiesett figyelmemből.

3.) Vannak jegyzeteiben egyes kitérések, pélá az Academia ellen, szövegében Bugát ellen vagy ellenem, sőt, mit szintén nem kedvvel nézek, némi magasztalásommal is; mindenekelőtt módositásod, hatásul, Amputatiónod alá engedem, miként egyéb oly locusokat is, melyek irlészedtel vagy általán méreseidtel ellenkeznek látszanának. —

D., Mivel er értekezésben foglalvaink Engel híres, és bizony sok tekintetben figyelemre méltó elme nyelvészeti elve, és er szerintem maga is megérdemli, hogy ezt tartalmazó értekezése fényre jöjjön: a többi mellékesebb részek integritásában maradását nem sürgetem, de az egésznek Museumodba fölvételét igen óhajtom, annyival inkább, mert a napokban vettem tőle egy kidolgozott vázolatát, s hahogy e Vázlatok tervet találnak, amarral is a Museumnak fogok tehetséget.

S., Ha megolvasás után e Vázlatokat méltóknak tartanád becsfolyóiratodbani felvételre, de és a fölvételt másképp is lehetségesnek ítélnéd, de abban volna nehézséged, hogy az ítéletes szerinti kihagyások vagy átalakítások (tán az orthographiai javítások is) szerkesztői munkádat túlterhelik, s a betűöntőt illetnék: ez esetben kész vagyok a felvételről teljes biztosításod mellett, a véleményed szerinti munkálatokat magam, dacsára terhes arányeres gyengélkedésimnek, néhány nap alatt végbevinni s vitetni a kéziraton, s ez esetben is utasításod vissza, néretted világos kifejezésével; – azonban tagadhatlan, hogy (az orthographiai kérdésektől eltekintve) egy pár egyszerűen kihagyható és kihagyandó locust ide nem értve) jobb szeretném, ha a derék szerző eredeti gondolatait minél tetemesebb valóságban látnád változtatandóknak.

Ennyit a küldöttekről. –

Végtelen, ne feledkezzél el a Gönerifele Zsoltárvonról, s Böngyörünk feltűnő Magyar hittani ignotus szerzőjű könyvéről. Aztán, hát a szent jog felőli 1784ki énekre nincs-e a borrád küldöttem egyveleg kötetbeni szép adat nyomán semmi döntőbb érvreveteled például Burján Pál tudakolására? — Még azt is ehelyütt jut jelentenem, hogy aróta Pestről, ugyanazon egyveleg kötetbeli prózai Magyar Cato tnak egy másik korábbi kiadását is láptam: Cibinii per Christoph. Hildebrandum, 8dr 48 lap. Ha kívánod, rögtön folgálok felküldésével.

Eggébiránt régi jó indulatodnak legalább maradványát, esedezem, légy kegyes megtartani irántam. Bizony szándékosan ellened nem vétek, ha tettem azt, gyarlóságtól tehettem.

Meg se vess árnyas vonásimért; emberi dolgok arok, apró különösségek, melyeket jóakaratságom talán megbocsátható lehet. Igaz, hogy a világi külső ildomosságon mindantalan megesik rajtam sértéseket tenni, s ettől nem hogy jóbarátim de saját magam irányában sem vagyok legkevesbé is mentes, s leg is többen magam szenvedek arom sértések visszahatása alatt; de hisz emberek vagyunk, s ha nekem ez a legfőbb hibám, talán van ismét, minél fogva a jobbaktól legyes elnézést remélhetek. Legintább pontatlanság s irói dolgok körüli makacsságot arok, miért szemrehányást érdemlek; súlyos hibák igaz, de arok énemmel vannak már egyszer összeforrva, azonosodva. – Már vehetnéd észre azon gyengeségemet is – errois agnitio – hogy nem uggan dolgozásra, de a dolgozásnak használható alakba öltöztetésére s kerem közöli kibocsátásara nézve minden valami sarkantyura, noszogtatásra s biztató kézentartásra van szükségem; e nélkül hitem elcsügged az emberzet s burgalmam a tárgyat iránt. Hahogy például jelenben is küldeményim kedvetlen vétele s fölvétele ujabb birálmat nyujtandna a megrongyolott helyébe: majd meglátnád, mint fognálak meglepni némely rég emlegetett dolgozatokkal s ján másokkal is! De az olyanért, mint például a csillagismei mutatvány rögtöni megszakadása, ne ítélj meg, hanem nyujtsd inkább a sebbe, melyet aróta is ülöldözni nem szünő, egy-

hor

kor aggyan a Nemesis által dúrsan megtorlandó, gonoszakaratúság annak folyamán lehetnem ittött, s ha ennek mélységét megtapasztanád, sőt iránt mi körültem megmagyarázhatlannak vagy félremagyarázhatónak látszik, föl fogsz világosulni s jó felled mentséget fog találni számomra. S ne feledd betegeskedő állapotomat, s féleg évek óta oly féle bajokkal (arannyeres) küzdésemet, melyek a vért sötétté, a kedélyt ingerlékennyé, s alig némely lucidum intervallumokat kivéve, akaratossá tesznek. Fut tágy vagyok és tulindulatos.

Az uj Magyar Museum fog-e jövő évre is folytattatni? Vannak kik részvéttel kérdenek ezt, s közöttök legnagyobbal magam. Tudom a sok akadályt, belátom a nehézségeket: de bár arra biztató szót vehetnem tőled, hogy arok daczára, sőt adná az ég, elenyészésökkel, képes tesznek álbozatodat tovább is folytatni, s dregény nemzetünknek ezen, bármit mondjanak is a kártesők, igaz nyeresegére folgáló folyóiratot fentartani.

Még egyet. Révész Imre Sógor kérdésbe tétetti általam: fogod e fölhasználhatni Museumban vagy Történelmi Tárban, vagy interkedésed alatti bár minő gyüjteményben a Wittembergai Magyar tanulók névsorát? Ha igen, ugy mindenek felett a

Ze

rendelkezésed alatt kivánja azt megbagyni; de ha, fölteve, nem látod azt immár fölhasználhatónak, ez esetben kéri kérheti visszabocsáttatását, hogy valamelyik protestans könyvben helyet nyerjen neki.

A lefolyt öszszel oly fokra hágott egészségi gyengélkedésem, hogy nagyon kicsinyben mult véglépten Anyán hárának maradásom s minden hivataltóli végbucsu vételem. Csak akaratos lelkem hajtott vissza még egyszer- tán utoljára – Debreczenbe, a szeretö karok közöl. Most, féleg Jávör József tudor barátom s tisztársam műtétei következtében, satnyán bár, s a most mult Solstitiumkor is különösen sokat szenvedve, megvagyok, s tengek; Pestre pedig a Vasut kináltozása mellett is, tán mostanában nem mehetek, – volna pedig némely kétsőn estve, ha elidegenedve is nem volnék, némi kötelességszerü elmondandóm.

Egy sok boldogsággal teljes esztendőt szivemből kivánva neked s kedves Ficidnek, szeretetedet bocsánatodat kérő vagyok

változatlan tisztelő
Lugosy József.

Olvastam a nyelvészeti ujitások határairól irt jeles fogalmazásodat. Ha szabad csekély itéletemet kimondanom: neked nagyobban - általán igazad van, csakhogy Bugát törekvései - persze ha kinöveséitöl megtisztittatnak, - véleményem szerint nem esnek alá mindenestöl amaz általános igazságoknak. - Ellenben Dallagi társunk szinten megolvasott értekezésében (nyelvujitás nyelvrontás) szerintem egyetlen egy tétel sincs megállható, - s e nideg conservatismus képes volna nyelvünket felszázadokkal lökni hátrább a fejlödésében. Ohajtom hogy csak arról és éljek, hogy ezt és a vele szövetkezett társtanokat - szeretett nyelvünknek oly károsokat - csak felkapott tanoknak, de a valóság által meg nem szentesülhetendöknek, tenni kimutassam. Ha ezt nekem a sors copiáit és disertusságos adott volna!! - még igy is meg kell aronban feladatomat oldanom, ha csak töredek jegyzeteimben maradnak is meg arok, miket én már nem lesek. - Fejem aronban már szépen fiatul s kis kelyes is csiralan kell haggyam.

U. i. Még be nem csinálván levelemet, midön örömmel vettem az 1858ki U. M. M. kiadványait. E szerint hát folyni fog becses és nekünk oly kedves folyóiratod. De az acad. szemlélet sán csak nem Camis hanem Kilonusos fogja szerkeszteni. Első esetben vigasztalhatlan volnék, mert nem arra lélek és töll kell academiai működésünk megörökitésére, mely egy hangverseny - gyakran alias löbö nagyneve müveis - kimaradásakor megvigasztalására. - Különösen örülök, hogy a Museum minden anyagait nyugét levelezésed elvégre; - im most is pirulva bár, még is emlékeztetnek kell, hogy elöfizetésemet küldtem együtt mind a föiskolai anyalönyvtár mint az ugyanottani ifjusági olvasó egylet részéről az 1857ki folyamra. És még az egylet egyetlen egy füzetke sem lapott. Nem lapott az anyalönyvtár sem, de Reisz Imréhez az I-VII füzet minden további jellamzés nélkül 2 példányban érkezvén, egyiket átengedte az anyalönyvtárnak. stb stb Légy csinos gondoskodni az ifjuságéról! Ez a füzet szemünktől sem láttunk stc. — Kiderült ha terhedre nem volnék acad. ülésedről is! —

Augusztus 7 jén.

B. Csak a 3ik szárazdot kiültöm, - a negyediket vérn vremi holnap, s utánnap estve ott leszek vele. Január 858.

Levelem és — nem beveretés, erre te nyujtál némi kilátás sugarát, melyhez kimondhatlan örömmel ragaszkodom — hanem némi beveretés a napokban fog következni, — de mivel most látom leveledben hogy a véghatár jan 15ke itt van, nem akarám a felküldését e kéi szárazdnak halasztani. Egyébiránt két megjegyzés:

1.) Nem bánkatom immár, ha tetszik neked, nevem alatti adását is e négy szárazdnak, miután a külvendö (rövid) tárgyú ugyis erösen fog jellemzeni.

2.) Ha neked ugy látszik, maradhat az egész a jövö 1858 Museumi évfolyamra is. —

Körelebbi találkozásig.

V. 4. jan. 21. 1888

Mélyen tisztelt Barátom!

Bátorító szives soraidért nem csekély köszönettel tartozom, s hálás érzelmemet ohajtom hogy azok jelen befelelésében kifejezve lásd. Engel iránti véleményedben – mit tehetek mást? – meg kell nyugodnom; okaid nyomósak, bár magának az embernek megitélésében ugy érzem hogy tulszigoru vagy. Az öngondolkodó fej többet ér az encyclopædicus ismeretekkel tömött de önállástalannál, melynek rendesen az a hibája is szokott lenni mely van a hirtelen gazdagult kalandornál vagy a biborban szülöttnél: nem ismeri a munka verítékét, a szerzés nehéz-édes fáradalmait, s igy nincs szeretete birtoka tárgyához; míg ellenben, igaz, az öngondolkodók másik tulságba esnek, makacsság és különczködésbe. A kétszerü képződést pedig elsajátitni kevésnek adatott. – Én megvallom tisztelem Engel sok évi buvárlatát, hazafias irányát, lelkületét, s összehordogatásait, ha nem egyenesen az ö czéljaira is, más tekintetben becséseknek tartom. Ellenben semmire valóknak kell tekintenem – minden ellenszenv félretételével is – Drassai garjait, ki mint ellenemi hadjáratából megtetszik, azt is csak tegnap tudta meg, hogy a Goth szöveg a németnek érthetlen, s ezen encyclopædicus fölfedezése szerint változtatja felülete,

de tolakodó nézeteit a nyelvtudomány körül,
melyekből elég arra tán volt nekem levonhatni
adni. stb. Engel alapelvei, tehát amiket épitése
én is kibásnak tartom: de elég neveretesnek egy
kisérletként nyelvünkben; — s ugyan példával szol
na-e irnálma a philosophiának, ha mintaro
bölcsészei müvei, kikrül elöül kibás, világo
sem látó fejérszinekre volnának kárhoztatva? M
én is ugy látom mint Te, s ha nem ugy látta
volna is, most Tőled megtanulhattam volna
hogy a vacc-ot nem okai a nyelvkülömbségne
külömböző szervezetöknél fogva, de okai igenis
a külön külsőmüvészi befolyásoknál s egész élet
törzsnemöknél fogva, mely szerint nyelvszokások
ket ez vagy amaz irányban terdtél és folytatta
nyelvben létegesitett stb. — Hogy pedig azon sz
nálatodat fejezed ki, miszerint Engelt-a ba
lastot - csonakomba akarom venni, ebben jó
indulatodat elismerem: de hát ha a pesti
nyelvjárást tört - levés kivételtel részletes s
ar Academiában magában nézeteim igazsá
gának elismerését találni nem tudtam, sőt a
vem gumy és elferdités lön: nemde nem termé
szetes-e, hogy arról felé örömestebb fordulok, k
legalább jóakaródomat méltatják s tanombo
azon igazat melyet bizony nem ujjomból fro
tam hanem fáradságos buvárlattal tényekb
abstrahaltam, megvetőleg el nem utasitják. —
De elég erről; Engel részére nekem Tőled csak k
részem volt, de nem körvetelésem, s levelem e
épen annyi jogod volt elutasitandó mint nekem a

elöbb

elöbbe adnom, s mihelyt arról meggyőződésed van,
hogy dolgozatai nem mérsékletöl, és specialitás
nem folyóiratodba talál: hogy lehetnék én föl nem
vételében nehezteló, mint a ki nem csak kódolat
külömben is melyebb belátásodnak, de azon gyön
géd részéért, melyel irányomban ez elutasitásban
is viseltetni fáradtál, s okaid érintésére is ki
erőpleteni méltóztatol, igaz hálákodtossággal tar
tozom. — Es igy csak már függetlenül és minta
kiegészitésül emlitem meg, hogy horrám uyon
nán külföldi terjelmes öszeállitásainak tárgya
aron szavaink összevonási családosságban tett
előállitása, melyek összevisszaság és következő
egybefüggés megértelmével birnak.

A mi illeti az én századaim felvételét, ezt
köszönettel fogadom; a harmadik századot
utnak is indítottam 25diken postán, egy pár
rövid sor kiséretében, hogy terminusodat meg
tartsam; jelenleg ime megy a 4dik század,
(az ötödiket tartom) és megyen, hahogy
elkészithetem, kérem indulatairól a mintegy két
tognyi kisérő szó, tehát nem levelezés, nehogy
mint irám megfosszam ez öszeállitást arról
igazán nagy szivességétől, melyre leveled pár
szava némi kilátást nyujtott, hogy t. i. Te fog
nál kivés lenni art kábár levés, de éles szigor
mi megvilágositani. Ezért én esdeklem is, kérve
s az én kisérő szavam nem is azért tel, mintha
art nagy kedvem volna ordafüggeszteni, — azért, ha
tevszésedet meg nem nyerendi, bátran el is hagyhatod
bánom.

hanem azért hogy parancsod teljesítve legyen
és így legyvesztésbe ne essem, – és mégis a te
igéért – nálam becsesnél becsesb – habár 10 szó
ból álló levelezésed általa ki ne forulson.
Ha ezen záradékot el nem találnám a vastag sza
vú ér bajom – újra igen súlyosbodó betegbe
Symptomáim miatt is, – nem indultam útja
tenni, elkészítem utasárnap estig s Hetfőn, leg
jobbkor kedves azt is veled postán. – Mel
lesleg mondva: el ne vesd ni magyar – megyer
Sorozatomtól a kéi utóbbi szárazabb elő
lő merészebbnek látszó néhány
pár miatt, mint hold és hölgy, klapnya es
lép, saj és eset: a löveldezés kifogja muta
milép nyelvünk rejtek műhelyében még par
oxabbalnak tekinthető alkotásol is folytak le
be is jelentem ez utal, hogy egy ily állatást M
zaimod számára közelebb elemzeni sándékom
nem akárandat fogsz venni, hanem tényt. –
Irtam, s most ismétlem, hogy immár ha tetsz
nevem alá is teheted kiütőmenyemet, részint
mert örülök engesztelődésedet s ennek kö
tében magam is engesztelés vagyok a világ
iránt, részint és főleg, mert nem lehet neve
nem kiu arra, hogy a te bár 10 szótagú beve
tésedből levelyleshetik közleményem. – Azt
irám, hogy ha te ugy látod, felölem bátran
az egészet az 1854-iki Museumba hagyhato
„Engel ó'égatásai" kifejezésedre jegyzem meg
hogy minap én megirtam neki, miben egy XVII
Szadai egyetemes nyelvészkedő", Joann. Petr. Cricius
szinsén az ó betűből indítja meg a nyelvet ered
mely adatnak csudálkozó felvidítása volt volna a
első"

Ő minőségét felőle a legnagyobb határozat
Hagyd = Hagyj ... Hagyj meg Nehéz ez!

204

dicsö mindenség első megpillantásakor: exoli fa-
stigia suspiciens, et animadvertens, se divino, aura
esse particulam ... mira delectatione repletus, ea insti-
mo sectoris sonte hausit, oreque protulit optatum
humana loquela omen et πεντοπηγὴν Ω !....
Simplicissimum suum vocum et litterarum chaos Ω.
Ezzel öt eliejtseni akartam a maga kalálási zürjé-
ből; de nem ijedt el, söt igy válaszol: „félre értettek
ha azt hiszitek mintha én az ö hangot tartanám
első szótag a nyelvben; pedig én az ö hang értemé-
nyét tudom annak, azonban hogy Attum szájából
ö, ö, au, ou, ei, eö, eü, ie", vagy talán épen ia-nak
hangzott-e amar ötös, annak bir csak Zsena meg-
mondhatója.... Helyesirásról értekezésemben az ö"
szalad vártatát fogom elönduni, megmutatván nyel-
vünkbeni szolgálatjáit 1, törzsül, 2, képzöül, 3, ra-
gul, gyakorlati megmutatására annak, miben ala-
kult minden a magyar nyelvben élvő szótalt fej"
És én hiszem, hogy ö" erre megmutogatásokban bizo-
nyosan sok jót és sok igazat mondhat, mert éles
combinatiókhoz s kitömörítésekhez kell itt bizo-
nyosan bejöni, mi is elhanyagolt nyelvalakjaiban
illetöleg nem lehet hogy nyerség ne legyen, habár
mind az alap mind a végeredmények az ö elvétől
kiülömbözöül fognának is kiütni. stb. –

De hasztalan kiirom halasztom azt, miről
Schugyan irnom kellene; véá kell jönöm a sor
szerint, s itt jö már szám nerve a legnehezebb
irni valóm, melyre hálás voltom minden conse-
statiói daczára mégis félek hálátlannak fogok
előtted találtatni. A csillagászme, a jan. 19ki áras.
felolvasás és térelés fellengöi mértana. Egészen
ösrinte lesnek, igy még is könnyitem sulyot mente-
lőreténem.
2

előrésemet, s rövidebb is lehetek. Teljes igaza van, hogy ha egy munkáról le vevém vala szemeit, s harmadik stb kérdést vala tenni, tökéletesen úgy vagyok vele. És most képzeld azt, e három, melyet mind a három kedvetlenségből elhanyagolva. De mellettük még meg tíz annyi tenni való és tenni kellő, újabb jelenetek követelésében, újabb szükségeink látására, újabb befejelni, eligazítani való mellett, melyek szintén mind tanaim érdekében terveim sorában sürgetve követelik éjjeimet, a mellett hogy rongyolt s beteg is vagyok s kedvem sem Pünkösti. És most térjek vissza a végjobre, melyet már rég exuviállent kelle vala felfüggesztenem Neptun templomában. A legigyekezőbb garda is ebbenál minden működésében, ha itt is ott is elérült akadályai tartanak elébe. Elbukik, ha erős lelke van is. Kerüljük a csillapmen. Con amore, békében adogattam adagjait, melyeknek kikészítése nekem minden esetre nagy erőmbe kerül. Neki jő utolsó közleményeimet Brassai a Pesti Hirlapban s bármi ellenkezéssel lepöldözi, sőt jövendőjét is megrontja mérges nyalásival. Azonnal félbevetettem, mert a hol ilyesmi impune történhetik, ott nekem a békés munkálkodónak hangom elnémul. Mai most még csak az elejett fonalat felfogom is gyenge és idegenan elfoglalt fejemmel, milyen munkámba kerül; milly derűs otium kívántatik reá! Folytsam-e is azt? érzem közelebb, hogy csak lagis nemet többé nem akarhatom kétesíteni.

Miért nem is tesznének ti ott, kolozsvároknak ügyében van, tánczra a dühös marhosokat! Nem, sőt szellemdúrs, egyesemes tudós stb, nővel kényeskedtek el a szívtelen és fellemetelen, bár igaz hogy talentomos és sőttudós arczátlanokat. Lenne moral az írói világban is, - és ha az nincs, lelkem vissza nem térhetlenül elfordul stb. Summa summarum: felszólításod megi parancsoló vetem ezt, elismerem gyarlóságomat is a morálnai tulkényességében, tudom hogy jobb lett volna sem jobbra sem balra nem tekintve folytatnom föladatomat, s „nem hallanom a pórnép szitkait." De már megesett, s ha újra kezdhetném is, érzem hogy gyarlóságomban undokromat újra nem fékezhetném. Mit tegyek tehát? Türelmedet kérem, s ígérem hogy lehető alkalommal felfogom újra a tárgyat, melyről oly jóságos kimélettel emlékezel, — s talán fellábadok iránta. Akaratomnak sürgetésedre némileg visszanyertem, de már a hallámok összecsapnak fejem felett. Légy hát ebben is türj; meggondolván hogy magam vagyok legnagyobb martyja magamnak. Teendem, ígérem, a mi tőlem telhető, de már időt nem szabhatok.

Menjünk tovább a nyelvek természetének érdekében. Vettem egyes applaudusokat, érdemfölöttieket is; olvastam az emberséges Kilonusos biztató véleményeit, s olvasom most tőle, hogy értekezésem „ha egynek nem tetszett, többnek tetszett és pedig nagyon." Barátom, mélyen tisztelt barátom! Itt van az a miben tőletek megértetést nem nyerek. Én a felhozott vigasból nem az egynek és többnek alatt húzom el, hanem az áthozott tetszett alatt s pedig háromszorosan. Hiszen az igazság, ha csak részletes

igazság

igarság is, nem azért kívánta hogy tetsző l
ügyen, hanem hogy akar tetszik akar nem, elfogad
tassék s vele az ügy, melyért lön az áldozat, fel
gyarapodjék. Nincs nagyobb szerencsétlenségem, un
lorom, mint mikor az mondatik, hogy ez ser ér
tésem szép volt, – s hát még Brayai mily émely
tő dicsérátai halmoz vop telkü gyalázkodásai
közé! — tehát hogy szép volt, de semmi sikert nem
Sőt az nem akart szép lenni, hanem sikeres. Nem
a hatás oltárában járunk itt mint egy bravour
áriánál stb, hanem az igazság templomában, s
gyönyön szerény hanem hasznot. Nyelvünket, fog
nyelvünket akarjuk igazgatásban megdicsőíteni, s
nem dicsőítésben szerény noha pillanatnyi igazga
Nekem nem fér szívembe, fejembe érzékeim sor
Megmondom egyszerűen, mi az a mire bennök lek
vágyott, ha főfuvalkodottság vádja szakad is ra
Az Akademia ha azt mondta volna: „Nekem közele
ségem első a nyelv körül. érzékeny szabalatos kéz
zelet mozgatott meg; látszik is, hogy nem levegő
épített; meggyőzni azonban még nem győzött, n
e tárgyak megbányását kíván. Azért erennel
meghagyatik érzékeny tagnak, hogy fejtse tovább
a többiek szintén figyelemre méltónak fel e szab
latos tárgyat irám. Szellemének felette stb. Az aka
demia elismeri, hogy e kérdések (nem az érzékeny
lényegesek és fontosságosek." Ime tiszelt barátom
e figyelem nyelvünk iránt örvétől az Academiato
ez lett volna az én egyedüli jutalmam, s íme az
Academiát nem találtam a maga tisztében. Egyes
maradtunk kürdelmeinkben. Ki finnis must felölelé
a maga egész hiálló tudnivalóban, – a mérséklést egya
len bátorító tényével nem látta gyámolitandónak
Én nekem

Én nekem ez nagyobb csapásként tünik fel a
föltétlen kárhoztatásnál. Ha hiábavalóságokat
terjesztettem elé, mért nem mondjátok, hogy hiába
valóságok, akkor megtehet elültem volna egy jobb
jövendőre hivatkozó önmagával; de ha jók, ha
igazak: fel kellett volna ölelnetek s a sirát ápol
notok. A kárhoztatás vagy felkarolás egyaránt kö
telessége volt volna perinthen az Akademiának. hb
(nem az Értesítőbe felvétel v nem vétel ügye ez, 6
mely körül szintén lélekkirasztó eljárásuktól
vannak – –) Nyelvünk nem oly tárgy az Acade
mia irányában, melynek sarkkérdései körül
hidegen és némán maradjon, s azt várja hogy
e némaság által bátorított utcapadtos magány
keresete tárgyává tegye szellemdurkó(ll) lestron
golásait stb. — De már tova ragadtattam. Azt
akarám mondani, hogy fájdalmam méltó volt,
mert még a dalotta nyelv tudj' Isten hány tize
tásalan segyügyü forráson átsiirt, igazán az
első tudósságtól az utolsóig – ugy mint nyelvet
kell – fel nem fogott elveit ti egy hallásra kép
tek, felfogjátok, szentenciaként tartjátok, addig
az oly szárazon jobban tudható a tárgyról saját
nyelvünk körüli egyéni igazságokat semmiség
fel nem fogható nak, sőt fel nem fogandónak néz
tek. Fájdalmam méltó volt, akkor tehát elvontam érzé
lemet, — most az is ott van, hol a csillagisme. Elte
metve s elfeledve önmagam előtt. Hogy vonjam elő
felvételéből? De im te itt is mesterileg birtatsz.
Küldjem fel első postával ugyanazon papirost, mely
ről olvastam, — Olvassam, mert különben ártol

gorom sth. Ismét hálámat kell emlegetnem, m
ióságod kisugárzása e biztatás is; és nem kev
ből ugyan, sem teljes kibékülésből a dolgok fo
lyama iránt, de igenis magasra becsülő barát
ságodért, Ismeretre! csaluggan megtennéd mo
hevélyemben, hahogy .... physice lehető volna
Jóltevő barátom! áron értetlen nem létezik
többé. Van darabja, de nagy része az öffevar
tatlan papíron, az időmulás és betegeni uta
gatásom álbortja lett. Athatóan miben bánjam
mentem a nyárvon csaknem öntudatlanság é
állapotban, s palotám és markolam némi
vigapomul folgálandó időtöltéseket, például
nyelvéperi scheitkimat: ez végkép elevedt.
Már bánjam nem találtam csak egy részt.
Lehet hogy kisportodott keremből, s Lebrecenben
cselédem is kisepert. Bármint leggen, min
többé hatalmamban. Arról tehát — üss és v
meg; mert igazán értemlem — szó sem lehet
hogy hirtelen felkülidjem. De ime eleven
szened melyet fejemlé gyüjtesz, oda égec, hog
ert és megigérem Neked! Museumoba! de
nem az értesitőbe (shiß fabatus er tán!). Ham
ere pintén türelem kivántatik tőled, tőlem
pedig valóságos Martyrium. Nem is emlite
hogy idejét multa, s hamva himpora leteröl
nem, hogy az utcapajtos, az irodalmi hosa
meggyalázta, a sző teljes értelmében-sit ven
verbo-leturhárta; hogy oly malitiosus és

Ψ se megrövid még is "kifüttyöngetés" kifejezéseimért!

dalmomi jegyrészekkel pirzálta, mintha én az
Academia gyülését Gassenpubrnak nézem vol
na, az alávaló! Minderetet nem emlitem, s
tultsegem rajtok magamat parancsot kérjem.
Hanem csak azt mondom. Sebben engedj igazat
nekem, hogy terhes lesz reproducálnom az ab
ból elmondottakat egy a hogy el volnak mondva.
Baramat arom: megkivetem; miért ezek
vá s ellel e plane reá? azt nem tudom. —
Immár kiterjed felsőbb Mathesisét kevés sóval
illetem csak. Tudod hogy az nem volt kiblgorott
alakban, s nagy részét csal vigtönöttem. Azóta
felre tévé ez is. A nehézséget hát ennél is
megvannak, de tán leg leggyörhetőbbek. Elma
radtam ezzel is, pedig itt pietás köt. Ha erőm
lesz, megkülbön ezt az Értesitőnek, habár idő
telttével. Nehéz nekem sajtó alá dolgoznom. Nyomtat
szabatossággal képtelenem el némely dolgoiatomat
közelebb a szósalávendpest, sime mily kifonta
ros alakban jött ki az M Nyelvkepében s különnyo
matában. Hirtha még egészségtelenségem pongyo
lább alakot hagy csak képtelenem. — Ez aranban
lehetlen rokon nem vennem annak M sajtóbani
szerencsétlen panegyrizálojáról elejétt panaszat.
Ez neki állásába került! Miso állásába az ittenén?!
Törölet hagy lelkemben hogy azon becsületes ember
miattam, bár egészen tudtom kivül, szenvedett. En
tudod hogy elő nem mondottam indignationar, mi
helyt megtudtam a dolog mint lété. — De ujtamság,
hogy nekem legfaustusabb mondulatom is mily infaustus
neám és becsületes vetsevémre ül. E felolvasáskan már

ar ellenség, az aljasság nem árhatott, s ín
árott és legyülnél megbuzerolt, nem csak ha
nem Anthropologossá tett a jóakarat maga.
Van-e nálam ferencsétlenebb, ínfelixebb
Kiliár a földtelen?! — Nb. Vállas müvén me
1855 évjám van és így rég kijött, csak mi ne
lüstul még. Mindennap várom. — Salbott
emlékü barátommal annyival inkább tartozom
miután fegém neje is oly példás-isonyuam
mult ki az öszel! — Feledém oda pénteb h
egy Phaethon Monographiáját is várok mi
den percben mely 1857 vagy végében jött
ki, nem arem, mintha már abból ín valam
okulnék, mert képzeled hogy kimerítette m
körüle studiumomat, hanem hogy ujabb bi
zonyitványa legyen kishonságunknak, kik
nél épen a halaszás és pünctual trombitálta
az erattamul mondják hogy „Phaethonról th
nyomorni, nem is tartozik arok köré mik a
tudomány elömenetelét legkevésbé is előmoz
ditanák" Sima derék német foglalkozik am
vele s könyvet ír róla. Hanem csak ugy lep
mint Schleicherrel, kinek ebei legnagyban az
én régi elveim, de nekünk nem kell a hara
fié, kell a Schleicheré, mert ö Schleicher. —
Hogy azonban phaethon Mythosát a derék Ulri
cseler megmagyarázta legyen nem kifogásom, men
Önnerem már e könyvet megelőzött egy nagy
cikket a legnagyobb Encyclopediában Phae
thonról stb. —

sol unalmas beszéd ugy-e, semmi eredmény
re? elvégre is csak annyi, hogy a három meg
jelelt tárgy körül kivülem egyikes sem lü bizton
s távol vagyok attól hogy magamat kibáttan
nak vélnem; hibáztam, mert makacs, különcz
és világfolyása ellenében szabálytalan ér
zékenységü vagyok, de másfelül bántott,
sértett, elfoglalt, nyugtalanitott és beteg
vagyok, s ez előttem elég mentségemre,
mert hol a hibátlan? de előtted nem lehet
elég, s igazad van benne. A mit lehet helyre
hozunk, a mit nem, az a fatumé, mely külön
ben sem jobb horrám az emberekhez. De
már csak irok, mert vasárnap ugy is ismét
ki vagyok sententiával dr. Török tornám
curája, lépse alá; még a mát és holnapot
elkérem tőle, mig erelben haladhatok va
lamit, a miket most veled közlendő valék.

Az 1854 ki Cantilena felöli ítéleted
élvezetét ohajtva várom — Köteteimről tudod
hogy sző fűzes hogy adriglan ne tarthatnád
mig pük seglenek legkevesbé is; csupán arém
emlitem olykor, mert egyszer felhivtál rá
hogy juttassam eszébe ert is art is, mert
ezig is megtörtént általad nem használtatja
s hogy lodtál hogy eszébe nem jutott expe
diálása. Gönczre tett jegyzeteidet igen köszön
könyvtárunkban világért sincs régi szótár (Apelt nincs
s a Gradualon kivül. Bornemisát ezerben nem kaphatni!?)
ole van 3 ivott prog szótárral (XVIIIsz eleje) epen most kiültem
Cantionale

öcsi Szilágyi Istvánhoz hü erösen esdekle
értestök leveleben, azt irván hogy dudjaik
körül jeles felfedérisches vagy felfedérest
tett. Meglátandják és elverendjük. – Szi
lágyi Dániel barátom stambulban valób
fog magyar-török nyelvtant adni, – neke
is van itt egy jó tanitványom Szilágyi Ásvn
tureista. Hit talán, emlegettem is. De Hu
falvy ur semmi finn ellenröllel meg nem fe
gérett, pedig igérte, sőt azon finn-finn gra
matica is, melyet még savaly ő vettem
töle, ott maradt nála. – Rövid Imre
ur fiuer alázatos tiszteletét külöl vipon; az
ismeretet átadtam neki. – Barra még ná
lam van s ll első levelei gombolt minden
hü nem tudtam egészitni! Nem találtam
sehol ez első kiadást, pedig sokat járkan
utána. Ha még nem fülsegliek, engedd kér
lek maradásat, – fogom-e és mikor? adni,
ez még nálam sem több – közbejött körül
mnyek miatt, kérdésnél.

Egészség tekintetében a nyáron tett utazá
és fürdői gyarapodásod nagy örömmel va
Nekem Carlsbadot ajánlják, s aligha kénytele
nem lesek – idöm s módom fiuk volna Lacca
ra is oda ~~nem~~ vinni magamat a nyáron
ha igy haladuak az aranyérben, mint ma
tanában. Bár mielöbb megengedné Mariafür
áldása s egyéb körülmények, hogy Pozsaiva

és legendái becses közetei elhagynák a letar
tó közelieket, miután a sajtot oly rég elhagy
ták. E szegény nemzetnek minden több fontját még
távolról sem, s még sucressemiában sem. –
Ne is nem Distinctat értem; tölsse be ő vajha
a divina Sorbys végrecí „leggen nagyobb Ang
jánál" – mint Károlyi pobta mondani he
delyében. – A Karinthy-Jarabas leveleket
bizonyosan és siwesen rövid időn hipótolom
vagy hipótolbatom, ne kétlsed, teljesen. A
Zahoureckfele munkácska a „die Fremd
wörter in der Magyar Sprache" de már
megboszantam ujra; aprolág, és nem kivá
semmi további emlitést; elvepsettem
valakol a pesten vett példányt.
Wenzel által nem szigetiának mint
irod, hanem Felsőbányaiának kéret
tek; nálam vannak, s mond meg neki,
hogy – ha most be nem pakolhatom
s kerekhez nem küldhetem egész corte
siájokkal – egy kéthet alatt időközön
bizonyosan csakugyan korad küldöm
azon kéréssel hogy ez öt illetőket
juttasd kerekher. – És még végre a
Murcsmi füzetekről. Pindol pedig
neked végettök annyit alkalmatlankodni,
de most már magad fölitasd fel végleges

számolásra felölök. A dolog így áll

1., Demjénnek miket küldtél, nem tudom
még ~~Octoberben~~ mult Octoberben, 1856: IX–X-től fogva semmi
nem kapott.

2., Szinyér Váralja tudtomra 1857
VII-ig kivan elégítve, — ugyanis 1856
II, III, IV, V-füzeteket én küldtem meg ne-
kik a sivességedből nekem jutott példány-
ból, (melyből tehát már most ugyanazon
II, III, IV, V. hiányzik); mert még akkor
én szerencsés voltam rendesen megkapni.
Már 1857-ről csak VI, VII s a most kapott
VIII. IX van nekem; I, II, III, IV, V-öt nem
kaptam. Nem hiában mondtam hogy pirulok
mert ime a magam ügyének is bele kell jön

3., A Főiskolai könyvtár mindbirja
immár 1857. IX-ig, tehát hiánytalanul
kivéve hogy az 1857 II-k Füzetben a Muzeu
6-k ív helyett az értesítői 6dik ív kö-
tetett, melyet én ime ezennel mint dup-
lumot visszaküldök s kérem ha lehet a Mu-
zeumi 6-k ivet, hahogy ezt gyermekes
impertinentiának nem vesszed. Kár és
vétek neked Kiadókezelőnek lénned. Magad
kiáltasz fel kedélyesen leveledben: „Ugye
derék expeditor vagyok."

4., A

4., A főiskolai Olvasó Ifjak könyv-
tára legszerencsétlenebb, mert az
~~ebben~~ erről az év~~ben~~ről még egyetlenegy
füzetet sem kapott, kivéve a
most folyó héten hozzám küldött
s nekiek azonnal át is adott
VIII és IX-k füzeteket. Ezen
Olvasó egyletnek tehát hiányzik
1857. I. II. III. IV. V. VI. VII.

Most kern urtól két előfizetést
küldök Emichhez az 1858 évre,
ugyancsak a, a fötanodai Anya-
könyvtárnak b., a főiskolai Olvasó
Ifjuság Könyvtárának. — Hála,
a genius nevében, hogy expeditori
gondjaid megszünnek, mert ezek
magasb dolgokra, a Te dolgaidra,
szükséglő percrektől valának el-
lopva, s nem te dolgaid. — Én annak
vagyok egyiknek nyomorékja, hogy temérdek
mechanicumot kell és kellett végeznem,
s ez széttépte, megölte testemet, lelkemet.

Végezetre pedig, — legközelebbi
találkozásig, mert már a Naplocsi
hanyatlásából látom, hogy sem bere-
kesztő szavammal sem a Felsőbány-
anak előkészítésével készen nem lehe-
— vedd hálámat, jó kivánásaimat
in superlativo, s tarts meg nagyra
becsült kedvező hajlamidban. Válto-
zatlanul

hiven tisztelő barat
L. K. —

Jan 16 1858

Januar 18kán estve.

Kern ur halasztván indulását, a Magyar
és Megyer négy századhozi utósorokat
csakugyan elkészítettem s már szinte
befejeztem tisztázását, midőn vendégek
lepnek meg, én pedig elesett beteg is
levén. Ezért be nem fejezhetém, mert
a gőzkocsi mingyárt indul; tehát
félbenhagyva is elküldöm, — hátra-
levő részét pedig (mindössze is né-
hány sor) kénytelen vagyok elha-
lasztani holnapután estig, a midőn
egy fiatal jogász fogja a hátralékot
fölvinni, — vivén egyszersmind hoz-
zád a Felsőbányai Városi jegyző-
könyvet, Wenzel urhoz pedig az ot-
tani bányajogi viszonyokra tartozó ok-
mányokat; mivel pedig emezek egyszers-
mind ama jegyzőkönyvbeli bányászati
ó magyar törvényekkel egybefüggésb
vannak, ohajtom, hogy ezeket is felh
nálás végett közöld vele, — azért
Őszerü szövegjök maradhat a Történel-
mi Tár használatára.

Nagyon esedezem, ne tagadd meg igen igen nagy becsü elöszavadat a négy századtól, s hogy azt függetlenebbül tehesd, ne is tekints belé megirása elött ezen én utószavamba, melynek ügyetlensége talán még háborítólag fogna hatni tifta fölfogásu tájékozatodra.

Vettem január 26 1858.

Debr. jan. 20. 1858

208

Mélyen tisztelt Barátom!

Csak alig 10 perezem az egész irásra. Ágyba fekvö beteg volnék s azonban vendégem is van – ki nem találnád! – Ponori Thewrewk Józs. – és a levél indulása ideje közelget. Tehát röviden.

Küldöm végét az utójegyzeteknek. Ne mondd hogy keserü vagyok. Nekem, ki ostracisáltattam csak azért mert tán kelleténél igazb valék, s embertelen bánásban réfesültem tulságos embersé: gemért, csak fadad tán valaha önvédelmi szócskát is ejtenem! Egyébiránt nem én de az ügy. – És mivel manewrirozáshoz nem is értek, ha értenék sem volna kenyerem, s a ti ildomaitok is véremmé nem válhatnak: tehát szerkesztöi szabadsággal látlak el

el felségsértő locusain[k] irgalomtalan
kiirtására. Akar [illegible]es elhagyására, — s
ez esetben valamelyik alkalommal kiküld[m]
Ha te pár előszóval kegyes lesnél illusztrálni
különben is tuleleg lesz ez igénytelen köz-
leshez.

Bátorkodom figyelmedbe juttatni mult
alkalommal hosszu levelem végén (mely
vitte tegnap előtt) tett Ujmmuzeumi Com-
putusomból a deb. főisk. olvasó ifjuság
1857ki Ujmmuzeumának meg nem kapott
I—VII. füzeteit.

Ime küldöm ide zárva a Felsőbányai
városi statutumokat és bányatörvényeket.
Ugyanekkor t Wenzel tanár urhoz a Fbányai
bányászatügy újonnanjagságait éneklő adatso-
magot küldök s az azt kisérő levélből ide
jegyzem ki hiven a mit neki irtam:

„T. Fr ur, i. t. Collega uram! Ugyanezalkalommal tisz-
telt Fitolnokunkhoz vissza a Felsőbányai Városi és bánya-
szati Statutumok könyve a XVI sz. végéről, melyeket en sok

ével ezelőtt az Akad. rendelkezése alá adván, előbb a nyelv-
emlékekbe, utóbb a Fört. Járba szánattak, mely rendelte-
tésétől őket elvonni, ha akaratom volna sem vélem többé
jogomban állonak. De a mennyiben ezen helyhatósági
törvények a J. C. ur azon felhasználási körébe esnének, mely-
ben hogy adalékokkal polgálok, még mult évi találkozá-
sunkkor megigértem: fogja arokat, t. Foldy ur, mire kö-
lemben meg is kerem, t. Collega Urral közleni, fentartván
magamnak a ~~t~~ közlegnek mint egyperszmind nyelvem-
lőknek régibb rendeltetése szerint a Fitolnoki hivatal
belátása nyománi felhasználását, — minek is 12 évi
vagy tán hosszabb felretétetése után valahára csakugyan
ideje van, nem annyira azon csekély járulékért, melyet
a Försch. Járban leendő megjelenése maga után vo-
nand, mint inkább magáért azon emlékes kinemenyért,
melyet Magyar Városi Magy. nyelven kelt, Miksa bányász
törvényt régiségben előző törvények olvetlen nyujtanak
stb stb. —

Esedezem tehát neked igen tisztelt barátom, mél-
tóztassál az egész dolgot ugy közleni, hogy Wenzel
Urnak is a maga kivánsága irányában elégtétessék, azon-
ban a közleg — és tán jegyzeteim kapcsolhetőbbjei is —
mert ujban átnézni csakugyan elhanyagoltam,
rövidre felhasználva leggenek. —

Vett. május 19. 1888

209

Mélyen tisztelt Barátom!

Nem állom meg hogy derék barátunkat Török urat üres marokkal bocsássam irányodban Pestre, ha bár nem több is küldeményem annak ide jegyzésénél, hogy tisztelő Barátod még él, bár jelenben fél füle siket, s egész feje rúg az aranyeres dúzslakodások közepette.

E két füzet Muzeumot köszönettel visszacsatolva küldöm; nem ezek azok, melyeknek a mult évről elöfizetöink hijával vagynak; de hogy melyek hát? azzal én most téged nem terhellek, sem boszantalak, — eleget boszantottalak eddiglen kénytelenségből. Ha közelebb fölmegyek, majd szóval megmondom s megkeressük a mik szükséglenek ha találunk, ha pedig nem, marad.

Egy XVII^k^ század elejére eső kis Dulcamaricumocskát is zártam ide számodra; tartsd meg; valeat quantum valere potest.

De hogyan köszönjem meg Prozairóink tő kötete megküldésébeni szivességedet? mi szavakkal? semmi szavakkal ezuttal, de mint mindig hálás érzelemmel, s a mennyiben ily szegény embertől telik, tettel. Érted, hogy nem anyagilag, hanem mert gaudes carminibus, ... tehát fogunk találkozni.

Utólagos jegyzés: Mégis ugy véled-e, hogy régi iróink orthographiáját modernizálnod kell? mi ebben a nyereség, miután magok kiknek kedveért ez áldozatot hozod, azt föl nem méltányolják, maig nem láthatom, — de érzem igenis, mit vesztünk nyelvitekintetben. Bocsáss meg ez elkoptatott zajongásomért.

Ha hogy a Magyar-Megyer négy század a hozzá járuló figyelmeztetésekkel – főleg a tieddel – némi kis satisfactiót adand az ostracisáltnak, meglehet hogy fog valami kedvem gyógyulni: felfogni Acad. előadásaim fonalát és a jan 19 kinek integrálását és kezedhez adását eszközölvén, továbbá értekezéseket küldeni vagy magammal vinni Ülési rend azonban nincs kezemnél.

Képzelheted, hogy Thewrewkkel lenni sok tekintetben élvezetes dolog volna, ha nyomora nem volna egyszersmind egészségem. Ősokat tud és – ámbár én avatott nem vagyok a mysteriumokba, – de azt hiszem, kár volt öt az Academiától távol tartani. Fehér Györgyre emlékszem. – Igaz, hogy bizonyos h.... de engedj meg, ezt rossul tevém hogy e mondatba kezdék, melyet helyesebb meggondolással félbe kell hagynom.

Szives barátságodba, becses hajlamid s megtisztelő kegyeidbe zárt, a viszontalálkozásig vagyok

hived

[illegible]

Vett. május 19. 1858

Mélyen tisztelt Barátom!

Nem állom meg hogy derék barátunkat Török urat üres marokkal bocsássam irányodban Pestre, ha bár nem több is küldeményem annak ide jegyzésénél, hogy tisztelő Barátod még él, bár jelenben félfüle siket, s egész feje rúg az aranyeres dúzslakodások közepette.

E két füzet Muzeumot köszönettel visszacsatolva küldöm; nem ezek azok, melyeknek a mult évről elöfizetőink hijával vagynak; de hogy melyek hát? azzal én most téged nem terhellek, sem boszantalak, – eleget boszantottalak eddiglen kénytelenségből. Ha közelebb fölmegyek, majd szóval megmondom s megkeressük a mik szükséglenek ha találunk, ha pedig nem, marad.

Egy XVII^k^ század elejére eső kis Dulcamaricumocskát is zártam ide számodra; tartsd meg; valeat quantum valere potest.

De hogyan köszönjem meg Prozairóink tő kötete megküldésébeni szivességedet? mi szavakkal? semmi szavakkal ezuttal, de mint mindig hálás érzelemmel, s a mennyiben ily szegény embertől telik, tettel.

Fogunk pedig találkozni közelebb junius derekán, ugy, hogy én 14dikre – ha másik fülem is meg nem süketül – fölmegyek Pestre, s 15kén már itthon is leszek. És ezt mintegy hivatalos tudomásodúl teszem, helyet kérvén jó korán egy rövid, de szükségelt fölolvasásomnak. Ha julius 12dikére talál a körülmények miatt maradni, idejében tudtodúl adandom.

Köszönettel veszem párhuzami laistromom fölvételét Muzeumodba, – szándékoznám ezt is megjavitva, s a példákat félezerig bővitve, a bevezetést (mert azzá lenni akartad) ujdon alakitva, külön egy ivecskén kinyomatni. Csak előizlete s árnyékmutatványa leend Családrendszerü Magyar Szótáramnak, melyet – míg még a siketülés mellett vakulás is nem ér – ohajtanék mielébb kérrebocsátani. Jelenben egyébiránt finn és török nyelvvel in specie foglalkozom, mert... többek közt nagy elvek tisztára hozása követeli, hogy ez oldalról se legyenek azok gondos federés nélkül bizonyos ezerszer ismételt, közelebb ellenedben is ezeregyedikszer elmondott vádszavak irányában. Tisztelt Barátunk Hunfalvy P. ur folyvást késkedik teljes igazat adni azon nagyon egyszerü igazságnak, hogy a mi közelebbfekvő és önfejletes az csakugyan közelebb fekszik és saját fejlésü; ez volna a közöttünki egyetértési s békejelszó, részemről ennyivel beelégszem. A párhuzam alá vetett pár jegyzésed mind nemes jóakarataért mind irányzó tartalmaért becses nekem, habár devalválta is azon igéretedszülte reményemet, hogy vezérszót adandasz a párhuzamhoz. Hanem abbani kivánatod talán irányomban kisé kegyetlen is, hogy én vigyem ki legutolsó részletig, törvényeivel együtt e párhuzamot; nem elég-e reá ujjal mutatnom? s már irtam hogy az ujabb nyelvészkedés temérdek bálványképei (idegen istenek, melyek előtt térdet hajtani kényszeritenek), milyen a nyelv organicus volta, a magyar nyelv kopottsága, törzseinknek a rokon nyelvekig benyulása, hangzóink rokon nyelvek általi szabályoztatása, stb stb melyek közöl már neked máskor is emlitettem föl néhányat, mind megdöntésemre várnak, – s ezen szükségesb föladatim mellett elégnek tartom közölök egyre egyre csak ujjal mutatni, s ezért nem is nyomja lelkemet példz a természetzenei forrásnak csak hirlapi referáda féle vázban maradta; hiszem én hogy akadnak az ilyeknek részletekbeni tökélyhez vivésére hiv munkások, csak vegyenek kisé lélegzetet a nyelvészi terrorismus nyomásától. Nekem elveket kell tisztáznom legalább mostanában, de hogy a réfleterésbe is a mennyire tőlem telik, nem sajnálok beereszkedni, mutatja imént emlitett Szótáram terve, mutatja a Párhuzam bővitése s ujandolgozása iránti akaratom stb. Már megvallom nagy satisfactióm volna, ha legalább Te teljes elértésre méltatnál, s az eddigiekkel szerencsés lettem volna legalább Téged arról meggyőzni, hogy nyelvészkedésem egy nagy egész, mely a külföldi ujabb nyelvészkedés irányában nem ellenségesen áll, hanem annak minden áldásait elfogadva, de ugy hibáit mind nyelvosztályunkbani alkalmazhatlanságait folyvást igazitva, a hol kell kárhoztatva, egyediségünket ellenébe szegezve, nyereményeit nem ignorálva de nem is bálványozva; mely utóbbi fő hibája sok derékünknek, hogy ők hajfálnyit sem képesek egy Pott vagy Boppon igazitni merni, még ott sem hol Pott vagy Bopp vagy Humboldt reánk nem gondoltak is, és ha reánk gondoltak volna, magok másként szóltak volna stb.

Mosolyognom kellett tiszteli Hunfalvy barátunk bur-
galmán, melyhyel magás irányodban a rokonnyelvek szabályo-
helyesirati hatálya erőkletében vádtól egészen tisztának akarja
mutatni. Tekintse meg csak a MNy. II. 211 lapját a töb-
bek közt, hol ellenem a hólyag és hályogról szól (mely két
szó eredetileg nyelvünkben egyre megy (Halyogfa, Halyagfa, Halya-
mogyoró, Halyagos, Hólyagos cseresznye) csak külön nyelvszokásunk u
tartotta szét a nyelvgazdaság elvén két külön de rokon fogalomárnyé-
árnyalatkitván az alakokat)), s nézze meg, mikém szab ereknek
törvénye a finn kuula és kalvo-ból vocalisaikra tehát he-
lyesirásukra nézve stb. – de hisz a puoli-ékat is ellenem kor-
mányoztatta a mi magyar felünknek irás nemcsak helyesirá-
beli hanem helyeselmeréseti ügyeit is. stb. – Valóban fájlalom
hogy neki bizonyos pontokban felém közelednie akarata nincs,
a mikben én feléje nem közeledem, arém nem teszem, mert
közelednem sem nem lehet sem nem szabad.

Legujabb időkben néhány részint jeles részint nagy
karaji becses részvételével s megismerő elismerésével vol
szerencsém megvigasztalhatnom irgatottan beteg, bántott
és sürtetségre vakságra hanyatlani akaró állapotomban.
Te tudod, mily jótékonyak nekem az emberiesség tiszta kútfej
közvonásai, – hisz ideiglel te is néhányszor boldogitottál. Egyébiránt
ha szabad kicsinységemet tételül tennem: a nyelvészetiekben Hunfalvy
és az én tulságaim (! mert a közelebbit közelebbinek mondom !) között Te
mintegy közepitő nézőpontot jelensz meg; bár legalább oly fokig tudnám
magamat képezni, jobbitni, átalakitni, megtagadni, hogy álláspontodig juthat-
nék, honnan aztán Hunfalvyt is közelebbre érném.

Mit mindent nem irtam, de csak nem is érintettem, a
mit pedig mind oly örömest irtam és érintettem volna. Hiába!
Szemüvegének tőlén a szeme, s engem még is legiszább nyelvészeti
Schismánk szörei busitanak! Milly szép volna zárt phalanxszal
haladnunk e válságos időkben! És im például Fogarassy urral az élet-
egyszer sem is beszéltem! Czuczor urral alig érintkeztem, Fábiánt, Szvorényit
Ők talán látni is egyszer csak az örökkévalóságban fogom!!

Irj igen nagy becsü jóindulatodba.

Pest May 16 858

Tisztelő h.b. [illegible]

Kivülemül megkerestetek volna jelen pár sorommal, ha
nem vettem volna is Török barátom által kül-
dött kedves leveledet. Ugyanis jelentenem kell, hogy
Herfőre csaknagyon nem engedik körülményeim föl-
vándulni, hanem eddig úgy áll a dolog, vagyis ok
fejlett, hogy Julius közepére megyek fel; mit is
veled arról felhivatalosággal tudatni kötelez-
ségemnek tartom, a mellyel a jun. 14re igért
de elmaradni kénytelett fölmenetemet és szerke-
vésemet minap jelentettem volt. Sürü elfoglal-
tságom s betegeskedésem — bármit mondott légyen
is neked orvosi fogásai felett az én orvos tomán —
s még sok egyebek másod is lebtlinecsre tarta-
nak, úgyhogy mozdulnom igen nehéz; pedig igen
időjét volna immár tendenciáink közelebbre a ma-
gám szerény nézetét is – ne dejtsse vádlear — hallatni,
mert hisz én is foglalkoztam az összes nyelvészettel elejétől

fogva,

[illegible] nulla otia fecit. – Közelebbi találkozásunkig is [illegible] hived Ldk.

Vete. junius 16. 1858.

210

Mélyen tisztelt Barátom!

Okvetlemül megkerestelek volna jelen pár sorommal, ha nem vettem volna is Török Barátom által küldött kedves leveledet. Ugyanis jelentenem kell, hogy Hetföre csakugyan nem engedik körülményeim fölrándulni, hanem eddig ugy áll a dolog, vagyis oda fejlett, hogy Julius közepére megyek fel; mit is veled azon félhivatalossággal tudatni kötelességemnek tartom, a mellyel a jun. 14re igért de elmaradni kénytetett fölmenetemet és szerkérésemet minap jelentettem volt. Sürü elfoglaltságom s betegeskedésem — bármit mondott legyen is neked Orvosi fogásai szerint az én Orvos komám — s még sok egyebek mások is lebilincserve tartanak, ugyhogy mozdulnom igen nehéz; pedig igen ideje volna immár tendentiáink közepette a magam szerény nézetét is — ne defuisse videar — hallatni, mert hisz én is foglalkoztam az összes nyelvészettel eleitöl

fogva

fogva, nagy elöszeretetből talán valamit saját nyelvünkbel is, és legutóbban recognoscirozám azon vidékeket is bővebben, melyekkel hogy kibirnöl ismeretségem nem volna, büszke argumentumul használtatott föl ellenemben.

Darthát nagyon fáves köszönettel igenis föl fogom vinni, bár sem ki nem pótolhattam, sem föl nem használhattam. A curiosumot, hogy kedveket találta, ürömbek rajta, rég neked volt szám de lomom hört elévett. Museumba valónak azonban nem vélem részemről, csekélységge s elfüggetlenségge miatt; nyelvi érdekesség sincs benne. Minárálal tied leven, tedd vele mint jónak látod. Másképp ohajtanám én Museumodat ellátni; de haj! sokat akarnék mint Szarka, kit azonban nem bírva farka. Most is gondolok néhányat s elé nem tudom keresni. Csillagismei mutatványt már tudd hogy bizonyos aljas és harag xferáik végképp megakasztott. S tiéd mondjátok, hogy critica

2

Ψmily avas dolgok, mondod!

tica s critica, s szelíd érzékenység s feljajdulás stb — hiszen nem vagyok én fiatal pocta, ki a criticával bajlódjam vagy tőle fázzam, nekem az a becsület ha valaki megcáfol, mert hisz nem a Gustus tág terén áll ügyem, hanem a tudományén, — hogyan fájna nekem a miből tanulok ha tanulságos ar és emberséges? De már csak engedjen meg akárki, ha én malitiosus, vagy aljas vagy haragos vcánfogásokat, avvárlan közlöttöket critica gyanánt el nem fogadhatok, hanem vagy mellőzöm megvetéssel vagy ....; én az elsőt választom, legalább most; lehet hogy a másodikra is rákerül a sor s áralmatlanná teszem az annál veszedelmesb s alábbvaló, mert tehetséges, mardosót. Hivassa meg bárki a Vejuri Ψlik közleményeimet s vea Don Brassai B.P.Heraldbeli fityeit, Ψmelyek aljas haragság, s ne csodálja ha érzelmem orvosolhatlanul tárad föl ellene. De im füleidet szétszem kitörésemmel. Bocsánatodat érte igen tisztelt barátom!

Föladatomat, hogy magamat június-ról julius-ra átjelentsem, teljesitvén s jelen hirtelen sorainnak mai czélja nem leven, fogadd legkivebben csatlakozó épinte képtelenemet s tartsd meg fölötte boldogító hajlamidban. Közelebb ivol, — te pedig ne érezd kitelenül magadat választva minden fiókámra — tisztelő barátod LKE. —

Tekintetes Nagytudományu Toldy Ferencz
magy. Akademiai Titkár, m. kir. egyetemi
Könyvtárigazgató stb. stb. tornak
benső tisztelettel
Pesten

Vett. jul. 9. 1858

Debreczen jul. 7. 1858

Mélyen tisztelt Barátom!

Sietséggel, s csak azért irom e néhány sort:

1., hogy jelentsem, miképp nem fogok 12 dikre sem fölmenni, — nem vagyok még képes lekürdeni ellenérzéseimet, melyek Pesttől eltartóztatnak, s ugy hiszem, érni kell még egy kisé ismét az időknek, mig fölfuvalkodásaink az egyszerü józan szót becsülettel meghallgatják.

2., Sürgetett Bartha Boldizsárodat legnagyobb köszönetem kifejeztével ide csatolva küldöm. Fájdalom! ki nem pótolhatám, mert párját sehol nem találtam, s ugyanazért ezt is használni késtem ... mig már tovább, sürgetésed következtében, nem tartóztathatom. —

Bárcsak tudhatnék valamit az Acad. régiségeket kiadó tervéről, mely felöl hirlapi csengés után annyit érték hogy Ipolyi barátunk kezdi meg. Én is járulnék, készszel.

Bocsánat! üdv! és üdvözlet!

mély tisztelettel

hived

L. Fr. —

Vitt. oct. 5. 1858.

Debr. Oct. 3. 858

212

Mélyen tisztelt Baráton!

Debrecentől hosszas ideigleni távollétem alatt tett vékony acquisitiómból ezen kötetet szívesen tartozó kötelességemnek véltem veled közleni a benne foglalt – legalább én előttem ujdonság és nevezetességnek látszó – unicumoknak is merném mondani – két apróságért, – melyek Te előtted, irodalomtörténetünk Fejedelme előtt, kell, hogy elvejtve ne legyenek, – s hiszem hogy nem teszek neked kellemetlen dolgot közlésökkel. Egyik a Rimai Balassaiádja, melyet én így külön állva, hihetően első alkalmi kiadásában 4edrétben nem láttam, sem töletek s nevezetesen Föled említve nem látom. Csonka ugyan sez kár; még is jobb mint semmi, mert legalább valahai létezteről eleven bizonyságot tesz. Másik Munkácsi János Nagy Jóbiása 1600ból, egészen más

mint

mint Székely Balázsé és Dérsi Andrásé, tudtomra szintén unicum, s mint Bibliai Epicusaid hihetően leendő Zárköve is emlitést érdemlő.

Czélom levén, ha előbb nem, a vajudó Nagy Gyülésre okvetlen fölrándulni, akkorra hagyom sok minden megbeszélendőmet, illetőleg tartozásomat; azért türj el az én gyengeségeimben. Ez uttal kedves komámtól az emlitett köteten kivül még csak imezen épitészeti darabot küldöm fel hozzád kérdésül: fölvesszed-e azt a meginditandó Müemlékek közé? Ha nyilatkozatodat birandom: azonnal negyed nap alatt magát a tökéletes rajzot fogom felküldeni, melyről ezt csak árnyékképpen hirtelen rajzónoltam le saját gyarló kezemmel; sőt ha formatumtokat szives leendenél közelni, már itthon is ahoz alkalmaztatnám nagyságban. Azt sem tudom, szinezettek lesznek-e de mit aliq hiszek. Ábrázolja ez a debreczeni mai reform. Nagytemplom közvetlen elődét, az ezen helyen

helyen egymást fölváltott négy rendbeli (első a XI^k Szdbz) nagy templomok közt időrendben harmadikat az 1802 diki nagy égés után délkeleti szempontból mutatkozó roppant falaival; szerencsére az alaprajzot is megkeríthettem mint mellékelve szintén könnyü kézzeli oda vetés után káthatod. Igaz hogy ez csak XVII^k Sz. elejéről, Bethlen Gábor korából s az ő segélyzésével épitve, mégis ugy hiszem, változatosságul is igen megjárná. Szöveg, melyet hozzá mellékelnék, legfölebb egy pár octávlevélnyit teszdene nyomtatásban. Gondolám, ezen árnyék-mutatvány is elegendő arra hogy megitélhesd: fölveendőnek tartod-e vagy nem? tehát kérdéstételemre igen-nel vagy nemmel válaszolj-e? – Küldtem volna még Muzeumod számára is apróságokat ily czimmel: Tudo-

mánytalan

mánytalan szófejtések; de félek, hogy már a név, a czím is kétségbeejtő fogna lenni, kimondván előre, mikép nem Boller & Comp. ösvényét követi tartalma. A hangrendi párhuzamra 1000 példa fekszik öszszedve előttem s alkalmasint a napokban röpirat képen fog az uj debreczeni sajtó alól kijőni, mint a Muzeumban közlött mutatványnak 2dik kiadása. A családrendi szótár szintén izzad kezem alatt, de ez terjelemben is, annyival inkább tartalmi nehézségben nagyobb mű mintsem még hónapokat ne igénylene.

Ne szünjél meg ezentúl is megajándékozni pusztulhatlan becses jóságoddal, türedelmeddel: csak ez tart fen ellenszenveim közt, hogy mégis néha ime valamit lendítsek a téren, melyről már többször lekapanyelezteté lön sorsom. Az Ég szeresse benned Nemzetünket sirodalmunkat.

tisztelő híved
Lugossy József

213

Debr. Nov. 1. 1858.

Mélyen tisztelt Barátom!

Pontatlan ugy-e e csekély ide melléklett hivatalos relatióban is? De mind neked több gondod van, mind én megköszönöm, ha mentekezési s minden egyéb csevegéstől ez uttal felszabadítva maradok. Csak némit hát, mi tárgyra tartozik.

1., Aprócseprő dolgozatokat, mint Regulydal, Verslábak stb. stb. még is kihagytam, mert aprólékok s olyanok száranként volnának nálam, ha papirra tenni időm s kedvem volna.

2., Ne röstelld egyszer magad végigtekinteni, s ha már valamelyik dolgozat illető helyéről végkép elkésett, mely különben annak számára volt volna szánva: hurd ki. – Különösen sajnálom a Kereke feletti emlékbeszédet nem magamért hanem ő érette; – de késön értesültem az Évkönybe fölvetethetéséről általad, s midőn már épen szünnapokra indultam, ezer fejbeli gond közt; és igy debreczenbe feledtem, aztán el is feledtem ~~az~~ átnézendő és kijavitandó kéziratát; azóta megint nem értem rá elővenni; csak minap midőn recapituláló becses

[illegible]

soraidat Dec 7röl vettem, s e tárgyat benne nem találtam, másik levelem combinálása után jutott eszembe, – de bizony nem volt respiriumom, – pedig csak egyetlen elrákhorott nap kívántatnék egy ilyen jelenés megtörténésére, mely már térivatban léteik is, de azon módon nem adhatom át, mert nehéz olvasatu is, igaz nem is kell rajta az időm és mai polit. helyreállításkor képest, mintaz a tegnapi bar kelt. Most pedig már nem kípem hogy ha küldenem is ki ne maradtam volna az idő után a Nagyülést 12-ig currentis kérlelik. Hejh ha tudnám hogy legalább Dec 12 ig vagy csak Nov 30 ig nem igen lesz belőle valami: egyetmást megfeszitett erővel helyrehozhatnék.

3, Recapitulálásodból szinten hiányzottak tartózkodásomkor tartozó Karinczyféle levelek kicsérítése (valami 40-50 darab) Farkas Istvánkor erről azonban nem feledkeztem el, s kívánatod szerint mindnyáját minden kivétel nélkül pontosan lemásoltattam, vagy igazabban saját keremmel lemásoltam s téli vagyok keresztül juttattam mihelyt órája üt s összeszedhetem. Ezeken kívül még néhány levelet bírok tőle Mándy Imréhez, Domokos Imréhez, Kiss Imréhez, Ötcsöhez Karinczy Miklóshoz

Kugossy 1025/

s ennek nyelvén (ez utóbbi németül), vitsont Kerekes, Jenevertől Karinczy-hoz stb. melyek azonban még másolatlanok, de ha majd Karácsony ünnepére igénybe veped, a többivel ereket is körlöm.

4., Recapitulálásodban a Csillagismei mutatvány folytatását újra sürgetve korod emlékezetembe. Mert, úgy mondasz, „ennek befejeréséről tartozom a közönségnek s önmagammak." Neked tartozom erről főleg, igen tisztelt barátom! s érzem is tartozásom erejét: de tudod hogy meg volt becstelenítve azon czikk nyilvánosan, még pedig olyan ember által, kit te megfoghatlanul dicsőreteg és szeretetreméltó jellemü embernek nyilvánitasz egy levelében, kit ha ösmernék is és te megszeretnék. Das ist aber zu stark! Szándékosan harag és rosszakaratból elfacsart s tudva hamis alapokon becstelenitő előttem nem lehet mentheto" soha a garság bélyege alól, csupán azon egy esetben, ha még is szándéktalanságát tudná vallani: de ezt azon egyén soha nem fogja tudni, mert nagyon nyilvánosan kiált ellene a betü. Ha te azt tudnád: mennyi kárt és kátrányt tett nekem ez ember alja vágalma, tán még anyagit is, (s ezt franczia országban meg is ételnék) de tudod hogy nekem csak a szellemi faj: Biztosithatlak felőle hogy

erőta

– [illegible] –

Vett. nov. 17. 58

714

Mélyen tisztelt Barátom!

Van-e egy pár perczed e néhány sorom végigfutására? Mert beválaszoltatásuk öröméről ezennel lemondok, képzelve nagy és számos teendőid jelen halmozottságát! Majd átveszem élőszóval a választ dec. 13kán, ha előbb nem. Ugyanazon órában írom ezeket (Nov. 12. esti 5–6 órakor, melyben még tegnap délelőtti gondolatom szerint – bár előre nem jelentém – az Academiában felolvasást tehetni véltem, ha közbejött akadály meg nem gátol a fölmenetelben.

Sajnálom hogy közelebb írt levelemből boszuállási vágytól lángolás színében tünhettem föl előtted, vagy legalább minden áron elégtétel követelés szomjától üzöttnek, én, kinek epém sincs talán, legalább méregfogam egyátalán hiányzik. Álljon boszut a denevér, de nem én, Don Drassay atyánkfián, – ki az igaz rajtam alig hegedhető sebeket ütött, nem csak mert jó ügyet rosz akarattal sujtott, hanem mert magamnak is a tudomány embereinek kötelességérzetébe vetett optimisticus reményeimet szétzilálta, kedvemet az Academiával megkezdett élénkebb közlekedéstől elvonta, s minden esetre munkálkodásim csendes folyamatát aqua tofanába mártogatott tollával tetemesen megzavarta. Ha az ő Mephistója nem létezik, vagy ismételve, nem tudom mi előszeretetből kiválólag az én igénytelen Muzsám daemonává nem szegődik: részemről sok dolog egészen másképmehete vala, s füleim nyitvábbak maradhatának Vincetoxicus nemes bátorításid számára, melyek elől még is legalább keblemet, hála az égnek, el nem zárhatá.

Lipsiae. Ex officina B. G. Teubneri.

pedig még azt is érintni akartam hogy az Archaeol. Körleményel formatumát megírni egy fócskával szintén feledé recapitulatiódban. – Csak consultatorium votumunk lesz rekünk l. tagoknak: még is érdemi, Mess, Szerep, Szalay kin feledésen kérném; kulfoldról Fabelen és Szeid et emlitem, rendes tagok egyiteül pedig Jos. Fiszer, Szigetfalvi a maga Oftalmiatyában. De hiszt ezekről szemben érülkőzünk, ha t. i. fölmenésre legyőzöm magamat. – Bocsás meg ázintén s forrón tiszteld szerelmeteszt. Ha szerencsés, nem szerencsés.

Ψ valamint multkor említett Fabelenyre tartozói is

E szerint is, ismétlem, csillagászmei mutatványom folytatása s vége, kiéd; melyre vonatkozólag okajtom, hogy mihelyt időéd lesé ürítnek, annak megjelent nézeinek különnyomatait vedd magadhoz Kecskemáttól, hogy a hátralevőt a jövő évi Museumban megjelenendein, szintén annyi példányu utánkülönnyomatokban is adathassanak. Aromban el fogom kezdeni az ecsei (magyar népies csillagászmei rendezését, mi, ugy hiszem a magyarnak nem fog becsületesebbségére szolgálni. — Életkoradatuim elősorolásában is igen tökéletlen valék; mert hát mivétett arom magyarnyelvtudakulási Nagy törvények kidolgozása; melyekből hogy 1856-ig tizenkettőt federtem fel, mar közsalási rimpesemben tőtemlitém? mit vétett termékenyrenezö Drótáram, melyről jan 14 1857. academiai értekezésemben élőtben emlékezem? mit vétettek más, ideámban élő, s létesitésötet bironyára tőlem váró, számos, nem értéktelen terveréseim? — A tegyes figyelmedbe ajánlott Acad. egyéneket illetőleg is a minap főlhivottakon kivül volna még egy pár főlemlitendő nevemről — nekemről mondom, mert hisz ar olyanokat, mint Daniélik kanonok ő Nga nem szükség nekem horni a tiemlékeretekbe? Ismeretsén hafőleg terjedt vidéki rendes tagságra, burgó Jövő társunkat, s általán tagságra — tovat talán nyelvtudom a munkás Reiff ismét, kinek érdekében szabad leggen

Ψ nem szükség például neked Karinery Fábor vagy Lontayt, vagy a minap is érintettem tisztes ipolyinkat hornom emlékeretekbe, vagy Arany és Tolnayt, mert hisz eret mind önmagokról eremei.

rik privát tudomásodúl egy kis tromocskáját — mert módom van benne — munkálatainak, nehéztenem; Ψ Polya és Rendvich tudor urakat rendes tagokúl. Rubinyi Ferenc urat tiszteletbelieül, az igen sok nemes hajlammal biró ifju Fiala Károlyt, kinek art hiszem populáritása van, de erélye s hatálya is lesz, talán izgatósan belieül, főkérem négy sem kőrt, hogy hatásod minden felé tiszteletre méltó nyomatékku, — Dózsa (mint publicista), Pesty Frigyes (mint kiföldi!); tiszteleti tagúl Bartal György ugyanezt — rendesúl Fokk Lőr. és Pauler Zivadar a törv. most társadalmi pályában, — törvénytudományban Wenzel, Tenyes. — Nagy Iván Paur Iván a kér derék Iván talán már a minap emlékeztem. — Mindenkor csak emlékeztetésül, s ha hibáztam valamelyiknél azt bocsánatot jóratlanságomnak, csak kérlek legjobb akaratomat, melynél fogva tőmérdek felé vont figyelmednek csekélységem felett is kivánkozom egy kis segédet nyujtani; ne vond kétségbe. Szemere Pálunk is art hiszem a tiszteletbeli tagok közé menend, és ha a körülmények Almási Pál tudor urat nérve is ert megengednék, érve ar anyagiakat (mert nem tudom, mines-e oly helyzetben, mely kiretesés volna tenné okajtandóvá) akkor nemcsak Kunfi hanem Ballagi Jázsainkat is stb. mehetnének biztos a rendes sorokba,

Leipzig. 1st officiara 8-7. Teubnerig.

A magyar nyelvet is megtanulta Fabelenz 1846.

D. F. F. F. S.

Summis auspiciis
Potentissimi Saxoniae Regis
ac Domini
Friderici Augusti
Domini nostri Clementissimi
In Universitate litterarum Lipsiensi
Rectore Magnifico
D. Ludovico de Pforten
Viro praestantissimo
Joannes Conon de Fabelentz
Dynasta in Poschwitz et Lemnitz,
Serenissimo Duci Altenburg a regiminis et Camerae
Consiliis intimis
Ordinis Reg. Sax. Virtutis civicae Eques cett.
complurium eorumque remotissimorum populorum linguis
in lucem proferendis, illustrandis et excolendis,
de litteris meritissimus
D. XXI. M. Junii A. MDCCCXLVI.
In ipsa solemnitate memoriae
Godofredi Guilielmi Leibnitii
Ducentesimo a die natali Anno celebrata
Ab ordine Philosophorum
Honoris caussa
Philosophiae Doctor et bonarum artium Magister
Rite creatus et renunciatus est
Ejusque rei ergo haec tabula publice proposita.

Lipsiae. Ex officina B. G. Teubneri.

---

telnek lehetségéről azonban így sem lévén tudomásom, ez elsőt tö
kéletesen bizonyosnak is tartván stb. Azonban a fabá
lyokon tett változtatásokat mi még itt nem is tudjuk:
hátra egészen új synopsisát is nyújtattak.

Determinálás végett ott levő katechismusunkho
zed sétre (míg elővehet) ezen ide mellékelt, általam minap deb. köny
tárunk számára acquirált sajátságos alakú csonkabon
ha könyvecskét, mely mint látszik sokáig csirmaszái
ban viseltetett. Jó[?] munka van ebben, melyek közöl az
első egészen ismeretlen előttem, s nem tudom lehet-e az e
dig felemlített Evangeliumok ej Epistolák valamelyike
nek töredékeül tekinteni? — De a ~~má~~ hátulsó csonka
ságnak, bár fenyőjét nem tudom, de bizom azt 2dik
Kiadásban, mit hinte világosításul ide csatolok,
melyet Sámbor is felemlít 1585. — Ha végrendeletemet
látnád, látnád abból, hogy a mi az enyim, az egy=
szersmind Academiánk könyvtáraé is mihelyt bec
sületes ág; s hogy nekem maradékom már nem le=
endvén, kicsiny tehetségem szerint egyébként is Aca
demiánk által teszem öregény házának örökösömmé.
A Jons Vitz-nak ezen első kiadása sehvetlen Wáradi
Sámbornál nem leteríth, nem tudom Jankovicsnál. —

Az ég halmozza örömidet, dicsőségedet, hasznos
élted, egészséged tartósságát, ezt kívánja a Te ég Fiéid
hű tisztelője, barátod
Dugatty Józsefs

Nov. 12. 1838. —

A magyar nyelvet is megtanulta Fabelenz 1846.

2. F. F. F. S.

Summis auspiciis
Potentissimi Saxoniae Regis
ac Domini
Friderici Augusti
Domini nostri Clementissimi
In Universitate litterarum Lipsiensi
Rectore Magnifico
D. Ludovico de Pforten
Viro prosapiantissimo
Joannes Conon de Fabelentz
Dynasta in Poschwitz et Lemnitz,
Serenissimo Duci Altenburg a Regiminis et Camerae
Consiliis intimis
Ordinis Reg. Sax. Virtutis civicae Eques cett.
Complurium eorumque remotissimorum populorum linguis
in lucem proferendis, illustrandis, excolendis,
de litteris meritissimus
D. XXI. M. Junii A. MDCCCXLVI.
In ipsa solemnitate Memoriae
Godofredi Guilielmi Leibnitii
Ducentesimo a die natali Anno celebrata
Ab ordine Philosophorum
Honoris caussa
Philosophiae Doctor et bonarum artium Magister
Rite creatus et renunciatus est
Ejusque rei ergo haec tabula publice proposita.

Lipsiae. Ex officina B. G. Teubneri.

215

...tsége[rő]l azonban így sem lehetek, az elsőt tö...
...letesen bizonyosnak is tartván stb. Azonban a fabá...
...lyokon tett változtatásokat mi még itt nem is tudjuk:
...hatra egészen új nyomozásnak is nyújtanak.

Determinálás végett ott levő katechismusunkho...
...rend lébre [még elővehet] ezen ide mellékelt, általam minap deb. köny...
...tárunk számára acquirált sajátságos alakú csonkaben...
...ha könyvecskét, mely mint látszik sokáig csizmaszár...
...ban veszteget. Jó[l] munka van ebben, melyek közül az...
...első egészen ismeretlen előttem, s nem tudom lehet-e az e...
...dig fölemlített Evangeliumok új Epistolák valamelyike...
...nek töredékeül tekinteni? — De a ~~má~~ hátulsó csonka...
...ságnak, bár perrőjét nem tudom, de bizom azt 2dik
Kiadásban, mint hinte világosításul ide csatolok,
melyet Sándor is fölemlít 1580. — Ha végrendeletemet
látnád, látnád abból, hogy a mi az enyim, az egy-
szersmind Academiánk könyvtáraé is mihelyt bee...
...rültatik; s hogy nekem maradékom már nem le-
...ehetvén, hiszem tehetségem szerint egyébként is Aca-
demiánk által teszem őregény házánkat örökösömmé. —
A Jons Vitz-nak ezen első kiadása sehonnan sincs Vázrat...
Sándornál nem létezik, nem tudom Jankovicsnál. —

Az új halmozva örömidet, dicsőségedet, hasznos
életed, egészséged tartósságát, ezt kívánja a Te új Fiad
Nov. 12. 1838. —
Tiszteletlője, barátod
Ludwig Józsefs

Révész Imre debr. ref. lelkész, egyházkerülj áljegyző

1. Pályamü magyar nyelven e kérdésre: Indicare causas, cur regnum ab Hungaris Sæc. IX° in Europa conditum validius constiterit et non æque interierit ac alia regna stb. 1844. Megjutalmaztatott 100 pfttal a M. Kir. tud. Egyetem által. a Schwartnerféle hagyományból 1846. Kézirat.
2. Dirálat Bizony Károly „Magyarok Ázsiai emlékére" Budap. Hiradó 1847.
3. Töredékek uti Naplómból. Terjelmes levelezések külföldi utamból egyházi isk. és irod. ügyekbe M. Hirlap 1852. II. Egy része Kézirat.
4. Értekezés a Mr Körmondásokról, tekintettel Dallagi és Erdélyi gyüjteményeire. B. Pesti Hirl. Athenæuma 1853. I.
5. A Mr helynevek Nyelv. tekintetbe Uj M. Muz. 1853. Febr.
6. Mr Nyelvészeti Nevezetességek. Pesti Esopusa stb. Uj M. Muz. 1854.
7. Az Uj M. Muzeum több füzeteinek ismertetése a Pesti Naplóbe
8. Jerney M. Nyelvkincsek I. II és Palócz Krón. ismertetései. Pesti Napló 1854. 1855. M. Sajtó 1855.
9. A népiskolákról, különös tekintettel azok Zürichi állapotára P. Napló 1855
10. Schweizi, amerik. és porosz tanítóképző intézetek. M. Sajtó 1856 több szám.
11. Sinai Miklós és egyházalkotmányi tételei. S. Pataki füzetek 1857/8.
12. A közoktatás ügye Németalföldön. S. Pat. Füz. 1858. Külön nyomatbe is
13. Több rendbeli egyházi és szertartási beszédek a Prot. Lelkészi Tár 1^ő Köz és Papi Dolgozatok több füzeteiben.
14. Az egyházi tanításról. Székfoglaló Egyh. beszéd. Szarvas 1854. 8^r 16 l.
15. A hit, tudny és szeretet. Ducsubeszéd szentesen. Szarvas 1856. 8^dr 17 l.
16. A Protestans egyházalkotmy alapelvei a XVI^k Szdi főbb Reformátorok vallástételek stb szerint. Szarvas 1856. 8^dr VIII. 152. l.
17. Vélemény a Mr Prot. Egyházalkotmy fő pontjai felett. Debr. 1857. 92 l. 8^dr
18. Hagenbach A Thgiai Tudnyok Encyclopædiája és Methodologiája Magyarra forditva. Pest 1857. n 8^dr 426 l.

Vertatur

19. Az első és második helv. hitvallás keletkezése. Protz egyh. lap.
Török Pál Korrajzok ismertetése Protz Egyh. lap.
A lelkipásztor beállitásának szertartása Prot. Egyh. lap.
A dunafejedelmi magyar reformatus feleink ügye Protz Egyh. lap.
20. Az Ordaliák vagy Istenitéletek. Kézirat.
21. A Magyarok a Wittenbg egyetemben Kézirat.
22. Adalék a Magyar puritánok történetéhez Kézirat.
Külömböző lapokban folyóiratokban elszórt czikkek, közlemények, egyház, nevelés és tudomány ügyébg
23. Mintegy 200 eredeti egyh. beszéd. Kézirat.
24. Sáros pataki füzetek ismertetése. Msajtó.
25. A bécsi békekötés rövid története protestg egyházügyi tekintetben. Kézirat.

NB. Az ide csatolt Fons vitae két kiadása példánya előttem főleg azért igen nevezetes, mivel látszik belőle, hogy későbbi kiadás miként változtatta meg az előbbinek egész Dialectusát. A régibb kiadás egészen ö-zö Zájnyelv, a későbbi ez ö-rést debreczeni dialectre e-résre tette át egészen. Mely tüneményre nekem egykor fontos monographicus kérdésben lesz szükségem hivatkozni.

A debreczeni 3-k nagy templomot magam felviszem rövid időn ha élek

218

Debreczen dec. 7. 1858

Mélyen tisztelt Barátom!

Azon szives és valóban alázatos kérelemmel kell terhelnelek: méltóztassál ez ide zárt második kiadásu Párhuzamot Emich nyomdájába küldeni, hogy a Muzeum formájában, alakjában és betűivel (talán a bevezetésecske nagyobb, a példák szövege petit Garmond) Két ivre lenyomatni. 300–500 példányban. Legyen egészen kiszedve f. hó 13dikára reggel, a midőn is levonat vétetvén róla, magam elvégzem correcturáját s Kedden vagy még azon nap Hétfőn lenyomhatják s én Kedden be is fizethetem és valakit megkérhetek a következő Napokon tartandó Nagygyülések alkalmával leendő kiosztására. Ugyanis szándékom Pestre a Sasba kiszállni a Hetfőn 13. megérkezendő reggeli trainnel, estvére, ha egy kis időt engedendesz, valamit olvasni az osztálygyülésen, – ha negyedet nyerek, kicsint; ha 2 negyedet, többet, ha hármat, vagy négyet stb. még többet; ha pedig nem jut idő s késön jelenkezem, gyönyörrel hallgatni a jelentkezetteket, s az éjfélutáni trainnel visszarándulni ide, hol szorgalomszakunk még akkor befejezve nem lesz. –

Én ezt tegnap a mult héten, tehát ma egy hete, átadtam
már a debrecceni fatalis nyomdába, s teljes biztatást nyer-
tem; kisiedett egyetés ellenére nagy marha betükkel, ugyhogy
3 ivnél is többet adott volna; – ujra kiigazítottam apróval,
de nem volt elég betüjök; ismét másnap próbáltak tegnap
nap előtt, hát midőn közepen járnának, vészit észre hogy
hiányos ahoz való elég ponjok és commájok, ugyhogy uj
fellett az első lompos módonra téríteni, – de melynek tá-
lait aróta megint felbontották és kipontották; és ma
külük hozzám egy követelőirással, hogy holnap inneni
közvetlenül, mit előre nem láttak, tehetetlen bárme-
lyent is a jövő hét elejére elkészitemi stb. Igy maradt
én sárban, mint (tegnap) tónai próféta bármely hajóba lépjen,
ott félvépnek kell a legderüsb időben is támadnia.

De illik-e nekem ezzel épen Neked alkalmatlan-
kodnom épen most? Bizony nem illik! bizony nem
szabadna! És mégis teszem. Mert ime most már, mit Jó-
csak levélben kéndertem volna meg küliömben, kivosztat-
előtt, arról a másik illik-ről, mely felől magam sem
vagyok tisztában, hogy t. i. nem sértem e az illemnek
vagy tolakodásnak vagy nem tudom minek valami

nemét az által hogy a Nagy Ügyületi uj folyamának
emlékére készittetem ezen kis strenát, – most már magad
fogod megitélhetni közvetlenül, s ha az bármikép illem-
tevénység-vagy tolakodásba ütköző lenne, szépen félretesed;
nekem pedig megbocsátasz e félfertályért mit elraboltam
Tőled; vagy lehurod legalább a crimlevéltől ama passust,
és a beveretésből is egyszerüen kitöltöd e szavakat: innepli,
stb helyébe irván: megy a közönség kerébe stb, s ugy küldöd
Emichhez; – sőt ha tán 13 kám fölmenetelem is már helyen
kivüli volna, megtesszi rendkivüli jóságod hogy két sorral,
motiválás nélkül, vagy postán vagy Telegraphon, küldjék
nekem egy kis figyelmeztetését hogy ne menjek; mely esetben
Emich csak kadd nyomja-ki, a kihagyandók kihagyásával,
stb de akkor nem kell időpont szerint sietnünk s correcturá-
ját a nyomda horrám postázithatja stb-stb. – A fennebb
alákivánt már mindenjelére vonatkozhatik, – kis Acad. rend-
szabályaink is eljárási lényegben annyira változtak már,
hogy talán többé nemcsak szükség nincsen, de öpe-
jövevéleink sem ohajtkatók; uj nemzedék fogja valamint a
Kölcsey Fiszája mellett a Magyar Nemzetet, ugy az Acade-
miai crimeri Dorura dertre fölött álló, csak vértjei nélkü-

Szótárunk példában 2k Kiad.

Nyomassék az Uj M. Museum formatumában,
és betüvel 6 sorból két iven. 300–500 példányban.

A bevezetés betüi legyenek a nagyobb Garmontok,
az szótári szövegei a kisebb faju Garmontok, mint
az Uj M. Museum 1858. II dik füzetében
ugyanezen cikk első kiadásánál.

De most már a tételek idézésekkel is szaporittatván és igy ~~a~~ szélesb helyet kövételvén, ne
alkottassék két Columna a szótári részben
mint az 1ső kiadásnál, hanem csak ~~két~~ egy
Columnája a megfelelő al és felhangnak, s
igy teljesen ki van számitva hogy a crim
egy, — a bevezetés két levelet foglalandván
el, tehát két iv 16 leveléből a szótári dr:
veg számára 13 levél maradván fel, ezen
13 levélre kényelmesen ráfér a szótár. Van
ugyanis 1000 tétel, mi ezer sor; a kéziratban
van ezen kivül 176 esetnyi sor-szaporodás,
de a mi nyomásban nem mind fog sorszaporitást
tenni. Véve még is nagyobb bátorság okáért
1000 + 176 = 1176 sort, ezen mennyiség a

lözendő, de a helyett helyes Aquilat italandó Szu
kivül a Magyar tudományosságot képviselni;
mi által egyébiránt én semmi furcsát, politi
ous nem létemre, mondani nem akartam. — Vis
tévre egyébiránt ada honnan indultam, hogy elvégre
megfabadittsalak unodalmas magamtól, a nyomdás
nak utasitásul pótló lapot megirva ide mellékelem,
hogy ne üres pó legyen az, mikép csak át kell korra
hülteted, mert semmi más fáradságodat ostobán nem
kivánom igénybe venni és szerénytelenül. A minap is
egy ostobaságon érheteél rajta; én levelet irok néked 15
Nov. – és mégis 12 dikét tettem rá, mert tévedésből u
számitottam, s csak 18 dikán vettem észre, midőn egy mu
tatványt alá kellvén irnom 15 dikét vóltam rá kép
számitásommal bona fide, s abba figyelmeztetnek s
én akkor ephmeltem hogy már néhány nap óta minden
iratomban ily Mesterkéli számitásba estem. — A minap
irogált tagok iránti nézeteimbe is kirtelen több goro
ba hiba csuszott be, s nem annyira commissionis, (bár
ilyen is egy pár) hanem inkább omissionis peccatum; de
ezt a te bölcseséged különben is jóra tudá irányzani. d
Engedd hogy abrigte rajtam siketlenségeimet, s csak fe
tételen hü tiszteletemet, szeretetemet jelentsem sirig

Csupán arra kérlek hogy a nyomdák számára egy a
mom helyett határozott számot, akar egyébet akar mai
szemről sem kötözz (nyi is cseklyés) sem egyébben sem kis dificultas, és se tapintat mellett mellőz
Engem. —

Uj MMuzeumi lapi petit betűs sorok 45 jével elosztatván

45 | 1176 | 26 épen 26 lapot azaz
90
276
270
= 6

13 levelet ad nagy kényelemmel. —

Dec. 13 kára d. e. 10 órára elkéretik a Correctura, azért akkorra legyen az egész lehuzva; délben a Correctura visszaküldetvén, a kinyomat még az nap végbemehet; ez a küldő ohajtása és kérése. De ha valaki tökéletes Correcturát teendne: beküldő megnyugszik, dec. 13 kán már készen találja is.

220

Megjelent apróságim közé mégis beiktatom:

Hiszekegy. ~~vers.~~ Költemény Magyar Emléklapok szerk. Szilágyi Sánd. Pest. 1850. 317-9 l.

Reguly-dal. Költemény. Reguly-Album Toldy Jer. töl. Pest 1851. 395-6 l.

Kifejezett Közérzelem nt. Révész Bálint urnak egyházker. főjegyzővé választatásakor. Debr. 1856. 8 dr (kiadta L. J.)

Verslábak magyar nevei. Uj MMuz. 1857?

Egy érdekes adalék a Magy. Ipartörténethez. Uj MMuz. 1857. X. 455–462 k lap.

Uj Mmuzeumi lapi petit betűs sorok 45 jével elosztatván

45/1176/26 épen 26 lapot azaz
90
276
270
6

13 levelet ad nagy kényelemmel. —

Dec. 13 kára d. e. 10 órára elkéretik a Correctura, azért akkorra legyen az egés lehurva; délben a correctura visszaküldetvén, a kinyom még az nap végbemehet; ez a küldő o: hajtása és kérése. De ha valaki tökéletes Correcturát teendne: beküldő megnyugszik dec. 13 kán már készen találja is.

220

Megjelent apróságim közé mégis beiktatom:

Hiszekegy. ~~vers.~~ Költemény Magyar Emléklapok szerk. Szilágyi Sánd. Pest. 1850. 317-9 l.

Reguly-dal. Költemény. Reguly-Album Toldy Jer. töl. Pest 1851. 395-6 l.

Kifejezett Közérzelem nt. Révész Bálint urnak egyházker. főjegyzővé választatásakor. Debr. 1856. 8dr (kiadta L. J.)

Verslábak magyar nevei. Uj Mmuz. 1857?

Egy érdekes adalék a Magy. Ipartörténethez. Uj MMuz. 1857. X. 455—462 k lap.

221

Debreczen dec 12. 1858.

Folyó hó 9kén kelt, 11 dikén érkezett, általam csak 12 dikén vett igen becses és hálával vett tudósitásod befelelésében hogy e mai nap déli postájáról el ne maradjak: igen rövidnek kell lennem s oda poritkoznom:

1., Hogy megköszönjem szives figyelmeztetésedet a 13ki Nyelvtudúji ülésnek összes leendtéről hol azért nem kell jelen lennem, s egy hiu fáradságtól költségtől megvagyok kimélve

2., Megköszönjem Winkedet az iránt is, hogy ne a nagy gyülésekre, hanem a közülésre menjek föl; erről azonban nézetedet bővebben nem érintetted, hogy olvasási tért szántál e abban nekem? De hisz ezt tudattad volna világosan, azaz parancsoltál volna velem és pedig óranegyed-mértékek szerint.

3, Hogy megköszönjem részvétedet általad ugyn
verett ajánlottaim iránt, kik azonban néhányat ki
véve csak emlékezetbe horottak és nem ajánlottak.
Révészt sajnálom, – nyelvtudományi osztályban ha
még megkisértenéd, jó és kellemetes dolgot cselekedn
haránk geniusának. – N. Török Józsefnek sürge
tését is a rendes tagságra még egyszer szivedre kö
a mennyire meggyőződésed horra magával (genia
és ha kell igen munkás férfiu) barátságos jóságad
magunk közt mondva fölbátorít; Ipolyink és m
sokat némelyeket ugyszólván már említnem is fölös
leges épen neked, ki legjobban tudod, mily kincset bírun
benne és a horzá hasonló kevesekben, mind a tudom
mind a nemzetiség tekintetében s tisztán emberekül
véve is. De ki legyen azon borzalmas egyéniség, kit
iszonyadol és futsz is, együgyüségemben igazán
nem tudom képzelni, – tán el is felejtettem mindaz
nevét kiket érinték, – de személyét nem is mindnya
jának

jának ismerem, csak müveit; bármint legyen, meg fogod
majd sugni élőszóval, kiben tévedhetek oly igen; bizonyosan
tudatlanságból történt.

4., Hogy megköszönjem főleg azon kis szódandár
kinyomatása körüli igazán nagyraböcsülendő kegyes-
ségedet; – Rendelkezéseddel igenis meg vagyok eléged-
ve nagyon tisztelt Barátom! a Correcturát postán
esederem tehát megküldetni légy kegyes Kedden.
Csak azt fájlalom, hogy mégvilágosabban ki nem
fejeztem, hogy czimjét tek illetőleg, tapintatosan
alakító kezednek teljes tért hagyok, – példz ha
az Academiai N. Gyülés emlékére vonathozást akar
idomitottad, akar az Academiai innepélyek le-
folyandtához a puszta privát relatiónál még
közelebbi viszonyba hoztad volna egy tollván-
tással. Egyébiránt ezt még is tudtad, hogy a
mi tőlem kezedhez megy, az teljhatalommal
megy, ésigy, ha csekély oblatióm némi helybe-

Debreczen. Legendarium stb. iránt mag. pásal

hagyásodat nyerte, ugy nem is mulasztotta el iránta rendelkezni, ha volt valami. — Kiosztása egyébiránt ott fog történni pesten legnagyobb részt, — azért esedezném parancsodat kérésem nevében kiadni a mi Egyetemi hü mercu riusunknak és füzetezőnknek — keresztnevét el feledém — hogy a hét végén fürre is be az 500 pe dányt, de nem tudom, nem kellene e néhányno díszes kötést adni? stb. Keveset értő vagyok e félékhez jelenben. stb.

De mindezek csak igen futtában irvák s vissont azon kéréssel hogy ha csak lényeges parancsolni valód nincs, világért se tartsd válaszolásra méltóknak soraimat. Elég hogy becs percreidet igy is rabolják. A vissont látharásig tisztelhetésig

híved

Lugosy Józ

222

Debreczen 1858 Sylvest. estv

Mélyen tisztelt Barátom!

Vzell válaszolnom soraidra, habár csak öt percem van is a Posta indul: táig. Betegen jöttem haza s most is szenvedek; de csak hogy keresztül essem a Pestre me: netel terhén, még is kész vagyok 3 kára visszatoppanni, feltevén hogy rosszabbúl nem leszek; ez esetben Vasárnap ÷ 2 dikán délutáni 3 óráig telegraphi tudósitásomat vessed; ha pedig nem, akkor ugyan:

csak

csak 2kán e. 9 órakor felülök s
3kán 9 órakor ott leszek; — már csak
azért is, mert im te sem menél
el Bánfalvára. Mi akadályozha:
tott? — Herzet kérlek szabadítsd
fel, mert a szerencsétlen nyom:
tatvány már ismét (3 dszor!)
a debreczni városi nyomdában
izzad. — Az Egyveleg 18k Köte
tében álló Cisió János és Könyör:
gések Kétségkívül Molnár Al
berté Hanau 1621. erről légy
bizonyos. Könyvtárunknak bár
csonkán

csonkán megvan. Nem szükséges a tö:
redéket azaz az Egyvetlegköteteket fölvin:
nem vagy küldenem — inkább a czím:
lapot irom ki teljesen. S ezzel zárok
is. Vagy távirdai tudósítás 2kán 3 óráig
vagy magam ott leszek 3kán 9 órakor ro
Csodálom azonban hogy te irod mi
fölvettél a nap programmjában, a 4
Napló pedig bizonyosan másodtit:
kár ur szerint Eucort jelenti hivata:
losan. No de semmi! alakra mit
sem adtam eleitől fogva. Tisztelve
ölellek s drága Fieiddel boldog
uj évet kivánok

A hived
Ugoszy Józ

Debreczen jan 17. 1859.

Mélyen tisztelt Barátom!

Tegnap estve vettem a hivatalos acad. elnöki és titkári levelet a rendes tagságról; belé zárva szürgető czéduládat; minek következtében hü akaratom bizonyitványaul az éjszaka nem aludván, az értekezést kiegészitettem s im mindenestöl küldöm. (E közben fölment már az 6, 7, 8k szám, most megy a 9–15. Schluss.) Már minap nyilvánitottam sajnálkozatomat hogy nincs legkeresb idöm is átdolgozni mint szándékozám; kénytelen vagyok csak nyersen, több helyt kibárdolatlanul, küldeni. De hisz igy is eljárja. Most is a debr. vásár ezer zaja és baja s vendégeim köit irok, ellopván magamat. Bereg jó az éjszaka, mikor egészen magunké vagyunk — mig birjuk.

A zármegjegyzést oda tenni vagy nem tenni itéletedre bizom; ugy tetszik parancsolád hogy februárra küldjem kezedhez e szófejtések egyikét másikát fölolvasási szivességed alá; szándékszom is azt tenni, ha végkép ki nem üttetem betegség vagy más bajál-

tal

Pekintetes Stud. Soldy Ferenc m. Akad. Titkár urnak stb. stb. Pesten

Bármentve

PEST 2/1 Früh

tal. – Ugy szintén oda bizom a 9dik számban marginaliter megjegyzett Dartal nevéveli kapcsolat meghagyását vagy kihuzását, izlésedre s jó akaró jótetszésedre. – A mi illeti a számnevek előszámlálását a 11dik számban, azt ugy hiszem elég lesz csak igy adni

1, Igin.
2. Andras
3. Ormis stb

és igy a figurák, arab, görög és középkori számjegyek teljes kihagyásával, nehogy a nyomtatást nehézségök hátravesse. Ha mindazáltal mulhatlan akarnád betenni: lehet azt akar Chasles Aperçujéből, melyet Brassai birtokában meglenni mondt akar a Contes rendus-k általam említett napokoni séance-aiból az egyetemi Könyvtárban (Az utolsó kötetet Hunfalvy urnak minap adtanát.) Kérelmem és pedig szives az: méltóztatnál ez értekezésből is egy rakás (100?) külön nyomatot eszközleni, – hisz talán az értesi-

tői dijjból is telik költsége, s ha nem telik, köszönettel teljesiteni fogom. NB. Debreczenben nyomás alatt levő hangrendi párhuzamom második kiadásából még az első 10 sincs kinyomva!! a másodikat pedig csak az első szétszedésével kezdhetik meg, miután elég comma és pont ismét nincs!! Megint ime már harmadszor lóvá lettem minden jó szándékom mellett. – De hiszen már majd csak elkészül elvégre valahára. – Acad. ülésrendünk még nincs. – A szigeti falfestmények derekasát megleltem s majd elküldöm (ez az mit Henszlman már magyarázott.) – Vedd barátiasan üdvözlő legszivesb tisztelet, öszinte csatlakozását

Szaptissime (szép szó!)

hivednek
L. Gunek

Vetten febr. 11. 1859

Debreczen febr. 1. 1859.

Mélyen tisztelt barátom! 724

Midőn a szigeti falfestvények megtalált de-
rekát is ide csatolnám kiegészítésül a tob-
biekhez, s kérnélek, hogy miután én ezeket
sok év előtt már elkészíttettem s beadtam
az Akademiának: a jelennen ismételve
közlött rajzokat ugy tekintsd mint magány
sajátomat, melyet visszakövetelek egy pár
hónap mulva, (négy darab szigeti falfestvé-
nyi rajz, egyik a templom és alaprajzát tar-
talmazza) – midőn mondom ezt küldeném
és kérném: van szerencsém egyszersmind
az Akademiai nagygyülések uj folyamának
megnyilására még Decemb. 1sö napján saj-
tó alá adott de csak most szabadulhatott Hang-
vendi párhuzamom második kiadásával mint
tiszteletpéldánynyal kedveskednem, – s kérnem
egyszersmind szivességedet, hogy az ide csa-
tolt néhány példányt (Muz. – Egyet. – Akad. –
Sz. Istv. társ. – Machik – Hunf. Nagy Iván) kézbesit-
Fogarasy – Kazinczy Gab. – Gruzor
szalay tetni
szemre O.

Nb. Danielik Dán. Öngáld már küldtem Jestvére által.

tetni kegyeskedjél, valamint a Mélt[óság]
Elnök uraléért is, vivid mentséggel az eg[y]
szerüség felöl, mivelhogy kispelldányokat
nem is nyomathattam. nem is költtethett[em]
egyetlenegyet sem; nem is szépirodalmi
tehát nem szaloni cikk leven egyféru fi[gy]
zetlem, hanem egyenesen egy nyelvtudo[m]
megállapitó lexikális öszeállitás, melyn[ek]
ugy hiszem dicsöntésre minés kulcsége
ha volna is az én tölem nem telt volna
leven ez Könyváruskor nem adandó eg[y]
szerü strena nyelvünkben gyönyörködő h[a]
zámfiaihoz, társaimhoz, barátimhoz. ——

A te tiszteletpeldányodon kivül kiildh[et]
még neked szabad rendelkezésedre tizet.

Továbbá, mivel ohajtanéd tudod nem
csak mint első kiadványnak, de mint a nye
fejegetésben legtisztábbnak felemnek s mély
tiszteld barátommak, minél tetemesebb m[ér]
különbözteséssel szolgálni: arra kérlek fo
hogy méltóztassál meghatározni hány pe
dánynyal szolgáljak még szárig vagy vegyék,
hogy például Ur Mmuseumod minden el
fizetöi kapjanak egyet. Csupán azon esede

vén, hogy az ellenz megajándékozandottak
nak névjegyzéket csatold példányt paran
csoló tudositásodhoz, hogy én artan meg
másik példánnyal ne alkalmatlankodjam
nehik egyletöl, másfelöl ne fogyasszam
a csekély számban nyomott példányokat.

Végre azt hiszem, hogy az Academia nyelv
oktályebeliseinek mindnyájának illendő volna
juttatni ezen, Akademiai eseményre vonat
kozó, nyelvtheti munkásságát. Egyszersmind
tehát ne terheltessél megirni: lennél-e
hegyes mintegy hivatalosan elfogadni tő
lem titoknoki kioktás végett a Sztagok
között annyi példányt, a hányy nyelvoktályi
tagtársunk van — ide értve Babelen czélzat is.
értsd azt is — mert én a formákban jártas
lan vagyok — bele irjak-e dobozba is vélemény
mint ajándékozó néhány szót, vagy csak egy
szerüen kioktásra birjam valamint a Museum
hoz csatolandókat illetöleg is?) — (Sem tag — sem
ülés sorozatot nem kaptam, sem külön állólag
pélt Fogarasi társunk értesitését az igeidökről
halott ez utóbbi biralás alá is esvén, és nem tudom
nem különbözik-e az értesitöbelitöl. De ez csak

tetni kegyeskedjél, valamint a Méltóság
Elnök uraknak is, rövid mentségel az egy
szerüség felöl, mivelhogy díszpéldányokat
nem is nyomathattam nem is költhettem
egyetlenegyet sem; nem is szépirodalmi
tehát nem ízlésre eshet leven egyszerü fi
zetnem, hanem egyenesen egy nyelvbeli
megállapitó lexikális összeállitás, melynek
egy hiszem dicsőségre nincs szüksége,
ha volna is ar én tőlem nem telt volna
leven ez Könyvárushoz nem adandó egy
szerü strena nyelvünkben gyökerkedő
zámfiaihoz, társaimhoz, barátimhoz. ——

A te tiszteletpéldányodon kivül kiküld
még neked szabad rendelkezésedre tizet.

Továbbá, mivel ohajtanék tőled nem
csak mint első kiadónak, de mint a nyel
fejegetésben legtöbbet jelentnek s mély
tisztelt barátomnak, minél tetemesebb
különbözteléssel szolgálni: arra kérlek fo
hogy méltóztassál meghatározni hány pé
dánnyal szolgáljak még szárig, oly vég
hogy például Ujj Múzeumod minden él
fizetői kapjanak egyet. Csupán azon esete

vén, hogy az ebben megajándékozandottak
nak névjegyzékét csatold példányt paran
csoló tudósitásodhoz, hogy én artan meg
másik példánynyal ne alkalmatlankodjam
mélk egyiktől, másiktól ne fogyasszam
a csekély számban nyomott példányokat.

Végre azt hiszem, hogy az Academia Nyelv
oktálybelijeinek mindnyájának illendő volna
jutatni ezen, Akademiai eseményre vonat
kozó, nyelvészeti munkálatokat. Egyszersmind
tehát ne terheltessél megirni: lennél-e
hogyes mintegy hivatalosan elfogadni tő
lem Tisztelendő kioktatás végett a Sokagok
között annyi példányt, a hány nyelvoktályi
tagtársunk van — ide értve Fabeleneket is.
Értsd azt is — mert én a formálban járat
lan vagyok — bele irjak-e arokba is részemről
mint ajándékozó néhány szót, vagy csak egy
szerü kioktatásra birjam (valamint a Muzeum
hoz csatolandókat illetőleg is). — (Sem tag-sem
ülés sorozatot nem kaptam, sem külön állólag
pedig Fogarasi társunk értekezését az igeidőkről
holott ez utóbbi birálás alá is esett, és nem tudom
nem különbözik-e az értesitőbelitől. De ez csak

mellesleg legyen mondva: nagyobb az hogy az Értesitőt is oly mondhatatlan tökélet-lenül kapom, hogy lehetetlen e töredékekre bosszuság nélkül tekinteni; holott annak példányaiban azt hiszem eléggé bővölkö-tök. Ha felszabaditnál reá, valamelyik fiatal barátomat megkérném, hogy a Titoknoki hivatalban keressen meg egy-kor restantiáimmal, s kérje el példaul a hiányzó Értesitőket. Sőt minden hó-napban meg kellenne ezentúl jelennie ott egy fiatal embernek nevemben, ki átvegye az átveendőket, mert különben lehetetle-nyomot tartanom a napirenddel.)

No! összehordtam mindent; nem is a-da ha egésségtelenkedésem, sok bajaim s-föleg egy szeretett családomat a napokban-ért megrenditő szerencsétlenség bánatá-nak nyomasztásai között e világon semm-hez nincs kedvem, s talán rövid időn a ta-ságot is kezeitekbe visszateszem, köszönettel.

NB. Szófejtéseimet nem küldtem fel, mert ne-levén ülésrendem, megcsaltam magamat, febr-ár elejére (?) képzelvén a nyelvtud. ülést, stb. s-lán ha fellegeim oszlanak, felküldöm közelebb-alkalomra. S Dánfalva? — Légy elnézéssel irántam inkább oktass holmi modalitásokban — mindenek felett-dig élj és szeress.

hived L. Isk. —

225

De még egy fontos dolog van, melyre nagybecsü figyelmedet föl kell hivnom. Csodálkoztam rajta, hogy a jutalomosztó Nagy gyülés ki nem terjesztette figyelmét néhai Kerekes Ferencz érdemeire a Mathematicai osztályu munkák emlegetett nagy parlagságában is. Mind az emlékbeszédben, mind 1857 néhai társunk felsőbb Ma-thésist népszerüsitő módszerének ismertetésekor fölhivtam én Osz-tályülésben az Academiát e mél-tatlanul mellőzött férfi iránti fi-gyelemre. Igaz hogy felső Mathe-sise nincs nyomtatva s talán nem is alkalmas arra félbenmaradottsá-ga s áradozósága miatt, különösb segélyzés nélkül, mire nincs kilátás.

De ott van legalább „Négyes kis-
tükör" czimü munkája épen a ju-
talmazási körbe eső időről, mely-
nek polemizáló oldalát nem szabad
a t. társaságnak hátrányul venni
oly sok jeles egyéb oldalai mellett.
Hol van kérdem a lefolyt tíz év
alatt annyi Mathematicai és em-
beries bölcseség bármelyik magyar
munkában? annyi eredeti gondo-
lat, annyi bizonyítványa a valódi
szaki tudományosságnak? Kétség
kívül ezen épen a legviharosb hazai
események kitörésekor kelt s azért
ekkor köz figyelemtől elüttetett munka
most is elkerülte az osztó igazság
szemeit, holott én abból 1850–16
példányt küldtem az Academiának
is, – és tankönyvfélékre kellett ju-
talmazásában szorulnia az Aca-
demiának! Most, Hollán Ernő
társunk visszaadván a neki jutta-
tott jutalmat, ime szerintem a
legjobb alkalom kinálkozik, hogy
az Academia helyrehozza némileg
a méltánytalanságok hosszu sorát,
melyben derék egykori társát oly
csodálatosan részeltette, – mert
mint az emlékbeszédben is kimon-
dám, legkiméletesebben szólva is
nagy formahibák csusztak be a
legutóbbi Mathematicai jutalomeli-
télési eljárásokba, s társunk fen-
tartotta magának a rosszul érte-
sült Academiától a helyesebben
értesülendő Academiához felebber-
ni, mit Négyes kistükrében telje-
sitett is. Ha tehát ezen munka
a figyelmet elkerülte volna: ime
itt küldök még egy példányt, és

kérlek, igen kérlek, hivatalos
és mindenre kérlek, tedd azt az
Academia becsületeért, hogy e
munkát (a birálóknak küldhet
még néhány példányt) vétesd a
általad jobban tudvalevő hivata
eljárás rendi szerint pótlólagos birálat
alá, hogy érdeme szerint monda
sék ki felőle az igen vagy nem.
Ha ez nem történik, tartok tőle
hogy igen kedvetlen régi dolgok
nak, visszaéléseknek emlékezete
fogjátok látni felujitva, melyet
az Akademia méltóságát tekinte
lyét érdeklendik, – holott ez egyszer
törekvés által a történt hibák hely
rehozására, az Akademia igazán a
maga Méltóságát fogja nemesen
megóvni. Ismét és ujolag ajánlom
sürgetöen ez ügyet nyomatékos fi
gyelmedbe s bocsánatkérésem mellett
vagyok mint fentebb.

Vett. Sept. 29. 859

226

Mélyen tisztelt Barátom!

Ha jól emlékezem Oct. 3 kára jelentettem nálad élőszó:
val magamat, olvasni az osztályülésen. Miután gyön:
gélkedésem miatt Debreczenbe mind e mai napig vissza
nem térheték, söt talán még October harmadikán is
itt Felsöbányán maradni kénytelenittetem, ésigy most
már bizonyosan látom hogy azon napra föl nem me:
hetek: kérlek szives bizodalommal, méltóztassál e
dolgomat hivatalos figyelmedbe venni, s bejelentkeré:
semet meg nem történtül tekinteni; – különben is azt
hiszem a beköszönö társak tulon tul örömest veszik
igénybe az egész hátralevő évi szakot.

Révész Imre ux minap hozzám intézett 20 sornyi
levelében, mellyel „Etellak" ját kiséré, 2 sorban megirja Deb:
reczenben lett megfordultodat is. Sajnálom hogy épen akkor tör:
ténik

ténik ez oly ritkán előforduló alföldi látogatás, mikor e
épen nagy fájdalmamra ím távol vagyok; — ámbár Révész
ur szerint csak pár óráig leven Debreczenben időzésed, e
rövidségnek tudata némileg kiengesztel veszteségem iránt.
Mégis legalább némi elfeledtek talán emlékembe jöttek
volna-e kedves alkalommal.

Légy garday áldásban és dicsőségben, a mint azt a jó
bak kivánják, s velök

Jbánya Sept 24. 1859.

tiszteló hived
Lugossy József

Vett. jan. 10 Mélyen tisztelt Barátom!

Nehogy intra octavam jelölt terminusodból kimaradjak: im küldök egy szállitványkát az Értesitőnek (?!), – még ma másikat és holnap harmadikat. Elboritó foglalatosságim nem engednek különben tennem. Közelebb bővebben. Kaptim. t. hived L. Sz.

V. jan. 14 M. t. B.!

Im a 2k szállitvány (Nro 4, 5). – a többi leggyorsabb haladásban követni fogja. A viszonttalálkozásig

hived L. Sz. –

Vett. jan. 17. 889

Mélyen tisztelt Barátom.

Im a folytatás, – vége legközelebb indul. — Fájlalom hogy tömérdek éj és nappali elfoglaltatásom miatt itt ott ujra nem dolgozhatom mint szándékom volt, – hanem adnom kell nyersen, ugy pólván átnézetlenül. Deus nobis nulla otia fecit. – Közelebbi találkozásunkig is

hived L. Sz.

Vett. aug. 29

Felsőbánya Aug. 22 1860.

228

Mélyen tisztelt Barátom!

Kevés ugyan reményem, részint hogy e soraim mostanában hon találjanak – fölhasználván hihetőleg te is a szünidőket fölüjulásodra – részint hogy ezek által önkényt feledésbe vonult barátod emlékezete iránt megkezdődjék kiengesztelődésed – mert jól érzem hogy irányodban még sem egész mentség hosszu halgatásomért az emlitett feledésbe temetkezés: hajt mégis valami belösztön kedélyem sivárságának közepette is feled közeliteni; ki tudja, talán jóságos fogadásod, bocsánásra készséged és a zengeni talán már el is felejtett köszoborrom felé lövellett pár sugarad ismét tesznek valamit üdítésemre s a halásnak vált izmokra némi villanyzással hatni fognak.

Az ide zárt két adat Muzeumod adaléki közé van szánva, – minden igénytelenségök mellett is azt hiszem mai napon kitünő érdeküek; egyik, melynek föliratát megváltoztatni – mert egészen izlésedre bizom – szabad tetszésedtől függ, talán másutt nem található részleteket tartalmaz a Széchenyi gyülésről, – másik, melyhez pár szó jegyzés töled igen jó lenne, municipalitasaink egykori autonomiáját erős vonásban láttatja, s előttem korszerünek tünik föl

a közlésre. Mind kettő eredetiből egykor általa
hiven másolva akadt most kezem alá, s számodra
Néhány hét óta Anyám házánál testvérem
társaságában időröm kifáradtan s szemeimre
nézve, melyek nagyon homályosodnak, a patak
ünnepély óta – valami csúz következtében – er
sen és folyvást szenvedve. Debreczenbe talán c
October elején fogok visszatérni, – nagy gyülésre
meglehet szenvedéseim miatt el sem fogok s tal
soha is mehetni.

Nagybányán igen díszes volt a szentistván-inn
pély minden felekezet részéről. Itt Felsőbányán a
reformatus isteni tisztelet által is érintetett ugya
igen szerény körüleg a nap jelentősége: de a catho
licus templomban jeles szónoklatot tartott tisztele
Aiben Mátyás lelkész-segéd ur malaszttal és hü ne
zeti érzelemmel teljeset, igen öszhangzót a szent k
rály tiszteletére kétszer is burgón elzengett ösre
gi imaénekkel (Tárkányi Én. K. szer.). Esti harangs
kondultakor a város ki lőn világosítva, ástván ki
rálynak az egyház előtt álló óriási szobra virag
füzérekkel ~~övedezte~~ halmoztatott el, s nemzeti
szinekkel világittatván ki, kezébe nagy nemzeti
lobogó adatott, – a meghatott néptömeg pedig
ként fakadt a Szózat, hymnus és Petőfi honfi
dala eléneklésére.

Előző napon

Ha tetszik, a tulnan Felsőbányai Szhstvárol irt
küldöm.
néhány sort közölheted Török Jánossal – a Nagy
bányain nem voltam jelen, s azt ugy hiszem a
lapok majdan hirdetendik, mig amazt aligha
csak tudatandja is valaki, – annál érdekesb pedig
mivel ha igaz a mit hallék, m Haas Mih püs:
pök ur minden legkisebb tulterjeszkedést a szoros
liturgicumon kivül egyenesen és keményen tiltott
meg pásztorilag a Ybányai lelkészségnél.

Te pedig kimélyteljes szeretetedet tőlem
nevond meg s zárj megbecsülhetlen hajlamodba.

hiv tisztelő ban.
Lugony József

Mélyen tisztelt Barátom! 229

Vettem a szives sorokat, de a levéllel nem a rákot is, mely tán még az uton mászik, ha csak a mai vonattal meg nem érkezett. Ohajtom és rajta leszek, hogy ha megérkezik, csakugyan rákká ne váljék semmi belőle, azaz olyanná, melyet viszútra kényszerülteért szokott ráknak neverni a könyvkereskedési nyelv. Az eredményről pedig meg fogom küldeni annak idejében a tudósitást, illetőleg kérbesiteni az eredményt, ha tudniillik és a mennyiben ilyesminek örülhetendünk.

Ha nagy terhedre nem volna főiskolai Könyvtárunk azon két magyar régi nyomtatványát, melyet meghatárzás végett kivántál

magadnál hagyatni – egyik protest hittani vaz
latféle 8dr, másik Evangeliomok s Epistolák törede
ke (Az életnec kutfeie társaságában) hosszudad 12
(saját 1589ki Jons Vitæ-mmel együtt), — ha mondom
ezeket talán Révész Imre urnak kézbesitve jónak
látnád haza küldeni: esederem egyszersmind meg
egyszer csonka Bartha Boldizsárodat is csatold
hozzájok némi haszonvételre, mit első nálam léte
kor elmulaszték. — t. Vargha Ján. mérnök urnak
általam a télen emlitett közleni s küldeni szán:
déklott vizépitészeti ~~stb~~ rajzai láthatárunk biz
tosb derüjét várják.

Egyébiránt főleg szemem világának következet
hanyatlása, úgy tetszik, azon közel jövendőre utal,
melyben rám nézve a léterés alig több és jobb a nem
léterésnél, – s ez im egy élet egykor dúzs reményeinek
vége! Ám, csak a haza éljen, ha egyesek csalódva
elhullunk is. — Vagyok bensö tisztelettel

Debr. Maj. 21. 861.

hived
Lugossy József

Mélyen tisztelt barátom! 236

Sajnálattal kell megkeresésed tárgyára nézve mindjárt nyitányúl vigasztalan választ adnom. A Hungaria illustratat sem Könyvtárunk sem én nem birjuk. Többet mondok: én soha nem láthatám. El fogtad feledni, hogy régi jobb időkben épen Téged is zaklattalak érette személyesen és élő szóval, de kétes válaszszal utasittattam el, – s én valóban azt véltem, hogy neked vagy körülged meg kell annak lennie, ki a magyar nyelvtanirók kiadását oly rég czélba vetted s előttem is gyakran emlegetted, – s én is dicsekedtem Sinay Sylvestere fölfedertével miután reményem volt azt az Enyingi kincstárból megnyerhetni (azt hiszem e szerencse neked juta és méltán) – továbbá Szöngyi Nagy magyar Oskolájával mely birtokomban van s nem tudom létezik e még más példányban valahol, – Gelei Gradualja érdekes toldalékával, melyről szóltunk következtében a Felsőbányaiaknál a Gradual iránt néh. nagy Teleki Gróf közbejöttével sikertelen kisérletet tettünk az Akademia részére, mit maiglan röstellek, de a mi már szépen ki van pótolva, – Ponori ~~Tur~~ Csepregi Turkoviczával, melyet én a birtokomban levő egyik példányban sem találhaték meg s maig is non ensnek tartanék ha nem tudnám hogy teljesen lapszámon kivüli toldalék is lehete az mit ő használt és ki is nyomatott, – a Heltaiféle Ciceronianumokkal stb. – Ha én Hungaria illustratát megkaptam volna – pedig egy időben bizony sokat jártam utána, ezóta az egykor czélzott, már előttem sok egyebekkel együtt csaknem feledésbe ment Monographiáját Csipkésnek rég kikerekitettem volna, miután kivált a Hungaria illustrata leg nevezetesb tétele (Belnél) t. i. a hun-scytha debreczeni codex Nichtigkeitjáról teljesen bizonyos meggyőződésem van.

Mindazáltal pirulok hogy H. illustratiára szert nem tettem bármiképp, én ki a Ballagi által ismét elsiklkadé Erdélyi bényeit – az Akademiaéról különbözöt – megtudtam szerezni, meg Kol nár Sróta ra nagy ritkaságu gyönyörü példányu első kiadás külföldről, melyet közelebb Lichner használo tölem, s melyet az Akademiának szántam volna, kénytelen leven azonban az Akademiai kiadványok ujabb s már erömet tulhaladó sorozatából némelyeket ide szerebe kivánni érette stb. de már, alább érintendők miatt napom csaknem tehanyaslandvan, az ilyenek felöli gondjaim is talán végkép kihültek stb. Pirulok pedig föleg könyvtárunkért, melynek valóban birnia kellene egyik tanárának ritka müvét s még sem birja. Volt országgyülés követ nem Komáromi György urat is megkerestem már reg érte, mint Csipkés egyenes utódát, valamint az erkélpecér de öt ilyesektöl mint értesite az Erdélyi 48ki dulások végkép megfosztották. Erekröl tehát, mivel segitni nem tudok, nem is irok többet.

Jóságod kéisztet hogy ne csak e kérdés beválaszolásan szorítkozzam; im ide irok tehát némelyeket, magamat ér deklöket, ha nagy unalmadra nem lesznek, egyébiránt sz mi igényt továbbra kovrájok nem kötve, még felelö rövid soraid iránt is esdekelni nem merve, s csupán felhivásnak akarva engedni, s Hozzád ragaszkodó öszönömnek áldozva. Tisztelt Barátom! én többé ember nem vagyok első csapás inkább erkölcsi volt reám nézve az 1849ki s mony fordulat, mely éltem gyökére fejszét vetett, s utána magamra nem ismertem, – a körbejött méltatlanságoka most nem érintve, melyek mindarengi emésztöim valának csak ez utolsó, már physicai csapást kell elmondanom, ma melyből észrevehetsz, mi kevés közöm van immár a világ gal. Mult October 24kén szélütés ért, épen midön levelé óráimat végezném, – és ámbár leggyorsabb orvosi segély nünt Török barátom megfogja mondani, a halálttól elra gadt is, de baloldalom bénán maradvám, el vagyok pecs telve az enyészetnek s rövid perrel fogok elmulni nem tu dom melyik percben. Már ugyan mint látod, irok is ép felemmel, s tegnapelre is néhány nap óta megkisértettem a felvánszorgást, de ismétlem ember nem vagyok többé, s a halálos nyilat hordozom testemben, – most ismét csak arra az emberre – a romra – sem ismerek többé magamban, a mi lyennek 49 után még maradtam. Akademiai gyülésre épen nem mehetek többé, s ezt kérlek ez uttal vedd egy szersmind hivatalos tudomásul is – hivatalos leveled egészen tehetetlen állapotban ért, különben mihelyt elolvashattam, szándékom volt tudósitani Tégedet, s most ezt ime leveled ujabb alkalmat ad ván rá, teljesitem. Egyébiránt szavazatomat örömest küldeném a kivánt tárgyakról, hahogy tehetetlenségemben nagyon nem hibáznám. Kérlek vedd birodalmonnal s ha lehet, tökéletes nyiltsággal adj jó s rövid utasitást legbensö biralommal pecsét alatt veendöt kérdésemre: helyes lesz-e ha irásbeli szavazatomat a nagy jutalom tekintetében a M. Közlöny történetére, a marcziányiban Arany kisebb munkáira adom, – s mort érdeklök még tán kérem közt sincsenek s nem átlapithatám meg, de figyelek e részben is ha nyerek tőled legalább ujjmutatást. Ha szemere helyett uj rendes tag kivántatik, talán Szvorényi fogna lenni nézetem szerint, helyembe is ugy is rövid időn más kell; egyéb minden tagságimról ugy is lemondtam már, csak még ez van és professori tanyéhivatalom hátra, mik iránt még nem állapodhattam meg, mint és mikor tegyem. De nem mulasztom el itt megjegyezni, s ha hibásnm, bocsássd meg lelki testi erötlenségemnek, sorainat pedig semmisitsd meg: hogy nagyon hibáztok, hogy az országos adakozások után minden rendes tagga választottnak legalább a 300 ft évdijt meg nem rendelitek, – ha akadna is egy két G-bb rd, de bizony több ben volnának, kiket e csekély segély is nagyban képesitene az épen Academia számára vali munkálkodásra; nekem is csak ennyi juttatott volna, teshes és öldöklö tanári hivatalomról már lemondva nyugalomban munkálkodtam volna és nem ért volna a bénitó csapás magamat s nem tett volna mint hihetöen tenni fog, igazán képtelenné; tömérdek kérdeményimnek sorbavételére s talán nem érdektelen kódexbok öszvehordására stb. Egyébiránt már néhány év óta érzem nagy hanyatlásomat s a harai állapotok miatt is fokozott csüggedtségemet. Ha csendbe vonulva – mire nincs elég anyagi biztositékom – megszerezhettem volna pár évvel ezelött a szegényes de nyugalmasságával üditö otiumot, a helyett hogy mint most leroskadjak, még talán munkaképes ember lett volna belölem. Ezekből feleletet formálhatsz magadnak azon kérdésedre is: körülit e befejezésher az ösm. Csillagisme? Tudod ettöl durva és gyógyithatlan sebet ütö barommság mordított el; mindazáltal nemi lelki és testi béke s függetlenség mellett burdithatna még hogy utolsó keret tegyek reá; mostani állapotomban azonban több egyebekkel együtt arról sem lehet szó sem nálam.

A Magyar Költészet történetére jut eszembe ide jegyezni azon apróságot, hogy Poncrianusom Löise Brewer 1633-ból van, nálad 1693 áll; — Catóim pedig 1639 Kolozsv. 1659 Szeben, 1688 Brassó vannak; sok megjegyzéseim volnának mind erre mind másik remekedre (M.K. Könik.) is. De ezt csakugyan meg kérdem: nincs-e kedvedben (132 lapodra hirtelenben) Bevezető Fülöp (historia mythica) mely után Enyedi Pismundáját dolgozta igen érdekelne. — Azután azt is megkérdem: micsoda rendelet tegyek én az Akademiától Debreczeni Könyvtárunk számára a szabályok egyikében szerint juttatandó Akademiai nyomtatványok elvitetése iránt, vagy talán nem is vitetett valósításba azon szabály? jólesnék például ha a monumentákat stb nem pénzen kellene szereznünk, s ez iránt előbb utóbb nekem is felelnem fog kelleni. — Még azt is ide irom, hadd álljon még itt utóljára, hogy az uj Museumnak micsoda füzetei hiányzanak nálam, melyek közöl sokkal a nálam praenumeráltakat kellett kielégitnem és magamat azok nélkül hagynom: ki tudja, nem tétetnéd-e ebből is febr végenre némelyikét a mi könnyeden rendelkezésedre állott:

1851/2 I.
1854 I. III. IV. VII.
1856 II. III. IV. V.
1857. I. II. III. IV. V. X. XI. XII.
1858. IV. V. VII. VIII. IX. X. XI. XII.
1859. VII. VIII. IX. X. XI. XII.

Vedd ugy és tüzd el mintha ide sem jegyzettem volna; — illetlen is légyek ily haszontalansággal s anyagiassággal háborítnalak! s bánom is már hogy érintettem, de nem lehet hogy ugy is nagy erőmbe került soraimat már ezen megsem misitsem.

A mi illeti leveled végén függelékül érintett nálad levőket: a mik enyimek arok maradhatnak, de van egy pár a főiskola Könyvtárae, erekve nézve kérlek szabeditsd fel mihelyt respiriumod lesz, miután én is azt kivem hogy bucsut kell vennem a Könyvtárunktól.

Vajha az ég a te egészséged s életedet sokáig meg sokáig irodalmunknak — mire tudom nem kevéssé jótékony hatással van kedves Tsidibek, közelebb uj otthonról a derék Istvánban mélyen érzett örömed is. Nekem pedig csak bucsuzavam van mint az élethez ugy Jehovád is: élj szerencsésen s hasznosan megbecsülhetetlen Férjfiu!

Debr. 24ẽ novemb. 1861

Beteg tipelődő, b
hivedd
Degrossy

231

Debr. dec 15. 1861.

Mélyen tisztelt barátom!

Nem nyervén válaszodat gyarló bár – mert mi is teljék tőled? – de szivesen esdeklő sorainkra: nem marad számomra egyéb, mint csendes önmegadás és az olyannemü lelkinyugodásban, milyenre en ju: tottam különben is egész teljességben megszokandó resignatio mind annak irányában a mi az életnek kedves és becses volt.

Szavazatomat, ha annak emlitett bénától s indokolás kisérete nélkül némi nyomatéka lehető, ide rekesztve küldöm keresedhez kérve hogy csak ha képesnek látod, akkor vedd hivatalos tudomásul s használatba; ha pedig gyeccat videndus, belátásod szerint szippori: máld vagy is nem létezőnek tekintsd.

Első

Első Elnök gróf Öméltóságának megküldtem meg nem jelenhetési jelentésemet s a §-ok által meghagyott engedélyéheri folyamodásomat. Sámueldij iránt nem tudtam nyilatkozni, nem levén minden lehető tekintetbe veendő kiegészitett állapotban kezemnél, hiszen mégcsak Ngyülési programmot sem kaptam. — Ha a kezemben levőkből itélnem lehet: Brassai Magyar mondatának itélném e dijt, mely bár szokás szerint óriási nem annyira tévetegségeket mint erőszakos valótlanságokat tartalmaz, de kiváltó egy része annyira izgató és köszörü természetü, hogy sok bádgyadt valónál többet érő. Nem kenyérrel kinál ő, csak kovászt szolgáltat, melyből még a poshadt részeket szintén ki különiteni, valamint szellemdürsnak neveztt, helyesebben Cynicus, ilyen tartalékt lan és rücksichtlos modorát teljesen le számitni, mert ez bizony nem veret a magasb emberiség felé: s a mi ott marad az mindig elég genialis arra hogy a kérdéseket hacsak egy tenyérnyivel is elébb vigye. Szilágyi Sándort irám vala Erdély irodalom történetével, de ez nem szorosan nyelvészeti.

Nem lehet hogy ha repulsát kapok is arra szivesen meg ne kérjelek, hogy Török József urnak ne sajnáld elmondani: mit tegyek debr. Collegiumi Könyvtárunk részére eddig hihetöen nagyon is meggyült Akademiai Ajándék nyomtatványok átvételére s elszállitására, vagy pedig az onnan eszközöltetik?

Legbensőbb tisztelettel

Lugossy József

Csányi Dániel ajánlom figyelmedbe math. l. tagul

Debr. jan. 13. 862
Vál. jan. 18.

Mélyen tisztelt barátom!

Szives és becses soraidat, egyikét aroknak, melyek engem egykor gyógyitani s felüditeni szoktak, elvégre venni valék szerencsés: de megbocsáss ha elgyengültömben, tele szivvel s legjobb akarattal is csak töredékesen, s a jó kern ur által is legtöbb bajaim a mellett ágyban[2] feküvésre[3] többnyire szorultom közben sietésre sürgettetve, ezuttal legalább igen röviden és nem az ohajtottam kiterjeszkedéssel válaszolhatom be. Állapotom folyvást aggasztó, s hivatalomróli lemondásomat is a mult héten már beadtam.

Eszméim is szélhüdöttek levén, csak is kedves leveled fonalán mehetek én is végig némileg azon tárgyakon, melyekre felelnem kell.

Burditásodat a csillagisme tárgyában köszönöm s méltánylom: ha javulok s elvonulhatok, tudni fogom hogy azzal csakugyan nemzetemnek tartozom; egy részecskéjének részével épen neked is adós vagyok.

Kerekesröli 1858ki előadásomat megkisérteni ohajtom összeállitani s kezedhez juttatni, annyival inkább, mert az ismertetett de fel nem karolt nagyszerü munkatöredék megis fog valahára jelenni, még pedig más nyelven is a magyaron kivül; tehát igazán ohajtom, hogy az Akademia neverhesse magáénak annak legalább előleges ismertetését. Én nem vagyok ugy neverett élelmes ember, s lehet hogy ügyetlen voltam mellette nagy bruit csinálásra annak idejében, de épen az ilyen élhetetlent kellene karon fogni igen jó szándékában azoknak, kik helyzetöknél s természetöknél fogva ama hasznos tulajdont is párositva birják magokban.

Hanem életirását vagy-is a felette 1850 mondott acad. emlékbeszédet alkalmasint el kell az Értesitő pótkötetére nérve

ejtenem, miután evöm egyátalán nem engedi addig, mig te azt be
fejered, romjaiból ösrekeresnem, s ez talán a kiadandó „Jellengös
Mértan igaz sarkalatai" elé fogható csak menni. – Ama másikra ne
ve is gyenge idegretem mellett már az is kétségbe ejtett, hogy az
irod, miképen az 1859 Ért. V Jún. most már sajtó alatt van: omik
fogom én a kivántat s némileg igértet akkorra megküldhetni
hogy csaknagyon ki ne maradjon. Most már lecrketartásaim is na
evömbe kerülnek s rendesen megfekszem, tehát mindennap meg
fekszem, s vasárnap azért fekszem meg, mert előbbi 6 napon vé
kép kigyengülök. A gyengülés nem ismer ifjabb ságot, egyébiram
12 ben születtem s 50-t taposnék én is.

Sylvesztert és B.A.-t illetöleg az ide mellékelt lapok ko
zöl melyeket mult napok lucidum intervallumiban vetettem, ve
szint ma irtam s most ugy hagyni kénytelen vagyok a mint van
nak, fogsz találni valamelyiken egy jegyzetet; – mily baj, hogy
töletek távol élven, befejezett szerkesztményeket nem tettem,
most mily nehéz már az elgyengültnek akarni és nem tehetni
Vigasztalj meg ha lehet még arral, hogy addig s addig körülbe
löl még el nem késnek. Ha Pesten éltem volna, élö szóval is
átadtam volna nektek illetöknek csekely gondolatimat, mely
csak végtelenül sokfelé vonatságom s az idöszerüs sürgetö" és
felosztó sarkantyu hiánya miatt maradnak legnagyobb része
embryóül. – S pedig mi sok volna mit csak legtöselebbröl is te
nem tell vala: az öszvilági nézetek nyelvünkböl, a gyökérrendri
Szótár, a magyar Syno- és homonymok, a nyelvi eredetek stb. Jan
mosolygasz ki már erekben nem is kiszedz, pedig mikor ei nem
leszek, kifogja az idö mutatni minderek szinvonalon (szerintetek) a
sát, addig is szünetlen látom mily méltatlanok a mieink kivált
a már érintettem nem élelmesek irányában, nagyhangu triposai kro
s lopvást mégis aztán oda kell térniök késöbb hol az állt kit ledoron
gortak. Nézd csak (ezer köszöl) a Mny. utolsó füzetét hol már Gy. Képró
van, H. P. ur barátunk pedig uj lecrket tart azon primitiv dologr
hogy ujtori kiprészü szót etymologizálás alapjává nem szabad tenni. De
im azt igérem hogy mederbe szoritkozom s mégis oly ösrongyosan unalmasan a

radorom; ez is a gyengeség következménye; s még sem állom meg hogy szemetekre
ne vessem, miként ti – azaz bocsáss meg hogy ezt csak rövidségül hibásan
használom – tehát ti a józan de nem nagy torku nyomorásokat mind együvé
hányjátok – hogy ideiglenes gyözelem arattassék – teszem Balhányi Ö'smes eivel
és Szörnyü nyelvészen jegyzeteivel meg Korais frigyes rípes álmaival K.V.&c.
Hungania illustratás illetöleg: gyanus vagyok még is Patakra ha ott van a lais:
tromban – mert tapasztalatom van rá hogy csak meg nem lelik-mindenes etre Ér:
délyi barátunk bona fide jár el de ö is tévedhet: ö még sem olyan nagy
könyvkukacz hogy egy St. L. meglését vagy meg nem létét magam neki szer:
retném megkeresni náluk az ö assistentiájukkal s addig nem tehetném mig
ujjomat Sebjébe nem bocsátnám. Vajon megrigasztalta e az Erd. Muzeum
cróta, méltán aggódó lelkedet?

A következö pontokat illetöleg tán akaratom ellen is nagyon sok:
kal többet képzeltettem veled gyenge töredékes sorainmal! Bocsáss meg,
de én bizony nem is emlékszem már mit mikent irtam s nem irtam akkor.
Ugy látszott előttem hogy némely dolgok a Corpus Gramm. tartozmánál
s nem tudtam mit és mennyit tudtok ti afelöl; odavenne tettem, s most
már látva hogy tán félreértés lehet, világos lesz ek. Szönyi Nagy,
István. igenis, 1695 irta ábécéjét. ábéce ez, s tudtommal unicum.
De azért lehetett a tévedés, mert szinte tán 16 éve hogy én ezt nem
csak veled, de az Academiával is tudattam, s azt gondoltam most, hogy
ismeretes van róla csakhogy contemnálod mint nem oda valót. Ám
itélj meg: Crimje: Magyar Oskola, mellynek mesterjéjével az
okos és serény Tanitó, kiváltképen az idösbeket, irás olvasásra XII
orák alatt megtanithattya. Kolosváratt, Nyomtt. M. Fóltalusi Kis Mik:
lós által 1695. Esztendöben. Összesen 8 levél 8vo (ebböl is a két utolsó
csak olvasási gyakorlásul oda tett Uri Imádság, Apostolik. 10 parancs stb. –
A két első levél Crim és elöbeszéd, marad tehát nem egészen 4 levél. Nem
grammatica tehát annyira sem mint a Krakai Abécé; mindazáltal nem
csekély értekü elöbeszédének az olvasás terjesztésében szemi burgalmaedz...
„Nozza annakokáért szorgalmatossággal légyünk rajta: Udvarok
ban, Városokban, Falukban légyenek mindenütt MAGYAR OSKOLÁK."
Im látod irányát, s mondhatom protestans szempontu elég vastag szine:
zettel mert prédikátorokat emlit, kik fogják fel az olvasás és irási tudnivalót a népnek.

Rendkivüli becse azonban a Lautirmethod az olvasástanitásban, melyet Stephani csak jelen század elején honosit be a Sógornál, bár már 1702 Weissenfels ilyesmiben lélekrett de puszta kiáltó szó volt, - mellőzve most a XVI-ik századi némely biztalan Német nyomokat. Sim Nagy István mutat határozottan tanitja már ezt, és eredetileg Ő nem a németektől tanulta. Müve e részben tökéletes. Halld csak II-ik Orájának 7-ik Régulájából e néhány szót: „Mién kell igy fyllabicáltatni: Pe a Pa; er a ra; Para; de i di; Paradi; tse o en tsom Paradicsom: be a en ban Paradicsomban? Oh nagy hijaba valóság ! kerengő üt-vesztés! ..... ötven betükkel mondatsz többet vele mint a' mennyi' az irásban találtatik. Nem tsuda, hogy a Tanuló nehezen tanúl ..... 2 Rég. A' Consonansok némák, magokban kimondhatatlanok: a' Vocalisok adnak erőt, lelket és nyelvet: Vocalisok nyelvén szólnak. 3 Rég. Nem kell tehát erőltetni a' Consonansokat hogy Vocalis nélkül hevertessenek és mondassanak " — Im kimutattam erényét: tüneményes és hatalmas, de kevéssé grammaticai hanem didacticai és methodicai. Ha csakugyan felveendőnek véled, mert bizony ugyan jeles a maga nemében mint ABC (de nicht einmal Orthographia mint a Kratai) azonnal és szivesen szolgálok vele, - ez esetben csupán arra kérvén, hogy pár tájékozó szavammal kiséréshessem. (Nb. Előbeszéd után: „Sz. N. I. Kol. R. E. P." Ugyde ez nem más mint Szöngyi Hagy István, ki akkor ott lelkészkedett mint buzgó) A példány teljesen ép.

A Heltaiféle Ciceronianumok inkább Lexico- és phraseologiai dolog mint Grammaticai. Czimlapja nincs, de im ide rekesztem hogy lásd milép Heltai - hátul is csonka - azért is ide rekesztem mert Erasmus Civilitasa Claudiop 1591 bár csupán deákul van benne legelöl, mit szintén emlegetsz. — Egyébiránt a kétnyelvüség synonymabol a magyar-le számitva, maga a latin szöveg nem egyéb Cicero álmüvénél, melynek én 1482. 1483. 1488. 1488 ütm. 1491. 1496. 1500 1575. 1517. 1518. 1587. kiadásait találom említve, Könyvtáramban nincs, de Hálai Antiquar Schmidtnél most rendeltem meg egyet magamnak az én csonkám segélyére, mely

mely viszont másutt nem említett Párisi 1573-ki Kiadás. Hanem ezen mi Kolozsvárinkat, tehát Heltaiféléinket, sem pedig a jámbor Lermerest mint kiadóját sehol nem találom még csak távolról is említve. — NB. Tekintsd meg Molnár A. Dict. első kiadásának függelékeit, ott van 1. Ciceronis Epithera 2 Ciceronis Antithesa. 3. Ciceronis Adjuncta. Ilyen Ciceróból kiszedegetett phrases mégpedig Synonymák lehettek ezek is, bár Lermer vallja hogy kiszemelnek egészen Ciceróból; aztán valaki megszeretvén megciceróisitotta Lucius Veturiusnak irt elöszóval s kész volt a hamisitvány — mintha az ékesszólás atyja grammaticus vagy phraseologus lutaus lett volna! Ezt, ha megtekintetted s ha és a mennyiben nem szükséglik, majd vissza is kérem.

Köröskörül — mert a stk stk - t magam sem tudom egy hamar miolon verettem oda, talán akad némi ilyes még valahol körültem, bár soha szerelemben szerencsés nem voltam, lelánczolt és marott máju levén egész életemben — körüskörül Turkovicz t. i. Ponori-é. De ez már aligha fontos nem lesz, és még is én nem tudok vóla teljes fényt nyujtani. Im itt van a mit tudok. — Nem kerülhette el figyelmedet hogy Ponori Thewrewknek van két legjobb müve sőt három, mielőtt költőnetet említem (négyre is vehetik ha kutatjuk) 1, Faust Verany 2, Vattai, 3, (Keresztesi Magyar Nyelvtudományi müvének feljövése s megismertetése) I-sö Mátyás király óta jelentkezettig kiadott és megtudhatott magyar nyelvtanok és némi nyelvészeti munkák előbocsátott feljegyzése s ittott jemlejével együtt Ponori Thewrewk József. Utazási naplójából Pozsony Belnay örök. 1844. 8-vr 64 lap. (Nekem fájdalom nincs meg, mert még 1846-ki elvihkasztották) (Megvan Szilády áronnak!) Ennek 10 — 11-ik lapján áll egy locus, ha valódi, ugy rendkivüli nevezetességü s neked nélkülözhetlen, ha áll, akkor aljas mysztificatió vagy óriási csalódás. Kivánom az egész locust amoda egy mellék papirra, saját jegyzeteimből.

No már most képzelhered t. Barátom, hogy valamennyi Petrus-Turtovicz a keresztbe akadt (mert nem való hogy csak sparatson léternél; te is ismered s nem is szerfölött vitka) dühöngve keresztem benne a Debreteci Jánoska intézett aj. levelét, annyival inkább mert magamnak ma is meglevő kéz feddhetlen példányom levén belőle, nem csak egyikben sem találtam, hanem a custosok nálfogva lehetlennek is kelle látnom annak valamikor megvoltát. Sőha sem találtam egyben is, pedig elől hátul sőt közepett is öfve forgattam őket. Egyszer jó P. Thewr. maga, kértem, mutatom: ő pedig szokott rejtélyező modorában ugyan, de állitva állitja hogy az igaz adat! Mit tehet ő arról hogy az általam látottakban nincs! hova lett? ő nem tudja tsk. Nézzem meg Patakon. (bizon ott feledtem megnézni) Pedig a locus mely a kivonatban ez ajánló levél tartalmára utal, magad látod mily ingerlő. Később megakartam tekinteni a Hasznos Mulatságok ott idézett számában egész kiterjedésében. Ez ismét főiskolánk Hasznos Mulatsági Archivumbeli Thesában vannak csak sajtó alig néhány évek; Az enyimek pedig épen 1836 on szakadnak meg, Debreczenben pedig essőle ha nekem nincs, kinél találnám? Fiú fejem összeveszekedtem, nem keltem, végre belefáradtam, aztán pesten létemben eszembe sem jutott stb és így maig Tantalusa vagyok a gyilkos Ponori által keltett szomjnak. Azért bepörbem el ily hosszan, mint mennek érek rá röviden irni, mint már ideges rohamban rohanok s belejöttem a mint látod az irásba, részint hogy fölmivjalak méltóztasd el előbb Szilády barátomtól Ponori könyvét (csuda ha neked meg nincs, csak elfelejted a nagy sok kincseshalmazban) elkérni, onnan figyelemmel megjegyzödni, aztán a tapasztalt M. idézett locusokat megolvasni s végre a könyvbeni minden Turtoviczot, ha szükség, pinzen feltanyni, Erdélyitől pedig a paralit rögtön elkérni —— s ha mindezek után megjegyzésből valamiről, — utólag engem is részeltetni a gazdag találmányban. (Ez csak félek hogy tévedés!!) (de mégis mintha remlenék valami előttem ezeregy kiürt tartalom után, de vastag fejem nem fog semmit). —

Párnány óta, irod? Ez egy cselekvő Melius Corrigendáiból vagyis erratáiból irtam ki ide egy papirra, tehát Párnány előtti locust s nem is tudom miért nem Sylvester óta mondád? E Meliusi cselekvő töredékben valóban látszik különbségtétel ő és ö felett és felett ejtés közt elve, bár következetlenül (de igazán) a németet is ott vegyiti. Azonban in tanta siti ezt kiszem e locus is megjárja, valamint Chimarroni Wollebiusa prolatiójából kiirt néhány pongyola jegyzet is, nem nyelvképen tárgyban, hanem fonticas-theoriai. Bir az nem fok becsületére válik az öregnek. —

S a verselésre tartozókat is? sőt egyes sorokat is! no igy tekintsd meg Molnár classicus (zsolt.) prolatiójában kivül azon finte Classicus előjót, mely van Molnárunk fő Kiadásu szótárában a magyar rész előtt Scholasticus juventuti cum alatt; ennél én régiségünkben gyönyörübbet nem olvastam. Benne nem csak érdekes bár nem helyes Etymologizálás mint scholaron korban,

hanem Apáink nyelvképedő Symposiumainak kedves nyomai, Könyvészeti becses említések, s annak szeretetre méltó őszinteséggel való előadása találtathat, mikép Ön a mi emberünk tiszteletirójává (v.ö: a latin rész előtti szintén nagy nevezetességü előbeszéddel s ott még Rhumi Conrád érdekes Epigrammjával is.) És nem gyönyörü sor e és páratlan, ha versbeleszedésre vonathoz sort keresse, ez a sora: „jam quinquies Oratis anno Debrecini Carmina Vngarica scripsi" Ezt én iskolai actusnak vélem s iskolánknak vindicálnám; ha életkedvem volna. — Van ugyanott sok orthographicum és phonaticum is. (1858ki egyik Ac. értekezésemben innen idéztem én öregeink Kösvénygölti Etymologizálás.

Megjegyzem hogy Molnár Áron első kiadású Zsoltárjait melyben az általad említett nevezetes (versalaki) praefatio van, gyönyörü példányban birom vévén azt még 1835ben a most halva fekvő Kalós Mózestől, tivaltban elődömtől mint Tanulódeák t Vfton! holott Toth Jer. azt mondja prof. Ecclesiast. historiájában, hogy az csak egyedül a Rádai könyvtárban léteznék! De én azt gondoltam, mikor a Kombast olvasám és írtam is és read mint M. Költészet folyamát megvandóra hivathattam, hogy azon Könyv és locus ismeretes előtted, — később látám Költ. Tört. ből hogy nem!

Es hát Telegdianumokat vagy is tum-Scytha, irás féleket is adsz. Én épen a napokban is mutogattam tanitványaimnak azok álszáját. Egyébiránt emlékszem

semmit

semmit nem kételkedvén hogy a Lisznyai, két Selei-féle stb locusok előtted mind igen ismeretesek: lettére mégis ván mutathatok fontosabbra. Egyik, hogy nálam három Telegdi féle másolat van: kettő in gratiam Rev. ac Clariss. Conradi Dieterici Ss. Theol. D. Ecclesiarum Vlmanarum Superintendentis descripta per Ladislaum M. Szanchii (? Szántó?) Ungarum, ezek régibbek, egy pedig igen szép uj pontos másolat a Mrázsáth. Kiárból Pettyéni Györgyjüsy János táblabiró által 1830. s még nemi töredéket; vettem ősszesen Horvinttól Pesten 1858., akkor mutattam is neked; és hogy ezen iratokat egyszer az öreg Ennsel Rizsó elkérte tőlem, megis küldtem neki, vissza is juttatta; ő ki egyébiránt szintén álirásnak hitte mindeneket, dicsekedett levelében hogy nála sok effélék adat van, de melyeket én megtekintemi akkor méltónak nem tartottam: ha tetszik, fia által talán mindet kezedhez kaphatod, én is az enyéimet akkor rögtön felküldhetem, bár alig hiszem hogy ennyire belekeresztujjél. Másik, a mi több, s a mit én Cs Komáromi György monographiájára szántékoztam egyhuzamban fentartani (de mint már mutattam emlitém Hungariája meg nem kapható a miatt vóla kellett tem) van könyvtárunkban egy album melybe Csipkés saját kezeivel az ismert Bél Telegdi féle betükkel irt be emlétiül egy trentsiváli locust „Légy hiv mind halálig ban és teneked adom az életnek koronáját" mely arcát nagyon nevezetes, a, mert legrégibb eredeti megkelő irás emlékben. b., mert eddig titkely maradt fen, valjon a Csipkés által Hungb emlitett liber literis vetustis hungaricis exaratus, Bel-Telegdi betükkel lehete-e irva vagy más jellemekkel? Csipkés ezen Albumi beirata folytán minden

leiség elenyészik arra nézve, hogy az általa érintett könyv sem volt más betűkkel írva, s ő ír nem másféléktől élt nem másokat ismert midőn mondja: quas libenter daremus, si ita typos ad imprimendum, ut pennam et digitos ad describendum, haberemus. Ilyen volt hát az állítólagos debreceremi könyvtári liber. Mely tehát egészen becsét veszti s pénzem nem is liber csak valami nagyobb probatio calami; egy nagyobbra ha scriptilla be lehetett, tán tíz parancsolatból stb. összeállítva; mert ím ha valami legkevesebb becsü, tetszem törölnelmi cikk volt volna, mivel Comáromi érzette s olvasta, tartalmát is nem restellte volna elmondani. Ez hadevalvája kitűnket abban, hogy még is derék volna, ha arom könyv (scriptilla) el nem veszett volna. Nincs bír abban ezek felett semmi kár és semmi desiderálni való. —

Ezen csipkés fekete albumi beirat szintén rendelkezésedre fog állni, ha tetszem facsimiléjét akarnád vétetni (van még ott egy másik egy borostól is, most nem jut eszembe kitől szintén ily albumi kis rövid beirat); de most hozzá nem férhetek, részint mert betegségem nem engedi munkásan keresgetni, részint mert építkezésünk alkalmából valahova azt igen félre eltettem, hova most épen nem is juthatok, de ha kellemd, előkeresem (és ha élek). —

Köszönettel vettem utasításodat Molnár Ker. fő Kiadására nézve, s most midőn egyönyörü példányt egy Dasypodius (Argentor. 1565) lexiconának mely Molnárunk előképe volt könyvtárában, szintén igen szép példányával együtt (mindkettőt külföldön szerettem) ugyanazon

Kern uráltalt t. Szalay László úrnak mint urodalmak az Acad Könyvtár számára megküldöm, ez értelemben tevém nála Comitivámat, így: ... „Ámbár pedig a megnevezett két drága Academiánk könyvtárának egyenesen s minden cserebeküldés nélkül van szerencsém beajánlani; ha mindazáltal szerénytelen és tetszetes követelésünek nem fogja nyolcból arolcat, melyek tagi jutalékul járni nem fognak, de melyeket nélkülözni nem nehéz, megszerezni pedig sokkal korlátolt helyzetem nem bírja, ... megnyerhetném: becsesen engedélyként s hálás köszönettel fognám fogadni." E részben tehát esedezem t. barátom légy legyes ez ügyet t. Főtisztnek urnál olyként ismerni, hogy küldeményem bemutatásakor ezen óhajtásom teljesülésébe mehessen, különben is te sem nélkülözhetted a már emlegetett dics. fő Kiadását dúrs előbeszédeiért. — Ha pedig nétán az Academiának (mit nem gondolok, mert a Museumban sem találtam) volna legalább csonka példánya, akkor azt, mint fölöslegest küldesd meg nekem; ez esetben szíves ajándékom becse ugyan igen csekély lesz, de legalább a csonkával Debreceremi Könyvtárunknak, melyet szintén gyarapítni s mint lehet kedves kötelességemnek vélem, szolgálhatnék stb stb. — — A Könyvtárunk számára elszállítandó nyeremény minden Akad nyomtatványok elszállításáról Kern úrral póttam s ő szíves volt elvállalni az első; hihetőleg már igen nagyra nevekedhetett csomó átvételét és elszállítását. De hát erentúl nem fognak e kereptövés alatt azonnal meg:

küldetni s felvilágosíttatni a szeretőlendő példányok?
Ugy bizony örök zavarra s kimaradásokra lehet kilátásunk; s én csak ugy boldogulhatok Könyvtárunk
részére, ha ott valakit állandóan megtérek s megbízvolt, pélyl Fáth Sándor ur vagy Budenz ur barátom
ezek ott. —

A mi illeti a Kéri Könyvre tehető jegyzeteimet,
azokat igenis igérem hozzád elküldeni, vagy is akkor
előbb kipedni s aztán elküldeni azon föltét alatt 1.,
ha meg nem ítélsz érette hogy én csekély ember ittott
valami egyes – persze gyakran jelentéktelen – lapszá
latamit bátorkodom neked kimutatni. 2., ha azon
jegyzeteket csak ily nyomoru pongyolaságban, mint
jelen már monstrosum, á való levelem is, szinte
türelmes elnézéssel elfogadod, – mert csinos alakba
öntni sem időm, sem életem. Mikor legelőször végig
néztem, akkor rettem számos ilyenek (vagy kiha-
gyások is) ötlöttek fel, megkisértem még egyszer
kipedni őket s veled közleni. Sajnálom hogy nem ér-
tább ily munka nyerte valamelyik jutalmát, bár a
nagy költöket is – milyenek épen a kéri fióban forgo
magasra becsülöm, de mégis a csupa szépirodalmi
ág diadalának nem lehet szivből örvendenem. Ily

Heltairól nem adhatok jelenben semmi tudo-
tandót, a Civilitas karai latin 1591 példányát
mint mondám ezennel ide csatolva küldöm

Heydenr

275

Heydenre sem szolgálhatok egyébbel, mint azon
igen csekély, talán tervedbe nem is szükséglő meg-
jegyzéssel, hogy birtokomban két különböző
példány van, de csak mult századi mind kettő
s mindkettő év nélküli, egyikben latin német
magyar szlav, másikban lat. német magy, illyr
és szlav szöveg. Czimlőlet &c egy mellék papiron.
Ha kivánnád, azonnal küldöm mind kettőt. —

Nem jutottál még tudomásodra a Coll. Könyv-
tár csonka vallástani kötetének?

Bocsáss meg Museumi alkalmatlankodásomért
s bennem csak a fentebbi elhetetlent lásd, de a
két egyetlen elutasító szavad még elégendő lett volna
elbarátoztatni ilyesmitől; igy azt gondolom hogy
talán lonkint is van némi füzet nyakadon s tán-
be jóságos cselekedetet cselekszem ha csatornát
nyitok neki. Csak a legkönnyebben kered ügyébe eső
tedd, a többire nézve utasits el végre, hogy hatá-
rozottan megszerezhessem maga utján. Sok nem jött
meg, sok rendetlenül, sokakat a praenumerans ohnak
magok rendetlenül jött vagy kimaradt füzeteiért
kellett épen a nekem juttatottakból kiegészitésül
adnom. A rendetlenül jövetel bizonyitványaul is, de
arért is, hogy talán ott ismét ereknek veszed vagy
vesz valaki hasznát, a fölösleges nálam levőket
itt küldöm, u. m. 1852: XIII. — 1856: I. — 1857: VIII. —
1857: IX. — Külök erenkivül a 60 évesnél

időös b árolcháritól egy valóban igen gyarló mun:
kaiskát néhány példányban; tedd velek mit jónak
látsz, mert hiszen most jut eszembe, hogy pél:
ul az Academiának nem is kell belőle, miután
~~tíz~~ hivatali példányt kelle kapnia. Mert külön
ben bármily csekély is, helye van könyvtárban más
időbeli fülemenynek.

1860ki Museumot kérdered? Igenis ne
vettem; de mivel ebből egyetlen füzetet sem
kaptam (nem is értesítettem), tehát egészben
megszerzendőnek véltem, s arról nem is
terheltelek említésével sem.

Sebaroenbe keresztül jöttödnek mily tiszta
örömmel néznék eléje, ha bénaságom arra
nem figyelmeztetne hogy akkor már vagy föl:
ben felvő vagy földről futó leszek. Mégis,
megleket hogy javulván — mivel én sem hagy:
hatom oly kiontegen, ha lehet, a Könyvtárt, —
talán ez örömet megadja énnem a sors. —

A rendes tagi fizetésekre nézve nem lehetek
egy értelemben. Világért sem az időrend ellen szólok
De az időrend fenntartásával fizetendők számát mégis az ujab
adakozások után, hacsak világlátta is kissé kiebb
kelle vala terjeszteneted. Ha ez nem levél volna

egyébiránt, hanem személyes bizalmas beszélgetés,
örömest megtudnám tőled, ki kinyjodban hordod az
effélelételőli tudomást, mi még a fizetetlen atyafi:
ak sorozata hozzámig? Ennek tudásával tartoz:
nám egy valakinek (80 éj felé járó nő és nem
curiositásból kérdezte tőlem, s persze csupa le:
gyelésből nem pedig valamit épitni vajta.) —

Es hogy immár miután ~~a~~ testvéreim
soraimban idejutván még van hely, ezt is be
töltöm. Még elkérem s azóta halmazaim kö:
eltemetve s feledve hevert Lenkey pályaiz:
vata a helynevekről. Minap megtaláltam.
Mivelhogy tőled kaptam s alkalmasint tőled
vényem is nálad fog lenni, oda juttatom
vissza nagy bocsánatkérésekkel és követelőd:
zésekkel feledésemért. — De egyszersmind, ha már
ennyire vagyunk, kérlek hogy ifjabb Barsó Gu:
gelnek ne sajnáld átjuttatni, akire világos kére:
semmel, hogy betegségem nem engedvén vele
közlekedni, ennek bekültésével azért siettem,
hogy legalább igy Czéljára valamit én is (a
te engedelmedből) conferáljak, mit is a nálam
elfeledett kötet bekültésével látok eléretnek, ha

v. i.

t. i. a hozzájuttathatásba te is bele egyezel. Első füzetét már megvettem az ő műveinek, s lapokból külömben is már az előtt ismertem. Azonkivül mit te negróttál benne s pedig igen nagy euphemismussal, én még amaz érzelgős és sok helyt igen helytelen költői crispáltat hibáztatom benne. Mint helyneművmyomorú kevés becsü: de mit mondjunk, mikor egyegy olyan nyomorusag, miseria, vagy pedig inkább még sit verbo venia, egy olyan pöredelem dolog, mint a minap nagy lapjainkban Birinesek helynevi magyarázat alakjában (berenrek, birinsek) körül tett s az ország 4/5 nél tán kedves is volt, azt mutatja, hogy van nagy publicuma az effélének, annyival inkább, mert az irtóták nem egyszer legelnek ilyesmin a Vásárn. Ujjg sok minden elvirő hasábjain.

Bocsáss meg, oh bocsáss meg képzelt barátom, már reg tánczolnak előttem a berek vérem pedig tolul és tiszte vhamig meg indult tombolni, most már inkább lebbenásig. Ez valóban beteges ség maga is! áldjon meg a jó, a Nagyok Istene! hived, képzelő

a Vz,

Mesejáték és megjelölés a nagy levelen a sok [illegible] [illegible] [illegible]

Csipkés Hungaria illustratája már másfél
század előtt ritkaság volt. Bel a „pe:
regrinitásban igy szól róla:

„libellus, mole quidem parvus (de 100
lapnál többre menő, mint idézete bizo:
nyitja), pridem effluxit e manibus
eruditorum, – et potest res illa acuere
exterorum diligentiam, ut videant, an
id[4] lingvarum alicui, toto orbe proprium
dici possit, præter Hungaricam no:
stram" (Következik a ver ige 80
számu igeszármazékainak fölidézése
Csipkés munkájából). –

4 t. i. az igeképrés termékenysége, melyet
maxime stupendum-nak never, –
de mely Csipkés által is tulzásba van
vive s csak theoriában léterik vagyis
inkább képzeltetik. –

Alulirt ohajtana a Corpus Grammaticorumba menendö beveretést irni

1, Sylvesterhez

2, Krakai Abecéhez,

mely beveretések épen nem rekesztenék ki a más szempontokból készült vagy készülendö beveretéseket, miután az elsö csak Sylvester elsöségét Grammatica iróink közt fogná megalapitani, a második pedig csak a szerzö kilétét tájékozná és igy mindkettö egyoldalu ~~tárgyat~~ nyomozást foglalna magába. Nem is ujság az efféle több szempontbóli részletes beveretések különállósága. Erötlenségem tiltja bövebben itt beereszkedni, csak értesülést venni ohajtanék arról: nem volna-e e két specialitásra terjeszkedés vagy præoccupálva vagy fölöslegesnek tekintett. Ha egy kis idöt vehetnék renderni ide vonatkozó gondolatimat, azt hiszem, mindkettö tartornék a Corpus méltó kiegészitéséhez.

Lugossy József sk.

Vélvén hogy a Corpusba Nagy István Magyar Oskolája is föl fog vétetni: ehez is egy pár lapnyi beveretést — didacticai szempontbólit — mellékelni fentartja magának ugyanaz ki felebb. —

239

Az Szent Zanosnac tőtt ielenesnec igaz es iras sserint valo magyarazasa prędikatioc szerint, a' iambor bőlcz es tudos emberec irasabol szerez: tetet. Melius Peter által. Varadon. Anno M.D. LXVIII.

Hedrét saját példányom. tökéletesen teljes és ép.

Végül:

AZ KŐNY NYOMTATO VETKET

az kőnyűnec rendibe miuel hogy, az bőtűc kőzőtt halon-latosság vagion vgy mint az f, s, l, meg mutattya az ol-ualasban, kedig az d. es t. g. es, k. p. es b. a es o. i es e, ę es ő. ű., az nemetec száiáaban, ęs felföldiec es alföldiec szá-iában nem egy arant zengnec, az n. es u, gyakorta meg fordul: ezekből történt hogy egy betű az masikért iratta-tot. Ahol azert è félęt találsz, es meg nem értheted, masz-szoris reia terűly, es meg oluasd. Ha penig vgian nem erthetnéd meg, ide alá illyen renduel keresd igazitasát. Minden árkus papirusban nęgy nęgy leuél vagion, ki-ket meg iegzettec ABC. Azért stb stb következik 5 teljes le-vélnyi Correcturája a Sajtó hibáknak.

Toldy Ferencnek küirta s küldi

Debrecen 1862. jan. 10.

Lugossy József.

az olualasban szóután hibásan álló Comma a mutattya szóután értendő. vetket helyett vétkezett helyettesítendő.

Heydenböl példányaim XVIII^k szdbeliek

1.

Formulae puerilium Colloquiorum per Sebaldum Heiden quondam conscriptae: Nunc vero, Mutatis passim omissisve quibusdam & insuper addito idiomate Hungarico, Illyrico et Slavico, Appendiceque perquam utili itidem quinqueplici, Scholis patriae suae accommodatae. Posonii, Sumptibus Joannis Mich. Landerer. 8^dr lapozatlan A1 — F6.

2.

Formulae puerilium Colloquiorum, per Sebaldum Heiden Paedagogum Norimbergensem quondam conscriptae: Nunc vero, Mutatis passim omissisve quibusdam, & insuper addito idiomate Hungarico et Slavico, Appendiceque perquam utili, itidem quadrilingui Scholis Patriae suae accommodatae, per Josephum Veis, Org. & Paed. Cremn. Prostant apud Fran. Dominic. Speiser Posonii. 8^dr lapozatlan A1 — E7 Egy levél hiányzik, melyen mint látom a Tabula Pythagoricának volna helye

WOLLEBIUS IANOS Az Keresztény Isteni Tudomanynak... rövid summaia,.. Mellyet... Magyar nyelure forditott COMAROMI CSIPKES GYÖRGY. Ultrajéctom. 1653. 12d.

Aianlo Level, Az hires neves Debrecen Varasanak, Nemes Nemzetes és Nagy értelmű Tanacsinak.

Az Kegyes Olvasohoz.

.. Elöször az forditás felöl

I. Tudd meg hogy á szöknak crifrázására, és haszontalan ékesgetésére keveset vágytam, kevesébbet vigyáztam, és leg kevesebbet hajtottam, azt akarom mondani, semmit sem: Meg gondolván.... hogy .... hitünk ágazatinak forditásában fáradozom, á hol még csak az saraglyában sem adattatik hely á féle beszédekben valo bujálkodásnak, és himes szollásnak..... szöröl szóra forditottam á mennyire az magyar nyelvtöl engettetett, és az crifrázást, piperézést, &c. félre tettem

II. Tudd meg. Hogy némelly helyeken az mesterségbéli szoknak, magyarül valo ki fejezésében, mint éggy szokatlan és nem mindenütt heverö szokatis tettem, mint Istenember, éggyben nött szo, mástol el vonattatott szó. Magában való meg állás, magában meg állo, által állatozás, éggyüve valo állatozás, éggy állatuság. &c. Hogy az Autor irásában lévö mesterségbéli terminusoknak valoságos jegyzését jobb modjával ki mondhassam.

III. Tudd meg. Hogy némelly helyeken (noha ritkán) eggy, ugyan azont jedzö szót, az szohoz világosságnak okáért, horzá adtam mint objectoma, avagy cselya, subjectuma, avagy á miben vagyon, &c.

IV. Tudd meg. Hogy némelly helyeken, az Deák szónak avagy ki nem mondattathatósága miatt, mint ezt repræsentativa, Dispositio &c. avagy az magyar nyelvben valo forgásánakis miatta, mint ezt materia, forma, &c. meg forditás nélkül meg tartottam, azt itilvén hogy mind éggyet érek véle.

V. Némelly helyeken az Görögszókat, á mellyeket az Autor deákulis meg irt, mivel forditani nemis vólt szükséges, nem is lehetett kétszer, mint ugyan azon éggy szót, el hattam.....

242

Ponori Thewr. Józs-ből lap 10–11.

(1648. Tsepregi Turkovits Mih. Colosvári lakos. Perkins János után A lelki-ismeretnek akadékiról irott drága szép tanitásnak Első könyvében letett orvoslási Amsterodam Janson 1648 12dr) „Ez a ritka fordítás tudtomra csak a Sárospataki ref. Anyaiskola könyvtárában találtatik, mellynek Debretei Mártonhoz, az ur Jesus szolgájához, a Hécei gyülekezetben, szóló ajánló levele hasonlólag ((mert közvetlen előtte a mindnyájunk előtt ismeretes Mikolai Hegedüs János jeles Grammaticumairól hozakodik elő)) egy kis Grammaticai értekezés a Magyar nyelvről. Ezt is ((mint Hegedüst)) az 1828. nov. 2dikán felfödözöttet, egészen kiadtam a Hasznos Mulatságok mondott száma előttiben ((a mondott szám pedig Haszn. Mul. 1837. Nov. 25. 12k szám)) Mit Thuróczi Ján. Oláh Miklós, Székelyi István, Telegdi János. Gelei Kat. Zstv. tanitottak „magyar betük" létét Turkovics is emlité, s azokat ismerte. Tudtomra ugyanez első vevé észre nyelvünkben a diák e betünek 3féle hangrását ((P. Thewr. szt hangását)) Ő első hozá fel a Dunai Tiszai s erdélyi szóejtések különböztetésére a felföldismus, alföldismus, erdélyismus nevezeteket stb." ((Eddig Ponori Thewrewk))

Vitt. febr. 3. 1862

Mélyen tisztelt barátom!

247

Megilletődve kell szives soraidra válaszolnom, – és most nem is egyebet, csupán válaszolnom, – még a M. Oskolát sem csatolom most ide, melyet okvetlenül leghamarább keredher juttatok, de paquet-os küldemény mindig több napot késik a postán, s azt akarom, hogy soraim most ne késsenek. –

Mennyi jóság, mennyi kimélyes indulat s a másod gyermekségre jutott bénáhozi leereszkedés! az orvost csodáljam-e benned vagy a psychologot, vagy a mivelt savant-ot, vagy a barátot? igen, ama hármat csodálom, ez utóbbit ragaszkodva tisztelem. De a mennyi gazdagsága benned a nemes jó indulatnak, másfelől helyzetemmeli boldog ismeretlenség, – és ezt én nem is bírom eloszlatni, nem is kisértem meg, s csak egyszerü apodicticitással jegyzem meg, hogy épen lelki s a nemesb tehetségek azok, melyek megrombolvák, melyeket a test romlása maga után vont s melyeknek legyengülése miatt egy czélját nem ért életnek végén állásom felől jutottam vigasztalan meggyőződésre, s ha még hurom is az állati életet, vagy javulnak a test elesései, az igazi emberi nálam visszahozhatlanul oda van. De hagyjuk. – Még megindítóbb angyallelkü nőd gyöngéd megemlékezése a jelentéktelenről, kit Ő csak ferdeségeiről s ügyetlenkedési oldalairól ismer. Vétkernem eggébiránt ha Tőle mást vártam volna: igen, ilyen Ő, erről fölismerem Őt, – s magad is értheted, hogy midőn nétán rólam némi sajnálattal tevél előtte említést, irányodban Neki nem lehete másképp mint türelemmel nyilatkozni felőlem, érettel. Nekem szavaim sincsenek, nemhogy tetbeli módom ennyi jóság viszonzására. Még az udvariság szólásformáival sem akarom megszentségtelenítni hálás mély érzésemet. Lelje azon gazdag szív dúrs jutalmát övéi virágzásának láttában, kedves övéit illető ohajainak, vágyainak valósultában.

Szives ujjmutatásaiddal legkevesb terheltetésedre és visszaélni
Különben sem telnék tőlem; de meg csak élnem sem lehet arokkal
Pestre nem mehetek és menni nem is akarok; benának magáry a
helye; – ott nappal megtasrigálnának, éjjel minden kocsi sörditette
Saját nyakam s fejem idegein tiporna végig; vérvoluluisoktól vstrom-
állapotban levő agy nem tün ar élénk világváltoratossagot; ar em-
bert melegen szeretem mint valaha, ar embereket ki nem állhe-
tom. Egyetlen gyógyszerem a nyugodalom. Most ert a sör nem fej-
tegethetem, – s ha kimondásával magamat meg nem éreztetem,
am kárhortass annak bármily maggyarázásával, vila nem tehetek.
Jól mondád, pulya vagyok, félénk vagyok: de perbe szállhatok – e
megrongált idegeimmel? Az örült ép arén örült, mert kiesnek ke
zéből ar önkormányzat gyeplöi; ar elesett ép arén elesett, mert
nem birja többé ar erő fékjét. Hegyeim kört megkeresem ha lehe
a léget és forrást és csendet: ha er sem lehet, elhullok, mint m
sok elhullottak a magam többé meg nem találásának küzdelmé
Lemondásomat kárhortatod: hisz er nem volna baj, – ma vissza v
hetnem, módosithatnám, vagy a nélkül is megérteneének, megérte-
nek; nem panaszkodhatom gyöngéd tlenségek ellen; előljárósá
generosus irányban fogadta, decretálta előlegesen is mentességem
Sőda kivánta érzemi lemondásomat, hogy menjek ideiglen is tiszt
nyugodalomra, javulásomig. De nekem teljes és végképi lelépés
van szükségem, megérnik ert is és nem kényszeritnek semmire,
hogy még reservesen fungálok, art magam jószántából teszem,
a teljes menekülés kilátásában, – csak art nem akartam, hogy
helyem a betöltetlenség nehézségeivel alkalmatlankoljék ar elő
járóságnak; még egy pár hét, és akkor professorságomtól végle
megválok, – hiány nem lesz, itt lesz akkorra Imre Sándor, s ar ö
helye is pótolható lép domestice, mert személyzetünk jelenben elé
Csupán a Könyvtárral akarok még – ha tudnillik tehetem, ku
tovább müködni, mert art jelen állapotában nagy baj volna
bár Kinek is átvenni, – Kisé rendben akarom hagyni, s ert teszem
segitséggel a tavaszon, – a nyár pedig már mint elvonult ma
gányrót fog találni. Ennyi ist tőlem Istenkiséretés, de némi e
kölsönöi a végső elnyughatásra való kilátás. Csend minden arón;
az boldog ki a csendet némi móddal élverheti végidejében; nekem
art el kell fogadnom a legnagyobb egyszerüség sőt szegénység társa-
ságában is. Ez ar egy menedékem. S most látod, hogy másként nem te-
hetek; roskadt életemet nem hurcolhatom emberek közt, nem kino-
hatom magamat sem másokat hivatali erőlködésekkel. Mondod hogy
levelem elég élénk, s arra mutat hogy még birok: ha olykor exaltálom
magamat, erővel rongálva, s exaltálom pedig ha veled szólok: ez nem
erő; ez csak a maradvány erőnek erőpakolása, melyet annál nagyobb
kimerülés és csüggedés követ. Mondod hogy emlékezetem elég friss: nem
igy áll! ha némely tárgyról jegyzetim vannak, s még arokban találhatok
egyet mást; ez nem az elme frissesége. Hogy egyetmás csekélységre még re-
flectálni birok, ez csak szomoru villfény. S mieit mystificálnék épen elő-
ed, ki tüzérred (kihevülen kiméletes gyöngeségből) nyomoruságos hovráspot.
Határomat eher vagy amahoz! Ki már tizenhárom évvel ez előtt akarta
Sarinczy megszakadt M. végső. és vitalságai 2ᵉ 3ᵉ és 4ᵉ tőrzset adni
gyüjtött erre is mint sok egyébre, az birony épség és elevenség eltávoz-
tával is csoda nélkül reflectálhat, vagy is reflectálhatnak jegyzetei,
némely apróságokra. Ne hidd hát, art hiszem nem is hiszed, hogy Tauge
lichkeit volna tőlem, ha még megtudom említeni hogy Magyar Oskolám
van, s te ar ilyeknél fogva akarod persvadálni ellem hogy még ember
vagyok. Lesnek talán ha a csend némileg visszá ad önmagamnak; de lát
szünnön kell. – Kérlek pedig Göthe Lumpjait többé ne idézd nekem,
mert ettől görcsöt kapok. Példabeszédekben fekünek a legegyöldö-
lubb igazságok, de ar egyet általános igazságnak mines nagyobb
megkáromlása mint ar ily Communis locusokban. Ar nem igaz, hogy
a Bescheiden Lump volna, csak ar igaz, hogy a Göthe előtt ekkor állott
Specialis fresco Bescheiden Lump volt és sok Lump ölti a szerénység álarcát.
Akkor én art mondom s igazam van, hogy csak a bolond erényes, – csak ar
örült szilárd, csak a fanaticus harasztartó és csak a garember jószivü, –
és most a sorra!

+ + +

A terekesiádákat, Sylv. Abecedarius és Moskola praemonendái is a
Kézikönyvre való jegyzetket megkiséretem ar általad türött terminusokba
összeválitani s megtüldeni. De nem merek tereskedni felőlök, mert

ha valaha most illik; ember tervez, isten végez; még a jövő pillanatra sem tudh
tom, s most is oly férfiúi oly ellenszegülő vagyok minden iránt. Köszönöm
hogy helyt adásodat nyilvánítad a három beszélésnek.

Kövesdi 1686-ról van nekünk s ha épen kívántatnék, szolgál
vele annak idejében, de arra alkalmatlansága hogy Molnárral van
öszve kötve s így bajosabb a kiadás. Nekem egy sine anno is a sisiek
tehetem hogy most constatirozzam nyomtatási helyét, pedig czíradat
ból könnyü volna. Jegyzetemből láton hogy Ebdeli is volna saj
birtokomban is, de rég nem láttam könyveim közt s most nem
gyot képest megkeresni. – A hely és pénztelen alkalmasint XVII.
radi. – Azt tudod hogy sándor dőreit ismer 1690 ből. Stat Personalem 638 ból?

Tsetsovicz egyik példányát szívesen átengedem az egyetemnek.
Nem úgy értem hogy P. Th. költötte volna maga a Debreczeifélé
uteket, hanem hogy tündérkedhetett vele, valahonnan másunnan, vagy
ratból vagy egyébünnen Convasalvan s a dunaiismus félelmével megfű
verén, – mert meglátnád hogy Tsetsoviczban ugyan nincsen pár
hely! hacsak azt nem hiszik, hogy az ajánlás csupa egy pár p
számára nyomatta, melyet t.i. patronusa kezébe volnak
A Scytha facsimiléket elkészíttettem.

Kérlek tedd meg, szóli szalai urral a Molnár-Dasypodiusra
hogy vegye – és vedd te is nem mondottnak a mit irtam vágyamra
a Monumentár tsak megvalósítására nézve. Mint elvonulandó maga
nak, ki nem fog többé könyvtár használhatni, jól esett volna bár
de a mint szoktak menni az ily perpetuálások s kivált aerarioli hiúsági
feráduk, hímelő- és értelmes méltány és gyöngédség nélkül, az most nem
kem való. Nagyon bántana, de nagyon. azért visszavonom, s teljesen föl
sőt vágy nélkül adom az Academiának. Meveg nekem és halál, ha m
csak discussio alá jöne is, vagy csak emlitésbe is mint tőlem legkevésbé is
nasson ohaj – hátha még találásba! De ne feledkezzél el, csedérem, chiromá

Még egyet. Mb. Kövi m. elnök urnak tegnap betegeskedő irgulosá
irtam egy levelet, melyben némi (még 1855 ből datálva) szerveret érintet
a Mátyás Segélypénztárat illetőleg. Elfeledtem oda tenni hogy Csokonait
Sárosival lehetne helyettesíttni. Említsd meg Beki e sort, hanyagyan teljesen
felbe nem tette. Bővebben itt nem írhatok. Ott elmondtam. Meglehet
irgulnyüggöség tőlem az egész és nem ér egy mogyorót. Pedig bár én
nem vagyok is: úgy óhajtanék e czélra valamit lendíteni! de hiába, az ira
szaival élve aranyam és erőstöm nincsen! és legfőlebb csinével járulh
és annak idejében pár fillérrel!

Bocsáss meg nyomorú siránkozásaimért! tudom hogy most időszer – mint minde
nagy és nemes dolgot vesíl igénybe s közelebb Kisfaludy társ
és akartam hónap valamit küldeni, de elmaradt most. Ezúttal
bina (adjonnam árra) L 93

Debrecz febr. 1. 1852.

Jegyzet. Vétt. apr. 13. 1862)

244

Ha art nem akarom hogy kem
ur még ezt a csomócskát is itt
hagyja, egy tényleges vagyok
lemondani arról örömemről
és közelségemről hogy levél-
lel keresselek meg, milyen kíséret
barátom! – Arén ezt csak
jegyzékbeint vedd. – Tsetsoviczot
mint igérém küldöm, rég kész
van, de épen alkalomra várta
s az im most adódik. – A
Kárp. Museumi pótlékokat
hálás köszönettel veszem, más
egy pár évit tehát ismét be-
küldhetsz. – De a mi föbb lett
volna, becses soraid után hia-
ba kutattam föl a füzeteket!
Ez nem panasz, mert tudom
hogy mily munkásan elfoglalt
vagy, s hogyan érnél rá hálás-
lan munkára (milyen például
az engem sujtogatás, mely ugyis

gyümölcstelen s neked kellemetlenig)
oly sok valódi dolgaid között,
holott én semmit nem csinálva
is, teljes tétlenség mellett sem
érek rá semmire. – Oka
mert béna vagyok. – – Lemo
dásomat ismételten s végle
gesen beadtam a mostani egy
kerületi gyülésnek, s már nem
vagyok többé tanár, – három ho
mulva Ibányai remete lesek
Tíz forintot ide ~~zaro~~ Kern ur
kezéhez adva küldök, mely
a másik Könyvárusnál
Telegdinél eladott ~~f~~ munkák
ból jött be, t.i. 9 forint,
de még a Csáthyéból mina
maradt fen valami egy forint
nyi, azért küldöm most ig
egy csomóban. De magokat
a Telegditöl visszakapott
példányokat nem tudom

viheti e vagy vállalhatja
e Kern ur, mert jó csomó;
azért azok meg lehet hogy
itt maradnak ésigy külön
tettem őket. Ha most nem,
majd máskor felvissi. –
Az óra eltelt.

10÷ Tíz o.é forint
melléklettel

Vett. jul. 21/62

Béna embernek és csak 15 percznyi idő engedve! mert véletlenül megy t Török barátom. Ez fejtse meg hogy minden köiöl semmit nem irok. De nem lehet hogy a Comaromi féle Albumi Hunskyth beirást ne küldjem, keresd ki másoltajd le (más homóe is van benne ugyanazon betükkel) és az Albumot Okvetetlenül, de sajnáld ugyancsak Török urtól visszaküldeni, — az irott dolgok, mivel sajátjaim, maradhatnak nálad.

Ime nem küldök bevezetést Erdősyre, mely Janus pannoniust qua Grammaticust explodálja, — bevezetést Krakaira, mely Dévay Mátyás szerzőségét Benedek Abádi javitósagat és ennek meg egyszer Krakóban lett utánnyomását evincálja, — nem Comaromira, kinek Debreczeni Ktári hunszékely Codexe semmiségnek bizonyodik, — nem végre Szőnyi Nagy Istvánhoz, ki magyarok köst hangostató Módszer derek mestere s kinek életén kiegészitett adatokat szereztem valaha. Nem küldök semmit, mert tehetetlen vagyok s már elmerültem a kétségbe hogy erőm lesz e valaha? pár hét mulva Debreczent is oda haggom — végkép.

Áldjon az ég. Ajánlom hogy mindent a mi tőlem ott van fölég Könyvtárunké, két hét alatt légy szives hazajuttatni. Hivd L Irk. —

Pololugsandó Mb.

Tekintetes ur! 246

A hozzám ajánlott világtestvért N. Váradon ferencsétlenség érte, minő az utasokat ostromállapotbani helyen nem egyszer ártatlan létökre is érni szokta. Én teljesen meg vagyok büntelenségéről győződve, legalább itt közöttünk mulattában semmit, miből legkevesbé is gyanitható volna más czélja mint egyszerüen utazási, sem én sem mások, rajta észre nem vettünk. Elég, hogy neki rögtön segélyre volna szüksége, – mit sem én, sem ön neki nem nyujthatunk, csak hogy nyujtassék eszközölhetjük. Ö ezen segélyt reméli Bécsből von einem Herrn von Schwarz, am Graben, ~~kiv~~ nagy bizalma van, és von dem Herrn Mc burdy, zu Wien einem Fremden, der für ihn gern viel thun wollte. (Nb. Mc burdy-e vagy Mc leurdy, vagy Mc burdy, nem tiszta elöttem) Ennyi az, mit én utasitásul mondhatok,

arra kérvén Kdet, hogy rögtön Bécsbe ere
két férfiut világtestvérünk szerencsétlensé
géről értesitven, a leggyorsabb segélyrés
szólitsa öket fel. Miérthogy nem én iron m
nekik a dolgot: okát Kd azonnal átláthat
Pest Bécsher közelb, s ezen csak félig medd
megneveretett Urakuak föltalálhatása biz
s aztán innentől odaig több is az akadá
A szerencsétlenül járás közelebbi symptoma
közleni nem tudom, mert semmi részlete
ségről tudósitva nem vagyok. De az egy
gyors és biztos segélyrés után esd. És én, ön
nek megkeresésénél helyesb módot gondoln
nem tudtam. Ö azt mondja: menekvése egyedi
attól van föltételezve, ha baráti figyelmes
ké tétetnek sorsa iránt, – s baráti elegen vag
nak, de hatásra a Bécsiek legtöbbet tehetök
azért hát csak ezeknek kell értesülniök d
gáról. „Meine Besten Medicinen kommen aus

Azon tiszta meggyőződésben tehát, hogy egy
minden tekintetben ártatlan, mivelt, s általunk
igénytelen tudvágyó lelkeért közösen megszeretett
idegen testvérünket, ki honától többezer mért=
földre magán segitni nem tudó állapotban van,
s hihetően baját épen járatlansága s öszinte=
ségével szerzette, nem szabad kellemetlenségekbe
sülyedni hagynunk, sőt az által hogy dolgában
valamit mozditunk, minden bün nélkül, egye=
dül mivelt emberi kötelességünket teljesitjük,
kérem fel önt azoknak, miket kifejezék, rögtön
jólelküleg teljesitésére. Azon Urakat jobb lesz
épen az Ö nevében, mint Kd neve alatt tudó=
sitani, mert ö most ugy tekintethetik, mint ke=
zét nem biró sulyos beteg, s igy nevében más=
nak kell valamit tenni.

Egy hét multán fogja venni Kd a Kön
vészeti Kalászokat.

Szivességébe zárt

mindenhai hive
FB.–

2

3

2

MTAK – KÉZIRATTÁR

MAGYAR IRODALOM LEVELEZÉS

4.º 81.

TOLDY FERENC LEVÉLTÁRCSJA

XXVI. LUGOSY JÓZSEF

1 2

VÉGÉ